

GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ A SFINTEI MITROPOLII A UNGRO-VLAHIEI

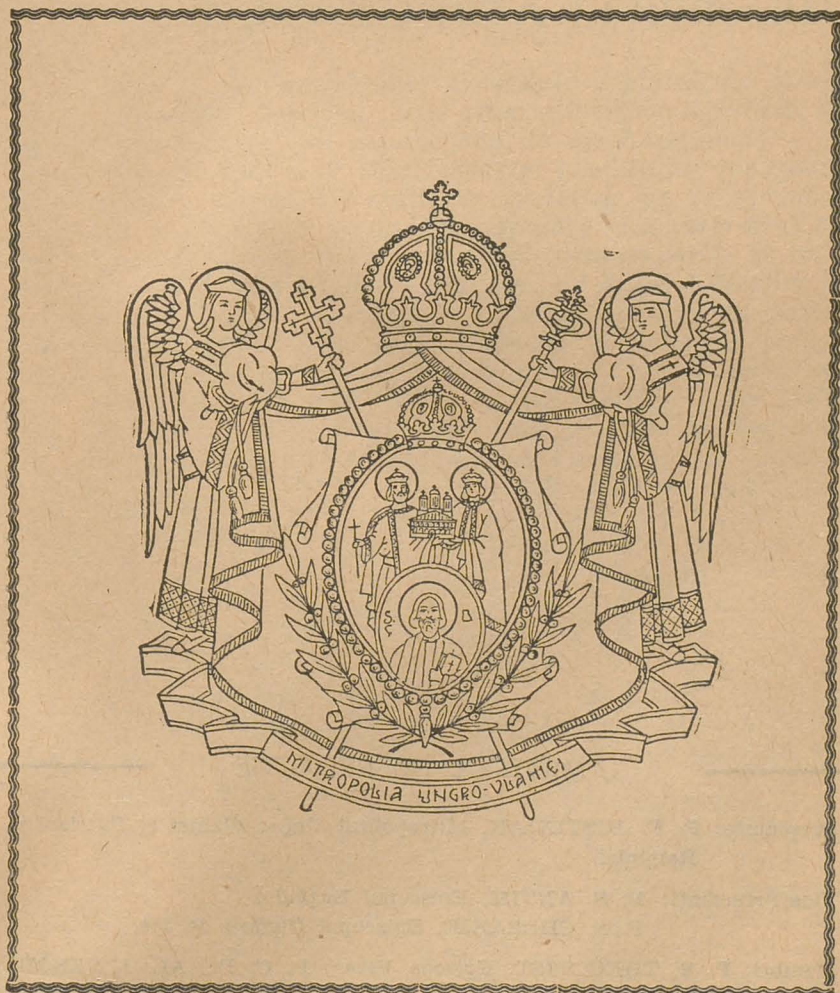
8-9

AUGUST-SEPTEMBRIE

GLASUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ A SFINTEI MITROPOLII A UNGRO-VLAHIEI

APARE LUNAR SUB CONDUCEREA UNUI COMITET DE REDACȚIE

Redacția și Ad-ția : Sectorul Social-Cultural al Arhiepiscopiei Bucureștilor
Str. Patriarhiei Nr. 21 — Raionul Nicolae Bălcescu.

COMITETUL DE REDACȚIE

Președinte: P. F. JUSTINIAN, Mitropolitul Ungro-Vlahiei și Patriarhul României.

Vice-Președinți: P. S. ANTIM, Episcopul Buzăului
P. S. CHESARIE, Episcopul Dunării de Jos.

Membri: P. S. THEOCTIST, Episcop Vicar; P. C. Pr. AL. IONESCU, Vicar al Mitropoliei; P. C. Pr. M. BOGOIU, Vicarul Eparhiei Buzăului; P. C. Arhim. IERONIM MOTOC, Vicarul Eparhiei Dunării de Jos.

Redactor responsabil: P.C.Pr. Stan C. Dimancea, consilier administrativ al Mitropoliei.

SĂRBĂTOAREA ELIBERĂRII

— Ziua de 23 August 1944 constituie o piatră de hotar pentru istoria poporului nostru : este ziua eliberării României de sub jugul fascist, începutul unui capitol nou de viață națională — independentă și suverană. Datorăm ziua aceasta condițiilor favorabile create de înaintarea victorioasă a trupelor sovietice pe teritoriul României, — și insurecției armate a forțelor populare din interiorul țării, care au răsturnat dictatura militar-fascistă antonesciană și au determinat ieșirea noastră din războiul hitlerist. Pe drumul deschis de 23 August, 15 divizii românești, susținute de corpul aviației, au participat la luptele duse pentru eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei, înlesnind în același timp înaintarea armatei sovietice spre Bulgaria și Jugoslavia.

Privim astăzi fața țării, în perspectiva celor treisprezece ani care au trecut de atunci. Devenind un stat democrat-popular România s-a situat în rîndul țărilor care construiesc socialismul, avînd ca principiu de bază al politicii sale externe apărarea și întărirea păcii. Planificîndu-și economia națională, ea a încetat să mai fie o țară «eminentemente agricolă», angajînd puterea creatoare a poporului pe drumul industrializării socialiste și dezvoltînd industria grea, — izvor de întărire economică și creștere a nivelului de trai material și cultural al poporului. Producția industrială a țării este astăzi de 3,4 ori mai mare decît cea din 1938. Sînt ramuri ale industriei, create pentru prima dată la noi, în acești ani, precum : producerea de utilaj petrolier, fabricarea de tractoare, combine și materiale electrotehnice. Mai mult încă, sîntem o țară exportatoare de produse industriale, — produsele românești «Made in Romania» avînd o mare circulație și o prețuire deosebită pe piața lagărului răsăritean al lumii.

În domeniul agriculturii, țărănimea muncitoare pășește cu tot mai multă încredere pe drumul cooperativizării. Peste un milion de familii țărănești lucrează în gospodării colective, întovărășiri și cooperative de producție. Sectorul socialist în agricultură cuprinde acum 42,4 la sută din suprafața agricolă a țării, a sporit numărul stațiunilor de mașini și tractoare. Recolte bogate răsplătesc lucrarea în comun a ogoarelor. Țărănimea muncitoare începe să trăiască o viață demnă, în sate electrificate și cu drumuri îngrijite.

Știința, arta și literatura țării s-au îmbogățit cu noi creații. Oamenii noștri de știință și cultură au participat la diferite congrese din afara țării, prezentînd comunicări în legătură cu cercetările științifice din țara noastră și contribuind rodnic la dezvoltarea culturii

universale. Creatori și interpreți din domeniul artei au făcut cunoscute, peste hotare, creațiile geniului nostru național și au câștigat locuri de frunte în competiții internaționale. Mulți dintre cîntăreții și actorii noștri sînt astăzi nume bine cunoscute în străinătate, arta lor situîndu-se pe planul celor mai înalte exigențe.

A fost rezolvată constructiv problema minorităților naționale din țara noastră. Între acestea și poporul român, s-a statornicit acum o prietenie puternică și o unitate frățească. Integrate în ritmul nou de viață care și-a pus pecetea pe dezvoltarea noastră istorică, minoritățile naționale se bucură de egalitate în drepturi cu populația majoritară a țării, participînd alături de aceasta la conducerea treburilor publice.

Mase largi populare au fost chemate să contribuie din plin la conducerea treburilor publice. În Marea adunare Națională — organul suprem al puterii de stat —, în fruntea ministerelor și departamentelor, în magistratură și în armată, poporul își exercită dreptul său suveran de a conduce, prin reprezentanții săi direcți. În felul acesta, țara a fost eliberată de aserviri și umilințe, a devenit stăpîna propriului său destin.

Politica externă a Romîniei este o politică de pace, care poate fi definită astfel: prietenie frățească cu toate țările lagărului socialist, conviețuire pașnică cu toate țările, indiferent de orînduirea lor social-economică. Statul român s-a pronunțat cu hotărîre, în anii puterii populare, pentru înfăptuirea dezarmării și interzicerea armelor atomice și cu hidrogen, pentru crearea unui sistem de securitate colectivă în Europa, pentru lichidarea coalițiilor agresive de tipul Pactului Atlanticului de Nord, împotriva înarmării și înzestrării cu armament atomic a armatei vest-germane.

Statul român slujește o politică externă de pace, întrucît pacea ține de esența însăși a socialismului și ea este cerută de unanimitatea populației țării. Clasa muncitoare și țărănimia muncitoare, ca și intelectualitatea ieșită din popor, — cei care au dus totdeauna greul războaielor sub trecutele regimuri, întregul popor român cere conducerii de stat să-i asigure condiții pașnice, pentru a-și putea făuri sub soare viața lui cea nouă.

În ceea ce privește problema religioasă, poziția statului român se caracterizează prin afirmarea și garantarea libertății de conștiință și libertății de organizare pentru toate cultele religioase, — principiu înscris în Constituția țării. Biserica Ortodoxă Romînă a cunoscut în anii puterii populare, sub înțeleapta arhipăstorie a Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, tăria și valoarea practică a acestui principiu. Astfel, această străveche instituție a neamului și-a dat o nouă organizare, așezată de temelii canonice și tradiționale; își pregătește pe viitorii săi slujitori în școli aflate sub directa sa conducere; editează publicații bisericești periodice, manuale didactice și cărți de ritual în tiparnițe proprii; clerul din sate și orașe își îndeplinește misiunea sa păstorească fără nici o stînjenire, se ridică biserici și case parohiale noi, se restaurează monumente istorice, cele mai multe cu sprijinul material al statului.

Pentru toate cîte s-au putut arăta aici, în aceste însemnări fugare pe marginea înfăptuirilor care au rodit în țara noastră din ziua eliberării, rostim: Trăiască 23 August!

REDACȚIA

ÎNDRUMĂRI PASTORALE SCHIȚE ȘI PREDICI

LA DUMINICA XII DUPĂ RUSALII

«Învățătorule bun! Ce bine să fac ca să
moștenesc viața cea veșnică?».

(Mat. XIX, 16)

Sf. Evanghelie de astăzi ne pune înaintea ochilor chipul unui tânăr bogat și de bun neam, care dorea să moștenească viața de veci. El împlinise din copilărie poruncile Legii Vechi, dar ajunsese la convingerea că în chip vinovat a neglijat ceva pentru mântuirea sufletului său, i se părea că nu-i deajuns cit a făcut și că-i mai lipsește ceva. Acela singur care-i putea lămuri taina vieții și a-l scoate din această chinuitoare stare sufletească, era Iisus. Și el aleargă la Domnul Iisus Hristos și-I pune această întrebare, care rezumă în sine toată frământarea omenirii, în dorul ei necurmat după frumusețea desăvârșirii, după mântuire și bucuria vieții veșnice: «Învățătorule bun! Ce bine să fac ca să moștenesc viața de veci?» (Mat. XIX, 16).

Drept răspuns, Domnu! Hristos îl muștră, spunându-i: «Ce Mă numești bun? Nimenea nu este bun, fără numai singur Dumnezeu!». Apoi adaugă: «De vrei să ai viața veșnică, păzește poruncile». Atunci tânărul a întrebat: «Care?». Și Iisus i-a răspuns: «Să nu ucizi, să nu fii desfrânat, să nu furi, să nu fii martor mincinos; cinstește pe tatăl tău și pe mama ta și să iubești pe aproapele tău, ca pe tine însuși».

La aceste cuvinte, tânărul a răspuns: «Toate acestea le-am păzit din tinerețele mele. Ce-mi mai lipsește?».

Atunci, Domnul Iisus Hristos l-a supus unei încercări, care arată îndată starea lui sufletească reală. Desigur, tânărul împlinise poruncile Legii în buchia, nu în spiritul lor, așa cum înțelegea Iisus; se vede că tânărul nu se mulțumise cu cele obișnuite, ci tindea către nevoințe deosebite, sau i se părea că tinde.

«Încă una-ți mai lipsește, — i-a răspuns Iisus — **de voiești să fii desăvârșit, mergi și vinde averile tale și le împarte săracilor, și vei avea comoară în cer; apoi vino de-Mi urmează Mie**» (Mat. XIX, 21; Luca XVIII, 25).

Tinărul, auzind cuvintele acestea, a plecat întristat, cu o umbră de întunecare, de apăsare și de dezamăgire pe față, căci avea multe averi. El preferă pe cele pămîntești; nu voia să cumpere bunătățile cele veșnice cu prețul părăsirii celor vremelnice. El renunță de bună voie la cele cerești, din lipsă de curaj moral.

Neizbutirea tinărului de a se învinge pe sine, de a birui ispita bunurilor și plăcerilor lumii acesteia, a întristat pe Iisus, care a spus atunci: **«Cu anevoie va intra bogatul în împărăția cerurilor; mai leste este să treacă câmbia, adică frînghia corăbiilor, prin urechile acului, decît bogatul în împărăția cerurilor»**. Ucenicii lui Iisus s-au mirat foarte tare și L-au întrebat: «Cine, dară, poate să se mîntuiască?» (Mat. XIX, 24-25).

Ca să înțelegem sensul cuvintelor Mîntuitorului din această convorbire cu tinărul bogat, trebuie să le apropiem de cuvintele Mîntuitorului dintr-o altă convorbire cu un învățător de Lege, care a întrebat pe Iisus «Învățătorule, care poruncă este mai mare în Lege?»; iar Iisus i-a răspuns: **«Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău, din toată inima ta, din tot sufletul tău și din tot cugetul tău. Aceasta este întâia și cea mai mare poruncă. Iar a doua, asemenea acesteia, este: să iubești pe aproapele tău, ca pe tine însuși. Aceste două porunci cuprind toată Legea și proorocii»** (Mat. XXII, 36-40).

Nici un sentiment nu este mai frumos ca iubirea. Nimic în lumea aceasta nu are rolul și puterea iubirii, care se manifestă sub forme variate. Cea mai înaltă formă a iubirii este iubirea față de Dumnezeu, apoi iubirea față de aproapele nostru.

Acum, se pune de la sine întrebarea: Ce a greșit tinărul bogat din Evanghelia de azi, care s-a prezentat Mîntuitorului și I-a spus lucruri atât de frumoase și interesante, dar la urmă a plecat întristat și nemulțumit? După răspunsul pe care tinărul l-a dat Mîntuitorului, el împlinise poruncile Legii: n-a ucis, nu a făcut desfrînare, n-a furat, n-a fost martor mincinos, și-a cinstit pe tatăl și pe mama sa, și-a iubit pe aproapele său ca pe sine însuși. Totuși, el simțea că-i lipsește ceva și-i departe de mîntuire.

Ce anume-i lipsea, că doar împlinise poruncile Legii, de la cele mai grele, pînă la cele mai ușoare?

Faptul devine lămurit, dacă stăm și gîndim cu luare aminte. Tinărul bogat care s-a înfățișat Mîntuitorului, frămîntat și chinuit de dorul mîntuirii sale, în loc să înceapă lucrarea pregătitoare a mîntuirii sale cu împlinirea primei porunci, adică **cu iubirea și cunoașterea lui Dumnezeu, el a început-o cu cea de a doua poruncă, cu iubirea de aproapele, neglijînd și neluînd seama de cea dintîi, iubirea de Dumnezeu, despre care Hristos însuși ne-a spus: «Aceasta este întâia și cea mai mare poruncă»** (Mat. XXII, 38). Cînd Domnul Hristos atrage tinărului bogat atenția că dacă vrea să fie desăvârșit, să-și vîndă averile și să le împartă săracilor, apoi să-I urmeze Lui, acesta, în loc să urmeze lui Dumnezeu cu iubire, a plecat întristat. Iată că el a păcătuit grav, neizbutind să împlinească porunca iubirii lui Dumnezeu, urmînd lui Hristos.

Evident, ne întrebăm cu toții: De ce este porunca iubirii de Dumnezeu, **întîia și cea mai mare dintre porunci? Pentru că Dumnezeu cel revăzuit**

și spiritual, dar real pentru sufletul nostru, — care este creat după chipul și asemănarea Sa, — este începutul și sfârșitul a toate, este ființa infinită, nemărginită de timp și spațiu, atotputernică și desăvârșită. El este binele cel mai înalt, este izvorul a tot adevărul, a toată bunătatea și a toată frumusețea.

«Cel ce nu iubeste, nu cunoaste pe Dumnezeu, căci Dumnezeu dragoste este» (I Ioan IV, 8). În lumina adevărului dumnezeesc știm că s-a creat lumea, știm care va fi sfârșitul ei, știm care este rostul existenței noastre omenești. Știm apoi că în trupul nostru slab și muritor locuiește un suflet nemuritor, destinat vieții veșnice și fericirii veșnice. Iată de ce de iubirea lui Dumnezeu nu trebuie să ne despartă nimic.

A doua întrebare care se pune inimilor noastre este aceasta: De ce tînărul care împlinise poruncile iubirii față de aproapele, n-a putut împlini și porunca iubirii de Dumnezeu, înția și cea mai mare poruncă. Sfânta Evanghelie ne spune lămurit: Tînărul era foarte bogat, nu s-a lipsit de avuțiile sale pămîntești, pentru a avea comoară în ceruri, și a plecat întristat. Tot din Sfânta Evanghelie mai cunoaștem pilda unui bogat căruia i-a rodit țarina și și-a pierdut sufletul său, din iubire exagerată față de bunurile pămîntești. Căci bogatul acesta a zis în nebunia sa: «Am să stric hambarele, am să le fac mai mari și am să adun acolo toate roadele și bunătățile mele. Apoi am să zic sufletului meu: suflete, ai multe bunătăți, strînse pentru mulți ani; odihnește-te, mănîncă, bea, veselește-te. Iar Dumnezeu i-a zis: Nebunule, în noaptea aceasta ți se va lua sufletul, iar cele ce ai gătit, ale cui vor fi?» (Luca XII, 16-20).

Bogăția în sine nu e nici bună, nici rea, ea are o valoare neutră. Depinde de întrebuințarea pe care i-o dă omul. Nu încapă nici o îndoială că bogăția, cînd servește ca mijloc și nu ca scop în sine, are o foarte mare însemnătate în viața socială, culturală, în civilizația lumii, în știință și morală. Bogățiile materiale de tot felul sînt ca banul, cu cît circulă mai mult, cu atît sînt mai folositoare.

Creștinismul, în lumina adevărată a învățaturii lui Hristos, nu condamnă **avuția și buna stare**, cînd sînt realizate prin muncă cinstită și viață curată și cumpătată. Și nici n-ar fi bine să fim cu toții săraci, căci atunci pe săraci cine să-i ajute, — săraci, despre care Mintuitorul a spus: «Pe săraci pururea îi aveți cu voi» (Ioan XII, 8). Ci Domnul Hristos condamnă cu toată asprimea: **lăcomia, bogățiile acumulate pe căi imorale și cheltuite imoral, după cum condamnă și sărăcia cînd ea vine din lene, risipă, necumpătare, lux, beție, desfrîu și ale viții.**

Iosif din Arimateea și Nicodim, învățătorul Legii, erau oameni bogați, dar nu s-au lăsat copleșiți de bogăție și renume, ci au crezut cuvintelor lui Iisus, iar după Răstignire, L-au îngropat cu toată cuviința și cinstea (Mat. XXVII, 57; Ioan XIX, 38-39).

Patriarhul Avraam, David și Solomon, și dreptul Iov, au fost foarte bogați, dar nu și-au pus nădejdea sufletului lor în bogățiile acumulate, ci în Dumnezeu.

Avraam, care era atît de bogat în vite, în argint și aur (Gen. XIII, 2), cînd i-a poruncit Dumnezeu să-i aducă jertfă pe unicul său fiu, pe Isaac, bătrînul părinte, deși vedea cum i se nimicește singura lui speranță, n-a stat în cumpănă, a pornit să-l jertfească. Iar pentru că el n-a pierdut încrederea în puterea Celui de sus, a fost binecuvîntat de Dumnezeu, el și casa lui (Gen. XXII, 1-17).

Proorocul David avea atîta bogăție și slavă, că stînd înaintea feții Domnului, a zis: «Cine sînt eu, Doamne Dumnezeu meu, și ce-î casa mea de m-ai slăvit așa?» (II Regi VII, 18). Dar el nu s-a lăsat copleșit de pofta bogățiilor, nici amețit de strălucirea slavei, ci mărturisea cu credință: «**În toate ești mare, Doamne, Doamne, căci nu este asemenea Ție și nu este Dumnezeu, afară de Tine**» (II Regi VII, 22). Iar altădată a mărturisit: «**Domnul este întărirea mea, scăparea mea, și izbăvitorul meu**» (II Regi XXII, 2).

Fiul său, Solomon, s-a bucurat de toate bogățiile lumii, a avut grădini, parcuri și vii, și-a zidit case și palate, și-a săpat iazuri, a avut cirezi de boi și turme de oi, și-a strîns argint și onor și bogății ca de împărați și țări, a ajuns mare în slavă, mai mare decît toți înaintea lui în Ierusalim, a dat ochilor săi orice veselie, dar întorcîndu-se și privind atent la toate, a văzut că totul nu este decît deșertăciune și goană după vînt (Eccl. II, 4-11). De aceea, se întoarce cu credință către Dumnezeu și spune, din experiența sa, pentru noi toți: «**Adu-ți aminte de Făcătorul tău în zilele tinereții tale, pînă nu vin zilele cele rele și pînă nu se apropie lanii cînd vei zice: Nu găsesc nici o plăcere în ei** (Eccl. XII, 5), ...**pînă nu se întoarce țărîna în pămînt, cum a fost, iar sufletul nu se întoarce la Dumnezeu, care l-a dat** (Eccl. XII, 7), ...**Căci omul merge spre casa lui cea veșnică**» (Eccl. XII, 5).

Despre dreptul Iov ni se spune în cartea sa că avea șapte mii de oi, trei mii de cămile, cinci sute de perechi de boi și cinci sute de asine, fiind cel mai de seamă om din părțile Răsăritului (Iov I, 3). A pierdut toate aceste bogății, dar el n-a cîrțit înaintea lui Dumnezeu, ci, cu toate că prietenii îl îndemnau la aceasta, el nu și-a pierdut nădejdea în bunătatea Creatorului, ci cu smerenie, a spus: «**Gol ieșit-am din pîntecele mamei mele și gol mă voi întoarce în pămînt! Domnul a dat, Domnul a luat; fie numele Domnului binecuvîntat!**» (Iov, I, 21). Intr-adevăr, Dumnezeu l-a binecuvîntat din nou și toate în casa lui au sporit, pentru că Iov nu și-a irosit averea sa mare pentru desfătările și plăcerile sale. «**Datu-m-am, oare, în lături, — ne spune el, — cînd săracul dorea ceva, și lăsat-am să se stingă în plînsete ochii văduvelor? Mîncam, oare, singur bucata mea de pîine și orfanului nu-i dădeam din ea? Dimpotrivă, din tinerețele mele, am crescut pe orfan, ca un tată, și de la naștere am călăuzit pe văduvă. Dacă vedeam un sărac fără cămașe și vreun sărac care n-avea zdrențe pe el, nu mă binecuvîntau șăvele lui și nu-l încălzea lîna mieilor mei?**» (Iov XXXI, 16-20).

Există însă o bogăție acumulată pe căi nedrepte, necinstită, imorală. Astfel de avuție e strînsă din lăcomie și apucare, din piri nedrepte, din jurăminte false, din camătă, din înșelăciuni și furturi, din jefuirea și asuprirea celor lipsiți, apăsați și săraci, din oprirea plății lucrătorilor, prin înșelăciune, ale căror strigăte, după Sf. Apostol Iacob, ajung la urechile Domnului (Iacov V, 4).

Această avuție trebuie neapărat întoarsă acolo de unde a fost luată sau răpită pe căi necinstite. Domnul Hristos ne-a dat în această privință pilda lui Zacheu Vameșul, care strînsese o mare avuție, prin jefuire, silnicie, nedreptate și apăsare. Dar cînd privirea sa vinovată a întîlnit curăția privirii dumnezeiești a lui Iisus, s-a produs în sufletul său o schim-

bare, și a zis către Domnul: «Doamne, iată jumătate din averea mea o dau săracilor și de am nedreptățit pe cineva cu ceva, întorc împătrit!» (Luca XIX 8.).

În genere, după înseși cuvintele Mântuitorului, bogatul cu anevoie va intra în împărăția cerurilor: «Mai lesne va intra camila prin urechile acului, decît bogatul în împărăția cerurilor» (Mat. XIX, 23-24).

Și aceasta pentrue? Din pricina lăcomiei după avuție, căci agonișirea, sporirea și păstrarea ei duce la multe păcate, ca: nedreptatea, furtul, zgîrcenia, pisma, și altele. Ea ne pricinuieste multe griji și tulburări; ea ne face să alunecăm către o viață ușurată și meroditoare de fapte bune; ne îndeamnă la o viață de îmbuibare, de petreceri și lene, de împlinire a poftelor trupești, care aduce repede ruina sănătății noastre trupești și sufletești. Oamenii vor să fie fericiți și, în căutarea fericirii, se leagă de bunurile trecătoare. Vor bogății nesfîrșite; în locul bunurilor veșnice, preferă bunuri vremelnice și relative. Cînd bogăția devine scop în sine, cînd devine idolul omului, omul devine robul, nu stăpînul ei. Atunci, bogăția dă prilej omului să-și cultive patimile sale egoiste, spre păguba sufletului, duce pe om la prea mare încredere în sine, la lipsă de încredere în Dumnezeu, și nu ajută nici la trebuințele comunității. De aceea, Mîntuitorul ne învață, spunîndu-ne: «Căutați să vă păziți de lăcomie, căci viața cuiva nu atîrnă de bogățiile sale» (Luca XII, 15).

Averea, bogăția, pentru că sădesc o prea mare încredere în forțele omului, duc la necredință în Dumnezeu, sau la rătăcirea de la credință. În această privință, Sf. Apostol Pavel ne spune: «Iubirea de argint este rădăcina tuturor reledor, pe care, poftindu-o unii, au rătăcit de la credință și s-au străpuns cu multe dureri» (I Tim. VII, 10).

Iată de ce creștinismul, văzînd că ispita bogăției e păgubitoare sufletului, iar lăcomia bogăților e foarte frecventă, a luat sub ocrotirea sa pe cei săraci și asupriți, pe cei slabi și nefericiți, pe cei năpăstuiți și necăjiți, căci ei sînt feriți de îngîmfarea și mîndria bogăților și au inima mai apropiată de Dumnezeu.

Bogățiile lumii ne leagă inima de pămînt; avuțiile spirituale, comorile cerești ne înalță spre cer, către bunurile nepieritoare, care se cîștigă prin cultivarea sufletului nostru, cu ajutorul valorilor religiei, ale culturii și ale artei. Aceste valori înalță conștiința noastră morală și ne ajută să tindem continuu către adevăr, bine și frumos, către înnobilarea și desăvîșirea sufletului.

În predica de pe munte, Domnul Hristos face deosebire între comorile materiale și cele spirituale, spunînd: «Nu vă adunați comori pe pămînt, unde moliile și rugina le strică, unde furii le sapă și le fură. Ci vă adunați comori în cer, unde nici moliile, nici rugina nu le strică, și unde furii nu le sapă, nici le fură. Căci unde este comoara voastră, acolo va fi și inima voastră» (Mat. VI, 19-21).

În sens creștin, lucrurile spirituale ale lui Dumnezeu nu se măsoară cu măsuri materiale. Sărăcia, și mai ales «sărăcia de bună voie», pe care sînt dator să o îplinească, cu deosebire, cei ce au îmbrățișat viața monahală, nu înseamnă atît o lipsă a celor de ordin material, ci o anumită stare a sufletului, care dă creștinului posibilitatea să se desprindă de cătușele lumii materiale și să îndrepte sufletul său spre bunurile și valorile spirituale.

Religia și credința noastră nu ne cere să renunțăm la bunuri și bucurii omenești de care este legată viața noastră, de care s-a servit și pe

care le-a prețuit și Domnul Hristos, în timpul când se hrănea cu pâinea țarinelor noastre, care ne pot face mulțumiți și fericiți. Pentru împlinirea nevoilor noastre materiale, Dumnezeu ne permite să ne folosim, cu măsură de toate cele create ale Sale, căci nimic nu este de lepădat, deoarece, după cuvîntul Sf. Pavel, totul «se sfințește prin cuvîntul lui Dumnezeu și prin rugăciune» (I Tim. IV, 5).

Dar credința noastră ne cere să ne dezlipim sufletele de lucrurile deșarte, ne cere să ne dezrobim pe noi înșine de robia celor trecătoare și amăgitoare, care nu ne pot da mulțumirea și fericirea după care rîvnim. Cu alte cuvinte, sărăcia creștină nu înseamnă o fugă, o evadare din rosturile lumii acesteia, nu înseamnă condamnarea vieții trăite în cadrul lumii culte și civilizate, nu înseamnă nimicirea cerințelor naturale ale trăirii omenești, sau reducerea lor pînă la limita unui așternut aspru sau a unei bucăți de pâine, ci mai mult decît acestea, înseamnă întoarcerea sufletului nostru spre cer, spre Dumnezeu care ne-a dăruit toate, viața și toate cele ale vieții.

În sensul acesta, pentru noi creștinii, lumea aceasta nu este împărăția Satanei, din care să fugim cu groază, ci e opera aceluiași Dumnezeu bun, iubitor și milostiv, care ne-a creat pe noi și a creat pentru noi lumea materială, în care a binevoit să trăim mulțumiți și fericiți.

Sărăcia, înțeleasă ca o desprindere de bună voie a sufletului nostru de abuzul bunătăților materiale, devine un adăpost împotriva ispitei și a păcatelor. Bogăția, mult-puțină cîntă o ai, dacă te îndeamnă la păcat, dacă este spre paguba sufletului, leapăd-o. Căci este mai bine să trăiești alături de săracul Lazăr, în sînul lui Avraam, în împărăția cea veșnică a lui Dumnezeu, decît în iad, cu bogatul nemilostiv (Luca XVI, 19-24).

Această lepădare de ispita avuției, trebuie făcută însă după porunca Mîntuitorului: «**Imparte-ți averea ta săracilor și vei avea comoară în cer**» (Mat. XIX, 21); adică, bogăția, chiar cînd o ai strînsă din munca mîinilor tale pe căi drepte și cinstite, să n-o cheltuiești spre sațiul și poftele tale, căzînd în tot felul de păcate, ca: mîndria, lăcomia, luxul, beția, desfrînarea, uciderea, sau făcînd mii de cheltuieli inutile, ci cheltuiește-o pentru neputincioși și bolnavi, pentru lipsiți și săraci, căci atunci vei avea comoară în cer.

Acesta este sensul sărăciei creștine: **'datoria de a săvîrși binele, din iubire pentru aproapele, și a urma cu iubire și credință lui Dumnezeu.**

Dumnezeu să ne ajute să ne dezlipim sufletul nostru de la cele materiale și trecătoare și să-l îndreptăm spre cele de sus, spre cele nepieritoare și veșnice. Focul iubirii noastre de Dumnezeu și de aproapele să aprindă cu putere inima fiecăruia din noi, prin revărsarea Harului Sfîntului Duh, încît nici o ispită omenească să nu clatine sau să stingă această iubire. Amin!

Pr. I. RAMUREANU

LA DUMINICA XXIV DUPĂ RUSALII

Cuvîntul Evangheliei Mîntuitorului Iisus Hristos este mereu actual, viu și lucrător în viața oamenilor, pentru că acest cuvînt răspunde aspirațiilor adînci ale sufletului omenească de totdeauna, adresîndu-se omului în ceea ce are el mai prețios și vrednic ca chip al lui Dumnezeu, pentru că

acest cuvînt este însuflețit de puterea și harul lui Dumnezeu, care-l face mereu nou, mereu proaspăt pentru sufletul omului.

Această însușire o are și parabola samarineanului milostiv, care s-a citit la Sf. Liturghie astăzi. Înainte de a roști această parabolă, Mîntuitorul era în convorbire cu un oarecare învățător de Lege. Acesta, adică învățătorul de Lege, în urma convorbirii cu Mîntuitorul, știa că pentru a moșteni viața veșnică este necesar să iubim mai întîi pe Dumnezeu cu toată inima, cu toată puterea și cu tot cugetul nostru și pe aproapele să-l iubim ca pe noi înșine. Dar cine este aproapele meu?

Este orice om, sau în această categorie intră numai anumiți oameni? Acest lucru nu-l ști învățătorul de Lege. De aceea îl întrebă pe Mîntuitorul: «Cine este aproapele meu?». La această întrebare Mîntuitorul Iisus Hristos nu-i dă un răspuns direct, ci prin parabola samarineanului milostiv îi pune în față învățătorului de Lege 3 feluri de oameni, trei feluri de a trăi în această lume, 3 feluri de legături ce pot să existe între oameni, ca din aceasta el însuși să-și găsească răspuns la întrebarea pusă.

«Un om oarecare — zice Mîntuitorul — se pogora din Ierusalim în Ierihon și a căzut în mîna unor tîlhari, care dezbrăcîndu-l l-au rănit, lăsîndu-l abia viu». Iată cu ce se ocupă primul fel de oameni. Aceștia sînt oamenii învechiți în patimi și păcate de tot felul, care nu mai au nici un simț pentru ceea ce este bine, curat și sfînt. Ei nu vor să-și susțină viața prin muncă cinstită, ci își clădesc mincinoasa lor mulțumire și fericire pe nemulțumirile și suferințele pricinuite de ei semenilor lor. Acești oameni se bucură de suferința și greutatea altora, se întristează de binele celor din jurul lor și simt o bucurie satanică din a face pe alții să sufere. Ei își fac o glorie din mulțimea fără-de-legilor săvîrșite și un ideal din a întrece pe alții în răutăți. Viața acestor oameni este un lanț nesfîrșit de fără-de-legi, care lasă în urmă inimi îndurerate, răni deschise, suflete răzvrătite și prăpastii de netrecut între oameni. Faptul că există și astfel de oameni, nu puțini la număr, a făcut pe un oarecare gînditor să spună că omul este un lup pentru om, pentru semenul său. Iată primul fel de oameni și primul fel de legături ce pot să existe între ei. Este omul care se ridică contra omului, omul ce luptă contra aproapelui său, lăsîndu-l abia viu în suferințele ce i le pricinuieste.

Dar iată că pe lîngă acest om în suferință trec alți 2 oameni, un preot și un levit, amîndoi slujitori ai Legii Vechi. Văzînd pe cel rănit se apropie, privesc la el, dar în cele din urmă trec pe altăuri de el, fără să-i dea un pic de ajutor. Purtarea aceasta îi arată a fi niște oameni care în viață urmăresc numai propriul lor interes. Lor să le meargă bine, ei să fie feriți, iar față de semenii lor se arată indiferenți și nesimțitori. Aceștia au inimă de piatră și nu simt chemarea după ajutor a semenilor din jurul lor. Oamenii aceștia sînt egoiști, comози, evită efortul, în viață nu au preocupări serioase, și sub pretextul că au anumite îndatoriri și obligații, refuză să facă ceea ce este mai important în viață. Dacă primii, adică tîlharii au greșit prin faptul că l-au nenorocit pe cel căzut în mîna lor, preotul și levitul au greșit prin faptul că au putut să-l ajute pe cel în suferință, dar nu l-au ajutat ci au trecut nepăsători și indiferenți pe lîngă el. Aceștia sînt al doilea fel de oameni, care ne arată al doilea fel de legături ce pot să fie între oameni. Primul a fost omul contra omului. Acum este omul pe lîngă om, alături de om, dar numai trupește, căci sufletește sînt la doi kilometri unii de alții. Aceasta e atitudinea de nepăsare și indiferență ce aduce atîtea dureri în viața omului.

În urma acestora însă trece și un samarinean. Îndată ce l-a zărit pe cel în suferință, i s-a făcut milă de el. Ar fi putut să-l lase în suferința lui, mai mult, ar fi putut să-l mai lovească de câteva ori și să-i mărească suferința, căci el era samarinean, iar cel suferind era iudeu, și iudeii și samaritenii urau de moarte. Dar samarineanul avînd un suflet mare, o inimă plină de dragoste, trece cu vederea peste toate aceste granițe, impuse de patima omenească în decursul veacurilor, între iudei și samarineni și privește la el nu ca la un iudeu, pe care să-l urască, ci ca la un om, ca la un frate pe care inima îi spunea că trebuie să-l ajute. Lasă la o parte treburile sale, se apleacă asupra aceluia suferind, îi spală rănile cu vin și untdelemn, poate și cu lacrimile ce-i curgeau din ochi, îl pansează cum poate, îl ia în brațe, îl pune pe asinul său și-l duce la o casă de oaspeți din apropiere, unde îngrijește de el pînă a doua zi. La plecare îl dă în seama gazdei, cu rugămintea de a purta mai departe grijă de el. Pentru a fi sigur de aceasta, îi dă gazdei 2 dinari, asigurînd-o că la întoarcere va da iarăși pe la ei și va plăti tot ce vor mai cheltui pentru însănătoșirea celui suferind.

Sînt în lume și oameni cu suflet mare, nobil și curat, oameni a căror inimă încălzită de dragostea lui Hristos nu bate numai pentru ei înșiși, ci pentru toți din jurul lor. Aceștia sînt oamenii de sacrificiu, care de multe ori trec cu vederea interesul lor personal pentru a se pune în slujba celor ce au nevoie de ajutorul lor. Viața acestor samarineni milostivi este și un șir nesfîrșit de binefaceri: de suflete ajutate, mîngîiate, încurajate, de oameni renăscuți la o viață nouă și înfrății prin puterea dragostei. Acești samarineni milostivi, care sînt o adevărată binecuvîntare pentru omenire, repară și tămăduiesc rănile pricinuite de oamenii răi din prima categorie, ei plinesc ceea ce nu fac cei indiferenți din a doua categorie și pe lîngă acestea se străduiesc, cu toată puterea, să facă tot ceea ce sufletul lor însuflețit de dragostea de Dumnezeu și de aproapele, le spune că e bun și folositor pentru ei și pentru cei din jurul lor. Viața acestor oameni este o jertfă vie adusă zilnic pe altarul omenirii pentru sălășluirea Impărăției lui Dumnezeu pe pămînt. Aceștia sînt cel de al treilea fel de oameni, oamenii adevărați.

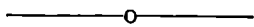
Primul a fost omul răutății, omul contra omului, asemenea fiarelor sălbatice. Al doilea a fost omul indiferent și nesimțitor, omul alături de om, sau mai precis omul trecînd alături de om, asemenea obiectelor formate din materia cea neînsuflețită. Al treilea a fost omul dragostei, omul pentru om, omul care se pune în slujba omului, a semenului său. Sînt cele 3 feluri de oameni despre care ne vorbește și Apocalipsa: omul rece, omul căldicel și omul fierbinte. «Care din acești trei socoți tu că este aproapele celui căzut între tîlhari?» — l-a întrebat Mîntuitorul pe învățătorul de Lege. Oricine ar asculta această minunată pildă, ar putea să dea răspunsul cel adevărat, chiar dacă n-ar fi învățător de Lege. «Cel ce a făcut milă cu el», acesta este aproapele lui, acesta este omul cel adevărat. Deci «mergi și fă și tu asemenea», și vei ajunge la adevărata viață, viața de veci, sau cu alte cuvinte: ori cu cine ai veni în legătură în această viață, ori cu cine ai avea de a face ceva, să nu te porți cu răutate ca tîlharii, să nu te arăți indiferent și nesimțitor ca preotul și levitul, ci să te porți cu dragoste lucrătoare așa cum s-a purtat samarineanul milostiv cu cel suferind; căci fiecare om, indiferent cine ar fi el, este aproapele tău, iar tu ești aproapele oricui, pe care deci trebuie să-l iubești ca pe tine însuși.

În persoana fiecărui om, deci, noi trebuie să vedem un fiu al lui Dumnezeu, un frate mai mic al lui Hristos, un frate mai mare al nostru, care are nevoie de ajutorul nostru, iar noi avem nevoie de ajutorul lui, pentru binele nostru și al lui. Sintem unii altora mădulare și toți laolaltă formăm trupul tainic al Bisericii lui Iisus Hristos. Tocmai de aceasta fiecare creștin, fiecare dintre noi, în viață trebuie să fie călăuzit numai de săvârșirea binelui, căci numai atunci putem fi folositori unii altora, numai atunci ne putem bucura unii de alții. «Nimeni să nu caute numai de ale sale — zice Sf. Apostol Pavel —, ci fiecare să caute și de alte altuia, spre zidirea lor». «Purtați sarcinile unii altora și așa veți plini Legea lui Hristos», zice același Sf. Apostol. Și taina mare a vieții creștine, a legăturii de slujire întreolaltă, este că tocmai atunci când te dăruiești mai mult în slujba semenilor tăi, atunci te îmbogățești mai mult. În această continuă dăruire a noastră stă progresul duhovnicesc și sensul vieții creștine, în această lepădare de sine și risipire prin dragoste stă adevărata noastră regăsire, în această aparentă slăbiciune stă adevărata noastră tărie, în această continuă jertfire stă adevărata înnoire și formarea personalității omului. Căci zice Sf. Ioan Gură de Aur, că binele și fericirea fiecăruia dintre noi stă la temelia vieții aproapei noastre de unde trebuie să le desgrupăm, dăruindu-ne unii altora în ceea ce este bine și sfânt, ajutându-ne unii pe alții pe măsura puterii și a dragostei fiecăruia.

Ar fi bine ca acest tablou ce ne-l pune în față parabola samarineanului milostiv să-l avem mereu în fața conștiinței noastre. Ar fi bine ca din timp în timp să ne întoarcem privirea asupra faptelor vieții noastre și să vedem cu care din aceste trei feluri de oameni ne asemănăm fiecare dintre noi, cum trecem noi pe lângă suferința ce o întâlnim în viață. Ar fi bine ca să luăm hotărârea, pe care s-o reinnoim mereu, de a urma pilda samarineanului milostiv. La aceasta ne îndeamnă mereu glasul conștiinței noastre și glasul Mîntuitorului Iisus Hristos, care ne spune fiecăruia: «Mergi și fă și tu asemenea».

Să fim, iubiți creștini, fiecare în locul unde trăim samarineni milostivi, mîngîindu-ne, ajutîndu-ne, povățuindu-ne și încurajîndu-ne unii pe alții la tot ce este spre binele și mîntuirea noastră, la tot ce este după voia lui Dumnezeu, căci numai așa vom arăta că sintem oameni adevărați și ucenici credincioși ai lui Iisus Hristos, căruia I se cuvine mărire, cinste și închinare, împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfînt. Amin!

Ierom. IRINEU CRACIUNAȘ

TAINA SFINTEI ÎMPĂRTĂȘANII. TEMEIUL VIEȚII NOASTRE CREȘTINE

Mîntuitorul Iisus Hristos, întemeind Biserica Sa pe mărturisirea Sf. Apostol Petru, a dat ucenicilor Săi mijlocul prin care această Biserică poate să fie vie.

Acest mijloc este Taina Sfintei Împărtășanii, unde El este prezent aievea în permanență, în mijlocul Bisericii Sale, așa cum a făgăduit: «...Iată Eu cu voi sint, în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului. Amin!» (Mat. XXVIII, 20).

În Joia Mare, când El a instituit această Taină, ucenicii au privit la ceea ce făcea El și, desigur, mințile lor n-au pătruns în adâncimile acelei porunci: «**Aceasta s-o faceți întru pomenirea Mea**» (Luca XXII, 19). Nu putea fi clar pentru ei, chipul în care poate cineva să mănânce Trupul Lui și să-I bea Sângele! Și mai ales nu puteau înțelege cum se poate ca pîinea și vinul să se poată transforma în Trupul și Sângele Lui.

În pustiul Betsaidei ei au văzut că o mare mulțime de oameni poate fi săturată cu cinci pîini și doi pești.

S-au minunat și acolo în pustiu, dar venind apoi la Capernaum și auzindu-L pe Domnul că «**El e pîinea care s-a pogorit din cer**» (Ioan VI, 41) și că nu există viață veșnică fără această pîine, ei au fost cutremurați din nou în ființele lor. Iar când mulți au plecat de lângă Domnul, afirmînd: «**Cine poate să-L asculte?**» (Ioan VI, 60) și «**greu este cuvîntul acesta**» (ibidem), ei stăteau în cumpăna unei piecări sau rămîneri alături de Acela care rostea cuvintele Lui de foc, în legătură cu Taina aceasta mare.

Sf. Petru răspunde cu acest prilej Mîntuitorului, că ei n-au unde se duce, fiindcă nicăieri nu vor găsi ca la El, cuvintele acestei vieți fără de sfîrșit (Ioan VI, 68). Dar, negreșit, nici de data aceasta mintea lor n-a priceput ceea ce era necesar să priceapă. A trecut apoi o bucată bună de vreme. Evanghelia își făcea zi de zi drum în inima oamenilor. Clipe de cumpănă au mai fost. Iar în ziua cumpenei celei mari — în săptămîna Paștilor — toate s-au împleticit în mințile lor și Domnul a rămas singur. Nu puteau pătrunde ei marele adevăr, că Acela care făgăduia altora nemurirea, El însuși ar fi putut să moară.

Auzise dela Domnul că oricine crede în El, viu va fi, chiar de ar și muri; dar cum să poți înțelege că un om ce moare este totuși viu?

Domnul a murit și apoi a înviat. Cu chipul Lui slăvit pătrunzînd prin ușile încuiate, El a stat din nou în mijlocul lor, sfătuindu-i să se liniștească: «**Pace vouă!**» (Ioan XX, 18).

Ii trimite apoi în lume, după ce vreme de patruzeci de zile i-a povățuit «**în tainele împărăției lui Dumnezeu**» (Fapte I, 3). Zilele de după Înviere au fost pentru ei o mare răsturnare a tot ceea ce înseamnă cugetare omenească. Toma se îndoiește și apoi crede și el, iar ceilalți stau toți într-o mare frămîntare sufletească, mai ales cînd le-a spus că El va merge la Tatăl (Ioan XVI, 5).

Cum va fi cu noi, dacă se duce la Tatăl — își spuneau ei desigur, ceasuri la rînd, în vremea cutremurului lor sufletesc?

Și iată că într-o seară sosesc doi ucenici care veniseră într-un suflet la Ierusalim, după ce au străbătut cele 60 de stadii ce despart Emausul de Cetatea Sfîntă.

Aceștia credeau că aduc o noutate fraților lor ce stăteau în odaia fricei de care erau cuprinși; dar vestirea lor era tîrzielnică pentru cei de la Ierusalim, fiindcă aceștia, înaintea celor doi sosiți în noaptea, erau în posesia minunii celei mari a privirii cu ochii lor la Cel ce biruise moartea (Luca XXIV, 34).

Numai că acești doi din urmă aduceau totuși o noutate în istorisirea lor.

Ei au mers cu El pe cale; El le-a tîlcuit Scripturile și ajungînd la capătul călătoriei lor, au poftit și pe străin să mîie la ei, «**căci ziua se sfîrșise și era spre noapte**» (Luca XXIV, 29). Și El a consimțit să rămînă

cu ei. Au intrat în casă și la vremea cinei, El a luat pâinea, a binecuvîntat-o și frîngînd, le-a dat lor.

«Atunci s-au deschis ochii lor și au cunoscut că este El; dar s-a făcut nevăzut de lingă ei» (Luca XXIV, 31). El a plecat de lingă ei și totuși a rămas cu ei, căci mijlocul ca El să fie viu între ei îl aveau în mîinile lor. Acest mijloc este și va fi tăria ucenicilor și a credincioșilor de-a lungul vremurilor. Este temelul Bisericii și a toată viața creștină.

Lucrul acesta a fost apoi înțeles de Sfinții Apostoli, căci, după Duminica Mare, cînd au pornit să ducă Evanghelia «la toată zidirea», Taina Sfintei împărtășanii a fost toată tăria și toată podoaba inimii lor (I Cor. XI, 23-24). Iar cînd a fost ca Apostolii să-și aleagă pe ucenicii — urmași lor, tot Taina aceasta le-a stat la suflet. Doctrina celor doisprezece Apostoli este clară în acest sens: «Adunați-vă în ziua duminicii, care-i ziua Domnului; frîngeți pâinea și dați mulțumiri, după ce mai întii v-ați mărturisit păcatele voastre, pentru ca sacrificiul vostru să fie curat. Oricine are vreo neînțelegere cu fratele său, să nu se adune mai înainte de a se fi împăcat cu el, ca nu cumva să se profaneze sacrificiul vostru, căci iată ce a spus Domnul: în orice loc și în orice timp să Mi se aducă un sacrificiu curat, căci Eu sînt un împărat mare și numele Meu este minunat între neamuri. Astfel, decl. să vă alegeți episcopi și diaconi» (Didahța, cap. XIV-XVI).

Sf. Ignatie al Antiohiei vede însăși unitatea Bisericii în Taina Sfintei împărtășanii: «Urmați toți episcopul, după cum Iisus Hristos urmează pe Tatăl., căci nimeni fără episcop nu poate să facă nimic din ceea ce se referă la Biserică. Sfînta împărtășanie trebuie să fie împlinită de episcop sau de acela pe care el l-a rînduit» (Epistola către Smirneni, VIII, 1-2). «Silîți-vă să aveți o împărtășanie unică, deoarece unul este Trupul Domnului nostru Iisus Hristos și un singur potir pentru unitatea Sîngelui Său, un altar, ca și un episcop, cu preoții și diaconi» (Epistola către Filadelfieni, cap. IV).

Așa se păstra unitatea Bisericii, și numai așa se simțea fiecare, mădular al Trupului Domnului, căci Sfînta împărtășanie era hrana lor și fără de ea nu se putea concepe viața creștină (Justin Martirul, Apol I, 65-67).

Erau și atunci suflete care nu vedeau în Taina aceasta mijlocul de a dobîndi nemurirea. Sf. Irineu al Lionului o spune lămurit, arătînd adevărul acestei Taine: «După cum pâinea care vine din pămînt, după ce a primit invocația lui Dumnezeu, nu mai este piine obișnuită, ci împărtășanie-Euharistie, căci se compune din două lucruri, unul pămîntesc și celălalt ceresc, tot așa și trupurile noastre, după ce au primit împărtășania, nu mai sînt stricăcioase, ci au nădejdea nemuririi (Adversus Haereses, IV, XVIII, 4-5) —, căci «trupul este hrănit de Trupul și Sîngele lui Hristos, pentru ca sufletul să fie săturat de Dumnezeu» (Tertulian: «De resurrectione carnis, 8).

Sfînta împărtășanie este, deci, pâinea cea de toate zilele a creștinului. Sf. Ciprian o spune așa de frumos!: «Noi cerem astfel pâinea cea de toate zilele, adică Sfînta împărtășanie zilnică, ca un gaj zilnic al stăruinței noastre în viața lui Hristos» (Sf. Ciprian, De orat. domn., 18).

De aceea, la Sfinții Părinți, nici nu se putea concepe viața pastorală, fără Sfînta împărtășanie. Prin ea, ei conduceau sufletele creștine în fiecare

zi și prin ea suflete se împodobeau cu virtuțile Evangheliei, creștinii devenind hristofori, expresie ce s-a născut din viața lor curată.

«Cu toată convingerea să participăm la Trupul și la Singele lui Hristos. Căci în piine și în vin ți se dă Trupul și Singele Lui, pentru ca să devii concorporal și consanguin cu Hristos. Așa putem deveni noi hristofori, Trupul și Singele Lui pătrunzând în membrele noastre» (Sf. Chiril al Ierusalimului, Cateheza mistagogică, IV, 1-5).

Ne mirăm de multe ori de viața primară a creștinismului și ne-am obișnuit să numim acele timpuri, de aur. Sub aspectul vieții de fiecare zi, viața creștinilor de atunci nu se desfășura în altă parte, ci tot aici pe pământ; numai că pământul era sfințit de viața lor. Curăția lor era semnul trăirii lor în Domnul Hristos, iar această trăire se împlinea prin Sfânta împărtășanie. Ei erau convingși că «ființa omenească este dublă, compusă dintr-un suflet și dintr-un trup și că pentru aceasta, ei trebuiau să ia contact și prin trup și prin suflet ca un ghid care-i duce la salvare». Ghidul acesta era Mîntuitorul, «căci sufletul unindu-se cu El prin credință, își găsește principiul mîntuirii sale. Trupul are un alt chip de a se uni cu Mîntuitorul și de a se face una cu El. Cînd cineva s-a otrăvit, el nu poate fi salvat decît dacă bea ceva care să neutralizeze otrava. Antidotul trebuie să pătrundă în vișcerele omenești, pe unde a pătruns și otrava, pentru ca efectul tămăduirii să se răspîndească în întregul organism. Astfel, și noi, după ce am gustat dizolvantul naturii noastre, trebuie ca să luăm și leacul care să pătrundă în noi și să gonească toată stricăciunea de acolo. Care-i deci leacul? Nimic decît trupul care s-a arătat mai tare cu moartea și a devenit pentru noi principiul vieții. După cum puțin a luat dospește toată frămîntătura, tot așa, Trupul, imortalizat prin Dumnezeu, pătrunzînd într-al nostru, îl schimbă și-l preface pe de-antregul, după chipul Său. În adevăr, după cum o substanță otrăvitoare, administrată unui corp sănătos îi slăbește pe de-antregul, tot așa Corpul nemuritor, pătrunzînd într-un organism străin, îl schimbă pe de-antregul, după propria Sa natură. Dar nimic n-ar putea să pătrundă în organism, decît amestecîndu-se cu visceralele pe calea hranei, sau a băuturii. Ori, singurul Trup al Dumnezeului întrupat a primit acest principiu de Har. Este lucru clar, că trupul nostru n-ar putea să ajungă la nemurire, decît participînd la nestricăciune, printr-o comuniune cu o ființă nemuritoare. Să vedem deci, cum s-a putut face că acest Trup Unic, împărțit perpetuu atîtor miliarde de credincioși din lumea întreagă, S-a dat fiecăruia întreg, în părțica primită și a rămas totuși în El însuși, întreg?». (Sf. Grigore de Nisa, Orat. catechet., XXXVII). Și explicația Sf. Grigorie de Nisa este foarte mîngietoare și ea, desigur era între credincioșii turmei Lui, o putere care însuflețea orice activitate creștină împlinită spre mîntuire. Iată ce spune el: lucruri, care este bine să fie știute și de noi, cei care la fel sîntem botezați în numele Sfintei Treimi:

«După cum pentru noi, cînd vede cineva piinea, vede într-un sens, trupul omenesc, pentru că piinea, pătrunzînd în trup, devine trupul însuși. tot așa, Trupul care era sălașul lui Dumnezeu, pentru că El se hrănea cu piine, era într-un sens identic cu piinea, hrana transformîndu-se, cum s-a spus, pentru a lua natura trupului. S-a recunoscut Trupului lui Hristos, condiția comună a tuturor trupurilor: acest corp se menținea deasemenea cu ajutorul piinii; dar acest corp — prin faptul că era locuința lui Dumnezeu-Cuvîntul — fusese ridicat la demnitatea dîvină. Avem deci dreptate

acum să credem, că piinea sfințită prin cuvântul lui Dumnezeu, se transformă în Trupul lui Dumnezeu. În adevăr, acest trup era în putere cu piine și ea a fost sfințită prin prezența Cuvântului, care a sălășluit în trup. Schimbarea care a ridicat la puterea divină piinea transformată în acest trup, aduce deci, aici încă un rezultat asemănător. În primul caz, în adevăr, Harul Cuvântului sfințește trupul care-și trăgea din piine substanța Sa, și care, într-un sens, era piinea însuși; aici piinea, cum spune Apostolul, este sfințită prin cuvântul lui Dumnezeu și invocare (I Tim., IV, 5).; dar nu pe calea alimentului ajunge ea la Trupul Cuvântului; ea se transformă îndată în Trupul Său prin cuvânt, așa cum s-a zis de Cuvântul: «Acesta este Trupul Meu» (Orat. Catechet., XXXVII, 9-10).

N-am putea să nu dăm aici și cuvintele aceluia, care este în deobște cunoscut sub numele de doctorul Sfintei Impărtășanii, doctor eucharisticus, Sf. Ioan Gură de Aur.

La Antiohia, ca și la Constantinopole, strădania lui se sprijinea pe Taina Sfintei Impărtășanii, care era centrul întregii sale activități duhovnicești. Și se știe cum a reușit să schimbe el inimile oamenilor, prin Taina aceasta care, singură, este în stare să facă ceva.

«Hristos este prezent, același Hristos care odinioară a crinduit masa Cînei, pentru voi; căci nu un om a făcut ca piinea să devină Trupul și Singele lui Hristos, ci El însuși S-a răstignit pentru noi. Episcopul este acela care-L reprezintă și pronunță cuvintele pe care le știți; dar puterea și Harul lui Dumnezeu sînt cele ce lucrează, (Sf. Ioan Hrisostom: In proditionem Iudae hom., I, 6).

«Cînd ți se dă Trupul lui Hristos, spune-ți în taină: numai grație acestui Trup nu mai sînt eu pămînt și cenușă, nu mai sînt eu rob, ci slobod; numai prin acest Trup străpuns de cuie și lovit de vergi, nu mai sînt eu pradă morții; numai prin acest Trup însingerat, străpuns cu lancea, au țîșnit izvoarele mîntuitoare ale singelui și apei, peste întreg pămîntul. Și acest Trup, El ni L-a dat să-L mîncăm; cit de mare este dragostea Lui!». (Sf. Ioan Hrisostom: In I Cor. Hom., XXIV, 4).

Iar Sf. Chiril al Alexandriei spune despre această Taină că ea este aceea care dă viață și trupului, și sufletului, prin unirea lor cu Hristos.

«Negrăită și neștiută, dar cunoscută de singur Cuvîntul este această unire. Prin precuratul Său Trup și prin neprețuitul Său Singe, Cuvîntul este ca răspîndit în trupul nostru și noi primim și Trupul și Singele, ca pe o mireasmă dătătoare de viață. Căci, de frică să nu fim oprîți, văzînd Trupul și Singele pe Sfînta Masă, în sfîntele biserici, Dumnezeu, față de slăbiciunea noastră, dă Sfîntelor Daruri o putere de viață și le transformă în energia propriului Său Trup, astfel ca prin aceste daruri sfințite, noi să avem părtașie vie, și ca Trupul vieții să fie în noi, ca un germen ce dă viață. Nimeni să nu se îndoiască, deoarece însuși Hristos a zis: Acesta este Trupul Meu, acesta este Singele Meu» (Chiril al Alexandriei, Coment., în Lucam, XXII, 19).

Aceleași mărturii le găsim și la Sf. Ambrozie al Mediolanului, în «De mysteriis», 52, 53 și «De sacramentis», IV, 14, ca și la Fericitul Augustin, în «De doctrina christiana», III, XVI, 24 și «Ad Bonifacium episcopum», Epist. XCVIII, 9.

Tradiția este deci, conformă cu Sfînta Scriptură, și Sfîntii Părinți insistă în mod deosebit asupra Tainei Sfintei Impărtășanii, Taină și Jertfă, deoarece ei cunoșteau care este valoarea ei deosebită. Ei stiau că viața

creștină nu poate înflori fără ea, fiindcă numai prin ea se poate ajunge la virtute, și numai prin ea se poate face transformarea ființei omenești, într-o zidire nouă. Taina aceasta ține unitatea creștină și fără ea nu-i posibilă călăuzirea sufletelor pe cărările mântuirii. Toți părinții făceau educația credincioșilor lor prin această Taină, fiindcă ei erau convinși că numai prin Mântuitorul Hristos vor putea împlini ceva în obștea creștină și că numai prin El vor putea aduce credincioșilor fericirea lor prezentă și viitoare. Pentru aceasta, ei țilcuiau mereu credincioșilor lor însemnătatea acestei Taine. Și cum Taina aceasta este baza sfintei Liturghii, din cauza aceasta, toată truda lor se concentra ca slujba aceasta să fie la inima credincioșilor, și ca ei să stea mereu în jurul ei.

Din țilcuirea Liturghiei, cu Taina sfintei împărtășanii, s-a născut cateheza: acea explicare caldă și apropiată a tuturor adevărilor noastre creștine. Și așa, era Mântuitorul în toată vremea cu ucenicii Lui, căci Liturghia nu este altceva decât viața Lui, desfășurată aievea înaintea ochilor trupești și sufletești ai tuturor celor ce participă la o asemenea slujire. Nu neglija, desigur, Părinții Bisericii, nici celelalte slujbe; dar în mijlocul tuturor slujbelor, înflorea sfânta Liturghie, ea fiind vatra caldă pe care ardea neconținut focul iubirii divine față de oameni, și credința oamenilor în Acela care s-a răstignit la Ierusalim, în Vinerea cea sfântă.

Nu mai așa pot fi fălmăcite succesele duhovnicești ale Sfinților Părinți, și numai așa se poate înțelege rîvna lor față de o Taină, care în Biserică este totul, fiindcă e însăși Biserica. Pentru aceea, ei au rămas modele de pastorație și pentru aceea, oricâte ori ne întoarcem la ei, simțim mireasma vremurilor în care Mântuitorul era o realitate vie în mijlocul oamenilor. Legătura lor cu El era neîntreruptă, fiindcă ei împlineau după credință Taina aceasta mare și slujeau cu evlavie dumnezeiasca Liturghie. Ei erau împodobiți cu virtuțile Evangheliei, fiindcă nu lucrau singuri; alături de ei era în permanență Acela care a făgăduit că va fi cu toți cei ce vor împlini poruncile Lui. Și una din ele este ca credincioșii cu slujitorii lor, să facă neîncetat pomenirea Jertfei Lui în sfânta Liturghie.

O asemenea viață creștină poate înflori și astăzi în inimile celorbotezați în Hristos.

Pentru aceasta, se cer a fi limpezite câteva lucruri fără de care viața creștină nu poate înflori sub nici o formă.

Slujitorii și credincioșii noștri trebuie să știe că în Biserica Mântuitorului nu se poate împlini nimic fără sfânta Liturghie; iar sfânta Liturghie este una cu Jertfa euharistică, așa cum o afirmă Sf. Justin Martirul, în Apologia sa, în cap. I, 65 și 66. Nu se poate primi de la Dumnezeu nici un dar fără slujba aceasta, care-i «paharul binecuvîntării» (I Cor., 10, 16). Nu putem însemna nimic dacă nu ne împărtășim cu Trupul și Sângele Domnului (Fapte, II, 42). Nu putem fi ucenici ai Mântuitorului, fără părășia la **Cina Lui** (Sf. Ioan Gură de Aur: Epist. I către Corinteni, Omilia, 27) și fără a lua parte la **Masa Lui** (I Cor. XI, 10). Sf. Ioan Hrisostom, în I Cor., Omilia 27, ne spune că sfânta Liturghie este «un mister minunat, sfânt și înfricoșat» și la «frîngerea pîinii» (Fapte, II, 46), noi trebuie să fim cu luare aminte, dacă voim să fim pătrunși de «înălțarea» și aducerea acestui sacrificiu despre care pomenește atât de înălțător, Clement Romanul, în Epistola I către Corinteni, la cap. 40. Dacă nu ne simțim cutremurați la această «lucrare sfântă», așa cum spune Dionisie Areopagitul, în

«Despre Biserica — Ierarhia, C. III, par. 12», atunci, negreșit n-am înțeles nimic din jertfa Domnului, împlinită pentru mântuirea lumii.

Și, cu durere trebuie s-o spunem, că mulți slujitori și credincioși nu merg pe linia aceasta a Scripturii, și Tradiției; ne-o spune aceasta, faptul că în majoritatea enoriilor noastre se întâmplă o deplasare a Centrului liturgic — Sfânta Liturghie —, spre alte slujbe. N-aș vrea să fiu rău înțeles! Nu există nici o slujbă de-a Bisericii, care să nu fie bună; dar cea mai bună, trebuie să rămână în permanență, numai sfânta Liturghie. Acatistele, paraclisele, celelalte Taine, toate ierurgiile și orice rugăciune a sfintei noastre Biserici, toate sînt căi prin care putem căpăta mila cerului; dar în sfânta Liturghie, păcatele noastre sînt spălate direct în Sângele Mîntuitorului nostru. Credincioșii noștri, în zdrobitoarea lor majoritate, nu știu aceasta; altfel, cum s-ar putea explica faptul că unii dintre credincioși vin la preot chiar în timpul sfintei Liturghii, ca să-i dea un acatist? Și tu, preot, nu-ți simți inima frîntă de durere, cînd vezi cum un credincios pleacă de la sfînta Liturghie, la ieșirea cu sfintele daruri, sau la «**Pre Tine Te lăudăm**»? deci tocmai în timpul cînd Mîntuitorul vine pe altarul bisericii?

Ce înseamnă aceasta? Înseamnă că credincioșii noștri habar n-au de ce mare dar au la îndemîna pentru nevoile lor. Înseamnă că ei nu cunosc însemnătatea sfintei Liturghii, fiindcă nimeni nu le-a spus-o niciodată. Vorbim în biserică de cite în lună și soare, dar dacă ne-am cerceta fiecare în parte, am vedea de cite ori am tăcut noi sfînta Liturghie credincioșilor noștri și ce rezultate am avut! Ca să împlinim aceasta, trebuie negreșit, să ne convingem noi de acest mare adevăr: **Liturghia este slujba slujbelor noastre și ea nu poate fi înlocuită de nimic.** Trebuie să fim noi mai întîi pătrunși de sfințenia și măreția acestei slujbe. În momentul cel mare, sfînt și solemn, cînd prin mîinile tale de slugă nevrednică, pînea nu mai e pîine și vinul nu mai e vin, cînd însuși Domnul e cu tine și cu turma ta, cînd stoluri nesfîrșite de îngeri stau de față și tu, omul lui Dumnezeu, ești printre ei, în momentul acela, cerul s-a pogorît pe pămînt, Dumnezeu e cu toți cei de față, e prezent în Taina cea mare. Și aceasta fiindcă **«acest mister pămîntul ți-l preface în cer. Deschide ușile cerești și caută nu numai în cer, dar în cerul cerurilor și ce vei vedea acolo, mai sfînt decît toate, aceea îți voi arăta ție pe pămînt zăcînd pe însuși Domnul, pe care nu numai îl vei vedea, ci te vei atînge de El și nu numai ce vei atînge de El, ci și-l vei minca».** (Sf. Ioan Gură de Aur, citat după Liturgica lui Mitrofanovici, pg.577).

Aceste adevăruri trebuie să fie permanente în inima și viața unui slujitor al lui Dumnezeu. Noi cei dinții trebuie să fim plini de credință că purtăm pe brațele noastre pe Acela care poartă și poate toate. Dacă sîntem în stare să ne pătrundem de aceste adevăruri, atunci vor dispărea din altarele noastre mulțimea lingurițelor ce posedăm și cu care împărțăm credincioșii ca să fim la curent cu igiena.

Dacă n-ai credință că în lingurița ta, ceea ce dai, e foc curățitor al sufletului și al trupului, atunci poți fi orice, chiar și mare teolog, dar numai ucenic al Domnului nu vei putea fi niciodată! Iar dacă în vremea turnării apei calde peste Sfînte, cînd în inima ta trebuie să fie o atmosferă de Duminică Mare, și cînd în toată biserica, inima creștină trebuie să freacă de bucuria primirii darurilor Duhului Sfînt, tu torni apă mai multă ca să se dilueze ceea ce e în potir, pe motiv că ești bolnav, boala ta trupească nu se va vindeca niciodată, fiindcă boala sufletească este cu mult

mai mare și ea va năpădi și-n turma ta, fiindcă nu-ți va mai rămâne nimic cu care să poți vindeca rănilile și «să ștergi toată lacrima de la toată fața».

Exemplele s-ar putea multiplica, dar ele nu folosesc nimănui și economia acestor rînduri țintește tocmai la alungarea unor asemenea practici nenorocite isvorite din neștiință și nepăsare.

Ceea ce trebuie, e — mai înainte de orice — conștiința ta de «ispravnic al Tainelor lui Dumnezeu» și convingerea nestrămutată că fără de sfînta Liturghie, viața creștină se reduce la nimic.

Creștinii noștri trebuiesc suiți pe Taborul luminii celei suprafirești, după ce noi ne vom fi silit să ajungem acolo. Fără aceasta, facem numai șgomot în jurul nostru și pustiul se întinde; fiindcă soarele dreptății n-a strălucit niciodată în inimile noastre și-n inimile celor dați nouă în grijă.

Liturghia trebuie să devină din nou ceea ce este și a fost întotdeauna, singurul și marele mijloc de pastorație creștină. Ea trebuie tălcuită credincioșilor, cu timp și fără; timp, fiindcă numai așa Mîntuitorul Hristos poate fi cu noi în toată vremea.

Odată cu aceasta, credincioșii trebuiesc povățuiți de marele folos ce-l pot avea din sfînta Liturghie și din împărțășirea lor cu Trupul și Sîngele Domnului. Primirea acestei Taine nu se va mai face atunci la nime-reală, după principiul lui «așa am apucat», ca să se îngrămădească toată lumea în Joia sau Vinerea Mare la spovedit, ca după aceea, în tot timpul anului, să nu mai vină nimeni lîngă Potirul Bisericii, spre a răspunde la chemarea aceea mare: «cu credință și cu dragoste să vă apropiați», fiindcă nimeni nu mai știe ce este «frica de Dumnezeu».

Și, n-ar fi poate rău, ca preotul să-și orînduiască pe toți credincioșii, în așa fel, ca chemarea din fiecă duminică și sărbătoare să nu rămînă niciodată fără răspuns. Trebuie să ne silim ca să pătrundă în cugetul fiecărui credincios că nu este o altă hrană mai proprie sufletului omenesc, decît sfînta Împărțășanie și că fără ea nu putem fi fericiți nici aici, nici dincolo, în raiul unde nu vom ajunge niciodată.

Numai așa își poate ajunge scopul și Taina Spovedaniei, care trebuie să devină un mijloc sigur de control în îmbunătățirea vieții noastre creștine.

La îngrămădeală nu se poate face controlul unui suflet, iar sfinții Părinți numesc pe cei ce vin la preot, la mărturisire, în zilele cînd preotul este prins de lungimea slujbelor, «hoți de cele sfînte».

S-a vorbit mult la noi pe chestiunea unei rare sau dese împărțășiri; socot că problema se pune greșit, dacă se are în vedere primirea rară sau deasă a sfîntei Împărțășanii, numai pe împlinirea unor forme care n-au nici un suport în adîncul inimii creștine.

Această inimă trebuie călăuzită mai întîi pentru ca ea să simtă această nevoie a unirii cu Domnul, la vremea cînd ea este gata să o facă Acela care nu Se simte bine decît într-o inimă înfrîntă și smerită.

Și cu aceasta, ajungem din nou la marele adevăr că viața noastră creștină nu va fi ceva decît atunci cînd sfînta Liturghie, cu sfînta Împărțășanie vor fi marea realitate a trăirii noastre în Hristos și cu Hristos, Capul nostru, noi devenind mădularele Trupului Lui tainic.

Spre aceasta ne îndeamnă în primul rînd, Sfînta Scriptură; vin apoi în sprijin, mărturiile sfinților Părinți, care ne-au dat măsura de ce și cît se poate împlini, cînd în inimile noastre cocotește focul credinței care poate muta din loc munții, credința nestrămutată în Mîntuitorul, care este cu noi în mod real, prin Taina aceasta mare.

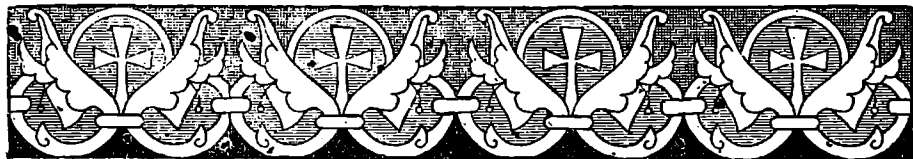
Pentru aceasta, în centrul strădaniilor noastre pastorale, trebuie să stea negreșit sfânta Liturghie. Această slujbă va putea să dea mereu temelul unei adevărate trăiri «în duh și adevăr», cu condiția ca ea să fie împlinită și înțeleasă așa cum se cuvine.

Cei dinții chemați spre aceasta sîntem noi, preoții, care trebuie să aducem după noi și turma noastră. Cînd vom fi în stare să facem din Liturghie, suprema noastră grijă, atunci cerul va fi coborît cu adevărat pe pămînt și pastorația noastră va fi mare și sfîntă, alimentîndu-se neconținut din jertfa Domnului.

Spre aceasta să năzuim, și Mîntuitorul nostru drag să ne ajute ca temelul vieții noastre creștine să fie sfînta Impărtășanie, Taina cea mare, fără de care orice osteneală este zadarnică.

Pr. IOAN CHIRVASIE

D. G. S. 1947

S T U D I I

DESPRE LUMINA TABORICĂ

Schimbară la față a Mîntuitorului e relatată de Evangheliști, într-un mod care reclamă depășirea mentalității unui grosier realism tomist¹⁾.

Trebuie să părăsim terenul infructuos al dialecticei speculative pentru a intra într-un ordin de realități în care omul, integral, e chemat să se schimbe, să se prefacă, unde sfințenia e o problemă ontologică — nu o chestiune doar de nuanță etică.

«El S-a schimbat la față înaintea lor; fața Lui a strălucit ca soarele, iar hainele Lui s-au făcut albe ca lumina» (Matei 17, 2). «Hainele Lui s-au făcut strălucitoare și foarte albe, de o albeață pe care nici un înălbitor de pe pămînt n-o poate da» (Marcu 9, 3). «Pe cînd se ruga, I S-a schimbat înfățișarea feței și îmbrăcămintea I S-a făcut albă strălucitoare» (Luca, 9, 29).

Slava lui Iisus s-a arătat pe Tabor, iar lumina suprafirească inunda cu strălucire neasemuită. Cei trei Apostoli: Petru, Iacob și Ioan sînt înspăimîntați. «Petru a zis lui Iisus: Învățătorule, e bine să fim aici, să facem trei colibe: una pentru Tine, una pentru Moise și una pentru Ilie» (Luca, 9, 33). Evanghelistul citat continuă: «Nu știa ce spune».

Ce cuvinte ar putea exprima frumusețea luminii care se revarsă din Mîntuitorul, în acest moment, pe Tabor? Ce imagini, ce simțire de sfînt ar putea să sugereze ceva din frumusețea acestei lumini, fără de care ochii noștri nu pot descifra nici un contur și nici o literă din Evanghelii?

Întreaga orientare catafatică a spiritului omenesc în ineputabilul conținut de afirmații de judecăți predicative, reia, fără încetare și nemulțumită, strădania de a reda prin «nume divine» ceva din sfera incomunicabilă prin concepte a frumuseții dumnezeiești.

Lumina slavei cerești, lumina neînserată nu e un fenomen meteorologic, oricît de grandioase i-ar fi acestuia dimensiunile spectrului solar. Ea nu poate face parte din sfera realităților create, din universul care, și el geme, și așteaptă împreună cu omul — stăpînul său — transformarea lucrurilor, palingeneza eshatologică.

Încercarea de a susține vederea materială a esenței divine, ne atrage într-un mesalianism cu consecințe sumbre pentru cel mai cult om din lume

1. «În afară de realismul natural al aristotelismului clasic, nu există decît realisme invertite. Realismul nu poate fi eliminat din gîndirea însăși — pentru că el nu poate fi eliminat din realitățile din contactul cărora se naște cunoașterea!» (Etienne Gilson, *Realisme Thomiste et Critique de la Connaissance*, p. 230-231. J. Vrin, Paris, 1939).

O gnoseologie creștină — care ține ou orice preț la un schelet rațional al principiilor ei — va prefera să renunțe treptat la orice explicație noțională și să intre în tăcerea minții. Altminteri, conceptele noastre sărace, potențialul de inteligibilitate al omului modern, structura sa raționalizantă ar risca să ne rețină într-un impas de catastrofă.

În acesta s-au aflat și cei trei Apostoli prin exprimarea dorinței lui Petru: «Învățătorule, e bine să fim aici».

Momentul era atât de sublim, încât contemplația fulgerătoare din el — elimina orice tendință de dinamism practic al realizării în istorie. Dorința Sfântului Apostol Petru — e legitimă — dar imposibil de realizat, cum tot atât de imposibilă va fi aceeași tendință de a rămâne în istorie, de a realiza creștinismul prin sabie: tăierea urechii lui Malhus.

Dimensiunile cronospațiale ale universului în care ne aflăm, tot ceea ce cade sub simțurile noastre, tot ceea ce inteligența și progresul tehnic pot realiza, tot ceea ce omul poate construi în planul său de existență — civilizație culturală — nu pot reține omul, oricât de bine ar fi în ele.

Evangelistul Luca, după ce Duhul Sfânt se revărsase asupra Apostolilor, înțelesese ceea ce în momentul transfigurării de pe Tabor — Apostolul Petru simțea și înțelegea altfel.

A rămâne pe Tabor, nu e posibil în istorie.

Transfigurarea Mântuitorului ne-a indicat inima de foc a Impărăției Cerurilor. Din lumina slavei Lui trăiesc toți cei ce se străduiesc în lupta vieții de aici, pentru a câștiga coroana veșniciei, a vieții de dincolo de mormânt, în lumina neînserată a slavei divine.

Conceptele intelectualiste, practicarea unei teologii raționalizante, enunțarea **viziunii** esenței divine — ne depărtează de Tabor. Nu știm ce spunem, ca și Petru — fiindcă voim să definim ceea ce nu poate fi definit, vrem să cunoaștem ceea ce nu poate fi cunoscut de cel mai neprihănit «intellect».

Chiar practicînd cu extremă decență metoda catafatică, nu vom scăpa de primejdia de a nu distinge bine esența și energiile divine, decît prin recurgerea la **supraesență**. Dumnezeu nu poate fi cunoscut. Dumnezeu se **revelează**, se dăruie lumii. Iisus Hristos e plenitudinea revelației în istoric, dar Dumnezeu rămîne incomunicabil în esența Sa. Plecarea din orice punct gnoseologic, după orice tablă de valori, nu poate fi fertilă, fiindcă te va duce la un sistem panteist. În centrul istoriei e **revelația integrală a divinității**, nici un alt nume de sub soare, nici o altă metodă, oricît de ingenioasă, atractivă ar fi — nu poate oferi salvarea omului și garanția adevărului.

Lumina de pe Tabor — e lumina slavei dumnezeiești. Ea nu e manifestarea unei explozii de astre, din universurile materiale. Nici lumina sensibilă, nici lumina inteligenței — nu ne pot da vreo relație despre ea. Această lumină depășește creaturalul.

Atunci, pe bună dreptate, nu știu ce spun toți cei care arată că lumina taborică e un fenomen ce cade în zona realităților create.

Dacă lumina taborică nu cade în planul creatural, dacă lumina divină, așa cum afirmă conciliile palamite, e fundamentul experienței mistice, a celor mai intense forme de perfecțiune a vieții creștine — înseamnă că Biserica e comuniunea creștinilor, care aspiră după Impărăția Cerurilor — dar care nu se pot limita la organizarea ei «perfectă», în planul văzut al realității eclesiastice.

Lumina taborică e afirmarea destinului transistoric al omului. Orice energie ar dezvolta omul, oricât de superior ar fi modul său de existență materială, orice cultură ar dezvolta și realiza în istorie, dimensiunile creaturale sînt obstacole inevitabile, cîtă vreme va voi să rămînă, ca Petru, în istorie.

Istoria, în concepția creștină, e dezvoltarea omului, a tuturor aspirațiilor energiilor sale — avînd centru pe Iisus Hristos și scop — cîștigarea Impărăției Cerurilor. Dinamismul creștin nu se poate osifica într-o formulă fixă gnoseologică, revelația lui Iisus fiind singura adevărată și mîntuitoare.

⊙ spiritualitate creștină nu are un centru de imensă lumină, fără a avea în practică, în indiciile de exerciții ascetice și în etapele vieții ei tainice — certitudinea luminii taborice.

Excesiva frămîntare a datelor vieții spirituale — în forme inteligibile, cernerea unor realități supranaturale în sîta unor idei și concepte aristotelizante — pot oferi false aparențe de claritate. Cei care au fost într-un contact mai apropiat cu toțișmul — sînt excesul de metodă ca-tafatică și tendințele unei spiritualități prea dispusă să definească și să «fixeze» lucrurile²⁾. Taborul ne oferă garanția că transcendentul nu e necunoscutul, ceea ce nu poate fi cunoscut, lumea nu are în sine un simbol numenologic — așa cum afirmă Kant, ci că Absolutul, Dumnezeu nostru revelat în istorie prin dragoste, nu poate fi cunoscut altfel decît prin recunoașterea acestui adevăr și situarea lui pe plin plan în viața noastră.

Omul, în complexitatea sa ființială, trup și suflet, e chemat de mesajul evanghelic la mîntuire. Printr-o înțelegere subtilă, poți reduce lumea la un principiu unic transcendent (Plotin), poți imagina o omenire care-și va prelungi existența biologică prin dezvoltarea științei raționale (Descartes), în amîndouă cazurile — omul, va găsi numai în el însuși generatorul procesului de perfecțiune.

Concepția ortodoxă despre om, are, în formele ei de realizare superlativă, experiența luminii dumnezeiești. Ea continuă să aibă același caracter tainic, discret ca și cel recomandat de Mîntuitorul, pe Tabor, Apostolilor.

Omul, în măsura în care răspunde chemării divine, de a renunța la omul vechi, la hiperintellectualitatea sa, sau la atașamentul excesiv, de teluric, se poate apropia de Tabor.

Lumina slavei neapropiate, nu e accesibilă înțelegerii noastre decît renunțînd la orice idei și la orice altă lumină, ori de unde ar veni ea, din intelect, din sensibilitate sau univers.

Renunțările ascetice, densitatea concentrării meditative, amplificarea puterilor sufletești într-un torent de rugăciune și suspine — apropie mai mult pe om de Tabor, decît o sumă teologică cu cîteva mii de riguroase definiții.

Cunoașterea lui Dumnezeu — și indisolubil de ea, desăvîșirea vieții umane, e un proces, în care omul nu poate ignora Lumina divină. Ea e imaterială și concepția ortodoxă despre har, păstrează în centrul incandescent al experienței umane — Taborul.

2. «Bien qu'on sache que le vrai Dieu n'est point une idole qui s'offre en spectacle à nos regards charnels, c'est encore avec le souvenir et avec le désir des yeux humains, qu'on cherche l'invisible. On voudrait qu'il se trouvât placé dans une lumière sensible».

(Jacques Paliard: *Connaissance de l'illusion*, p. 40, Boud et Gay, 1936, Paris).

Cum e posibilă percepția prin simțuri și minte, participarea omului la această lumină, în culmile de extaz; cum se face că omul poate participa încă de aici la viața nemuritoare — sînt întrebări la care răspund numai cei care s-au dăruit integral Mîntuitorului.

Unirea inefabilă cu Dumnezeu e o taină a vieții spirituale. Antropologia creștină nu recunoaște în mormînt — apusul istoriei, sfîrșitul omului. Dacă viața omului e o intensificare continuă a procesului de desăvîrșire, experiența divină a fericirii de dincolo de mormînt începe încă de aici.

Impărăția Cerurilor e înlăuntrul omului, în sensul că orice om are vocația Eternității, e chemat imediat să se realizeze în istorie prin modul evanghelic. Să trăiască intens viața și bucuria de a fi în Hristos.

Fericirea nu conține nimic din opulența, din grandoarea celebrității, din genialitatea culturală, ci se pare că omul, cu cît renunță la toate, pentru a se dăruia Mîntuitorului — într-o viață de mari privațiuni și înfocată rugăciune, cu atît poate gusta din inefabila lumină a harului. Transfigurarea taborică ne poate ajuta să înțelegem că cea mai mare și urgentă transformare, e aceea care se petrece în persoana umană, în realizările harului divin.

Realitatea ființei noastre nu se circumscrie în sfera existenței corporale. Trupul și sufletul sînt laturile persoanei umane. Orice certitudine de înaltă spiritualitate riscă să rămînă un enunț și o propoziție rece, o «construcție» de cultură — atîta vreme cît ea nu e expresia unei vieți, a unui mod personal de trăire a omului în Biserică, în comunitatea taborică de har.

Energiile divine se revarsă peste creatural. Omul, în planul lor, acceptînd pe Iisus în istorie se dăruie printr-un act de opțiune. Fie că vrei, sau nu, viața ta ca om are un sfîrșit — moartea în planul realităților naturale. Dar, dacă prin modul tău de existență, viața ți-ai trăit-o într-un plan, nu sugrumat de impulsunile omului vechi, ros de cariul intelectualismului, dacă ai aderat la planul luminii, al bucuriei de a vedea în ceilalți chipul lui Dumnezeu, experiența luminii neînserate, ți se pare, din ce în ce, posibilă.

În planul energiilor divine, al potopului de lumină suprafirească, Biserica crește, se amplifică — însă nu pentru ochii care o neagă, sau care nu văd în ea sufletele ajutîndu-se unele pe altele, pentru a nu se pierde în abisul păcatului.

Ori de cîte ori un creștin ridică un obstacol între el și celălalt, indiferent de ce natură, își limitează posibilitățile în procesul de spiritualizare. Dacă marii nevoitori, marii părinți asceți au «experimentat» lumina divină, e tocmai fiindcă s-au dăruit Mîntuitorului și au văzut în istorie urgenta nevoie de mîntuire și au avut «foamea» luminii neînserate.

Lumina de pe Tabor ne cheamă la o revizuire a concepției noastre despre om, la o analiză profundă asupra sensului vieții noastre.

Cei care au gustat din slava divină, un strop din infinitul ei, pronunță o concluzie excepțională, că lumea în esența ei e frumusețe, lumină, că viața e un dar divin — ceea ce concordă cu viziunea evanghelică despre Dumnezeu și vocația omului. Marii asceți ai Athosului, din Pencerska și de ori unde, din veacuri diferite și fragmente de istorie diferențiate prin structura lor economico socială, realizează o unitate de mesaj, incoruptibil în fervoarea și puritatea lui.

Toți conglăsuiesc în imnologii ce depășesc imnul franciscan al soarelui, afirmând că ființa umană printr-o asiduă nevoință, lepădare de sine, renunțare la tot ce-ți poate oferi lumea, printr-o rugăciune permanentă, întreținută nediscursiv, tainic sau sincronizată cu înșiși bătăile inimii — ajunge să urce trepte de înțelegere și apropiere de lumina neînserată a Împărăției Cerurilor.

Desigur, nu e ușor să scapi de antinomiile rațiunii, de gustul foarte subtil, «cultural», de a construi un sistem, de a analiza procesul de îndumnezeire, dar raționamentele noastre grosiere sînt înapte pentru taine, inoperante și vetuste pentru a comunica ceva din inima lor de foc dumnezeiesc.

O anumită teologie, romano-catolică, cu tipare arhaizante, resimțindu-se de categoriile aristotelice, riscă să se încorseteze în limitele unei **teologii pozitive**, rezervînd harului, experienței luminii divine, dacă nu un loc mai periferic — măcar să acorde o incomodă excepție de **modo sublimiori** (Sfîntul Toma de Aquino)³⁾.

Funcția sintetică a rațiunii de a-și exercita posibilitățile de inteligibilitate și operativitate noțională se subțiază și inteligența omului își schimbă sensul ei activ într-o direcție de interioritate, pentru a întîmpina «elanul lui Dumnezeu», după cum numește cu o expresie strălucitoare Sfîntul Ioan Damaschinul⁴⁾, energiile harului divin.

Ansamblul funcțiilor sufletești se armonizează într-o unitate metarațională și trupul participă împreună cu sufletul «pe cît se poate» la lumina necreată.

Inteligența și simțurile noastre în accepția curentă sînt depășite, pentru a întîlni și experimenta lumina supraineligibilă și metasensibilă. Harul, în concepția creștinismului răsăritean nu e numai un raport cu Dumnezeu, ci e o plenitudine, e o, unire inefabilă, o participare la viața cea nemuritoare, o gustare din slava ce va înbălsăma și va lumina Ierusalimul ceresc.

În taina unirii ipostatice a Mintuitorului — omenitatea atinge plenitudinea divină. În persoana Sa e izvorul luminii taborice, care rămîne inezisabilă pentru cei care în toată viața lor își întorc privirile, elanurile spre obiecte și finalități grosiere, ce cad în planul de tenebre al pămîntului și întunericului morții.

Existența umană nu-și recapătă finalitatea spirituală, decît în măsura asemănării vieții noastre cu aceea a lui Hristos.

Corpul nostru, ca realitate istorică ce cade sub coordonatele cronospațiale și dezvoltîndu-se organic, treptat, nu poate participa la viața

3. *Potentia oboedientis* — această categorie fundamentală a tomismului, prin care sufletul e «în mod natural» capabil de grație, limitează omul la un efort unilateral de a depăși condiția sa creaturală prin visio.

4. Antropologia romano-catolică construită excesiv pe categoriile psihologice aristotelice, insuportabil de naturalizante, încarcerează elanul uman spre desăvîrșire, într-un labirint de concepții intelectualiste, purtînd amprente de unei excesivități raționale.

Cunoașterea lui Dumnezeu e plasată mai mult într-un orizont de activitate intelectuală, de contemplație intelectuală, nu de act integral, în al cărui centru converg toate forțele ființei noastre, potențate unitar de harul divin.

Lucrarea lui Henri de Lubac (*Surnaturel*, Aubier, Paris 1936) e exemplificatorie în această privință, ea avînd un caracter prolix, sec, rece, de inventariere și informare istorică romano-catolică, o expunere de muzeu. Străbătînd-o simți prăpastia dintre «natura pură» și «dăru supraadăogat», existența omului în paradis și prefacerea harică a omului creștin.

veșnică, decît în măsura în care creșterea în vîrstă este corelativă unei coaceri spirituale, în proporții de sincronizare a vieții și asemănarea ei cu viața Mîntuitorului.

Marea taină sinergetică depășește neputincioasele încercări de delimitare și de apreciere a factoului uman și de «constatare» a prezenței harului.

Direcția apofatică a gîndirii patristice, fructificată cu același simț smerit de Sfîntul Grigore Palama, exclude modul raționalist, naturalizant în care am ajunge să eșuăm.

Transfigurarea e un fenomen spiritual ce depășește timpul și spațiul.

Schimbarea nu survine pentru Hristos pe Tabor, ci schimbarea se produce în conștiința Apostolilor, care, deodată, văd pe Iisus așa cum e de-a pururi, strălucind de lumina eternă a dumnezeirii. (Tomul haghioritic, P. G., CL, col. 1232).

Pentru a combate practici eronate de asceză și obtuze încercări de asemănare fenomenul supranatural al luminii taborice unor fenomene meteorice, Sfîntul Palama insistă într-o omilie că cei care participă la energiile divine, devine el însuși într-un fel oarecare lumină, e unit cu lumina și prin Ea vede în plină cunoștință, tot ceea ce rămîne ascuns, inezisabil, celor care nu au acest har. El depășește nu numai simțurile corporale, ci tot ceea ce poate fi cunoscut prin inteligență... căci cei curați cu inima văd pe Dumnezeu, care fiind lumină, locuiește în ei și se revelează celor ce-L iubesc, prea iubiților Săi. (Cuvînt la intrarea în templu a Sfintei Fecioare Maria).

Penitudența ființelor create se realizează prin pătrunderea omului în planul energiilor divine, prin participarea sa neistovită și nepotolită la creștinizarea sa, acționînd, gîndind și trăind într-o intensă trezvie și neîntreruptă rugăciune.

Procesul de prefacere a omului, de transformare a lui pînă la claritatea evanghelice și de participare la frumusețile inefabile ale veacului viitor, cînd trupul nostru smerit și răspîndit în țărîină, se va învesmînta în haină de lumină — începe încă de aici, pe pămînt.

Transformăm mediul cosmo-istoric prin modul de civilizație, prin instrumente tehnice, dar odată cu această transformare a perimetrului exterior — omul, prin trăirea adevărurilor evanghelice, intră într-un proces de transformare harică.

Natura creată a omului se îndumnezeiește și crește într-un spor de sinergii și de unire tainică — prin har — cu Dumnezeu. Strălucirea de care aminteste evanghelistul Matei, înfățișînd perspectiva eshatologică («...cei neprihăniți vor străluci ca soarele în Împărăția Tatălui»—13, 43—), e starea de îndumnezeire la care omul e chemat. Adevărul pe care Biserica se dezvoltă, crește și cuprinde în sînul ei veacurile și mileniile, conține lumina harului, prin care e posibilă îndumnezeirea omului creat. Lumina de o strălucire mai intensă decît a soarelui e lumina Taborului, a slavei neapropiate; fără ea toate luminile rațiunii, inteligenții, culturii noastre — nu pot să se ajute la desăvîrșirea noastră.

Că sîntem prin har, ceea ce Dumnezeu e prin natura Sa, e un adevăr transrațional, metaistoric și istoric, un adevăr spiritual inabordabil categoriilor omului «pămîntesc».

Afirmația Sfîntului Simeon Noul Teod'og, că cine nu vede pe Dumnezeu în viața aceasta, nu-L va vedea nici în cea viitoare — ne apropie mai mult de posibilitatea experienței spirituale, prin care sfinții au încercat, au gustat, din slava veacului neapropiat.

Existența istorică a omului se realizează prin finalitatea sa spirituală. Ritmul ei interior nu e dinamizat de imaginile mintale oferite de viața simțurilor — inconstantă și fluctuantă, nu conștiința sensibilă, îndreptată către fenomenele materiale, îi va deschide o evidență ce l-ar ilumina, ci conștiința spirituală⁴).

Practica și metoda ascetică e indisolubil legată de modul de viață creștin, numai exercițiile permanente de a nu ne lăsa copleșiți de un excesiv raționalism, de un empirism gnoseologic, ne ajută să ne căpătăm și să păstrăm conștiința spirituală.

Ea implică depășirea opozițiilor antinomice, inerente înțelegerii spirituale a vieții și reaprinderea credinței în slava veacului viitor; certitudinea Împărăției Cerurilor e un proces continuu de spiritualizare a omului, de reală și constatabilă ascensiune.

A te atașa exclusiv acestei lumi, în înțelesul de păcat, de activitate dezordonată, trăind fără nădejdea luminii Taborului, a-ți pune încrederea în obiectivele furnizate de o viață lipsită de har — constituie, după cum se exprimă un subtil teolog⁵), «o iluzie, o eroare, o minciună».

Frumusețea vieții constă în posibilitatea de a deveni fiii lui Dumnezeu, iar această finalitate e cu ardoare menținută în conștiința noastră spirituală. Suportul biologic, profilul individual al fiecăruia dintre noi se definesc la nivel de cultură, de funcție în ansamblul social — dar persoana creștină a fiecăruia nu se poate realiza fără har.

Transcendentul nu e o sferă de realități inabordabile — o chestiune a lui «dinc'o» — probabil sau improbabil, ci el e imediat prezent, în măsura în care simțim imanența lui Dumnezeu, în gradul de lumină a conștiinței noastre spirituale. Această lumină care emană unde răcoritoare, peste întreaga făptură, e izvorul frumuseții, al sublimului, istoria Bisericii e realizarea în spațiul ei fără apus.

Cunoașterea lui Dumnezeu nu e o fosforescență de cultură, ci de iminentă metamorfoză a ființei noastre prin har. Existența harică e realizarea vieții creștine în sinul Bisericii, care e răsadul Eternității.

Cu cât, prin evenimentele, faptele, actele vieții noastre, participăm la adevărurile supranaturale ale vieții în Iisus Hristos, cu atât ființa noastră se transformă, iar conștiința spirituală cuprinde neîntrerupt și nelimitat lumină și spor — din lumina neapropiată a slavei cerești.

Procesul de transformare a omului prin etapele de vîrstă, implică o maturizare în etapele căreia, harul divin dă o sporire a luminii în toate actele noastre.

«Nu pre tot adîncul slavei Lui au arătat, ci cît au încăput măsura luminilor ochilor lor...» (Sfîntul Efrem Sirul).

Experiența harului divin e în centrul vieții creștine, ea e nucleul ontologic; nu e o problemă de interpretare, ci e transformarea esențială a făpturii noastre, îndumnezeirea persoanei.

Pe cît de adînc s-a ascuns dumnezeirea Mîntuitorului, în vălurile chezozei, pe cît s-a revărsat Fiul din Sfînta Treime, în umilință insondabilă — pe atât persoana creștină pătrunde în planul realității harice, se transformă, neîncetînd, pînă la moarte, a adăuga foc peste foc (Sfîntul Ioan Scărarul).

4. J. Segond: Valeurs de prière, 1943 (Neuchatel) Suisse.

5. I. Giblet: «Les Promesses de l'Esprit et la Mission des Apôtres dans les Evangiles», Irénikon, tome 30, 1.er trimestre, 1957.

Transformarea noastră ontologică e inepeuizabilă, ea nu are limite, decît în hiatusul pe care îl provocăm în viața religioasă, îndepărtîndu-ne de Dumnezeu, prin orice act care nu-L are ca centru de lumină.

Schimbarea fa a față a Mîntuitorului — arată că omul trăiește, se mișcă în planuri de realități nelimitate, dintre care cel al luminii neapropiate, a Ierusalimului ceresc — îi oferă plenitudinea și garanția sporirii sale neîmbătrînitore, divine, prin har.

C. BARBULESCU

DIN FRUMUSEȚILE ORTODOXIEI

SPICUIRI DIN CITEVA STUDII RECENTE DESPRE ORTODOXIE

1. **Biserica.** Printre primele perle spirituale ale Ortodoxiei, este Biserica — ființa și esența ei; căci Ortodoxia vede structura Bisericii într-un chip de toată frumusețea.

Biserica este viața nouă în Domnul Hristos și cu Domnul Hristos, condusă de Duhul Sfînt. După Ortodoxie, ființa acestui organism de proporții cosmice se compune din două serii de ierarhii, dintre care, una corespunde lumii nevăzute, iar cealaltă, lumii văzute. Ierarhia cerească a lumii nevăzute constă din trei ordine mari de îngeri — triade —, care se desfac fiecare în parte în cîte trei subdiviziuni, și astfel sînt în total nouă ranguri de îngeri. Ierarhia pămîntească a lumii văzute constă din organizarea oamenilor după modelul ierarhiei cerești. Ea se compune din două ordine principale, care se desfac fiecare în cîte trei subdiviziuni. Ordinul prim este format din cele trei trepte ale preoției: episcopii, preoții și diaconii, iar ordinul al doilea este compus din trei categorii de credincioși: începătorii, progreseți și cei desăvîrșiți în viața creștină. Capul acestor două ierarhii este Domnul Iisus Hristos.

Funcția pe care o desfășoară cele două ierarhii este întreită și anume: purificatoare, iluminatoare și desăvîrșitoare.

Darurile primite de la Dumnezeu se transmit de sus în jos, prin desfășurarea slujbelor divine de purificare, de iluminare și de desăvîrșire, prin revărsarea puterii Duhului Sfînt.

Ierarhia pămîntească fiind alcătuită după chipul celei cerești și în ce privește adorarea lui Dumnezeu, cultul divin constă dintr-o Liturghie îngerească în ceruri și dintr-o Liturghie divină care se oficiază simultan pe pămînt.

Lumina Învierii Domnului Iisus Hristos strălucește peste Biserică și o umple cu bucuria Învierii, cu triumful vieții asupra morții.

Biserica este Trupul Domnului Iisus Hristos, întrucît ea intră într-o unitate de viață cu El; prin Biserică, noi participăm la viața divină a Sfintei Treimi.

La temelia concepției ortodoxe despre Biserică, stă, fără îndoială, transfigurarea, simburile mentalității și concepției ortodoxe despre lume și o notă specifică și de frumusețe caracteristică Ortodoxiei. Ea îi colorează toată gîndirea și toată viața.

Perspectiva transfigurării cosmosului întreg o deschide minunea întrupării Logosului. Procesul de transfigurare a lumii, sau — cum se exprimă Sf. Atanasie cel Mare — de «îndumnezeire» a ei, se continuă prin moartea pe cruce a Domnului, și mai ales prin Învierea Lui din morți.

Întreg anul liturgic este străbătut puternic de duhul schimbării (a față a întregii lumi, care poartă pecetea adâncă a transfigurării).

Pe câtă vreme Ortodoxia vede creștinismul mai mult prin prisma iubirii, a ridicării omlui prin Harul lui Dumnezeu, pînă la unirea cu Dumnezeu, pînă la îndumnezeire, romano-catolicismul vede creștinismul mai mult prin prisma organizării pămîntești a Bisericii, iar protestantismul îl vede prin prisma calvarului Domnului Iisus pe cruce.

Ortodoxia recunoaște ca autoritate supremă în Biserică pe Domnul nostru Iisus Hristos, Intemeietorul și Capul Bisericii. Ierarhii și preoții ei nu sînt «vicari ai lui Hristos» pe pămînt, cum este socotit Papa din Biserica Romano-Catolică.

În Biserica Ortodoxă, cea mai înaltă autoritate este Sinodul Ecumenic, iar Bisericile locale sînt socotite și se comportă între ele, ca surori și nu cu ambiții deșarte după supremație, sau amestec în treburile celorlalte. Colaborarea lor este voluntară și în duhul dragostei Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

Ortodoxia înfierează atitudinea papalității, care, făurind dogme noi, a transformat pe papa în «locuitor» al lui Hristos pe pămînt, șef unic și întregii creștinătăți și conducător lumesc și șef politic. Concepția aceasta, cunoscută sub numele de cezaro-papism, nu are nimic comun cu învățătura Mîntuitorului nostru Iisus Hristos; dimpotrivă de-alungul veacurilor, este cauzatoare și generatoare a numeroase intrigi politice, împilări și războaie, păcate grozave împotriva dragostei de aproapele, pe care ne-a lăsat-o ca cea mai înaltă poruncă, Fiul lui Dumnezeu.

Vaticanul nu este o Biserică, ci un supra-stat; Papa nu este un episcop creștin, ci un suveran pămîntesc; curia papală nu este un presbiteriu sau un colegiu sacerdotal, ci un guvern; nunții papali nu sînt misionari, ci agenți diplomatici în sutană; spiritul care conduce marea organizație papală nu este cel creștin, religios și moral, de esență evanghelică, ci cel roman, lumesc. «Urmașul lui Petru» este mai mult urmașul Cezarului.

Ceea ce deosebește și separă mult Catholicismul de Ortodoxie este acest spirit profan, politic și polițienesc, care s-a servit de temnițe, de ruguri, de spînzurători, de roate, de tunuri, de armate și de războaie, ca să impună și să apere puterea lumească a suveranului pontif, care se crede, în doctrina creștină, urmaș al Sf. Petru, vicar al lui Hristos, monarh absolut și infailibil, care vorbește și guvernează în locul lui Dumnezeu, și căruia i se cuvine și i se aduce un adevărat cult, papolatia.

Protestanții, dimpotrivă, tăgăduind că prin apostoli s-a păstrat și s-a transmis Harul și adevărul de la Hristos în Biserică, prin succesiune canonică, ierarhiei instituită de apostoli, înlătură definitiv ierarhia bisericească, înlocuind-o cu «preoția generală» și cu principiul individualismului și libertății totale.

Așadar, apostolicitatea Bisericii, în sensul definit de Sfînta Scriptură și de Sfinții Părinți, este proprie numai Ortodoxiei, care a păstrat nealterată învățătura lui Hristos, transmisă prin Apostoli și succesorii lor.

2. **Monahismul.** O podoabă a Ortodoxiei este și monahismul ei; căci o înaltă treaptă de desăvîrșire morală o atinge Ortodoxia în monahism. Or-

toodoxia a realizat prin monahism, o personalitate creștină plină de frumusețe morală, în care se reflectă, în mod creat, frumusețea necreată a lui Dumnezeu, care «este minunat întru Sfinții Săi». Această realitate poartă în Ortodoxie, numele curent de «filocalie», care înseamnă iubire de frumusețe duhovnicească și aduce la expresie măiestria contemplației ce duce la transfigurare, la îndumnezeire.

Puternic străbătut de acest ideal, monahismul ortodox și-a creat o poziție așa de aleasă, încît a stîrnit aprecierile elogiatoare ale cercetărilor neortodoxe.

Monahismul ortodox este de un singur tip, numit basilian, în sînul căruia, doar regimul de viață — chinovial sau idioritm — aduce oarecare deosebire. El este, în general, contemplativ. Monahismul ortodox a rămas credincios pînă astăzi idealului său inițial și primordial.

Monahismul romano-catolic s-a diferențiat într-o mulțime de ordine cu statutele, deviza, regimul și costumul lor.

Organizarea lor este quasi-militară, viața și activitatea lor nu este închisă în mînăstire. Ele părăsesc mînăstirea, se revarsă în lume, lucrează în ea. Au competențe și privilegii speciale, care le suprapun clerului local.

În marele număr de ordine și în variația lor, deasupra tuturor, s-a ridicat ca importanță și putere, ordinul iezuit, a cărui influență s-a impus atît de mult în mai toate privințele, încît catolicismul a ajuns să poarte mai ales pecetea duhului iezuit. Nici o organizație, nici o mișcare, nici o forță, de cînd este Biserica papală, n-a avut în ea perseverența, ambiția și influența iezuiților.

Deasupra romano-catolicismului plutește duhul acestui ordin docil și arogant, disciplinat și emancipat, înșinuant și tenace, maleabil, îndărătnic, ipocrit, abil, temut înăuntru și urît în afară, care a știut să compenseze ponoasele aduse romano-catolicismului, prin mari servicii aduse Bisericii și papalității.

Sf. Vasile cel Mare a fost un episcop și ascet; Ignațiu de Loyola a fost un militar și om de lume, de aceea și monahismul ortodox se deosebește fundamental de cel romano-catolic, purtînd fiecare asupra sa, pecetea personalității celui ce l-a înființat și organizat.

Smerenia este temelie și cununa oricărei creșteri duhovnicești cu adevărat creștine. Ortodoxia pune accentul pe smerenie și în monahismul ei, fiind totodată și în fruntea virtuților și punctelor de deosebire de monahismul romano-catolic.

3. **Cultul.** Pe culm de frumusețe spirituală, stă Ortodoxia și în ce privește cultul său. Ortodoxia este liturgică, prin însăși ființa ei. Prin frumusețea și varietatea lui, cultul ortodox reprezintă ceva unic în întreg creștinismul, căci într-însul se îmbină armonios viziunea frumuseții duhovnicești, cu viziunea frumuseții cosmice.

Formele și ceremoniile cultului sînt așa de viu și de indisolubil întreșute cu viața credincioșilor acestei Biserici, încît ele nu pot fi ignorate, atunci cînd cineva vrea să studieze adevărata față a sufletului ortodox. Cultul ortodox este cu adevărat «cerul pe pămînt», este manifestarea cuceritoare a unei atmosfere de încîntătoare frumusețe duhovnicească, fără a degenera în estetism religios. Cultul ortodox este sobru și majestos; fără a fi spectaculos sau teatral, este intim, cald și înălțător.

Spre deosebire de cultul individualist, fluid și instabil, neuniform și rece al protestantismului și al sectelor derivate din el, în care inovația și

improviata personală a fiecăruia din credincioși se află, în largul ei, cultul ortodox este alcătuit din forme stabile și uniforme pentru toți, fixate și orînduite, sau măcar acceptate și consfințite de Biserică, forme care sînt aceleași pentru întreaga Ortodoxie de pretutindeni. Sub aspectul său extern, cultul ortodox este apoi bogat și dezvoltat variat, plin de pompă, de solemnitate și de strălucire, în contrast cu cultul simplu, sărac și sec al protestantismului și al sectelor, care au pretenția de a fi restaurat cultul simplu și sumar al primilor creștini.

Prin cultul ortodox, frumusețea și măreția lumii din ceruri, răzbate — în mod tainic dar real — în chipul lumii de aici. Astfel, slujbele ortodoxe îl transportă pe credincios în sferile încîntătoare ale veșniciei.

La frumusețea și valoarea cultului ortodox privesc cu jind și cu admirație, mulți teologi apuseni din tabăra catolică, protestantă și care scriu mult și elogios despre el.

4. Duhul comunitar al Ortodoxiei. O trăsătură de frumusețe specifică Ortodoxiei, mai cu seamă în cadrul cultului, este și aceea a spiritului ei comunitar, a sentimentului de comunitate iubitoare în care se află creștinul ortodox, nu numai cu semenii săi, ci chiar cu toată lumea înconjurătoare, cu ființele însuflețite și neînsuflețite.

Prin trăsătura caracteristică a pancosmismului cultului ortodox, cîștigată prin întruparea Domnului nostru Iisus Hristos, Biserica Ortodoxă binecuvîntează și sfințește întreaga natură, adică făptura zidită prin acea categorie de slujbe pe care le numim cu un termen tehnic, ierurgii, iar romano-catolicii le numesc sacramentalii.

Biserica Ortodoxă este Biserica duhului comunitar prin excelență; căci credincioșii ei, nu numai că participă la toate actele de cult, publice, și comune, ci și iau parte activă la ele prin aceea că le înțeleg, fiind săvîrșite în limba lor, a comunității, în numele colectiv. Întărește și ajută duhul comunitar al Bisericii și răspunsurile date de credincioși la serviciile religioase prin cîntarea lor în comun.

Preotul ortodox formează cu credincioșii săi în cult o unitate sufletească, formează o familie, al cărei părinte sufletesc este, se simte și rămîne el.

În Biserica romano-catolică, cultul se săvîrșește numai în limbă neînțeleasă, și se traduce într-o sumă de forme și gesturi, întoarceri și mișcări ca și mecanice, care transformă pe credincioși în simpli spectatori, ceremonia tainică la care participă, fiind mai mult văzută de ei decît auzită și mai puțin înțeleasă.

Sufletul și glasul omului este înlocuit cu organe, care, au sunet, dar nu au suflet și nu contribuie și nu participă cu nimic la crearea comunității sufletești a credincioșilor. Credincioșii, necunoscînd limba și actele de cult, urmăresc serviciul divin pe cărți traduse în limba lor. Credincioșii trebuie să facă lectură, în loc să asculte și să înțeleagă cultul; iar lectura fiind individuală, nu întărește, ci slăbește comuniunea și duhul comunității.

În comunitățile protestante, credincioșii cîntă în adevăr toți, dar instrumentul este și acolo esențial; agentul principal este organistul, ca profesionist al cîntării religioase. Instrumentul este mai important decît credincioșii și este atît de mult legat de cult și necesar lui, încît s-ar putea presupune că poate înlocui eventual glasul credincioșilor. Instrumentul are sonoritate, dar nu are evlavie.

Nici un cult creștin și nici o comunitate religioasă nu posedă harul cultului și al comunității ortodoxe, de a mișca și a lega sufletește pe slujitori și credincioși în comuniunea rugăciunii, unde se realizează totodată și catehizarea sau instruirea religioasă și morală a credincioșilor, prin întreaga teologie populară, sub forma imnelor, a cântărilor și rugăciunilor.

În nici o comunitate religioasă nu se crează deci atmosfera și poziția sufletească pentru duhul comunitar, ca în cadrul cultului ortodox.

5. Ortodoxia și arta. Pe tărîmul artei, Ortodoxia a izbutit să dea măreția și frumusețea unor realizări artistice, fără pereche.

Prin mijlocirea elementelor de artă, în cultul ortodox, viziunea frumuseții spirituale se unește cu aceea a frumuseții lumii. Dumnezeu este frumusețe și, deci, numai într-o atmosferă și ambianță de frumusețe ne putem simți mai aproape de El.

În domeniul arhitecturii, picturii, poeziei și muzicii religioase, Ortodoxia a creat frumuseți și valori unice în felul lor.

Cît privește arhitectura, trebuie să subliniem că în stilul arhitectonic ortodox apare într-un chip deosebit de expresiv, frumusețea concepției ortodoxe despre Biserică.

În locul cel mai înalt al cupolei centrale, domină chipul zugrăvit al Mintuitorului: Pantocatorul; imediat sub El, este reprezentată așa numita «Liturghie îngerească», care simbolizează ierarhia cerească ce liturghisește în cer, într-un timp ce jos, în altar, ierarhia bisericească săvîrșește Liturghia divină pentru popor.

Dar stilul arhitectonic ortodox redă plastic și frumusețea concepției ortodoxe despre Dumnezeu; căci prin sistemul de cupole, una din caracteristicile fundamentale ale stilului arhitectonic ortodox, se aduce la expresie concretă ideea că Dumnezeu este transcendent și — prin energiile și lucrările ce isvorăsc din ființa Sa — coboară asupra omului și a lumii.

În spiritualitatea ortodoxă, un loc important îl dețin și icoanele, care reprezintă niște capodopere demne să fie comparate cu cele mai celebre realizări artistice.

Pictura icoanelor este o ramură a artei simbolice; ea nu este numai o artă, ci, ceva mai mult decît artă, o viziune a lui Dumnezeu, o mărturisire prin mijlocirea artei. De aceea, o adevărată pictură de icoane este arta cea mai rară și cea mai dificilă.

Modesta Biserică Ortodoxă pe care Vaticanul orgolios o privește cu dispreț, nu-și măsoară și nu-și schimbă bisericile și bisericuțele ei pline de duh evlavios, cu mărețele catedrage gotice, pline de grandoare, sau cu casele de rugăciune protestante și neo-protestante, lipsite de artă și de gust artistic.

6. Ortodoxia în trecutul istoric. Ortodoxia revarsă frumusețe spirituală și în trecutul ei istoric. Căci secole de-arîndul, popoarele ortodoxe subjugate, sărăcite și scufundate în întuneric de stăpînirea turcească și de alte popoare barbare năvălitoare, și-au găsit numai în Ortodoxie, alinarea și mîngîierea suferințelor, cît și sprijinul moral în licăririle ei de lumină spirituală și culturală.

Ortodoxia a fost atunci o comunitate puternică de iubire, de ajutorare în felurite chipuri și de rezistență împotriva tuturor vitregiilor vremurilor.

Ortodoxia s-a lipit de sufletul popoarelor ortodoxe, le-a modelat în timp, fără să le schimbe specificul etnic, le-a ajutat secole de-a rîndul să-și formeze o cultură și artă proprie, literatură deosebită, le-a înobilat cu cele mai alese însușiri și le-a spiritualizat.

Ortodoxia nu s-a pus de-a curmezișul progresului științific, cum a făcut romano-catolicismul, n-a ars pe rug pe reprezentanții științei, n-a pus la index literatura. Dimpotrivă, Ortodoxia a dat lumină popoarelor ortodoxe și tot sprijinul pentru progresul lor social și cultural. În toate țările ortodoxe, mănăstirile au fost focare de cultură, cultivându-se aici știința, literatura, imprimându-se un duh specific ortodox acestei culturi pornită din mănăstiri.

7. Ortodoxia și graiul vremii. Dându-și bine seama că națiunile sînt de Dumnezeu rînduite în ordinea creațiunii, precum și că mîntuirea și fericirea se dobîndesc în cadrul neamului din care face parte, Ortodoxia a făcut din iubirea de neam și de patrie — după credința în Dumnezeu — cea mai înaltă datorie morală. De aceea, pentru ea, îndeplinirea îndatoririlor față de patrie înseamnă viețuire după voia lui Dumnezeu și constituie o virtute morală. Dar Ortodoxia a izbutit să desfășoare acest minunat rol social-patriotic, și datorită faptului că a ascultat statornic de glasul vremii, care, pentru ea este glasul lui Dumnezeu. Ortodoxia a fost mereu la înălțimea marilor îndatoriri impuse de vremurile prin care a trecut.

Popoarele ortodoxe n-au iubit niciodată nedreptatea și vărsarea de sînge. Ele n-au dus niciodată de bună voie războaie de cucerire și de pradă, ci războaiele lor, cînd le-au fost impuse, au fost războaie de apărare a patriei și a credinței ortodoxe, a Legii strămoșești. «Sfînta dreptate», despre care vorbește poporul românesc, este dreptatea cerută de Legea ortodoxă.

Toleranța și ospitalitatea popoarelor ortodoxe sînt cunoscute în lumea întregă. Nu sînt în firea popoarelor ortodoxe persecuțiile religioase, fanatismul, intoleranța.

Intoleranță și persecuții religioase au suferit popoarele ortodoxe din partea romano-catolicismului prozelitist, dar ele n-au răspuns cu aceeași măsură.

Chipul duhovnicesc al Ortodoxiei și frumusețea lui se descoperă și în raporturile sale din viața interconfesională. Conștientă că deține Adevărul revelat în plinătatea și curățenia lui dintru început, Ortodoxia s-a condus statornic în relațiile sale cu alte confesiuni, după principiul iubirii față de adevăr și față de frații săi întru aceeași credință. Ea nu s-a fixat niciodată pe poziția mîndriei și a șovinismului confesional, n-a disprețuit pe celelalte confesiuni, ci s-a inspirat totdeauna din principiul libertății de conștiință, al egalei îndreptățiri, al armoniei și al frățietății dintre mărturisitorii credinței în Hristos; căci și-a dat seama că numai în felul acesta poate contribui la adîncirea idealului de viață creștin.

Ținînd cu strășnicie la intransigența dogmatică, Ortodoxia n-a urît totuși pe nici una din confesiunile creștine, ci și-a crescut credințioșii în duhul blîndetii și al toleranței, după chipul și asemănarea Mîntuitorului.

Ortodoxia s-a reținut de la orice prozelitism interconfesional, agresiv și acaparator. Ea nu participă la viața interconfesională cu gîndul de a cuceri și domina, ci numai pentru a mărturisi adevărul și a zidi sufletește, în spirit autentic creștin. Ca totdeauna, Ortodoxia ascultă și de glasul vremii noastre; Căci, conștientă că numai în pace promovează adevărul evanghelic și binele social, de o măreție istorică necunoscută pînă acum este lupta pe care o duce sistematic Ortodoxia în zilele noastre, pentru apărarea păcii.

Biserica Ortodoxă din fiecare popor și neam ortodox, și mai cu seamă din țările de democrație populară, în frunte cu Intîistătătorii, ierarhii și

preoții ei, însoțiți frățește și de toate confesiunile și cultele religioase care se găsesc pe teritoriul patriei respective și cu dreptcredincioșii creștini, s-a situat pe o poziție națională și internațională plină de faimă, alături de toți partizanii păcii de pe globul pământesc în lupta nobilă și măreață pentru apărarea celui mai scump bun al omenirii: pacea, în ciuda celor ce doresc noi războaie.

8. Ortodoxia și Statul. În relațiile sale cu Statul, Ortodoxia a pășit statornic pe făgașul adevăratei sale misiuni. Ea n-a pretins niciodată deținerea puterii lumești și a recunoscut totdeauna puterea lumească drept ceva rînduit de la Dumnezeu.

Trăind în stat și colaborînd cu el, Ortodoxia s-a deosebit de acesta, nu s-a confundat cu el, și nici nu s-a opus lui, Ca Biserică a poporului prin excelență, a susținut Statul și poporul, cu care a colaborat loial și sincer, în vederea propășirii lui.

Biserica Ortodoxă, mărturisind loialitatea față de conducerea politică a Statului, este întotdeauna alături de strădaniile de mai bine, care țin-tesc la îmbunătățirea condițiilor de viață ale credincioșilor, cunoscînd că imputinarea suferințelor, mizeriei și lipsurilor din această lume este însăși vrerea lui Dumnezeu și face parte din însăși misiunea ei de propovăduitoare și înfăptuitoare a voiei lui Dumnezeu în lume.

Deși păstrătoare a tradițiilor sale religioase, Biserica Ortodoxă nu socotește că tradiționalismul ei este incompatibil cu progresul social și găsește tocmai în elementele atitudinii sale, tradiționale față de progres, o bază pentru a declara, că nu face și nu poate face cauză comună cu dușmanii progresului social, și că pe de altă parte, se simte obligată prin însăși misiunea sa, să sprijine acest progres.

Biserica creștină nu are misiunea să organizeze viața în Stat, ci numai mîntuirea credincioșilor, așa încît Biserica Ortodoxă nu-și revendică nici un drept de a se amesteca în treburile Statului, după cuvintele Domnului Hristos: «Dați Cezarului cele ce sînt ale Cezarului și lui Dumnezeu cele ce sînt ale lui Dumnezeu».

În aceste cuvinte se cuprinde porunca pentru Biserica Ortodoxă și credincioși de a avea o atitudine de loialitate față de Stat. Dragostea de patrie nu poate fi separată de loialitatea față de Stat. La această colaborare armonioasă cu Statul, Ortodoxia a fost determinată de patriotismul său luminat și activ.

Credincioșii ortodocși și slujitorii Bisericii își fac datoria religioasă de a îmbina patriotismul luminat cu loialitatea față de Stat și de a-l aduce la expresie prin comportarea lor exemplară ca cetățeni.

9. Preotul ortodox, slujitorul Ortodoxiei. Dacă în Ortodoxie, Biserica a fost întotdeauna de partea celor umili și împilați, preotul Bisericii Ortodoxe, cu rare excepții, a fost ieșit din popor și a rămas aproape de nevoile și suferințele poporului.

Între clerul Bisericii Ortodoxe și simplii credincioși nu a fost niciodată deosebire atît de mare, încît să constituie un perete despărțitor de castă, dar nici apropierea nu a fost pînă la identificare. Preotul a fost și a rămas mereu părintele sufletesc al credincioșilor, îndrumătorul lor pe calea mîntuirii, propovăduitorul blînd al cuvîntului lui Dumnezeu și sfințitorul plin de har al tuturor momentelor, mai însemnate din viața credincioșilor. A fost gospodar, la fel cu credincioșii săi, a fost muncitor la fel cu ei, a fost țaran la fel cu ei, dar a fost în același timp, ceva mai mult, căci a fost ur-

mașul învățăcelilor Domnului în mijlocul credincioșilor, a fost bărbatul împodobit cu Har și investit cu misiune. A fost legătura continuă și vie, puternică și indisolubilă dintre credincioși și Dumnezeu, trăsătura de unire între viața lor de aici de pe pământ și nesfârșita viață din împărăția cerurilor.

Celibatul preotului catolic, privilegiile tagmei, caracterul autoritar, disciplina militară a Bisericii papale, pune între preot și credincioși o barieră peste care afecțiunea trece mai greu decît de la un om apropiat la altul.

Pastorul protestant are familie și legături sociale ca și preotul ortodox, dar el nu are simțămîntul de părinte, pentru că nu este preot.

Preotul ortodox este sacerdotul, dar și fratele credincioșilor, căci s-a interesat de mai-binele și de progresul duhovnicesc, dar și de cel material, deoarece împușinarea mizeriei și creșterea bunei stări materiale a credincioșilor se găsesc deopotrivă strîns legate de ideea creștină ca un efect al propovăduirii cuvîntului lui Dumnezeu și al încetățenirii în lumea credincioșilor a spiritului evanghelic.

Clerul ortodox a fost mereu alături de revendicările firești ale credincioșilor săi, pășind cu ei, încetul cu încetul, dar sigur și demn, pe calea progresului social, bucurîndu-se de bucuriile lor și succesele obținute, și îndurerîndu-se de înfrîngerile și durerile suferite.

Istoria tuturor popoarelor ortodoxe este martoră în această privință. În ce privește raporturile duhovnicesci, credinciosul ortodox se împărtășește din potirul preotului, răspunde la cererile lui liturgice, vede fața lui și îi simte sufletul la spovedanie, colaborează cu el în interesul Bisericii.

Toate acestea dau comunității ortodoxe un caracter specific, de familie religioasă. De aceea, credincioșii ortodocși spun preotului, cu respect: «părinte», sau «taică părinte», și-l socotesc pe drept cuvînt, «părintele lor duhovnicesc», ceea ce lipsește la celelalte confesiuni creștine și culte neo-protestante.

Rămînem aici asupra considerațiilor noastre pe marginea unor studii despre Ortodoxie, anunțate la începutul rîndurilor de față.

10. Și, la încheiere, dacă zboară gîndul nostru tot la valorile Ortodoxiei, trebuie să recunoaștem sincer că bogatele ei comori de frumuseți spirituale au fost pînă acum în mare parte îngropate.

Mulțumiri pline de recunoștință se cuvine să aducem harnicilor tehnicieni din Biserica noastră Ortodoxă Romîna, care lucrează cu multă sîrguință în zilele noastre pentru scoaterea lor la lumină.

Iar noi: păstori și păstoriți, sîntem și rămînem în graiul Ortodoxiei și slujitorii frumuseților ei, numai dacă — în pas cu vremea — trăim și adîncim în viața noastră de toate zilele, și teoretic-doctrinal, dar și practic, mai mult, dumnezeiasca mărime a Ortodoxiei!

Pr. VASILE I. MUȘAT

BIBLIOGRAFIE

1. **Sergiu Bulgakoff**: Ortodoxia, în romînește de Nicolae Grosu, Sibiu, 1935.
2. **Pr. Prof. Corneliu Sirbu**: Adevărul și frumusețile Ortodoxiei, Ortodoxia, nr. 4 (oct.-dec. 1956).
3. **Pr. Prof. Ene Braniște**: Cultul Bisericii Ortodoxe Romîne față de cultul celorlalte confesiuni creștine și al sectelor din țara noastră, Studii Teologice nr. 1-2 (ian.-febr. 1951).

4. **Prof. Teodor M. Popescu:** Ortodoxie și catolicism, Ortodoxia nr. 3-4 (iulie-dec. 1952).
5. **Prof. Teodor M. Popescu:** Duhul comunitar al Ortodoxiei, Ortodoxia nr. 1 (ian.-martie 1956).
6. **Pr. Prof. Liviu Stan:** Relațiile dintre Biserică și Stat, studiu istorico-juridic, Ortodoxia, nr. 3-4 (iulie-dec. 1952).
7. **Diac. Prof. Emilian Vasilescu:** Duhul Ortodoxiei, Glasul Bisericii nr. 3.4 (mart.-apr. 1956).
8. **Pr. Ovid Constantinescu:** Specificul Ortodoxiei în comparație cu celelalte confesiuni și culte, Glasul Bisericii nr. 11 (nov. 1956).
9. **P. S. Antim, Episcopul Buzăului:** Sensul Ortodoxiei, Ortodoxia, nr. 2 (apr.-iulie 1952).

EVANGHELIA, CARTEA PREOTULUI

Armătura misiunii preoțești a crescut și crește continuu, cu nevoile și cu problemele vieții omenești. Progresul culturii, mișcarea ideilor, concurența de concepții despre om și lume, conflictele ideologice ale vremii, lărgirea orizontului științei, transformările economice și sociale, fac necesară o tot mai bogată și mai solidă pregătire și înarmare a preotului pentru satisfacerea cerințelor actuale ale chemării sacerdotale.

Această chemare are, desigur, ca scop, luminarea și îmbunătățirea sufletească a oamenilor. Ea este de natură religioasă-morală, pregătită și orientată în acest scop. Preotul este trimis să cheme pe oameni la mîntuire. Aceasta îndrumază și limitează lucrarea lui la acțiunea de moralizare, adică de schimbare, de ridicare și de inobilare a sufletului omnesc, acțiune spirituală, care se îndeplinește cu mijloace spirituale. Pe acestea, preotul le are în cult, în cărțile de învățatură creștină, în inima și în vocația sa de părinte sufletească și de păstor al credincioșilor. Pregătirea și lucrarea lui ținesc prin ele la cunoașterea și ameliorarea omului sufletească.

Preoția este o lucrare de chemare, de curățire și de sfințire a sufletului omnesc. Ea este dată cu Evanghelia și cuprinsă în Evanghelie, privită ca expresie și ca esență a sfintei Scripturi întregi. Toate celelalte scrieri și mijloace de lucrare preoțească, foarte importante, de altfel, sînt complementare și auxiliare Evangheliei. Cartea preoției este și rămîne aceasta, învățătura lui Iisus Hristos. Tot restul de cunoștințe și de metode trebuie să se armonizeze cu scopul și cu spiritul ei.

Dar preotul trăiește și lucrează în lumea și în vremea sa, care în nouăsprezece secole s-a schimbat mult și se schimbă într-una, sub ochii noștri. Între patriarhalele aspecte și mijloace tehnice ale vieții de atunci și aspectul și problematica vremii noastre, este o distanță și o deosebire foarte mare. Preotul și Evanghelia se găsesc azi în fața unui om și unei lumi cu totul schimbate, noi, și în curs de alte transformări tehnice, economice, sociale, morale și culturale. Cunoștințele și nevoile omului modern au crescut și cresc fără oprire și fără întoarcere spre trecut. Mijloacele, căile și metodele formării omului s-au înmulțit și variază pe o scară nesfîrșită, cu perspective nebănuite încă. Din vremea Evangheliei pînă azi, s-au gîndit, scris și vorbit munți și oceane de idei și de cunoștințe omenești — filosofie, știință, pedagogie, drept, istorie, literatură, sociologie, =

care, lărgind considerabil orizontul vederii omenești, par a fi îngustat tot pe atit pe cel al ideilor și perspectivelor Evangheliei.

Cum poate preotul, fie să-și însușească multa știință a lumii, fie să lucreze cu Evanghelia singură în față, alături, sau eventual împotriva ei? N-a rămas latură de viață, obiect de gândire, interes sau dorință omenească, greutate sau problemă, care să nu fi fost pusă și, într-un fel sau altul, rezolvată. Față de toate, Evanghelia singură a rămas ceea ce a fost: o carte apărută într-o singură ediție, ediția lui Iisus Hristos, care nu poate fi nici revăzută, nici adăugită, nici scurtată, nici adaptată sau prelucrată, care va fi totdeauna așa cum a fost de la început.

Spre deosebire de toate cărțile ce s-au scris și se pot scrie, Evanghelia a fost o singură dată, posibilă și valabilă numai în forma pe care o are. Ea este ceea ce este. În continua sa schimbare a vederilor, trebuințelor și năzuințelor omenești, care își caută soluția sau formula, în infinita și imprezvizibila mulțime și variație de motive ale gândirii și acțiunii omenești, Evanghelia stă singură, unică, intangibilă, invariabilă, definitivă, ca un monument al duhului, desăvârșit pentru totdeauna.

Ar fi greșit a privi Evanghelia doar ca pe o carte. Ea este aceasta doar în forma sa materială și văzută. În esența ei, Evanghelia este de o natură deosebită de a tuturor cărților. Ea este un spirit și un punct de vedere specific, o perspectivă nouă, originală și inimitabilă a lumii și a omului, a modului de existență și a vieții. Într-un fel oarecând, orice carte are, desigur, un spirit, o idee, un sentiment, un duh al ei — bun sau rău — ceva ce ține de sufletul omenesc. Dar Evanghelia este de un duh al său propriu și absolut, deaceia deosebit de toate și în aparență poate ciudat.

Evanghelia este mai mult decit literă, mai mult decit spirit: este o putere — putere neobișnuită oamenilor, superioară și accesibilă numai pe calea inimii curate. Peste ea, oamenii nu pot trece nici cu gândirea, nici cu metodele lor de a pune și rezolva problemele vieții omenești. Evanghelia nu este o creație sau o imagine; ea este o revelație. Pe cind creațiile omenești sint eforturi continui, repetate numai pentru că sint relative, variabile și insuficiente, Evanghelia este una și aceeași, finită, incomparabilă și nerepetabilă. Ea nu este de natura și de calitatea gândirii omenești, care se schimbă mereu; se contraface, se completează, ci este o mărturie despre Dumnezeu și despre om. Aceasta face din Evanghelie o lumină și o putere deosebită de toate cele omenești și superioară tuturor.

Evanghelia nu este deci de fapt o carte sau o știință, pe care omul o poate învăța de la sine «nu este elaborată, ci primită: este un mesaj și un dar dumnezeesc, este mărturia lui Iisus Hristos, despre Sine, despre Dumnezeu Tatăl și despre om. Evanghelia este Iisus Hristos în spirit, în cuvânt, în înțelepciune, în simțire, în adevăr și în putere de luminare, de ridicare, de transformare și de mîntuire a omului. Evanghelia este vestea cea bună a Mîntuitorului despre o concepție, o viață și o lume nouă, este mesajul mîntuirii oamenilor.

Ea nu se privește și nu se apreciază față de celelalte cărți în proporție numerică, de una la mii sau milioane, sau de atîtea capitole sau pagini la atîtea mari volume, de o carte la atîtea biblioteci, cite fac pretulîndeni toate celelalte. Evanghelia este un exemplar unic, este mare și neîntrecută anume prin aceasta: că este unică, suficientă, evidentă și permanentă, ca adevărul dumnezeesc pe care îl cuprinde.

Nu este carte care să o întrecă!

Oricâtă știință, înțelepciune sau simțire ar putea să conțină toate celelalte, ele sînt parțiale, variabile și trecătoare, ca oamenii care le-au scris. Chiar capodoperele literaturii și științei omenești sînt părți și momente ale geniului oamenilor, care nu fac la un loc o Evanghelie!

Ele nu sînt lumina strălucitoare și nestinsă, proiectată de la înălțimea cerului asupra sufletului nostru, valabilă pentru totdeauna, prin firea și prin rațiunea sa de a fi. Substanța ei s-a comunicat nenumăratelor cărți de studiu, de pietate și de simțire și multor opere de literatură și artă, dar mai ales multor fapte de bine, dar ea nu se epuizează cu ele; toate la un loc nu o înlocuiesc și nu o egalează. Ea rămîne întreagă și necuprinsă, izvor nesecat de lumină și de viață spirituală, proaspăt și viu, ca în prima zi a propovăduirii lui Iisus Hristos.

Privită în cecece are nou, specific și unic, Evanghelia nu este mai mică, mai puțină sau mai neînsemnată decît nici o altă carte, nici decît toate la un loc. Ea nu se poate închîpui lipsind din viața omenerii.

Evanghelia nu trebuie privită deci în rînd cu celelalte cărți, pe planul bibliografic comun, ci pe planul ei superior și neajuns, ridicată mereu mai sus decît ele, ținută la înălțimea genului ei unic. Evanghelia este de sus și nu poate rămîne jos. Ea vine — în cecece o caracterizează drept carte sfîntă —, de dincolo de mîntea noastră și se ridică peste cecece putem gîndi și spune noi singuri, de aceea și înalță, însuflețește, cucerește și dinamizează cu puterea și cu darul ei dumnezeesc, ca nici o altă carte.

Alte cărți plac, incîntă, instruiesc, sau mișcă; Evanghelia convertește, transformă sufletește, mîntuiește. Din acest punct de vedere interesează și folosește ea: nu din cel literar sau științific, ci din cel spiritual, moral. Evanghelia este cuvîntul lui Dumnezeu, fără care — ca piine sufletească — omul duhovnicesc nu poate trăi. Este carte pentru suflet. Și pentru că sufletul omenesc rămîne ca structură și ca nevoi același, cu tot progresul cultural, și cu toate schimbările ce aduce vremea, el va găsi totdeauna în Evanghelie hrană și lumină spirituală binefăcătoare. Pentru el, Evanghelia este totdeauna actuală.

Progresul următor al științei și al tehnicii omenești nu poate micșora Evanghelia și nu vine în nici un fel de contrazicere cu ea. El se desfășoară în altă zonă și direcție. Evanghelia nu-l stingherește, iar el nu infirmă Evanghelia. Pentru misiunea și raza ei de lucru, ea rămîne necesară și eficientă. Ea este anume necesară și valabilă nu în funcțiune de condițiile istorice ale timpului — adică din cecece i-ar concede sau acorda împrejurările vieții omenești ca sprijin și lumină, pentru a fi înțeleasă și acceptată — ci din condițiile sufletești permanente ale omului, din cecece el are comun cu toți oamenii care au fost și vor fi.

Evanghelia nu s-a scris pentru generația ei sau pentru o epocă și formă de viață, ci pentru toate: pentru om, așa cum este și va fi el totdeauna.

Evanghelia este valabilă prin sine însăși, independent de cecece interesează sau caracterizează în special o epocă sau alta, dacă este sau nu apreciată, mult sau puțin înțeleasă, dar ea se găsește în miinile noastre. În deosebi în miinile preotului, care o poate face sau nu cunoscută și prețuită. El o vestește, el o valorifică pentru ceilalți. El știe și arată altora duhul și adevărul ei. Prin el, ca propovăduitor și slujitor al lui Iisus Hristos și al Evangheliei, ajunge ea la ceilalți oameni, interesează pe credincioși, îi luminează și îmbunătățește sufletește. Dacă propovăduitorul Evangheliei nu este el întii cucerit de ea, încălzit și mișcat de duhul și de

adevărul ei dumnezeesc, dacă este zăbavnice sau șovăitor, rece sau nevolnic în predicarea ei, Evanghelia nu spune nimic celor care o așteaptă vestită de el. Ea rămâne un diamant ascuns, un talant îngropat, care își păstrează valoarea în sine, dar care nu aduce dobândă. Această dobândă trebuie s-o câștige cu Evanghelia în sufletul credincioșilor, preotul.

El este chemat să-i dea grați și înțeles, s-o descopere oamenilor, să le-o aducă din partea lui Hristos.

Evanghelia este mesajul lui Hristos, preotul este mesagerul Lui. Ea vorbește de la sine, se justifică prin sine și prin necesitatea căreia îi corespunde, dar se folosește pentru aceasta de om, de inima și de cuvântul preotului. În acest sens, orice preot este un apostol și un evanghelist, trimis să învețe pe oameni, ca și ucenicii cei dintâi ai Mântuitorului. Prin cuvântul lor s-a cunoscut și s-a crezut Evanghelia în lume; prin cuvântul preotului se va cunoaște și crede totdeauna.

În propovăduirea Evangheliei, problema nu este de a găsi un sens nou și potrivit cu spiritul unui veac sau altul. Evanghelia se poate înțelege și aplica în orice timp, dar nu schimbă cu timpul. Nu Evanghelia trebuie adaptată la om, ci omul la Evanghelie. Nu omul, ci ea este regula de credință, busola vieții morale. Ea nu se acomodează și ajustează după timp; ea se oglindește și se aplică așa cum este, cu înțelesul și cu duhul ei. Omul va găsi totdeauna în ea ceea ce îi trebuie — nu pentru nevoile materiale, tehnice, științifice sau economice, ci pentru cele sufletești, morale. Ea s-a rostit și s-a scris pentru el și pentru acestea, pentru omul care este mereu același, cu toate schimbările timpului și ale vieții. Fiind cartea și partea sufletului, Evanghelia este a omului de totdeauna, așa cum este și el. Natura sufletului, noblețea, puterea și valoarea lui, destinele lui, sint cunoscute și învățate de Iisus Hristos în Evanghelie. Acolo se regăsește și se recunoaște omul, privit peste locul și peste momentul istoric al vieții lui, privit ca om.

Un om de știință poate folosi, lumina și ajuta în multe privințe; sufletește tratează și reușește numai preotul, ca om duhovnicesc, ca propovăduitor al Evangheliei mântuirii oamenilor.

Este nemăsurată și nebănuită chiar de cunoscători bogăția și adâncimea de înțeles, puterea și farmecul Evangheliei. Așa cum, fără să se schimbe, pământul are aspecte mereu altele și noi efecte de lumină și de umbră, după poziția și puterea soarelui, — așa apare mereu nouă, rămânând aceeași, Evanghelia!

Fiecare cititor sau ascultător, și fiecare citire sau ascultare, descoperă filoane de adevăr și de frumusețe pe care nu le observase încă. Cine crede că, citind sau auzind Evanghelia odată sau mai de multe ori, o cunoaște întreagă, nu știe încă bine ce cuprinde Evanghelia în toată întinderea, înălțimea și frumusețea adevărului ei.

Evanghelia se înțelege treptat și parțial, în măsura în care preotul sau credinciosul o citește sau ascultă cu credință, cu smerenie, cu inimă și cuget curat, cu dorința de a înțelege și a câștiga sufletul său. Evanghelia, deși atât de simplă în formele vorbirii ei, se înțelege după puterea și starea sufletească a fiecăruia, după om și după împrejurare. Aceasta nu înseamnă relativitatea Evangheliei, ci relativitatea cititorilor și a condițiilor omenești. Evanghelia este una și neschimbată; sufletele și stările omenești sint multe și deosebite. Așa cum o lumină arată toate formele, sau o oglindă reflectează toate obiectele puse în fața ei, Evanghelia

luminează și reflectează toate stările sufletești, mărinimie și netrebnicie, sinceritate și ipocrizie, pe omul bun și pe omul rău.

Evanghelia este o carte pentru toți, dar nu toți reacționează la fel în fața ei. Unora le face plăcere și bine, pe alții îi lasă poate indiferenți, pe unii îi umple de evlavie și de respect, pe alții poate nu-i satisface, unii descoperă în ea adevărul religios-moral, alții găsesc poate nonsensuri.

Acest fapt nu poate fi invocat împotriva adevărului și folosului sufletesc al Evangheliei. Față de ea nu se poate invoca nimic, decît credința sau necredința noastră, interesul sau lipsa de interes pentru mîntuirea sufletului, dorința sau lipsa de dorință de a cunoaște pe Iisus Hristos. El chiamă pe toți, dar nu constrînge pe nimeni, așteaptă, dar nu face silă nimănui.

Este chemarea și bucuria preotului ca să trezească în credincioși interesul religios-moral, dorința și nevoia de a cunoaște mai bine pe Mîntuitorul și Evanghelia Lui.

Este datorîia preotului ca să înfățișeze pe Iisus Hristos oamenilor, să-l dea cuvînt către ei, cuvîntul mîntuirii lor. Preotul va reuși să cîștige pe oameni lui Hristos, atît cît va năzui și va putea să prezinte oamenilor, cu rivnă, cu înțelegere și cu vrednicie, pe Hristos, cît va năzui și va putea să înțeleagă, să simtă și să predice Evanghelia. Știința lui cealaltă, talentul, dacă-l are, calitățile personale ajută cît vrea și cît poate inima lui să simtă și să comunice altora Evanghelia.

Aceasta nu se face de altfel, numai prin cuvînt și prin știință; se face totodată, prin trăire, prin viață.

Cuvîntul este o afirmație, viața este o dovadă.

Afirmația trezește interesul pentru adevăr, dar numai trăirea lui convinge. Fără aceasta, preotul nu este apostol și învățător al Evangheliei, fără aceasta, Evanghelia poate suna frumos, dar gol: frumos din cuvintele ei, și gol din golul sufletesc al propovăduitorului.

Evanghelia nu s-a scris însă pentru a fi frumoasă, ci pentru a mîntui pe oameni; nu pentru a plăcea, ci pentru a îndupleca.

Deosebită de toate celelalte cărți, ea nu se citește și nu se înțelege ca ele.

«Scriptura are această curioasă proprietate, de a fi în același timp deschisă și închisă. Dacă omul este închis, el citește, trece, nu observă; a ști să observe, ce bogăție, ce bucurie!»¹).

Aceste cuvinte sînt valabile pentru orice om.

Cine citește Sfînta Scriptură cu sentimentul unui profan neconvertit în interiorul său, fără azeziune, fără interes sufletesc, fără emoție religioasă și fără folos, «citește, trece și nu observă».

Pentru ca preotul să poată încredința pe alții de adevărul, de frumusețea și de binefacerea Scripturii, trebuie să le fi «observat» el însuși. Preotul citește nu numai ca orice om, pentru care este scrisă Sfînta Scriptură, ci ca unul trimis s-o și propovăduiască altora, să le-o deschidă și s-o facă înțeleasă. El o citește ca un apostol: aude și vede în Evanghelie pe Învățătorul său vorbindu-i în deosebi, simte dragostea, bunătatea, mila, smerenia și curăția Lui, simte căldura Lui, simte adevărul și dreptatea cuvintelor Lui, îl simte pe El.

1. Piere Gabriel Bornand, art. *L'homme et sa destinée*, în *Contacts. Revue bimestrielle des orthodoxes français*. 9-e année, no. 14 (Nouvelle série), mars-avril 1957, p. 5.

El este între ucenicii Domnului și-L ascultă ca un ucenic, cu dorința de a-L înțelege bine, și cu datoria de a-L urma și vesti altora.

Cel care a cunoscut și a simțit pe Iisus Hristos este un om dobândit de el. Apostolul este semănător al duhului. Sămînța ce aruncă spre rodire este cuvîntul Evangheliei. Apostolul este «lumina lumii și sarea pămîntului». Pentru reușita misiunii sale, pentru împlinirea datoriei sale, pentru justificarea sa de slujitor și predicator al lui Iisus Hristos, preotul trebuie să cugete, să simtă și să trăiască din Evanghelia Lui.

Iisus Hristos este prezent în Biserică și în Evanghelie. Evanghelia este cartea de aur a Bisericii, este cuvîntul lui Hristos în gura și în mina preotului. Hristos vorbește prin Evanghelie și prin preot, prin Evanghelia încredințată spre aceasta de către Hristos.

Hristos a încredințat Evanghelia preotului spre propovăduire: Este destul a gândi această prezență a lui Hristos în Evanghelie, în Biserică, în cuvintele și în misiunea preotului, pentru a înțelege cit. de mare este bogăția de adevăr și de putere ce stă la îndemina preotului și cit. de mare datoria lui de vestitor al lui Iisus Hristos.

Dacă în realitatea slujirii preoțești se întîmplă poate ca unor preoți sau credincioși să le fie greu a descoperi actualitatea adevărului și spiritului învățăturii Mîntuitorului, cuprinse în Evanghelie, este pentru că au trecut pe lingă ea, au privit-o formal, ca literă veche, n-au «observat-o», și nu a găsit ecou în inima lor, în măsura în care să-i poată captiva, ciști-ga sacrului ei rost între oameni, să-i facă mărturisitorii ei.

Obiectul și forma propovăduirii creștine este mărturia despre Iisus Hristos. Un creștin care nu mărturisește, nu este bun creștin, un preot care nu mărturisește, nu este bun slujitor. Cel convins și ciști-gat de cauza lui Iisus Hristos devine martor și mărturisitor al Lui, cum au fost Apostolii.

A propovădui Evanghelia prin citire și tîlmăcire altora, este lucru relativ ușor și comod. A o propovădui cu efect religios-moral, deci cu ciști-gî pentru Hristos, acesta este un lucru mai greu și deosebit. Nu toți auzitorii sînt împlinatorii ei, nici măcar toți predicatorii, cu atît mai puțin cei care nici n-o împlinesc, nici n-o propovăduiesc.

Cel încredințat însă pentru sine de valoarea și de binefacerile Evangheliei nu poate să n-o predice și să nu încredințeze pe alții. El dă mărturie, ca femeia samarineancă: «Veniți de vedeți om care mi-a spus toate cite am făcut». Acesta este Hristos, iar încredințîndu-se, vor zice: «Nu mai credem pentru vorba ta, căci înșine am auzit și știm, că acesta este cu adevărat Hristos, Mîntuitorul lumii» (Ev. Ioan, IV, 29, 42).

Un slujitor sau un credincios pe deplin convins, încălzit de convingerea sa și de bucuria sa de a crede, devine un om de legătură între Hristos și alții, devine «vinător de oameni».

Dorința și plăcerea de a face aceasta sînt indispensabile propovăduitorului. Mărturia despre Iisus Hristos este un act de asemenea dorință și plăcere, care devine îndemn lăuntric și poruncitor, cu intensitate de pasiune sacră: pasiunea binelui și a mîntuirii altora.

Acesta este un sentiment care stăpînește și poruncește și care se comunică.

Trebuie făcută deosebire între ceea ce Evanghelia spune direct preotului, ca oricărui credincios înțelegător, și ceea ce el a învățat despre ea, doar din cărți sau de la alții.

Orice cunoștință despre Evanghelia este bună și necesară, cu condiția de a fi citită și mai mult Evanghelia însăși. Necesitatea cunoștințelor introductive o dovedește chipul greșit în care o înțeleg și tălmăcesc propagandiștii sectanți, care, fiind lipsiți de cultură teologică, se mulțumesc să spună că Sfânta Scriptură este atât de simplă și clar scrisă, încât o poate înțelege oricine, și n-o înțeleg bine întii ei înșiși, neavând pregătirea trebuitoare.

Știința exegetică și toată teologia nu țin însă loc de Scriptură și nu scutesc pe preot și pe teolog de a citi cu atât mai mult Sfânta Scriptură; dimpotrivă, îi îndeamnă și-i ajută la aceasta. Comentare, predicile altora, concordante, călăuze omiletice, studii și meditații cit de interesante, sînt bune, dacă preotul va merge continuu la Evanghelia, le va raporta la ea și le va înțelege pentru ea.

Studiul împrejurărilor în care s-a desfășurat activitatea Mîntuitorului, explicarea înțelesului cuvintelor Lui, orice alt mijloc de mai bună lămurire și de adîncire a textului biblic este trebuitor predicatorului, dacă nu se oprește la aceste auxiliare. Nici Scriptura fără studiu, nici studiu fără Scriptură, ci studiu pentru mai bună înțelegere a Scripturii. Studiul trebuie să ducă la Scriptură, nu să abată de la ea, nici să se substituie ei. Să nu creadă nimeni, nici preot, nici teolog, nici oricine ar fi studiat teoretic Sfânta Scriptură, că știința despre ea echivalează cu adevărata ei cunoaștere și folosire. Cel care vrea s-o cunoască, trebuie să meargă la ea, să-și pună sufletul în contact personal și direct cu ea.

O predică nu se face cu ajutorul altor predici, al tratatelor de teologie sau al altor cărți, ci al Sfintei Scripturi, cu esență și spirit de Evanghelia. Oricît de reușite și interesante ar fi alte predici, ele sînt străine, nu sînt predica ta, și sînt material derivat, de altă mină.

Nu devii Hrisostom copiind sau imitînd o predică hrisostomică, și dacă vrei să înveți ceva de la Sf. Ioan Gură de Aur, este să posezi și să minuiști Sfânta Scriptură, ca el. Originalul și isvorul predicii și al întregii propovăduiri creștine trebuie să fie Evanghelia. Predicatorul trebuie să se găsească într-un raport firesc și direct cu Evanghelia și cu Hristos. Ea se scrie și se rostoste la lumina și căldura Evangheliei. Preotul este o călăuză la Hristos și la Evanghelia: nu un «ghid» profesionist, din cei care conduc pe turiști în muzee și locuri istorice — depozite vechi de amintiri — și care uimesc prin ușurința cu care debitează mașinal cunoștințele lor stereotipe, ci un om care a experimentat Evanghelia, a meditat-o și vorbește și trăiește din ea.

Pentru a-și însuși Evanghelia, nu doar în cunoașterea textului, ci în duhul ei, nu este destul ca preotul s-o citească, să studieze pericopa zilei și să caute material omiletic pentru predica viitoare, este necesar s-o mediteze des și adînc, cu răgaz, ca pentru sine.

Este bine știut, cum am spus, că fiecare lectură a Sfintei Scripturi dă o înțelegere nouă și mai bună a ei.

Fiecare nouă citire descoperă noi situații și frumuseți în textul bine cunoscut al Sfintei Scripturi. Cu fiecare citire gîndită și simțită, noi adieri și unde de duh ajung la inima noastră, noi înțelesuri se revelează, noi lumini se arată, noi aplicări — la actualitate, la noi înșine.

Această minunată și proaspătă bogăție de înțeles ține, pe de o parte, de ființa și de caracterul Sfintei Scripturi, pe de alta, de receptivitatea și sensibilitatea sufletului omenesc. Evanghelia dăruiește din prisosul său, iar sufletul primește. De cite ori vine în atingere cu ea, sufletul primește o

nouă insuflare de credință, de nădeide, de lucrare duhovnicească. Această dăruire continuă este harul Evangheliei, al izvorului continuu ce este; este privilegiul sufletului omenesc de a putea dori și primi de fiecare dată, din fiecare întâlnire cu Iisus Hristos în Evanghelia Sa, noi lumini, asigurări și indemnuri de credință și de viață, de a crește și a se înălța duhovnicește. Pentru cunoștințele preotului se poate socoti suficientă o anumită sumă de bună învățătură teologică, dar pentru formarea și desăvârșirea lui sufletească nu ajunge toată învățătura posibilă.

Evanghelia are darul nu numai de a învăța, ci și de a edifica; aceasta este ceea ce ea face mai mult și mai bine decât toate cărțile: se apleacă și se aplică la nevoile și la ranele sufletului nostru, corespunde cerințelor lui morale, îl cunoaște, îl înțelege, îl face să crească, îl satisface, ca nici o altă carte.

Inima preotului și inima credincioșilor au continuu nevoie de învățătura și balsamul Evangheliei. Nu este destul a ști ce scrie Evanghelia și a o citi pentru cunoștințe și pentru minuire de literă și texte. Fac aceasta, cu inutilă dexteritate, predicatori de alte credințe.

Evanghelia se citește, se meditează și se propovăduiește pentru ideea și duhul ei, nu pentru a enumera, înșira și potrivi cuvinte, ca gramaticii, sau pentru a potrivi rime, ca unii poeți.

Preotul trebuie să se recunoască în Evanghelie ca apostol al ei, să se simtă la largul său în împărăția ei, să-i fie la îndemână totul, s-o cunoască în întinderea, duhul și adevărul ei, să suie și să contemple culmile ei de lumină taborică, să caute în adâncimea ei de tîlcuri și în bogăția ei de daruri, lumina, indemnurile, mîngîierea și leacul trebuitoare sufletului omenesc, să caute și să aducă oamenilor inima și învățătura dumnezeiască a Mîntuitorului.

Orice ar putea să agonisească și să facă pentru îndeplinirea misiunii sale preotul, Evanghelia trebuie să aibă primul loc în armătura sa spirituală. Toate celelate cunoștințe și mijloace de pastorație se vor aprecia și interpreta în duhul ei. Oricîtă altă știință și lumină este bună și folositoare; Evanghelia este însă indispensabilă. Cu prețul și cu dreptul ei de carte a științei despre Dumnezeu și despre suflet, de carte a mîntuirii, ea este ceața cărților și comora comorilor spirituale. Sufletul nostru găsește în ea cunoștința despre sine, capătă prin ea cunoștința de sine.

Preotul trebuie să știe să cheme sufletul nostru în grădina plină de neprețuitele flori și roade duhovnicești a Evangheliei, să știe să arate fiecărui ceea ce i se cuvine și potrivește din bogăția ei. Oameni culti și oameni simpli, bogați și săraci, drepiți și păcătoși, sănătoși și bolnavi, fericiți și nefericiți, mindri și smeriți, tari și slabi, toți ciți au suflet — și toți au suflet, — găsesc partea lor de învățătură, de sfat, de poruncă și de consolare în cuvintele de duh și de dar dumnezeesc ale Evangheliei.

Creștinismul isvorăște din ea și se hrănește din ea. Ea a fost totdeauna lumina și puterea Bisericii. Literatura patristică și toate cărțile de știință teologică și de pietate creștină au crescut din ea. Oameni luminați s-au plecat înaintea ei, oameni rătăciți s-au îndreptat prin ea, oameni săraci s-au îmbogățit din ea, oameni îndurerăți s-au mîngîiat cu ea. Ceva din substanța ei morală a trecut, cum am spus, pe neștiute în alte cărți, instituții, opere și acțiuni, care onorează și servesc neamul omenesc, seva ei a trecut mai ales în cultul creștin, dar Evanghelia nu s-a împușinat dînd și semănînd, n-a scăzut și n-a slăbit. Ea a rămas întregă și nouă, ca în zilele propovăduirii Mîntuitorului, ba putem spune că a sporit, prin dăruire și im-

prumut, a sporit cu numărul oamenilor și cu stările sufletești, cu nevoile morale și cu progresul omenirii.

Evanghelia este dată pentru a fi cunoscută și urmată.

Atit timp cit rămâne neimplinită toată, neurmată și nerealizată de noi, ea este nouă și actuală, prin nevoia și datoria noastră de a o cunoaște și implini.

Este chemarea preotului s-o țină mereu proaspătă și lucrătoare. Ea este bogată și plină de înșeles; un interpret sărac sufletește o va prezenta săracă și goală. Ea este înfloritoare; un predicator cu suflet ofilit o va arăta veștejită. Ea este originală și nouă; un propovăduitor stingaci, blazat sau rece o va prezenta uscată și banală.

Sărăcia, uscăciunea și banalitatea: iată un întreit delict față de Evanghelie, o incapacitate de a o înțelege și vesti, purtind trei nume!

Și cel mai bun pământ trebuie bine lucrat, pentru a rodi mult! Și cea mai frumoasă melodie trebuie bine cântată pentru a plăcea! Și Evanghelia și Scriptura toată trebuie iubită, simțită și pusă în justa valoare, pentru a interesa și a cuceri sufletește.

Lucrătorul divinei grădini a Evngheliei și rapsodul divinei ei melodii este preotul. Omeneste, Evanghelia va însemna și va rodi cit va ști și va putea să facă aceasta preotul. Evanghelia este a lui Hristos, este și a preotului. Hristos a vestit-o ucenicilor și ascultătorilor Săi, preotul o vestește în continuare, în unele și în locul Lui, altora.

În mina preotului și după inima, înțelegerea și rivna lui, Evanghelia va fi cartea sfântă, comara celor mai mari adevăruri și frumuseți spirituale, puterea și scutul lui, sau va fi o carte închisă și mută, o povară greu de purtat. Ea nu se ușurează prin recitare și printr-o parafrizare convențională și searbădă; ea se ușurează adincind-o, punind-o în valoare și lumină, posedind-o și trăind-o.

Este ceeace preotul trebuie să facă, spre îndreptățirea sa și a Evangheliei între oameni. Aceasta presupune interes sufletesc și adeziune la Evanghelie, contact permanent cu ea, adaptare a misiunii preoțești la Evanghelie, identitate de vederi.

Evanghelia este mare, bogată, sublimă, cu condiția de a fi pusă în valoare și de a fi servită cu convingere, cu entuziasm, de a fi însușită, făcută bun sufletec.

În Evanghelie trebuie căutat ceeace are, interesează și folosește vieții morale, nu ceeace nu are, și n-o interesează. În curiozitatea lor, indiscretă sau dezorientată, unii au căutat în ea răspunsuri la tot felul de întrebări, străine de caracterul și de scopul cărții sfinte; au aplicat la stări și lucruri omenesti expresii sau imagini biblice, au vrut să facă din Scriptură o carte a vieții de rind. Alții au vrut, unii mai vor încă, să scotă din ea argumentele unor concepții particulare, sectare, ca despre sfârșitul lumii, despre Antihrist, sau ale unei idei fixe sau interpretări personale, ceva ce n-a fost în gândul celor care au scris Sfânta Scriptură.

Cei care o folosesc în scop sectar, caută în ea — ca într-o cămară cu vechituri — petice pentru sacul lor cu erori și minciuni, cu idei preconcepute și cu pretenția de a avea dreptate împotriva Bisericii și a Sfinților Părinți.

Ca să nu vadă în ea ceea ce este, ei o tulbură; o tulbură printr-o interpretare abuzivă și strîmbă, pentru a putea scoate din ea ceeace le trebuiește, nu ce spune Scriptura, ci ce spune ei. Alții caută în ea adevăruri sau erori științifice, alții o invocă în sprijinul unor idei și practici pseudo-religioase,

ca spiritismul sau antroposofia. Este uimitor cite intenții, iluzii, interese sau fapte s-a căutat a se întemeia pe ideile Scripturii.

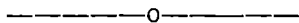
Scriptura trebuie lăsată cum este și luată cum este. Ea nu justifică nici erori, nici ideile oricui; nici păreri științifice sau neștiințifice, pseudo-mistice, șovine sau de altă natură, nici catarismul, nici puritanismul, nici milenarismul, nici sisteme politice, economice sau sociale. Ea cuprinde și justifică religia și morala creștină.

Preotul trebuie să lase tuturor toate celelalte și să se ocupe de acestea; să citească toate cărțile ce-l pot interesa, să asculte pe toți oamenii care au ceva de spus, să întrebe și să învețe de toate, dar după aceasta, să deschidă din nou Evanghelia: o va înțelege și predica și mai bine!

Biserica trebuie să facă o realitate morală din ceea ce este în Evanghelie o dorință și o poruncă dumnezeiască.

Evanghelia este cartea de învățătură a împărăției spirituale, pe care preotul este chemat și trimis s-o propovăduiască; este cartea preoției conștiente, vrednice și lucrătoare. Cu ea, preoții sînt — în măsura puterilor lor omenești — învățători, ca și Iisus Hristos, învățătorii lui Iisus Hristos: evangheliști.

Prof. TEODOR M. POPESCU

EVANGHELIA ȘI TAINA MUNȚILOR

Cine dintre noi nu-și poate da seama de influența munților în viața oamenilor?

Cîte stări sufletești nu creează în fiecare om, prezența munților? Sufletul omului simte nevoie să se descătușeze din mrejele pămîntului, să se ridice cu putere nestăvilită, spre picururile de azur ale înălțimilor.

Și într-adevăr, înălțimile munților au farmecul și taina lor! Mulțimea vîrfurilor care străpung văzduhul pînă-n înaltul cerului, singurătatea cărărilor ce șerpuiesc printre coline, ecourile văilor, care fac să ducă sunetele pînă departe, lovindu-se din stîncă-n stîncă, verdeața și desimea copacilor, care dau călătorului iluzia apropierei de cetăți pline de povești, izvoarele cristaline, care șipotesc din loc în loc, însuși dorul de cucerire a înălțimilor, toate acestea crează sufletului aripi, care-l înalță tot mai sus, aproape de Creatorul lor.

Este innăscută în fiecare om, tendința aceasta psihică, de a se depăși pe sine, înălțîndu-se peste teruric, pentru ca să guste din balsamul acestor elevații.

Și nu este lipsită de eforturi această înălțare, pentru că, pînă la vîrfurile însoțite ale munților, trepte de urcare și coborîre va-nfrunta fiecare, tocmai pentru a măsura mulțimea bucuriilor, cu nevoința ostenețelor.

Nu e ușor să poată înfățișa cineva în cuvinte — oricît de întraripate — desfătarea ce o va simți călătorul, cînd, după luptă și oboseală, privind de pe vîrf de munte pînă departe în zare, va aduna frumusețile pămîntului în ființa lui.

Aceste stări sufletești de nedescris, au făcut pe mulți pămînteni să caute urcușurile munților, fără a ține seama de truda și osteneala lor.

Chiar pentru lumea antică, munții au avut viața și taina lor. Pe vârful Olimpului, sălășluia Pantheonul zeilor, iar mitologicul Parnas, reprezenta izvorul de inspirație pentru sublimul artelor, după cum jertfa lui Prometeu se aducea tot pe vîrf de munte. Cele mai multe temple de zeități păgîne erau așezate tot pe înălțimi, ca să amintim numai de Acropole.

Nici legea mozaică nu este lipsită de influența munților, căci pe înălțimi se desfășoară evenimente de mare însemnătate. Pe muntele din ținutul Moria avea să se urce Avraam, pentru a pregăti jertfa fiului său.

De Sinai și de Nebo este legată personalitatea marelui Prooroc al Vechiului Testament, iar Carmelul amintește de pămîntea oblaudire a proorocului Ilie, din partea lui Dumnezeu.

Insuși Psalmistul îndeamnă la rugă, de pe înălțimi (Ps. 99, 9), avînd ochii sufletului pururea ațintiți către muntele cel sfînt al Domnului (Ps. 24, 3), ca loc de sfințenie și fericire, întru care sălășluiește toată dreptatea. «De acolo, zice David, din locașul Său, Își rotește privirea peste toți locuitorii pămîntului» (Ps. 33, 13).

Solomon cheamă pe aleasa inimii lui, de pe înălțimile Libanului (Cîntarea Cîntărilor, 4, 8), muntele cel bogat în chedri și chiparoși.

Cu atît mai mult, în istoria creștinismului, munții au și mai evidentă taina lor.

Mîntuitorul și-a legat activitatea Sa mesianică, în cea mai mare parte, de sublimitatea înălțimilor.

Pe întinsul apelor, El apare ca stăpîn al făpturii, iar pe înălțimi, Se dovedește Mîntuitor al lumii.

De la începutul și pînă la sfîrșitul mesianității Sale pe pămînt, munții reprezintă bucuria și durerea răscumpărării noastre.

Abia trecut prin marea ispită din pustiu, Carantaniei, Iisus «S-a suit în munte» (Mat., 5, 1), unde avea să descopere lumii calea către fericire.

Poartă după El «mulțimile... și ucenicii», care — ostenind pe urcușul colinelor — aveau să se adape din izvorul dătător de viață al apei celei vii, din noua doctrină a blîndului Propovăduitor.

Aici, pe munte, deasupra frămîntărilor pămîntești, Mîntuitorul desvăluie omenirii adevărata fericire. Aici pune El temeliea Evangheliei, pe care să-și zidească sufletul său, tot creștinul, căci împărăția cerurilor este pentru toți cei ce iubesc pe Dumnezeu și pe aproapele, cu toată ființa lor, păzindu-se curate de orice întinăciune.

De pe înălțimile Eleonului, El vestește la tot muritorul, de pretutindenți și de totdeauna, scopul venirii Sale, întru plinirea Evangheliei. Desăvîrșirea legii vechi, instaurarea legii celei noi, cu iubirea nețărmurită către aproapele, manifestarea iubirii prin acte de milostenie, rugăciune pornită din adîncul inimii către Tatăl ceresc, postul cel adevărat — grija cea mai mare pentru suflet, — mai mult decît hrana și îmbrăcămintea, căutînd «mai întîi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui» (Matei 6, 33), cum și cunoașterea păcatelor personale, înainte de a le vedea pe ale aproapelui, făgăduința celui mai scump odor, împărăția cerurilor, iată esența doctrinei creștine, revărsată în omenire de pe înălțimile muntelui Măslinilor.

Nu odată, ci de mai multe ori, se amintește în Sfînta Evanghelie că Mîntuitorul Hristos Se suia singur în munte, ca să Se roage.

Despre singurătatea Lui pe înălțimi, în prezența Tatălui Ceresc, despre viața de dincolo, pe care numai El o cunoaște — ca Fiu al lui Dumnezeu —, despre misiunea Lui de încreștinare a pămîntului și tot adevărul descoperit prin El, ce om ar fi în stare să glăsuiească din destul?...

Atunci, ca și astăzi, culmile munților pot fi mărturia cea sigură că Hristos a pășit pe ele, ostenind și suferind pentru fericirea noastră.

El arată lumii că este Fiul lui Dumnezeu, prin minunile Lui și prin doctrina Sa, neatinșă de nici o minte omenească, pentru că El aduce «cuvintele vieții veșnice».

Înainte de a fi supus înfricoșatelor Patimi, vrînd să descopere și mai lămurit ucenicilor Săi că El a coborît din sînurile Părintelui Ceresc, a luat pe cei trei ucenici ai Săi, «într-un munte înalt», unde «fața Lui strălucea ca soarele, iar veșmintele Lui se făcură albe ca lumina» (Mat., 17, 2).

Aici, pe înălțimile Taborului, ridicat tot mai sus, spre boltile cerului, «Moisi și Ilie se arătară vorbind împreună cu Iisus».

Aici, pe munte, se descoperă marele adevăr, confirmat de marii profeți ai Vechiului Testament, iar mai apoi de însuș Tatăl Ceresc, că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu, de care să asculte tot muritorul.

Aceasta este o dovadă și mai strălucită, că Hristos nu este numai un simplu om, ci El este om și Dumnezeu.

Ca Fiul al lui Dumnezeu, coborît din sferile nepătrunse ale cerului și în mîna căruia se află începutul și sfîrșitul, El descoperă sfîrșitul veacului acestuia (Mat., 24, 3), tot de pe înălțimi de munte.

Cu gîndul peste veacuri, privind de sus, de pe muntele Măslinilor, peste Cetatea iudaismului, peste «Ierusalimul care omoară pe proroci cu pietre și ucide pe cei trimiși la el» (Mat. 23, 37), Mîntuitorul profește despre vremurile ce se vor depăna pînă la sfîrșitul lumii.

Drama eshatologiei și parusia Domnului se desvăluie nouă pe înălțimile Elonului, pentru ca glasul mîntuitor să răsune peste fața întregului pămînt, iar oamenii să știe cum va fi sfîrșitul lumii. Viața noastră nu este decît un popas în calea veșniciei, iar omul poate răscumpăra suferințele de aici, cu bucuriile nepieritoare de dincolo.

Cel ce era Fiul lui Dumnezeu, putea cunoaște darurile prin care avea să străbată creștinismul, de-alungul veacurilor. Suferințe și prigoniri, lepădare de credință, sau nepăsare, se vor abate peste fiii Bisericii, dar la zenitul acestor încercări, va străluci mîngîierea în «Fiul Omului, venind pe norii cerului, cu putere și cu mărire multă» (Mat., 24, 30), coborînd pentru a doua oară, dar acum, ca Stăpîn și Judecător.

Frică și spaimă multă va cuprinde pe tot muritorul în clipa cînd Judecătorul viilor și al morților va face dreapta răsplătire la Infricoșata Judecată, descoperită de pe înălțimi de munte.

Mîntuitorul Hristos ne călăuzește pașii pe drumul care ne apropie de El. Calea care ne înalță spre cer este împodobită de îngenunchieri și ridicări continue, întocmai cum, pîine de nevoie sînt cărările ce duc spre vîrf de munte.

Dacă pe înălțimile fără hotar ale cerului, sălășluiește tronul Dumnezeirii (Ps., 33, 13), nici culmile munților nu sînt lipsite de semnificația lor mistică.

După cum suirea pe vîrf de munte întîmpină bucurie și multă trudă, tot așa și o viață împodobită cu virtuți, cum place Domnului, nu este lipsită de spini durerilor.

Înalțarea pe culmile virtuții necesită răstignirea patimilor înțeleșite din om și apropierea tot mai stăruitoare de dragostea lui Hristos.

Pînda suferinței o vedem chiar la Mîntuitorul, deși El a îndurat toate numai pentru noi, căci pentru Sine n-avea nevoie de asemenea umilințe.

Urcînd întristat pe cărările grădinii Ghetsimani, după ce trecuse de pîriul Chedrilor, Hristos merge prin întunericul nopții, înconjurat de cei 11 ucenici, să guste din cupa durerilor, care începea să se umple din clipa mării frămîntări.

Gîndul că va fi răstignit tocmai de făptura Sa, căreia vrea să-i aducă mîntuirea, îl face să trăiască aieva durerile nerecunoștinței din partea fiilor oamenilor.

După îngenunchieri și sudoare de sînge, este prins de ucenicul trădător, acolo la poalele munților, de unde avea să se vestească pururea despre marea trădare.

Trec una după alta clipele înfricoșatelor Patimi, în care omul avea să răstignească pe Creatorul său.

Iisus îndură toate, «ca un miel fără de glas împotriva Celui ce-L tunde pe El». De la sărutarea vînzării și pînă la moartea pe cruce, suferă ocări, scuipări, bătăi și loviri, pentru ca, la capătul acestor dureri, să fie dus pe înălțimi, ca să primească răstignirea.

Pare că nu putea să fie o moarte mai plină de măreție pentru Fiul lui Dumnezeu, decît acolo pe înălțimi, unde, tronînd peste nimicnicia pămîntului, cu brațele întinse către făptura — chemată la mîntuire — Crucea Lui să fie ridicată tot mai sus, spre bolțile cerului, de unde avea să cheme la mîntuire pe oamenii din toate colțurile lumii.

Aici, sus pe înălțimi, zdrobește El boldul morții, prin moartea pe Cruce. Cînd amărăciunea morții îi străpunge trupul crucificat, cerul și pămîntul dau mărturie de dumnezeirea Lui: «Și iată — glăsuiește Evangelistul — catapeteasma templului se sfîșie în două, de sus pînă jos, iar pămîntul se cutremură și stîncile se despicară; mormintele se deschiseră și multe trupuri ale sfinților, adormiți, se sculară» (Mat., 27, 51-52), pentru care, sutașul Longhin a dat mărturie în fața Crucii: «Cu adevărat, Fiul lui Dumnezeu era Acesta!».

Prin moartea Lui, ne-a dat nouă viață, căci sîngele de pe Golgota este izvorul mîntuirii noastre. «Dumnezeu L-a rînduit jertfă de ispășire» (Rom., 3, 25) «pentru păcatele noastre» (Rom., 4, 25). ca noi, oamenii «prin sîngele Lui... să ne împăcăm cu El» (Rom. 5, 9-10). Hristos suferă ocări și cruce, pentru păcatele noastre. «Pe noi, cei ce eram morți prin gresalele noastre, ne-a făcut vii... și cerești» (Efes., 2, 5-6).

De pe înălțimile Golgotei, Hristos Iisus Iși întinde brațele mîntuitoare către toți fiii oamenilor, chemîndu-i la fericirea veșnică.

Dacă Golgota reprezintă simbolul celei mai mari dureri, prin care Hristos «S-a smerit pe Sine... pînă la moarte de Cruce», prin aceasta, «Dumnezeu L-a preaînălțat și I-a dăruit Lui numele care este mai presus de orice nume» (Filip., 2, 8-9).

Dealul Golgotei a devenit pentru tot creștinul, izvor de durere și noian de bucurie, căci Golgota va fi pentru tot creștinul, calea care ne va apropia de Dumnezeu. Durerile Golgotei le va trăi tot creștinul, care vrea ca sufletul lui să se împărtășească din izvorul nesecat al fericirii eterne. Săptămîna Patimilor și Săptămîna Luminată sînt momentele cele mai înălțătoare pentru fiii Bisericii noastre. Cît va orîndui bunul Dumnezeu zilele veacului acesta, creștinătatea va gusta cu sete nepotolită, durerile și bucuriile Golgotei. Acolo va privi tot creștinul, cu ochii gîndului său, Crucea Răstignirii și pe Fiul Cereșc jertfit pe ea.

La poalele acestui deal al crucificării, va vedea mormântul Domnului Iisus, cu piatra prăvălită și cu înger strălucitor, vestind lumii că «a înviat» cu adevărat!

De la dealul Golgotei, gândurile noastre ne vor purta pe urmele ucenicilor, urcând printre arborii seculari, pe muntele Măslinilor, unde Mântuitorul Hristos avea să Se arate pentru ultima oară, înainte de Înălțarea Sa la cer.

De pe colinele acestui munte, se putea vedea jos cetatea Ierusalimului, cu răstignitorii cei fără de lege, iar deasupra, nemărginirea cerului, în care Fiul lui Dumnezeu avea să fie învăluit în veșmînt de lumină.

Pe înălțimile Eleonului a răsunat glasul celor doi vestitori cerești, că «Iisus, Care S-a înălțat la cer, astfel va și veni» (Fapte, 1, 11) la judecata cea înfricoșată.

Dacă începutul mesianității Mântuitorului s-a făcut pe muntele Măslinilor, epilogul acestei mesianități este încheiat tot pe acest munte, cu Înălțarea lui Iisus la cer.

Eleonul va fi mărturie nepieritoare că legea mozaică nu-l duce pe om decât în latura și în umbra morții, pe cînd legea lui Hristos, înalță spre azurul mîntuirii.

Evanghelia lui Hristos se propovăduiește de pe înălțimi de munte, pentru ca glasul ei să-l audă tot pămînteanul și să trăiască tot mai stăruitor preceptele ei sfinte.

Cuvîntul Bunevestiri, rostit pe vîrf de munte, arată înălțimea doctrinei creștine, neatinsă de nici o minte omenească.

Însăși trimiterea ucenicilor la propovăduire, de pe culmile acestui munte, arată misiunea evangheliei în viața lumii întregi.

Dar, pentru a ne ridica pe piscurile vieții întru Hristos, nu vom fi scutiți de chin și durere, așa cum însuși Fiul lui Dumnezeu — prin moarte pe Cruce — s-a suit mai presus de ceruri.

Nu rămîne nici o îndoială, că muntele Măslinilor, împreună cu dealul Golgotei, vor mărturisi, cît va fi pămîntul, de prezența și jertfa lui Hristos, pentru mîntuirea lumii.

Dacă odinioară Ierusalimul era cetatea iudaismului, în creștinism, Biserica lui Hristos vrea ca din fiecare fiu credincios al ei, să facă un cetățean al Ierusalimului ceresc, pentru ca, acolo, pe înălțimile tainice ale cerului, să strălucească, întocmai ca luminătorii pe cer, întru Hristos, Domnul nostru.

Facă Domnul ca toți cei ce-L caută pre Dînsul, ostenind pe cărările ce se înalță spre cer, să nu fie lipsiți de plinirea cea mîntuitoare de suflet.

Pr. T. MOLDOVEANU

MINĂȘTIREA DEALULUI

Cîteva pagini din istoria acestui așezămînt bisericesc.

«Precum o sentinelă pe dealul depărtat
«Domnește minăștirea».

(Gr. Alexandrescu)

De cîțiva ani, panorama care în chip plăcut atrage privirile asupra dealului ce domină valea Ialomiței deasupra Tîrgoviștei, apare schimbată. Silueta zveltă a unei biserici, formată de ansamblul armonios a trei turle,

una mare și două mai mici în față, este ascunsă acum în spatele unor ziduri ce se înalță mereu, lăsând deasupra numai cupola principală, acoperită cu aramă și un turn ce redă vîcolui, imaginea, pierdută o vreme, a vechii mînăstiri.

Este Mînăstirea Dealului, numită astfel pentru așezarea ei pe vîrfurile unui pînten de deal ce se apropie mult de fosta capitală, asemuindu-se în această privință cu Cetățuia Iașilor.

Mînăstirea Dealului, numită odinioară și «Sf. Nicolae dintre vii», sau «Mînăstirea din Deal», ori «de la Deal», este o veche așezare monahală, formînd centrul unui complex de asemenea instituții. În apropiere se mai găseau în vechime Mînăstirea Panaghia, altădată bogată în moșii dăruite de viteazul soț de arme al lui Mihai Viteazul, Udrea Băleanu, care a pierit de sabia lui Simion Movilă, lăsînd cu limbă de moarte să fie îngropat aici; Mînăstirea Golgota (Gorgota), veche, de prin sec. XVI, arsă și refăcută în timpul lui Mihai Viteazul, cînd primește și o bogată danie din partea Doamnei Voica a lui Petru Cercel¹⁾ și din care acum n-a rămas decît biserica, rău stricată, zidurile chiliilor, cu turnurile și poarta boltită, fiind distruse de oameni și vremuri; de cealaltă parte, către nord, Mînăstirea Viforita, care exista la începutul sec. XVII, — în 1614 sînt pomenite «călugărițele de la Viforita»²⁾ — ruinîndu-se cu timpul, a fost mai tîrziu refăcută de Safta și Banul Grigore Brîncoveanu, astăzi în bună stare, avînd o cooperativă de țesut covoare.

Între toate însă, atît prin așezare, cît și prin rolul cultural avut în trecut, impune Mînăstirea Dealului.

Nu știm cînd se vor fi așezat aici primii călugări. Frumusețea locului, oferind privirii o întinsă priveliște cuprinsă între văile Ialomiței și Dimboviței; apropierea de un centru care multă vreme a jucat un mare rol politic și economic în viața țării, ca și poziția greu de atacat, sigur că au atras de timpuriu pe aceia care se izolau de lume, nu pentru a duce o viață comună de trîndăvie, ci pentru că numai aici, departe de primejdiile așezărilor deschise, se puteau dedica acelor nobile îndeletniciri care au făcut din mînăstirile noastre, ateliere de înaltă măiestrie artistică, centre de preocupări cărturărești.

Iorga socotea chiar că prima cetate a Țîrgoviștei s-ar fi aflat sus, pe acel frumos deal, îmbrăcat și astăzi ca și acum 4-500 de ani, în veselul veșmînt al viilor³⁾, de unde s-ar fi coborît în orașul din vale, locuit încă de mult de sași, unguri, romîni, raguzani, către finele sec. XVI.

Fără a împărtăși opinia marelui istoric, care voia să găsească în trecutul îndepărtat al Țîrgoviștei, asemănări cu celelalte foste capitale ale țării — așezate în adevăr pe înălțimi — nu vom nega nici importanța Mînăstirii din Deal, care, de la început a avut hramul «Sf. Nicolae de la Mira Lichiei».

Probabil o veche mînăstire de lemn sau de piatră, exista aici încă de la finele sec. XIV. Documentar, mînăstirea apare la 1431, cînd Alexandru Aldea, fiul lui Mircea cel Bătrîn, «cu inimă luminată și curată», dăruia mînăstirii de la Deal — «lăcașul sfîntului arhierarh și făcător de minuni Nicolae» — satele «Alexani pe Ialomița și Răzvad, lîngă mînăstire

1. Virgil Drăghicescu: Căluza monumentelor istorice din jud. Dîmbovița, pg. 24.

2. Documente privind istoria Romîniei 1611-1615, pg. 246.

3. N. Iorga: Romînia cum era pînă la 1918, vol. I Muntenia, pg. 191.

sub deal»⁴), printr-un «atot cinstit și cu frumoasă față hrisov». Satele erau date pentru pomenirea veșnică a donatorului și a părintelui său, Mircea cel Bătrîn, care ridicase către sfârșitul domniei sale, orașul vecin la cinstea de capitală a Țării Românești.

Urmînd pilda domnească, peste douăzeci de ani, Radu, fiul lui Rascal, lăsa după moartea sa «mînăstirii de la Deal și egumenului și nastavnicului acestui sfînt locaș, popii Sisoe și tuturor întru Hristos frați», satele: Jugorenii de Jos, jumătate; Cereșanii și Măicăneștii, jumătate, precum și muntele Cereșanilor, Brăteiu⁵). Actul dat din Tîrgoviște, este întărit de Vladislav al II-lea, care își va găsi la Dealul, locul de veșnică odihnă, fiind cel care va inaugura mînăstirea, ca gropniță domnească.

Recunoscători pentru boierirea tatălui lor, boierii Craiovești, Barbu și Pirvu, îi vor ridica aici un ciudat monument în formă de sicriu⁶).

La 1474, Radu cel Frumos întărea mînăstirii, bălțile Camenița și Saltava, cu dreptul de a lua «zeciuală din pește și stupi, suhatul de la porci și oi, precum și gloabele ce vor fi la acele bălți»⁷).

Acestea sînt singurele știri ce avem cu privire la vechea biserică, care, spre sfârșitul sec. XV era probabil rău deteriorată, determinînd pe evlaviosul ctitor al atîtor opere mărețe Radu cel Mare, să zidească noul locaș.

Ca toate operele sale, care poartă pecetea unor permanente aprecieri, și această biserică întrecea tot ce se construise pînă atunci pe pămînt românesc. Dărîmînd vechile ruine, meșterii lui Radu cel Mare, «încep să zidească și să înoiască și din temelie să ridice, noua biserică, cu toate bunătățile și cu mari frumuseși s-o înfrumusețeze»⁸). Clădirea cea nouă, zidită din blocuri de piatră și marmoră, legate între ele cu scoabe de fier, este de o frumusețe deosebită, ce nu stă mult mai prejos decît cea de la Argeș⁹).

La înălțarea ei au lucrat meșteri pricepuți, răsăriteni, poate chiar vestitul Manole, care și-a nemurit numele cu minunea din fosta capitală. La sfârșitul anului 1500, construcția «tot din piatră cioplită», cu stîlpii ușilor și ferestrelor de marmoră și turlile «toate acoperite de mozaic pe dinafară»¹⁰), era gata, sfințindu-se la 4 decembrie.

Evlaviosul Domn n-a apucat însă s-o zugrăvească.

Atașat ca nimeni altul pînă atunci de Tîrgoviște, Domnul a ținut să-și veșnicească numele prin această ctitorie, înălțată în apropierea orașului îndrăgit. Grijă sa față de biserică, instituție ce sprijinea temeinic domnia, se vede din aducerea în țară a lui Nifon, fost Patriarh la Constantinopol, pe care-l înscăunează mitropolit al Țării Românești, cu scopul de a o reorganiza.

Plăcîndu-i — se pare — mai mult Tîrgoviștea decît Argeșul izolat, înaltul prelat stăruie pe lîngă Domn să mute aici, alături de domnie, și reședința mitropolitană.

O neînțelegere, în fond banală, curmă rodnică colaborare, și nefericitul părinte — care din pricina exigenței sale față de slăbiciunile omenești nu poate păstra posturi oficiale — se retrage la Athos, sfîrșindu-și zilele la

4. Doc. privind Ist. Rom. B. Țara Românească 1247-1500, pg. 92.

5. Idem, pg. 118.

6. N. Iorga, o. c., p. c.

7. Documente citate, pg. 151-152.

8. Fragment de pisanie.

9. N. Iorga, o. c., pg. 191.

10. V. Drăghiceanu, o. c. pg. 22.

1508, în acel mediu de sfință religiozitate ce-l va aprecia, ridicându-l în rîndul sfinților.

Părăsind Tîrgoviștea — spune tradiția — și-ar fi scuturat papucii, blestemînd orașul și pe Domn.

Tot aici, poate chiar în noua ctitorie, a așezat Radu cel Mare, în ultimul an al domniei sale, pe întîiul meșter tipograf din țara noastră, Macarie din Cetinie, care învățase meșteșugul la Veneția, de unde erau aduse de altfel, și primele tiparnițe. După eșecul unei asemenea încercări în orașul său ocupat de Turcii păgîni, Macarie găsește caldă primire la Radu cel Mare, bucuros să-și lege numele de tot ce-i poate nemuri amintirea.

Deși Iorga și P. P. Panaitescu dau ca reședință a acestei tipografii, cel dintîi, Bistrița Craioveștilor¹¹⁾ și secundul, mînăstirea Snagov¹²⁾, fără a aduce și argumente convingătoare, în afară de simpla presupunere, socotim că opinia celor mai mulți istorici — care fixează mînăstirea Dealului ca adăpost al primelor tiparnițe din țara noastră — este cea mai întemeiată.

Numai aici, lîngă Tîrgoviște, unde urma să se statornicească în curînd și Mitropolia, putea să fie adus meșterul tipograf, cu minunatele sale unele. Păstrarea pînă tîrziu a unei tradiții tipograficești la Tîrgoviște, întărește încă această convingere. Din teascurile acestei tipografii au ieșit trei cărți în limba slavă, fără ca Radu cel Mare să aibă fericirea să vadă măcar una, deoarece moare în 1508, fiind înmormîntat în frumoasa-i ctitorie, sub o piatră de marmoră.

Cele trei cărți tipărite aici, Liturghierul în 1508, Octoihu în 1510, Tetraevanghelul în 1512, au constituit un însemnat sprijin pentru cultura nu numai din țara noastră, ci și din toate țările care aveau limba slavă bisericească drept limbă a culturii¹³⁾. Astfel, Tîrgoviștea, unde tirania păgînă era mai puțin simțită, ajunge centrul cultural al întregii creștinătăți balcanice, care dăruia Țării Romînești pe primii meșteri tipografi, primind în schimb, cuvîntul scris, sub forma cărților tipărite aici, cu dragostea și cheltuiala voevozilor noștri.

Unul dintre ei a fost și Vlad cel Tînăr, sau Vlăduț, fratele lui Radu cel Mare, tăiat tînăr de tot, după numai un an și 9 luni de domnie, din porunca lui Neagoe Basarab, fiind înmormîntat alături de fratele său la Dealul¹⁴⁾.

Tot aici aveau să fie îngropate și rămășițele pămîntești, ale Caplei, sora lor, aceea pentru care se stricase armonia dintre Radu și Nifon. Aceasta dăruia ctitoriei fericitului său frate, la 27 decembrie 1511, «satul Băjești, cu tot hotarul și cu moară»¹⁵⁾.

Mai lungă, și totodată bogată în înfăptuiri, este domnia lui Neagoe Basarab; pios și plecat către operele ce glorifică numele celor lipsiți de virtuți ostășești, el duce mai departe realizările celui ce primise atributul de «cel Mare», tocmai prin pașnice realizări.

«Fericit bărbatul care miluiește și care toată ziua se îndulcește întru Domnul și iarăși prin milostenii se curăță păcatele»¹⁶⁾, sînt vorbele prin

11. N. Iorga: *Istoria Bisericii Romîne*, vol. I.

12. Studii și cercetări de bibliologie, pg. 235.

13. Al. Grecu: *Contribuții la începuturile tipografiei slave în Țara Romîneasă*, Studii și cercetări de bibliologie, pg. 233.

14. C. C. Giurescu: *Istoria Romînilor*, vol. II, p. I, pg. 150.

15. Doc. priv. Ist. Rom., 1500-1511, pg. 74.

16. Idem, pg. 104.

care el preamărește faptele predecesorului, fiind în același timp un îndemn pentru el, de a-și urma pilda. «Pentru aceasta, domnia mea ne-am străduit cu toată dorința și osîrdia și l-am împodobit (mînăstirea Dealului) cu sfînta scriptură și l-am sfîrșit întru slava lui Dumnezeu și mîntuitorului nostru Iisus Hristos... și a prea cuviosului părintelui nostru arhierarh și făcător de minuni Nicolae al Lichiei, căci dacă va fi cu priință lui Dumnezeu să ne numim și noi ctitori ca mai susnumitul Radu voevod, ctitor și clăditor al acestui hram»¹⁷).

Actul este datat la 13 decembrie 1514, dată deci cînd biserica era zugrăvită, pereții fiind împodobiți cu scene din Sfînta Scriptură, așa cum se obișnuia pe vremuri, cînd pictura bisericilor era prezentarea plastică a diferitelor texte religioase.

Cu aceasta, datoria sa către înaintași nu era pe deplin realizată. Supărarea lui Nifon contra fostului Domn nu-i dădea pace. De aceea a trimis de s-au adus moaștele sfîntului de la muntele Athos, «pe care aducîndu-le, i-au ieșit înainte Domnul și cu arhieriei și cu multă gloată și l-au dus cu mare evlavie și cinste la Tîrgoviște. După aceea, l-au dus și la mînăstirea cea din Deal, unde era Radu Vodă și au pus moaștele sfîntului pe mormîntul lui. Adunatu-s-au vlădici, egumeni, preoți, de au făcut slujbă și denii și cînd au fost într-o noapte, (o, Doamne), cît sînt lucrurile tale de minunate), s-a făcut un trăsnet și s-au spart piatra de pe mormîntul Radului Vodă, precum se vede pînă în ziua de azi și din trupul sfîntului au început a curge un izvor de apă, de au intrat în mormîntul Radului Vodă, de au spălat tot trupul lui cel grozav și au rămas curat și iertat»¹⁸).

La jumătatea sec. XVI, călugăriș mînăstirii aveau să prohodească pe încă unul din voevozii țării, și anume pe Pătrașcu cel Bun, presupusul părinte al lui Mihai Vitezul, care, deși murise la Rîmnicul Vîlcii, a fost adus să odihnească veșnic în apropierea orașului de scaun de pe care moartea l-a răpît după o scurtă domnie.

Aflîndu-se în vecinătatea centrului politic, care în sec. XVI este și principalul oraș cultural al Țării Romînești, de unde avea să plece la finele celui de-al șaselea deceniu, acel diacon «Coresi ot Tîrgoviște», tipăritorul primelor cărți în limba romînă, Mînăstirea Dealului păstrează și ea o atmosferă de înaltă intelectualitate. Călugărul italian Della Valle, care vizitează mînăstirea către sfîrșitul secolului, află de la călugării de aici, de originea romană a poporului romîn, idee ce s-a păstrat lungă vreme în păturile culte de la noi.

În timpul lui Mihai Vitezul, la 1598, mînăstirea primea înalța cinste de a adăposti tratativele dintre viteazul voevod și soli împăratului Rudolf II al Germaniei. În această biserică «de pe fața dealului Tîrgoviștei» a depus Mihai Viteazul, la 9 iunie 1598, jurămîntul către împărat¹⁹). și am adăoga, către creștinătatea balcanică, greu apăsată de tirania păgînului.

Capul cel mîndru și frumos al voevodului, ce promitea atunci noi înfrîngerii vrăjmașului, avea să fie adus curînd, însîngerat, desprins de pe trupul mișelește răpus pe cîmpul de la Turda, căutînd o tihnită și totuși prea timpurie odihnă, după o domnie agitată și plină de fapte mărețe, a căror faimă îi purtase numele în toată Europa, înspăimîntînd cumplit pe

17. Idem.

18. I. Lupaș: *Cronicari și istorici romîni din Transilvania*. Dimitrie Eustatievici, er. II, pg. 83.

19. V. Drăghicescu: o. c., pg. 22.

Turcii dușmani, dar umplînd de nădejde sufletele creștinilor pentru a căror eliberare luptase fără preget.

Curînd după dramatica moarte a strălucitului viteaz, în timpul lui Radu Șerban, în fruntea călugărilor de la Dealul, îl găsim ca egumen pe învățatul călugăr grec Matei al Mirelor. Plîngînd moartea fostului Domn, în care compatrioții săi puseseră mari speranțe, făcea un călduros apel lumii creștine, să continue lupta pentru ca un împărat creștin să asculte din nou slujba la Sfînta Sofia din Constantinople, în lumina soarelui dreptății²⁰).

El va întretine aici, vie, tradiție cărturărească, personal fiind cronicarul celor întîmplate în Țara Romînească în primele două decade ale sec. XVII, operă redactată în mînăstirea din vecinătatea Țirgovîstei, fără întrerupere scaun domnesc în acest timp. Tot în această mînăstire, va compune el și cele mai vechi epigrame funerare din literatura noastră, scrise în grecește, cu prilejul înmormîntării la mînăstire, a tînărului Mihăilaș Movilă, gine-rele lui Radu Șerban, vremelnice Domn al Moldovei, pe care moartea l-a surprins pribeag la curtea socrului său. Ceremonia înhumării a avut loc la 27 ianuarie 1608²¹), asupra mormîntului așezîndu-se o piatră cu inscripția slavă, dictată de mama sa, Margareta, soția lui Simion Movilă.

Odihna răposaiților voievozi avea să fie turburată ca și viața călugărilor, de expediția înfumurăturii crai al Ardealului, Gabriel Bathory, venit fără veste să scoată din domnie pe Radu Șerban. Incursiunea s-a făcut în 1610, a treia zi de Crăciun, cînd Domnul petrecea la Țirgovîste, sfintele sărbători. Întrînd în țară pe la Bran, încearcă să-l surprinză pe Radu, care, aflîndu-se în primejdie, în ultima clipă își regăsi refugiu în Moldova.

Regiunile pe unde au trecut oștile ungurești au suferit foarte mult. De prădăciunile vrășmașe n-a scăpat nici Țirgovîstea, nici frumoasa mînăstire din Deal. Matei al Mirelor, martor al jalnicelor evenimente, descrie astfel ororile săvîrșite: «Cîte ticăloșii și vărsări de sînge și profanări de biserici și jafuri de mînăstiri, nu se pot spune cu deamănuntul; prădau, ardeau, chinuiau, puneau cărbuni pe pîntecele oamenilor, scoteau ochii, tălau mîinile, jupuiau pielea de pe genunchi. În special chinuiau pe preoți și pe călugări. Iar desfrînări și lucruri rușinoase se făceau multe. Și năvălînd ca hoții în mînăstirea noastră, furînd toate giuvaerurile cîte le căpătase și sfărîmînd mormintele domnilor și stricînd lespezile bisericilor, crezînd să afle bogății de aur, puîndu-și numele de furi de lucruri sfinte și scormonitori de morminte»²²).

Desigur acum a fost spartă și piatra de pe mormîntul ctitorului, rămînd așa și la finele sec. XVIII, cînd biserica a fost vizitată de acel cronicar brașovean, care povestește aducerea în țară a moaștelor Sf. Nifon.

Cîte obiecte prețioase, cîte valori de artă nu se vor fi pierdut atunci, lipsîndu-ne acum de a cunoaște și aprecia înalta pricepere a unor creatori de artă rămași pentru totdeauna anonimi!

De jaf n-a scăpat nici Gorgota vecină²³). Egumenul mînăstirii Dealului, Matei al Mirelor, a fugit atunci, ajungînd la mînăstirea Bistrița, unde este primit de starețul acesteia, Teofil, cu care se refugiază într-o

20. D. Russo: Studii istorice greco-romîne, vol. I, pg. 109.

21. Idem, pg. 160.

22. August Treboniu Laurian: Tezaur de monumente istorice, pg. 331.

23. Doc. priv. Ist. Rom., vol. II, 1611-1615, p. 3: «dar au pierit toate cărțile de ocine ale sfîntei mînăstiri... cînd au venit craiul cu ungurii de au prădat toată țara Domniei mele».

peșteră mare, luînd cu ei și moaștele Sf. Grigore Decapolitul, a cărui slujbă o va scrie mai târziu Matei, ca o recunoștință pentru că i-a ocrotit de dușmani²⁴). După retragerea Ungurilor, învățatul călugăr se reîntoarce la Dealul, care avea o înfățișare jalnică, depunînd multă stăruință pe lângă Domnii ce au urmat să îngrijească de sfînta mînăstire. Cărțile de proprietate ale mînăstirii, suferind și ele în timpul din urmă, Radu Mihnea, reînnoiește printr-un hrisov, toate daniile foștilor voievozi. Alfăm de aici toate averile mînăstirii, destul de bogată. Avea mînăstirea nu mai puțin de 16 sate²⁵), plus Ocna Mică de la Tîrgoviște, ocine în munții Păduchosul și Brăteiu, locuri și vaduri de moară în Tîrgoviște și bălțile Camenița și Saltava.

Matei al Mirelor nu se mulțumește însă numai cu această simplă înnoire a vechilor danii, ci-l roagă pe Domn «să se facă nou ctitor al sfîntului locaș», de a cărui stare de plîns, Domnul se convinge personal. «Cînd am fost noi acolo, am văzut sfîntul locaș stricat și lovit și sărăcit și jefuit și surpat cu totul de Unguri»²⁶). Domnul renunță atunci la venitul personal ce constituia singura obligație pentru locuitorii Satului Nou «Novo Selo», întemeiat acum «de oameni de peste Dunăre și sîrbi», fugiți de urgia Turcilor. Potrivit obiceiului, acești străini erau scutiți de toate obligațiile fiscale, în afară de o dare către domnie, fixată pentru cei din Satul Nou, la «100 ducăți de aur pe an», oferiți de Radu Mihnea mînăstirii, «ca să se întărească și să se înnoiască și să fie la nevoie, numai pentru odăjdiile bisericii și pentru toate îmbrăcămintile și podoabele sfîntei biserici»²⁷).

Tot pentru refacerea mînăstirii, Domnul mai întărește «morile ce sînt în jos la apa Ialomiței, la Tîrgoviște». Pentru aceste mori, mînăstirea a avut judecată cu un om «Alexe din Tîrgoviște»²⁸). Procesul a fost cîștigat de mînăstire, dovedind cu martori, că avea acele mori de la Leovea, vîstierul din vechime.

Și pentru repararea chiliilor și a celorlalte case «pustiite și a bisericii lui Dumnezeu, pe care am văzut-o pustiită și stricată», mila domnească mai oferă toate dările satului Popsa de lângă Tîrgoviște.

Nemulțumirea contra grecilor numeroși ce pătrunseseră în țară, stîrnind o serie de revolte împotriva-le, se simte și la mînăstirea Dealului, fapt ce determină pe Radu Mihnea să fixeze anumite norme pentru «așezarea cinului egumenilor»²⁹).

De comun acord cu Matei «vlădica Mirelor și cu toți călugării din Mînăstirea Dealului» s-a hotărît ca de acum înainte, «să nu aibă voie să se aleagă egumen de la alte mînăstiri, sau să fie din alte țări, fiindcă multă risipă face sfîntei mînăstiri și sărăcie pentru schimbarea călugărilor, ci să fie călugăr din locul de poștig (locul unde s-a călugărit), pe cine va alege părinții și tot soborul, el să fie năstavnîc cît va fi voia părinților, iar cînd se va părea nepotrivit, să aleagă pe altul în locul lui, tot de la mînăstirea lor, cu voia domnească... nici să aibă voie vlădica, sau altcineva dintre

24. D. Russo: o. c., vol. I, pg. 160.

25. Doc. priv. Ist. Rom., vol. II, pg. 3-4 «Satele erau: Popsa întreg, Solomonul, Vihorești, Călugăreni, parte din Răzvad, Bălești, Băjești, Drăgănești, Diadinul, Cătinești, Fundeni, Berceni, parte din Strocești, Brînceni și Jegălia, ocina Petrărești, Glodeni».

26. Doc. priv. Ist. Rom., vol. II, pg. 249-302.

27. Ibidem.

28. Ibidem.

29. Doc. priv. Ist. Rom., vol. II, pg. 301.

boieri să așeze pe cineva după voia lor, fără voia călugărilor care sînt la Mînăstire»³⁰).

Obiceiul acestei autonomii în privința alegerii egumenului, acordat unor mînăstiri, era mai vechi la Cozia, urmînd ca «acelaș tipic și obiceiul să fie la sfînta mînăstire din Deal». Actul e întărit și de părintele patriarh Chiril din Alexandria, care se afla atunci în Țara Romînească, tot el întărind peste două luni, sept. 1616, aceeași uzanță și la Bistrița³¹). Probabil că acești prelați, martori ai mișcărilor anti-grecești din Țara Romînească, erau convinși de abuzurile conaționalilor lor, Matei al Mirelor sfătuiindu-i pe greci să respecte pe românii în țara cărora se îmbogățesc, să nu fie hrăpăreți și asupritori și să trăiască în frățescă prietenie cu ei, cerînd în același timp, și romînilor să fie îngăduitori cu grecii de la care au primit lumina culturii și legea creștină³²).

Mai tîrziu, în 1615, Radu Mihnea, cedînd rugămintilor «cinstiului și neasemuitului domn, părinte chir Matei al Mirelor, mai înzestrează mînăstirea cu toate veniturile satului. Popsa, pe care de altfel mînăstirea le avea de mult acum, domnul numai reînnoește dania»³³).

Aceleași calde stăruințe va depune harnicul egumen, doritor să refacă starea dinainte a mînăstirii pe lîngă Domnul următor, Alexandru Iliăș, care în noiembrie 1616, reînnoiește sfintei mînăstiri cei 100 de galbeni de la Satul Nou. De altfel, acest voevod îl avea pe bătrînul călugăr printre sfetnicii cei mai apropiați. În decembrie 1616, îl găsim, din însărcinarea Domnului, judecînd alături de Mitropolitul Luca, un proces de moștenire între cele două fiice ale lui Mihai Viteazul, Florica, fiică legiuită și Marula, dintr-o legătură în afara legii³⁴).

Deși judecata intra în competența Divanului, cazul prezentat fiind ceva mai aparte, s-a făcut apel la cei doi părinți vlădici «de au cercetat cum va fi această judecată mai cu dreptate»³⁵). Din cercetarea sfintei pravile, dreptatea revine Floricăi «făcută cu cununie de părinții ei», în timp ce Marula nu poate moșteni, fiind «copila», rezultat al unei legături fără cununie.

Alexandru Iliăș reînnoește apoi veniturile satului Popsa, mînăstirii Dealului «de tot sărăcită de către necredincioșii Unguri», tot la caldele rugăminți ale egumenului³⁶), care mai tîrziu avea să dea sfaturi Domnului «să edifice școli unde să învețe oamenii carte», pentru că atît clericii, cît și mirenii sînt incuți, neavînd unde să învețe carte. Motivează îndemnul, pe faptul că «preoții nu știu să slujească și cîtă vreme mai trăiesc, tot e bine, dar după ce vor muri și aceștia, care se descurcă cum pot, de nu se vor înființa școli, nu vor mai fi nici preoți, nici grămăticii»³⁷).

După 1620, vrednicul prelat trăia încă la Dealul, unde copia «cu mîna tremurîndă și necăjit de bătrînețe», o evanghelie pentru Antim al Adrianopolului³⁸). A murit în 1624, an în care se găsea încă la mînăstire, după o viață închinată unei neobosite activități culturale, constînd din co-

30. Idem, pg. 301.

31. Idem, pg. 321.

32. D. Russo: o. c., vol. I, pg. 165.

33. Doc. priv. Ist. Rom., vol. II, pg. 359.

34. Idem, vol. III, pg. 72.

35. Doc. priv. Ist. Rom., vol. III, 1616-1620, pg. 72 D. Russo, o. c., pg. 172.

36. Idem.

37. D. Russo: o. c., pg. 165.

38. Idem, pg. 160.

pierea a numeroase manuscrise, precum și a acelor opere originale mai sus arătate. Marea majoritate le-a scris în pacea mînăstirii de la Deal, unde a petrecut aproape un pătrar de veac, ultima parte a îndelungatei sale vieți.

Cu toată neobosita lui activitate, izvorită din dorința de a da ospitaliei locaș, vechea strălucire, după tragicele evenimente din 1610-1611, care au produs atîtea pagube și stricăciuni, mînăstirea Dealului n-a mai putut atinge nivelul anterior. Mai mult, se pare că sfatul bîndului prelat dat călugărilor greci, precum și orînduirea din timpul lui Radu Mihnea, cu privire la alegerea egumenilor, la care își dăduse consimțămîntul, au fost repede uitate, multe mînăstiri din țara noastră «fiind închinată ca metoace dajnice, la mînăstiri din imperiul turcesc»³⁹).

Abuzul acestor oaspeți atît de puțin recunoscători, este energic curmat de Matei Basarab, care — printr-un hrisov din 1639 — dezrobește 22 mînăstiri mari ale țării, între care și Dealul, din mîinile călugărilor streini⁴⁰). De aici rezută că între timp, probabil pe vremea lui Radu Leon, mînăstirea fusese închinată «pentru milă» și fără nici o rînduială, vreunei mînăstiri străine. În vremea acestui voevod, a cărui soție, Doamna Victoria, a dăruit o frumoasă icoană de argint mînăstirii Viforita, orînduiala din vremea lui Radu Mihnea, cu toab blestemul și autoritatea ce-o dădeau actului, în afară de Matei al Mirelor, și Patriarhul Chiril din Alexandria, fusese — credem — în mod conștient călcată, deoarece la 1629, egumen la Dealul era «v.ădica Macarie», grec venit în alaiul Domnului⁴¹).

Pentru a împiedica pe viitor asemenea abuzuri, Matei Basarab însoțește actul de obișnuitele blesteme, întărindu-le și vechile danii și venîturi.

Reînvierea culturală din capitala vecină se simte acum și la mînăstire, care adăpostește, între 1642-1647, din nou o tipografie, îmbogățind cu noi lucrări, tezaurul de tipărituri cu care mînăstirea se putea mîndri încă cu 1½ secol în urmă. Din teascurile noi, a ieșit o Cazanie la 1644, pe timpul egumenului Varlaam Arapiul⁴²), un Liturghier la 1646 și în anul următor, valoroasa lucrare «Imitația lui Hristos»⁴³).

Aceste opere, de care se leagă și numele vestitului cărturar Udriște Năsturel Herescu, cumnatul Domnului, ne îndreptățesc să credem că distinsul învățat avea strînse legături cu călugării de la mînăstire, din care mulți vor fi fost la rîndu-le, apreciați cărturari. La această ultimă concluzie ne conduce și faptul că alături de activitatea tipograficească, era continuată și acea străveche îndeletnicire a călugărilor, care evidențiază și mai mult calitățile lor artistice de caligrafi și miniaturisti, ce împodobeau cu superbe chenare, cărțile copiate cu îndelungă migală. Fără să exagerăm, putem socoti aceste lucrări, admirabile opere de artă, iar mînăstirile unde se realizau, adevărate ateliere de creație.

Iar Matei Basarab, înconjurat de oameni cu aleasă cultură pentru acele vremi, în frunte cu soția sa, Doamna Elena, și fratele ei, încuraja asemenea îndeletniciri. În chiliile de la Dealul, urmînd pilda înaintașilor, monahul Silion Rusu a copiat acum un frumos evangheliar⁴⁴).

39. Cristache Georgescu: Matei Basarab, pg. 48.

40. Idem.

41. N. Iorga: Ist. Bis. Rom., vol. I, pg. 279.

42. N. Cartoian: Ist. Lit. romîne vechi pg. 100.

43. Idem.

44. Idem.

Tot din vremea acestui Domn, neasemuit cînd a fost vorba de refacerea și miluirea sfintelor biserici, mînăstirea Dealului păstrează o cruce fin lucrată în argint.

Legîndu-și strîns viața de aceea a orașului din vale, mînăstirea Dealului urmează evoluția vălurită și agitată a acestuia. Strălucirea Tîrgoviștei îi dă și ei strălucire, după cum părăsirea orașului aduce tăcere și asupra ei. Puțini ani după moartea lui Matei Basarab, Tîrgoviștea suferă cumplite devastări și jafuri, fiind apoi, din ordinul turcilor, părăsită, Domnii mutîndu-se la București, unde puteau fi mai ușor controlați, vechea capitală, prin poziția ei de la natură întărită, stimulînd mai ușor dorul de neatîrnare al voievozilor.

Uitată în acest timp este și mînăstirea.

Urcarea în scaun, la sfîrșitul secolului a unui boer vechi de țară, Constantin Brîncoveanu, înseamnă reînvierea Tîrgoviștei. Amintirea străbunilor îl îndeamnă pe Domn să refacă fosta capitală care-i oferea din cînd în cînd, zile de tihnă plăcere. Palatul este refăcut, iar grădinilor, curățate de tufișurile sălbatice, li se adaogă o nouă podoabă, un foișor ce părea contemporanilor «ciudat de frumos»⁴⁵). Poate de aici, poate de la vreo fereastră a castelului refăcut, privirile voevodului să fi zărit, fie în strălucirea veselă a razelor crepusculare, fie în lumina domoală a amurgului, mînăstirea din Deal, ce adăporea mormintele atîtor înaintași. Și privirile Domnului s-au îndreptat cu dragoste și folos către ea.

Abia acum, frumoasa ctitorie a lui Radu cel Mare a cunoscut prima restaurare mai serioasă, după jaful și năruirile pricinuite de Unguri la începutul secolului. Prin reparațiile făcute aici, Brîncoveanu poate fi socotit, și pe drept, printre ctitori. Biserica a fost învelită cu tablă de aramă și înfrumusețată «pre dinlăuntru cu zugrăvele și alte odoară»⁴⁶).

Dar valul mereu zbuciumat al vieții, a pus capăt dramatic domniei lui Brîncoveanu; odată cu el, dispare și ultimul ocrotitor al Tîrgoviștei. Fana-rioșii, plecați cu totul Turcilor, se statornicesc la București.

Mînăstirea Dealului, credincioasă fostei capitale, alături de care a cunoscut măreția și gloria, își pierde însemnătatea de odinioară. Din această stare de tăcută existență, este trezită la 1738, în timpul războiului dintre austriaci și turci, cînd armatele austriace dărîmă și ard Tîrgoviștea, al cărei palat de atunci va rămîne ruinat. Ca altă dată, «nelegiuții ostași» ai lui Gabriel Bathory, catanele imperiale pătrund și la mînăstirea Dealului, pe care o devastează și o pustiesc.

Abia peste un secol, 1842-1843, George Bibescu, amintindu-și probabil că sus pe dealul de lîngă Tîrgoviște odihnește uitată, țeasta eroului, pe care îi plăcea să-l imite sub raport vestmîntar, repară stricăciunile pricinuite de oameni și de vremi. A fost o restaurare în parte nefericită, fiindcă înlătura pictura veche și valoroasă, printr-o altă lipsită de orice frumusețe. Tot atunci, s-a deschis și drumul cel nou către mînăstire, care pornea direct din marginea nordică a orașului, străjuit de dublul șir de copaci, ce-i dădea un pitoresc deosebit. Altă dată, drumul spre mînăstirea Dealului era mai ocolit, trecînd prin Valea Voevozilor.

Grija lui Bibescu față de gloriosul monument, inspiră tînărului poet tîrgoviștean, Grigore Alexandrescu, poezia «Trecutul la Mînăstirea Dealului», în care, sublim inspirat, evocă trecutul de glorie, tradiții păstrate de

45. Magazin istoric pentru Dacia, vol. II, nr. 4 din Log. Radu Greceanu.

46. Idem.

popor, legătura cu orașul de jos, înfățișînd totodată și starea de atunci a edificiului:

«Precum o sentinelă, pe dealul depărtat.

«Domnește mînăstirea; și zidu-i cel înalt,

«Se-ntinde împrejurii, pustiu și învechit,

«De iedera bătrînă, de mușchi acoperit.

«Acolo au odihna, locaș adînc, tăcut,

«Eroi ce mai-nainte mult zgomot au făcut.

«Un cap îi prezidează; și dacă s-o înîmpla.

«Cu vremea Romînia s-ardice fruntea sa,

«Pe-a Dîmboviței vale, oștiri de s-or ivi,

«Ai luptelor cumplite părtași ei vor mai fi»⁴⁷).

«Capul ce prezida», ultima relicvă din excepționala personalitate de la finele veacului XVI, a atras și mai tîrziu priviri atente asupra mînăstirii. Nu totdeauna însă, această grijă a fost fericită.

Făcînd această afirmație, ne gîndim la restaurarea de mai tîrziu a lui Nicu Filipescu, care fiind ministru de război, a refăcut chiliile, dîndu-le cu totul altă înfățișare și altă destinație. Intre vechea mînăstire, printre puținele din țară care mai păstra — prin durabilitatea construcției — înfățișarea de la început, și noile zidiri din jur, era un izbitor contrast!

Nefiresc răsuna în jurul bisericii, larva micilor copii de trupă, mai tîrziu a elevilor liceului militar, în locul rugilor cîntate, ale călugărilor, fără voie evacuați din acest mediu, de veacuri pentru ei rezervat!

În 1914, două mormite de marmoră, special construite, unul în dreapta și celălalt în stînga pronaosului, aveau să închidă, cel dintîi, țesta lui Mihai Viteazul, al doilea, pe aceea a ctitorului.

Cutremurul din 1940 a năruit toate clădirile din jurul bisericii, care sîngură rămînea, tristă și pustie, așteptînd un nou ctitor, spre a-i reda fosta ei întrebuițare.

Și ctitorul a venit în persoana Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, care, vizitînd mînăstirea — în urmă cu cîțiva ani — ia înțeleapta hotărîre de a reface acest uitat locaș de cultură, martor al atîtor vremuri glorioase, din trecutul de luptă al poporului nostru. Gîndul său, izvorît dintr-o înaltă prețuire a însemnătății trecute a mînăstirii Dealului, s-a transformat curînd în faptă. Locul a fost curățat de mormanul de moloz, și noii constructori au ridicat chiliile în jurul bisericii, după planurile aprobate de Comitetul de Stat pentru Arhitectură și Construcție. În chiliile, în parte terminate, au sosit primii oaspeți, cîteva măicuțe, care împreună cu cele ce vor mai veni, — vor arăta măiestria mîinilor lor, în atelierile de țesut covoare și broderie artistică ce vor lua ființă aici.

În acest chip, opera Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, ce și-a îndreptat cu atîta dragoste privirile către mînăstire, urmărind cu atenție și grijă lucrările de restaurare, năzuiește, nu numai să redea viață mînăstirii, ci să-i redea și vechiul sens de instituție productivă în domeniul artei și al valorificării numeroaselor talente populare.

MIRCEA GEORGESCU

47. Grigore Alexandrescu: Poezii, Bibl. pentru toți, pg. 35.

Cine este acest Antim?

Un călugăr grec, de metanie de la Muntele Sinai, trimis ca egumen la bogata minăstire Mărgineni (Prahova). La 12 martie 1748, după moartea lui Metodie, Episcop de Buzău, Mitropolitul țării fiind Neofit, iar domnitor Grigore II Ghica (1748-1752), se procedează la alegerea viitorului conducător al Eparhiei vacante. Între cei trei care se propuneau a fi aleși, în rândul al doilea găsim pe «prea cuviosul egumen de la Mărgineni, D. Antim».

Se alege Filaret, Arhimandritul de la Sf. Ecaterina, «care s-a judecat mai vrednic decât ceilalți». (Condica sfântă, p. 143).

Filaret stătu în scaunul Buzăului, între anii 1748-1753, când va trece ca Mitropolit al Bucureștiului și unde va păstori pînă la 1760. Este vorba de Filaret Michalitzki, grec de origine, pe care Episcopul Ghenadie Enăceanu al Rîmnîcului îl credea român: «și poate chiar verde» (Condica sfântă, p. 144).

Pentru felurite considerațiuni față de fostul lui concurent la scaunul Buzăului, Filaret îl ajută pe Antim să ajungă titularul acestuia, fiind el înainta la demnitatea de Mitropolit.

Evenimentul se întîmpla în anul 1753. Activitatea lui, ca Episcop de Buzău, n-a fost din cele mai rele, după cum reiese din actele ce ne-au parvenit de la dînsul și pe care le vom înfățișa în alte împrejurări.

Și totuși, la 31 august (1756), Sinodul bucureștean, alcătuit din șapte episcopi greci, în frunte cu Mitropolitul Filaret, și un român, Episcopul Grigorie (Socoteanul) al Rîmnîcului, iau măsuri de înlăturare a fostului coleg, Antim I al Buzăului.

Documentul, cum se vede, este scris într-o limbă frumoasă romînească, deși cei care îl subscriu iscălesc grecește, afară, evident, de Grigorie al Rîmnîcului.

Argumentația canonică, cit și citațiunile scripturistice sînt surprinzător de bogate. De reținut recomandațiile ce se fac pentru trimiterea la București a împuțerniciților clerului buzoian. Iată-l aici:

«Cucernicilor protopopi i preoți din Eparhia Episcopiei Buzăului i toți ceilalți ai smereniei noastre întru Dhul sfânt iobiți fâii sufletești blagosloviților creștini ci santeți lăcuitori întru acea Eparhie, molitvă și blagoslovenie Vă trimitem.

Amar omului aceluia prin care vine zmințeala, zice Domnul nostru Is. Hs., în Sfânta Evanghelie. Și cine va zminți pre unul dintru acești mici care cred întru mine mai bine iaste lui să să spânzure o piatră mare de moară la gătul lui și să să arunce în mare. Și într-altă parte iaste, zice, cătră Sfinții Apostoli, așis derea și cătră toți arhieriei depretutindenea: voi santeți lumina lumii, deci de vreme ce lumina ce e întru tine iaste întunerec: dar întunerecul cu cât mai vartos. Și voi santeți sarea pămîntului: deaca să va înva (sic) împuți șarea cu ce să va mai saru. Și iarăși mai zice: așe să lumineze lumina vostra înaintea oamenilor ca văzând ale voastre bune fapte să slăvească pe părintele vostru cel din ce ceriori. Și dmezeescul Pavel zice: către Timotei, fă-te pilda credincioșilor, cu cuvântul, cu petrecerea, cu dragostea, cu Duhul, cu credința. Ia amînte la cîtanie, la mîngăere, la învățatura. Aceste învățături ale Sfintei Evanghelii și graiori ale Apostolului, întru nimic socotindu-le: proin Episcop Kir Antim al Buzăului, nu numai că n'au făcut binele, ci încă și pricini multe de zmințeala au dat la turma sa, de când s'au hirotonit păstor și arhieru Episcopiei Buzăului. Dintru care în multe și multe fealiori de

popor, legătura cu orașul de jos, înfățișînd totodată și starea de atunci a edificiului:

«Precum o sentinelă, pe dealul depărtat.

«Domnește mînăstirea; și zidu-i cel înalt,

«Se-ntinde împrejuru-i, pustiu și învechit,

«De iedera bătrînă, de mușchi acoperit.

«Acolo au odihna, locaș adînc, tăcut,

«Eroi ce mai-nainte mult zgomot au făcut.

«Un cap îi prezidează; și dacă s-o întîmpla.

«Cu vremea Romînia s-ardice fruntea sa,

«Pe-a Dîmboviței vale, oștiri de s-or ivi,

«Ai luptelor cumplite părtași ei vor mai fi»⁴⁷).

«Capul ce prezida», ultima relicvă din excepționala personalitate de la finele veacului XVI, a atras și mai tîrziu priviri atente asupra mînăstirii. Nu totdeauna însă, această grijă a fost fericită.

Făcînd această afirmație, ne gîndim la restaurarea de mai tîrziu a lui Nicu Filipescu, care fiind ministru de război, a refăcut chiliile, dîndu-le cu totul altă înfățișare și altă destinație. Intre vechea mînăstire, printre puținele din țară care mai păstra — prin durabilitatea construcției — înfățișarea de la început, și noile zidiri din jur, era un izbitor contrast!

Nefiresc răsuna în jurul bisericii, larva micilor copii de trupă, mai tîrziu a elevilor liceului militar, în locul rugilor cîntate, ale călugărilor, fără voie evacuați din acest mediu, de veacuri pentru ei rezervat!

În 1914, două mormite de marmoră, special construite, unul în dreapta și celălalt în stînga pronaosului, aveau să închidă, cel dintîi, țeasta lui Mihai Viteazul, al doilea, pe aceea a ctitorului.

Cutremurul din 1940 a năruit toate clădirile din jurul bisericii, care sîngură rămînea, tristă și pustie, așteptînd un nou ctitor, spre a-i reda fosta ei întrebuintare.

Și ctitorul a venit în persoana Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, care, vizitînd mînăstirea — în urmă cu cîțiva ani — ia înțeleapta hotărîre de a reface acest uitat locaș de cultură, martor al atîtor vremuri glorioase, din trecutul de luptă al poporului nostru. Gîndul său, izvorît dintr-o înaltă prețuire a însemnătății trecute a mînăstirii Dealului, s-a transformat curînd în faptă. Locul a fost curățat de mormanul de moloz, și noii constructori au ridicat chiliile în jurul bisericii, după planurile aprobate de Comitetul de Stat pentru Arhitectură și Construcție. În chiliile, în parte terminate, au sosit primii oaspeți, cîteva măicuțe, care împreună cu cele ce vor mai veni, — vor arăta măiestria mîinilor lor, în atelierile de țesut covoare și broderie artistică ce vor lua ființă aici.

În acest chip, opera Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian, ce și-a îndreptat cu atîta dragoste privirile către mînăstire, urmărind cu atenție și grijă lucrările de restaurare, năzuiește, nu numai să redea viață mînăstirii, ci să-i redea și vechiul sens de instituție productivă în domeniul artei și al valorificării numeroaselor talente populare.

MIRCEA GEORGESCU

47. Grigore Alexandrescu: Poezii, Bibl. pentru toți, pg. 35.

Cine este acest Antim?

Un călugăr grec, de metanie de la Muntele Sinai, trimis ca egumen la bogata minăstire Mărgineni (Prahova). La 12 martie 1748, după moartea lui Metodie, Episcop de Buzău, Mitropolitul țării fiind Neofit, iar domnitor Grigore II Ghica (1748-1752), se procedează la alegerea viitorului conducător al Eparhiei vacante. Intre cei trei care se propuneau a fi aleși, în rândul al doilea găsim pe «prea cuviosul egumen de la Mărgineni, D. Antim».

Se alege Filaret, Arhimandritul de la Sf. Ecaterina, «care s-a judecat mai vrednic decât ceilalți». (Condica sfântă, p. 143).

Filaret stătu în scaunul Buzăului, între anii 1748-1753, când va trece ca Mitropolit al Bucureștiului și unde va păstori pînă la 1760. Este vorba de Filaret Michalitzki, grec de origină, pe care Episcopul Ghenadie Enăceanu al Rîmniceului îl credea român: «și poate chiar verde» (Condica sfântă, p. 144).

Pentru felurite considerații față de fostul lui concurent la scaunul Buzăului, Filaret îl ajută să ajungă titularul acestuia, fiind el înainta la demnitatea de

Evenimentul se petrece în anul 1753. Activitatea lui, ca Episcop de Buzău, n-a fost decât un reiese din actele ce ne-au parvenit de la dînsul în alte împrejurări.

Și totuși, în anul 1753, Filaret, și un român, Episcopul de Buzău, au luat unele măsuri de înlăturare a

frumoasă românească, ident, de Grigorie al

ce sînt surprinzătoru trimiterea la

copii Buzăului i toți ai sufletești blagoslovenie, mîltivă și blagoslovenie,

RĂZVÎRI
RUPTĂ

Amar omului care își aminteala, zice Domnul nostru Is. Hs., în Sf. Scripturi: «Nu va zminti pre unul dintru acești mici care cred în mine, căci este lui să să spânzure o piatră mare de moară la gâtul său, și să se arunce în mare. Și într-altă parte iaste, zice, cătră Sfîntii Apostoli: «Nu vă temeți de cei ce rău vă pot face, și cătră toți arhieriei depretutindenea: voi sănteți lumina lumii, și de vreme ce lumina ce e întru tine iaste întunerec: dar întunerec este cu cît mai vîrtos. Și voi sănteți sarea pămîntului: deaca să va înva (sic) împuti șarea cu ce să va mai săru. Și iarăși mai zice: așe să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor ca văzând ale voastre bune fapte să slăvească pe părintele vostru cel din ce ceriori. Și dmezeescul Pavel zice: către Timotei, fă-te pilda credincioșilor, cu cuvântul, cu petrecerea, cu dragostea, cu Duhul, cu credința. Ia aminte la citanie, la mîngăere, la învățatura. Aceste învățături ale Sfintei Euvanghelii și graiori ale Apostolului, întru nimic socotindu-le: proin Episcop Kir Antim al Buzăului, nu numai că n'au făcut binele, ci încă și pricini multe de zmintea au dat la turma sa, de când s'au hirotonit păstor și arhieru Episcopiei Buzăului. Dintru care în multe și multe fealiori de

jălbi acum s'au pornit asupra lui. Care aceste jălbi iată că vă le și însemnăm anume: întâi; cum că iaste om cu năravuri necuvioase, al 2, cum că iaste foarte iote la mânia, 3, cum că harul Duhului Sfântu cel neprețuit adecă arhieria au luat cu bani, 4, cum cu făcut hirotonii preoți și diiaconi cu bani, 5, cum că multe jafuri au luat dela preoți și dela călugări, 6, cum că au luat și mită, 7, au luat și gloabe, 8, cum că au făcut bătăi și închesori făr de vină și făr de judecată bisericeasca, 9, sudalme cu cuvinte necuvioase le are, 10, cum că e răsipitori de casă, 11, cum că e amestecatori la cele ce nu i să cade, 12, cum că e turburători și dă scandală poliției, 13, cum că să amestecă la lucruri mirenești, 14, cum că s'au amestecat la trebi domnești, 15, cum că s'au amestecat la slujbele dajdiilor, 16, cum că s'au lăsat metania sa, unde au (a) vut-o prin jurământ, 17, cum că au prăpădit mănăstiri, 18, cum că au prăpădit și mănăstirea sa, 19, cum că Episcopia au răpit-o cu (ku) sila, cu mesteșug și cu dare făr de voia și știrea turmei, 20, cum că dă scandală la toate lucrurile, și la toți, 21, cum că de cătra toți ai turmei sale iaste lepădat de totuș, 22, cum că nici o purtare de grijă n'au avut pentru turma sa, 23, cum că nu s-au nevoit, să oarmuiască turma și Episcopia sa nici cu cazanii nici cu sobor, nici cu ispovedanie, nici cu îndreptare, nici au căutat vre un lucru duhovnicescu, 24, pe unii călugări avându-i răsipiți dela chinovie îi avea dajnici de le lua bir. Pentru care aceste vini iată că vă arătăm și canoanele ale Sfinților Apostoli și ale Sfinților Părinți în ce chip pedepescu pre cei ce cad întracesete vini; canonul al 6 al Sfinților Apostoli zice: Episcopul sau preotul sau diiaconului să nu primească a avea grijă lumești, iar de nu va asculta să-i să ia darul. Canonul al 25 zice Episcopul sau preotul sau diiaconul de să va prinde în curvie sau în călcare de jurământ sau în furțișag să i să ia darul. Canonul al 27 zice: poruncim să i să ia darul Episcopului sau preotului sau diiaconului ce bate pre cei credincioși când îi greșesc sau pre cei necredincioși când îi fac strămbătate de vreme că printracesete bătăi voeaște să-l aibă de frica. Canonul 29: ori carele Episcop, sau preot, sau diiacon va lua această vrednicie și dar prin bani, să i să ia darul și lui, și celui ce l-au hirotonisit; canonul 30: oricare Episcop puind mijlocitori, boeri mirenești și printrânșii să va face Episcop, să i să ia darul; și cei ce-i țin lui parte toți să să afurisească. Așijderea zice și canonul al treilea dela al 7 săbor. Canonul 28 al Sfinților Apostoli zice: Episcopul sau preotul deacă nu va purta grijă de cliros și de norod ca să-i învețe pre dănșii blaveștinia, să să afurisească și deaca va sta tot la acea leane și trândăvie să i să ia darul. Canonul 81 zice, mai înainte am zis, cum că Episcopul sau preotul, nu trebuie să să lase pre sine la purtări de grijă lumești, ci să ăibă vreme ca să caute treburile bisericești. Deci au să să supue ca să nu facă aceasta, sau de nu, să i să ia darul. Canonul al doilea al sfântului sobor al patru-lea dela Halchidon: ori care Episcop va face hirotonii pre bani și cu vânzare va pogorâ darul cel nevândut, și va hirotoni pre bani Episcop sau horiepiscop sau preot sau diacon sau pe vreun altul din cei ce să numescu între clirici, au că va pune iconom prin bani sau egdik; sau paramonarios, sau ori pe cine altul, din orânduiala și dregătoriile bisericești, va face cu bani pentru căștig. Arhierul care să va dovedi c'au făcut una ca aceasta să să primejduiască la treapta sa. Canonul al 20 (?) al săborului dela Tiulan: poruncim să li să ia darul celor ce să hirotonescu pre bani, or Episcop or oricine alt cliric va fi, iar nu să hirotonescu prin cercare și prin bună vițuire. Canonul al 4 al sfântului Sobor al 7: Episcopul nici

cum să nu izvodească câştiguri reale, găsind pricini prin păcate ca să ceară aur și argint, sau orice alt, dela Episcopii ce-i sânt supuși, sau dela clirici, sau dela călugări. Iar de să va afla vreun cum că pentru cererea de aur, sau altă cevaș, sau pentru vre-o patimă a lui, adecă pizmă va opri de liturghie sau va afurisi pe vre unul din clirici ce-i sânt supuși, sau va închide vre-o sfântă biserecă, ca să nu facă liturghia lui Dumnezeu întransa aruncind mânia sa la lucru nesimțitori, cu adevărat el nesimțitori iaste, și va cădea întru aceiaș patimă, că și Petru verhovnicul Apostolilor zice: păstoriți cea dintru noi turma lui Dumnezeu, ocărnuind-o nu cu sila, ci cu voe după placul lui Dumnezeu, nici prin câştiguri, ci prin nevoință.

Pentru care aceste jalbi, ce au dat mulți pentru proin Episcop al Buzăului Kir Antim, chemându-să el la judecată, ca să răspunzu, și ei socotindu-se că nu va putea sta împotriva, ca să-ș îndrepteze la săbor de aceste jalbi, dintra luiș bună voe și priimință s'au lăsat de Episcopie, simțindu-se încă și pre sine, cum de totuluș tot iaste neputincios a mai săvârși de ceale ce să cuvin arhierilor, pentru boale slăbănogirea ce i s'au întamplat și în locul lui să să hirotonească alt Episcop Buzăului, vreadnic și după pravilă. Deci dar și noi urmând Dumnezeescu lui Pavel, ce zice la întâia poslanie către Timotei la al 5 cap: măririile de gia pre nimenea nu le pune, adecă să hirobește lesne pre nimenea nici te împreune la păcate streine, nevoința pune ca să să găsească vreadnice și destoinice obraze. Cei ce să vor hirotoni, ori diaconi, ori preoți, ori Episcop, împodobit cu bunătățile ce coprinde. Și zice iarăș Dumnezeescu Pavel, la întâia poslanie către Timotei cap 3: diaconij adecă să fie cinstiți, nu îndoiți la cuvânt, nebăutori la vin mult, neagositori de reale, având taina credinței, curata știință și aceștea să-ș ispitească întâi. Și apoi să slujască nevinovați fiind și să fie ai unii mueri bărbați pre fii lor bine îndreptind și casele sale. Iar Episcopul să fie fără de prihană al unii mueri barbat, treaz, întreg la minte bine rânduit, iobitori de streini, învățatori, nebețiv, nesfădnic, neagonisitori de dobândă grozavă, ci blând neînvrăjbitori, ne-iubitori de argint, casii sale bine îndreptatori, având fii întru ascultare cu toată cinstea. Iar de nu știe cineva aș îndrepta casa sa cum de biserica lui Dumnezeu va purta grije. Și trebuie el și bună mărturie să aibă, dela cei din afară, ca să nu cază în ocară și în cursa diavolului. Și iar mai zice la întâiul cap al posleniei către Tit: Episcopul trebuie să fie nevinovat, ca al lui Dumnezeu dregător, nu obraznec, nu mănios, nu bețiv, nu sfădnic, nu iubitori de spurcată dobândă, ci iobitoi de streini, iubitori de bunătate, întreg la minte, drept, curat, răbdători, fiindu-se de cel după învățătură credincios cuvânt, ca puternic să fie să-ș îndemne întru învățătura cea ce e sănătoasă. Și pre cei ce-i grăescu împotriva să-i înfrun-teze. Iar preotul tot la acest cap zice să fie nevinovat al unii mueri barbat, având fii credincioși, nu întru ponosuire de curvie, au neascultatori. Canonul al 2 dela al 7 săbor aceasta mai ales poruncește celui ce va să-ș hirotonească și să sue la treapta Episcopiei să știe mai bine decit toate Psaltirea, ca să învețe pe norodul său mai întâi decât tot, tălcuind învățăturile Psaltirei. Foarte bine să să cerceteze de către Mitropolitul său, de iaste priimitor cu denadinsul iar nu fieștecum, să cinstească sfintele canoane și sânta Evanghelie și cartea dumnezeescului Apostol, și toata ceailaltă scriptură, și cu denadinsul să aleagă înțelegerea ei. Și după dumnezeestele ei porunci și el să viețuiască, și pre ceilalți să-i îndemne ca să fie gata a da răspunsul, la oricine va cere răspunsu pentru nădejdea credinței noastre, si pre supușii lui să-i facă să fie gata spre această. Don-

trucă ființa și starea arhieriei noastre sânt graiorile cele date și grăite de Dmnezeu, dupre cum au zis marele Dionisie. Și de să va făgădui că cu dragoste va face acestea, așa să priimească hirotonire. Iar de va afla îndoială și să va sfii să-se gonească fără de nici o isprav, pentrucă zice Dmnezeu prin proorocul: tu ai lepădat înțăleagerea și eu te voi lepăda a nu-mi fi mie preot. Că de vreme ce toți credincioșii citind Psaltiriii ne făgăduim și zicem întru îndreptările tale voi cugeta și nu voi uita cuvintele tale, negreșit cu cât mai vărtos aceaștia trebuie să o facă cei ce sânt îmbrăcați cu veșmântul preoții. Și canonul al 18 și al 19 al săborului dela Cartagen poruncește să să aducă aminte celui ce sa hirotonește să păzească rânduielile Sfinților Părinți și cele ce au hotărât pentru credința și cele ce au hotărât pentru sfintele canoane, ca nu cumva abătându-să din orânduile acestor Părinți, mai în urmă să vor căi, fără de nici un folos, ori în veacul de acum caterisindu-se, sau în veacul viitori pedepșindu-să. Și canonul al 14 și al 15 dela al 6 săbor, și canonul 15 dela săborul al 4 și canonul al 16 dela săborul dela Cartagen poruncescu: preotul să fie de 30 de ani când să va hirotoni, iar diiaconul de ani 25, ipodiatonul de ani 20, citetur de ani 18. Deci dar noi urmând Dmnezeestelor canoane ale Sfinților Părinți, **nu îndrăznim a va hirotoni nouă 'Episcop dintr'alt loc**, ci fiindcă arhierul cu turma eparhiei sale iaste nuntă duhovnicească și precum nunta cea trupească să face cu învoirea amândurora obrazelor adecă a bărbatului i a muerii, așașderea și nunta cea duhovnicească adecă a arhierului cu turma sa, după placul lui Dmnezeu și după canoane iaste să-se hirotoneasca arhierul, în fieștece eparhie, cel ce să va alege dintracei eparhioț: însă alegerea să să facă precum place lui Dmnezeu, după cum mai sus ne-au învățat dmnezeescul Apostol. Ci fiindca și voi acum ați rămas far de mire duhovnicescu vazut, ce e arhierul (pentrucă mirele cel nevăzut dhovnicesc apururea isate, viață fiindcă e, adecă Domnul nostru Is-Hs) dup cum zice și sfantul Pavel, catre Efesenii, cap 5: taina aceasta mare iaste iar eu zio în Hs și întru Biserică. Iată dar că vă sfătuim părintește și vă scriem molitvelor voastre preoților de mir i diiaconilor ce vă aflați în eparhia Episcopiei Buzăului ca cu toți să vă adunați la sfanta Episcopie Sănbata în zioa ajunului Nașterii Maicăi Preacestei, și făcând seara vecernie și noaptea vdenie și dimineața Sfânta Liturghie, rugându-vă cu umilința lui Dmnezeu ca să vă lumineze să alegeți obraze vrednice și dup placul lui Dmnezeu și așa cu toții sfatuindu-vă, dintre molitvele voastre să alegeți 5, 6 preoți din toată eparhia Episcopii Buzăului, pre care veți socoti și veți ști că sânt mai înțelepți și mai vrednici ca să priimească vrednicia păstorii acei Episcopii și după ce veți face aleagerea aceasta sa-i trimeteți aici cu carte despre partea tuturor preoților ce vă veți strânge acolo la Episcopie, cu însuși iscaliturile molitvelor voastre, ca să-și facă aici desăvârșita alegere și psifos de cătră arhieriei după pravita. Aceasta și fiți blagoslioviți.

August 31-7264

° Ο Φηλάρετος ἐλέω Θεῶ Οὐγγροβλαχίς καὶ ἐν Χριστῷ ὑμῶν εὐχέτης.

° Ο Δρύστρας Βαρθολομαίος καὶ ἐν Χριστῷ εὐχέτης ὑμῶν,

° Ο πρῶν Ἰκονίου Ἰωακείμ καὶ ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

° Ο Μύρων Γρηγόριος καὶ ἐν Χριστῷ ὑμῶν εὐχέτης.

° Ο πρῶν Νίσσης Νικόδημος καὶ ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

° Ο πρῶν Ἱεράπολης Σεραφεῖμ καὶ ἐν Χριστῷ ὑμῶν εὐχέτης.

° Ο Ἐδέσσης Μακάριος καὶ ἐν Χριστῷ εὐχέτης ὑμῶν.

Grigorie episcopul Rimnic.

Această hotărîre se lua la 31 august 1756, iar noua alegere se făcea numai la 12 aprilie 1757, adică după mai mult de o jumătate de an. Cu acest prilej, aflăm ceva mai multe știri care par a elucida substratul acestui conflict bisericesc. În Condica sfîntă (p. 169-170), în care se înregistrează alegerile episcopale, citim următoarele:

«Fiindcă pre sânta episcopie a Buzăului a ramas fără de stăpînitor și fiindcă fostul de mai înainte aici arhieru D. Antim, **pentru multele scandaluri ce au urmat între prea înalțata domnie a Ungrovlahiei...** cu voie proprie și cu consimțămîntul nesiluit a dimisionat din episcopie, dupe cum se vede din dimensiunea lui, așezată aici în față».

Mai departe se arată cum a fost ales Episcop, Rafail, un alt grec.

Din aceste rinduri se vede că pe lîngă păcatele individuale ale lui Antim se adăuga minia domnească a stăpînitorului țării, care era expertul Constantin Mavrocordat în a sa a cincia suire pe tron (1756 februarie 8—1758, august).

Aceasta se vede din mărturisirea sinodalilor, cît și din reclamațiunile arțagosului grec.

În adevăr, Antim I se plînge Patriarhului Matei (Psaltul) al Alexandriei, fostului vizir Ali-Pașa Ekimoglu și căminarului Manolache, capuchehaia lui Mavrocordat la Constantinopol. El spune tuturor care vor să-l asculte, că Domnul l-a mazilit și că i-a luat și 40 pungi de aspri. Patriarhul Matei al Alexandriei fusese egumen la Zlătari și investit la București de Mitropolitul Neofit, împotriva canoanelor și tradiției, ca Patriarh. El fusese și duhovnicul lui Constantin Mavrocordat, grație căruia ajunsese și Patriarh (D. S. Ionescu: *Relațiile Țărilor Romîne cu Patriarhia de Alexandria, București 1935, p. 42-46*).

Ca să intervină pe lîngă fostul său protector, era o treabă grea, de aceea nici n-o încerca decît foarte pe ocolite.

Se pare că domnitorul Constantin Mavrocordat avusese grijă să-l informeze de cazul Antim, căci Matei al Alexandriei, într-o scrisoare de la 8 septembrie 1757, către Vodă, spunea: «Am primit și copiile fostului episcop de Buzău, prin care am aflat rătăcirea acestuia» (*Hurmuzachi-Iorga, vol. XIV, p. III, p. 173*).

Atît și nimic mai mult!

Antim, grec ambițios, nu cedă cu ușurință și scandalul amenința să ia proporții neplăcute pentru Mavrocordat.

Domnul scrie Patriarhului Matei să intervină, ceea ce acesta face, după cum reiese din scrisoarea sa, trimisă la 20 noiembrie 1757, către capuchehaia Manolachi Chiriță:

«Am cunoscut... acelea despre fostul episcop de Buzău, precum și din copiile ce mi le-a trimis prea înălțatul Domn mai lămurit am înțeles, oă fără dreptate spune că i s-a făcut nedreptate, de înălțimea sa. Am scris deci și Înălțimii Sale (că) le vom arăta și Prea sfințitului de Sinai și celorlalți părinți, ca să nu creadă ei că în adevăr a fost nedreptate, căci astfel de pretexte le-a spus și lui Ali-Pașa Hechimoglu, că l-a nedreptățit, luîndu-i cu sila eparhia și cu aceasta și patruzeci de pungi de bani, precum și către noi a povestit. Deși n'am crezut în vorbele lui, dar, vrînd să ne asigurăm mai deslușit, am scris Înălțimii sale, **nu oarecum mijlocind**, ci mai ales l-am sfătuit (pe episcop), l-am sfătuit destul spre cumințenie și l-am sfătuit, atît noi, cît și Sinaiții, să dea supunere la porunca împărătească și să meargă la mînăstirea sa, căci avea fantasia să stăpînească acolo și să nu meargă. Deci, cu îndemnul nostru și cu grija părin-

ților a mers la mănăstirea Sinai și acuma stă acolo liniștit» (Ibidem, p. 185-186).

În sfârșit, astfel se termină viața de aventură a Părintelui Antim sinaitul, ajuns egumen la Mărgineni și mai apoi Episcop de Buzău.

De la satisfacțiile de tot felul din Țara Românească, la zidurile bătute de vânturile pustiei, de la Sinai, este un ja'nic drum! Și părintele Antim l-a parcurs, cum am văzut mai sus!

T. BULAT

NOTE DIN CĂRȚI ȘI DESPRE CĂRȚI

Incontestabil, în țara noastră se scrie și se tipărește enorm de mult, în toate domeniile.

Preotul, care prin natura misiunii sale e în contact cu toate categoriile de cetățeni, are datoria de a se instrui neconținut, nu numai în domeniul său strict teologic, ci și în celelalte compartimente ale cunoștințelor ce au atingere cu misiunea sa.

Cum preotul nu trebuie să aibă o pregătire unilaterală — să fie un ciclop intelectual —, se impune așa dar a fi în curent cu tot ce se publică, ca, de acolo, ca o albină să adune ceea ce-i folosește.

Printre tipăriturile apărute în ultimul timp sînt unele care pun în deosebită lumină figuri reprezentative din trecutul Bisericii noastre, altele sînt opere ale unor slujbași ai Bisericii — preoți și cîntăreți —, iar în altele se amintește de opere de artă bisericească reprezentativă — din țară și străinătate, toate de un deosebit interes informativ pentru preotimea noastră.

Despre cîteva din aceste tipărituri, opere a unor slujitori ai stranei cît și despre cîteva figuri de mitropoliți, evocați în literatura laică, vom face însemnare acum.

V. Kernbach, Un poet uitat: Dosoftei, în volumul «Limbă și literatură», editat de Societatea de științe istorice și filologie din R.P.R., 1955, și în extras.

Mitropolitul Moldovei Dosoftei, prețuit în mod deosebit de contemporani, prin pana lui Ion Neculce, care îl prezenta ca «prea învățat... multe limbi știa... adînc din cărți grăia... și în țara noastră pre aceste vremi nu se afla om ca acela», deși și-a cucerit un loc sigur în istoria literaturii noastre, totuși a fost un nedreptățit și un uitat.

Autorul studiului amintit constată că în trecut, afară de cîteva semnalări indulgente ale unor versuri culese întîmplător de cîte unii istorici ai literaturii, critica și istoria literară din trecut și-au șters penița de scrierile întemeietorului poeziei noastre culte, numai pentru a-i recunoaște meritul de a se fi străduit să înmăcească un număr de cărți liturgice și de a fi fost inițiatorul versificației în literatura noastră».

I s-au pus în seamă diferite intenții, dar «nimeni nu vorbise de meritul principal al lui Dosoftei: acela de a fi fost întîiul adevărat poet din literatura noastră și de a fi scris, nu versuri, ci poezie, o poezie care avea să deschidă drum pînă și marilor poeți de peste veacuri».

În trecut, chiar profesorul I. Bianu îl osîndea pe mitropolitul Dosoftei, că neanalizînd versurile poeziei populare din care să ia exemplu de rimă, «versurile sale sînt în general defectuoase, structura lor este falsă»

Dar o citire atentă a «Psaltirii în versuri», remarcă autorul, arată că «poetul deloc robit de textul biblic sau de funcția sa bisericească, ci adesea dînd frîu liber simțămîntelor și gîndurilor care-l frămîntau, a îmbogățit psalmii cu adaosuri originale, de poezie autentică. Insuflețit de talentul său, de nevoia de a-și exprima liric patriotismul, dragostea de oameni, admirația pentru natura țării sale, tristețile sau bucuriile lui și ale poporului, poetul uită adesea că era episcop și se simțea simplu cîntăreț mirean, cu netăgăduit simț cetățenesc de om al timpului său».

Versurile, după scurgerea a trei veacuri, rezistă totuși lecturii, multe din ele fiind în stare să emoționeze și pe cititorul de azi.

Opera de căpetenie ca poet este tipărirea în versuri a Psaltirei, în limba vorbită de popor, căci: «grădina încuiată și fîntîna pecetluită de ce folosu-i?» scria într-o prefață, mitropolitul. Dar activitatea poetică a mitropolitului nu s-a mărginit numai la tîlmăcirea liberă a Psaltirei, ci creea versuri noi, pe care autorul ni le prezintă.

Mitropolitul Dosoftei a fost și un mare patriot, patriotismul începînd să și-l afirme de la lupta pentru introducerea în Biserică a limbii romînești. iar în scris se afirmă în scrierile poetice originale, intitulate: «Stihhuri la luminatul gherb (stemă) a țării Moldovii» și «Versuri pentru prea luminații și slăvit pomeniții domni», în care, alegînd cele mai semnificative elemente, reușește să dea un portret tipic fiecărui domnitor.

Iată, bunăoară, cum îl prezintă pe Ștefan cel Mare:

«Pentru Ștefan acel bun ce-au bătut războaie
De-au făcutu-și de toate inemii pre voaie,
Prin ținuturi prin toate se văd a lui semne
Mînăstiri și biserici ce-au fost fără lene
Că numai prin sate și pre la orașe,
Ce și prin munți și-n codri lui Hristos sălaşe,
Ce-au făcut zugrăvite de dau strălucoare,
Să-i trăiască pomana i bun nume subt soare».

La întrebarea: cum a ajuns mitropolitul Dosoftei la ideea de a versifica psalmii, autorul arată că nu ambiția de a imita pe tîlmăcitorul polonez al Psaltirii, pan Kochanovschi, sau nevoia de a înzestra Biserica romînească cu psalmi versificați, ci «nevoia dăuntrică de a zugrăvi și interpreta artistic realitatea înconjurătoare», dictată de «autenticul său talent», l-a împins spre creație.

Tîlmăcirea sa este «o operă poetică originală», contribuția personală fiind destul de mare. Chiar cînd diferența dintre textul biblic și cel versificat e mică, se schimbă totuși întreaga orientare a psalmului. Dar, de foarte multe ori, mitropolitul Dosoftei lărgește sfera subiectului, introduce sentimente proprii, actualizează textul.

De aceea, autorul conchide: «Un poet cu atîta simț nedesmintit al frumosului, cu atîta grijă pentru desăvîrșirea poeziei sale, nu putea rămîne un simplu traducător. Dacă l-am judeca numai ca traducător, meritul său ar fi minor, căci el n-a găsit echivalențe pentru măreția simplă a originalului».

Dar nu aceasta e problema, căci opera lui Dosoftei stă la temelia nu a istoriei traducerilor în limba română, ci a poeziei românești. Dosoftei a complicat textul original și a scris (nu a tradus) o psaltire românească, în care trei sferturi din elemente corespund specificului nostru național».

În procesul său de creație, un mare rol l-a jucat folclorul românesc. Multe versuri sînt scrise pe un ton de strigături, altele pe tonuri eroice, ca într-un cîntec popular de vitejie sau pe tonalități de doină, cînd e vorba să zugrăvească amărăciunea exilului, din care a gustat și el cu prisosință.

Dar mitropolitul Dosoftei n-a fost un simplu imitator, ci plecînd de la tonurile simple ale folclorului nostru ajunge să creeze uneori pasagii de simfonie eroică, ca în versurile:

Cîntați Domnului în strune
În cobuz de versuri bune,
Și din ferecate surle
Viersul de psalmi să urle
Cu buciu de corn de bour
Să răsune pînă-n nour...

Folosind textul Psaltirii ca un fundament, mitropolitul Dosoftei «a îmbogățit gama de simțăminte și de idei existente în original și a imprimat Psaltirii sale o adîncă vibrație optimistă, cu foarte multe elemente omenești, cu deosebit de multă căldură sufletească».

Mitropolitul Dosoftei a fost și un om sensibil față de realitățile sociale ale timpului său, multe versuri avînd puternice accente sociale, pri aceasta vădindu-se astfel «atașamentul față de popor, de mulțimea celor umili», ajungînd de la o compasiune pasivă la accente de revoltă, ca în versurile următoare:

A, ce lași strîmbii în voaie
De fac celor buni nevoaie
Și grăiesc fără sîială
De-și scot strîmbătatea-n fală?
Ceia ce iubesc nepace
Și zic rău de ce le place,
Gloata ta o iau în sfadă,
Țării tale fac dosadă,
Pre văduvă și săracul
Le-au tăiat viața și veacul.

Folosind limba vie a poporului, Mitropolitul Dosoftei nu se sfiște să folosească și expresii de umor robust, ca de pildă atunci cînd zugrăvește pe cei trufași:

Ș-au pus în cer gurile de cască
Și-și trag limba pre pămînt să pască.

Trecînd peste analizele amănunțite cu exemplificări bogate atît asupra diferitelor imagini plastice, sociale, cît și asupra ritmului, redăm concluzia autorului:

«Lui Dosoftei poetul, i-a venit vremea desgropării din uitare. Lectura integrală a versurilor sale este singurul mijloc de sfărîmare a prejudecă-

șilor în care i-au învăluit opera poetică unui cercetător, poate competenți în arhivistică, dar lipsiți de sensibilitate și de spirit critic. Nici funcția bisericească, nici textul psalmilor lui David, nici lipsa de precursori naționali nu l-au împiedicat pe poet să scrie multe versuri originale și autentice poetice, din care răzbate înflăcăratul lui patriotism, dragostea de oameni, de mulțimile asuprite, respectul pentru demnitatea umană și pentru muncă, admirația pentru frumusețile naturii, ura împotriva «bogaților» autohtoni și împotriva împilatorilor otomani. Dosoftei are merite multe și mari: întemeietor al poeziei culte românești, luptător pentru introducerea pretutindeni în Moldova a limbii poporului, a fost în același timp și primul scriitor care s-a interesat (bineînțeles în felul său) de folclor».

Puțini dintre noi își mai amintesc că autorul «Țiganiadei», I. Budai-Deleanu, a fost teolog.

Editarea operei sale, cu o amplă prefață, în care se analizează opera, ne prilejuiește reîmprospătarea cunoștințelor asupra biografiei sale, pe care o redăm, citind un pasagiu așa cum îl prezintă, maselor largi de cititori, Editura de Sat pentru literatură și artă.

«Fiu de preot, Ion Budai-Deleanu s-a născut în satul Cigmău din ținutul Hunedoarei, aproape de Orăștie. Data nașterii nu se cunoaște precis, dar poate fi situată între 1760 și 1763. Familia din care descindea a dat satului mai mulți preoți, fiind una din familiile cu frumoasă tradiție culturală. Scriitorul își petrece copilăria în satul natal, unde face și școala primară. Urmînd apoi îndemnul părinților, își continuă studiile la Seminarul din Blaj. Această primă epocă este foarte importantă pentru încheierea personalității sale. Copilul și apoi tînărul Budai-Deleanu cunoaște în adîncime toate aspectele vieții de la țară, de la necazurile și împilarea țăranilor pînă la datinile, obiceiurile, legendele și toată frumusețea folclorului atît de bogat în ținutul său de naștere. Tînărul seminarist îndrăgostit de învățatură rămîne și la Blaj strîns legat de viața de la țară. Această comuniune vie cu viața poporului va constitui pentru scriitorul de mai tîrziu trăsătura dominantă a personalității sale.

Studiile și le continuă la Viena (între 1780 și 1786), unde termină facultatea de teologie și-și trece doctoratul, făcînd totodată și studii juridice. Timpul pe care l-a petrecut în capitalele imperiului habsburgic (a funcționat și ca psalt la biserica Sfînta Barbara) constituie o a doua etapă în viața scriitorului.

...Reîntors la Blaj (prin 1787), proaspătul doctor în teologie, înzestrat cu o atît de întinsă cultură umanistă, funcționează un scurt timp ca profesor și «prefect (director) de studii» la seminarul unde fusese elev. Aici are însă o serie de neînțelegeri cu episcopul Ion Bob, acea egoistă, ipocrită și de jalnică amintire față bisericească, al cărui despotism îl va cunoaște și Ion Budai-Deleanu, ca și ceilalți fruntași ai școlii ardelenice.

Prigonit de Bob, Budai-Deleanu este nevoit să plece din Ardeal (în 1787 sau 1788) și să se înstăreze la Lemberg (Lvov), unde ocupă postul de secretar de tribunal provincial și apoi de «sfetnic chesaro-crăesc» (consilier) la Curtea de Apel».

Patriotismul și dragostea de popor a Mitropolitului Antim Ivireanu este dăltuită în versurile unei frumoase balade, intitulată: **Mitropolitul Antim Ivireanu, din placheta «Versuri», de Mîhnea Gheorghiu, Editura Tineretului, 1956.**

Incepînd a arăta în versuri meșteșugite cum o carte veche cu lacăt ferecată, grăiește cum a înflorit cuvîntul din teascul așezat în schitul din Ostrovul Snagovului, poetul ne zugrăvește portretul mitropolitului astfel:

«Se pripășise, mare, la schit un meșter bun,
Cu urma de harapnic pe veștedul obraz,
Cu ochii iuți subțire ca ramul de alun,
Și-o barbă creată, neagră. Venea din Caucaz.
Il îndrăgise-ndată, pe dînsul; ucenicii,
De multe ce răbdase străinul pe pămînt.
Așa-l ținură minte părinții și bunicii
Pe meșterul acela, de care vă cuvînt,
Și cînd pe-un vilnic mîndru, măicuța-și scrie — arnicii
Pe-Antim, mitropolitul — pribeag, mi-aduce-n gînd;
Căci în ostrovul ista găsiră unii reaprins,
Ca să se-mpotrivescă urgiei boierești
Și, lingă teascul negru, mîncînd amare azimi,
Iși împleteau durerea cu-a doinei romînești.

Înfățișîndu-ne apoi o adunare a boierilor în sfatul țării, la care ia parte și Antim, acum mitropolit, caracterizat ca «Spaima trădătorilor, groaza cămătarilor și stîlpul rumînilor», la cererea Domnitorului de a-i înfățișa cum se bucură țara de conducerea lui, mitropolitul Antim a cuvîntat atunci:

— Io, meșterul Andrei
In tinerețe, doamne, slujit-am la catargă;
Tîrziu răscumpărat-am robie dela bei
Și-am fost purces cu sacul de scule-n lumea largă,
Trudind pe la tiparniți, în haine mirenești
Și-n brazda romînească voind să pun răsadul,
In limba țării aceste pornit-am să dau vești,
Cum hotărit-a Petru să scape Țaringradul
De relele robiei celei ienicerești.
Vrei adevăr să afli, deci iartă ce ți-oi spune,
Sînt georgian și-ai noștri de tînăr m-au deprins
Cu truda și dreptatea și asta mi-ește-n lume
Și inima și ținta, cît stau de viață prins,
Iți mai vestesc că vine și-un timp al răfue!ii...».

Cuvintele mitropolitului răscolesc conștiințele boierilor, care nu ezită a-l apostrofa și amenința:

— Iar ne hulești prea sfinte și strigi că țara-ndură
Și turburare sameni de-aici pîn-la hotar?
Și iar ridici prostimea, de nu-î mai punem stavili,
Că vin puhoi la curte cu jelibile-n proțap!
Mitropolitul țării să nu mai strice pravilj
Că roșu fes i-om pune, în loc de comănac!

Dorința mitropolitului de a scăpa țara de jugul otoman era mereu vie și nu-î scăpa nici o ocazie de a sfătui pe Domnitorul Brîncoveanu, în acest sens:

— Hei Doamne, măria -ta,
 Ascultă povața mea,
 Cu rușii să ne-adunăm
 Norodul să ni-l armăm:
 Dacă turcul vrea război
 Sînt voinici destui la noi,
 Că nu-i mai cruntă urgie
 Decît robi la turc să fie...
 Oh, Doamne, măria-ta,
 Turcii dă-i pe mîna mea
 Să le arăt eu robia
 Pe la gît cu sabia.
 Cînd i-om trece Dunărea
 Doar atuncea vei vedea
 Binele în țara ta,
 Tihna ei și linișteal...

Și versurile baladei cîntă departe trădarea și moartea lui Brîncoveanu, precum și exilul mitropolitului:

În dimineața aceea, mult temători — se spune —
 L-au fost trimis pe meșter, legat, din București
 Ca să mi-l căsăpească.

Și-a zis Antim la lume:

«Lptați! veni-va vremea și țării rominești!»

De-atunci trecură anii ca apele visării,
 Dar cine va să uite pe cei uciși de turci,
 Pe vremea cînd norodul, cînd toată talpa țării
 Porni, pe Ivireanul să-l scape de sub furci?
 Acum, cînd toamna cîntă prin lunci, prin bărăgane,
 Mă duse iarăși gîndul spre meșterul pribeag
 Pe care ienicerii l-au tras în iatagane,
 Ca pildă să ne steie jertfirea celui drag!

Nicolae Filimon, creatorul romanului realist românesc, a fost cîntăreț la biserica Enei din Capitală.

Despre viața lui au scris: N. Filimon, Nuvele precedate de amintiri, și Insemnări despre Nicolae Filimon, de pr. G. Negulescu-Batiște și Dr. N. Vătămănu, București 1942; G. Călinescu, N. Filimon, în Studii și cercetări de istorie, literatură și folclor, anul IV, 1955.

Editura de Stat pentru literatură și artă, anul trecut, i-a editat romanul **Ciocolii vechi și noi**, cu o prefață, din care spicuim cîteva date sumare asupra vieții sale:

Nicolae Filimon s-a născut la 6 septembrie 1819 în București, ca al treilea copil al protopopului Mihail Filimon, în același timp și epitrop al bisericii Enei.

«Cînd în iulie 1830, preotul e răpus de holeră, preoteasa e nevoită să lupte, singură, pentru creșterea celor patru copii minori, din venitul — foarte problematic — a celor 90 de stînjiени din ulița Țîrgoviștei, mahalaua Sf. Vineri, plantați cu vreo 1500 de duzi și vreo 700 de pomi roditori, felurite poame. Astăzi, asemenea cifre ar spune ceva. Atunci ele nu puteau concretiza mare lucru. Odată cu moartea preotului, luase sfîrșit și bruma

de proprietate care, de altfel, nu putu să fi rămas în amintirea scriitorului.

Printre grijile diurne, văduva și-a luat-o și pe aceea de a-l da pe Nae (Nicolae) la școala, din chiar ograda bisericii, a dascălului Chiru.

Școlarul era «o fire neastîmpărată, bufonul școliei». Mai târziu îl întâlnim în casa ctitorilor bisericii, boierii Bărcănești, unde învață «filade grecești», ca apoi, în 1831, să găsim pe copilul orfan, la curtea clucerului Eftimie Răsuceanu, ajuns acum și el epitrop al bisericii Enei, ca un fel de rîndaș.

După niște însemnări făcute de el pe cărți de ritual, reiese că în 1836 era cîntăreț la biserica Sf. Nicolae (a Enei) de 6 ani, iar după alta că era cîntăreț încă din anul 1829.

Mai târziu, la 14 ianuarie 1842, «Nae Filimonescu», însemna pe o carte, făcînd cunoscut că «s-au aflat în slujba Sf. biserici a Ianii» 13 ani și se află acum în slujba acesteia ca cîntăreț absolut», adică absolvent, tocmit din anul 1841 «cîntăreț la biserica Ianii drept lei opt sute pă an».

Mai târziu ajunge corist la trupa «madamei Carl», iar în anul 1849 era flautist în orchestra lui Papa-Nicolo.

În 1852, fostul rîndaș ajunge epitrop în locul lui Răsuceanu, unde rîndașise. Avea acum locuință de la biserică și 2400 lei leafă pe an, ascensiunea mic-burgheză continuînd, ca «scriitor la Departamentul Credinței», ca apoi să-l întâlnim avansat «contipist», în 1852, iar în 1856, distins cu rangul de «pitar», îndeplinea funcția de «ajutor la masa a doua».

La 1 mai 1862 era șef al secției bunurilor de la Arhivele Statului.

Moare în vîrstă de 45 ani, la 19 martie 1865, răpus de tuberculoză.

Scrie articole de critică muzicală, și după o călătorie în străinătate, publică, în 1860, un volum intitulat **Escursiuni, în Germania meridională**, cu subtitlul «Memorii artistice, istorice și critice».

Ion Ghica, într-una din scrisorile sale către V. Alecsandri, îl caracterizează astfel: «sincer, leal, îndatoritor, întotdeauna vesel și voios, totdeauna mulțumit cu puținul ce cîștiga prin munca și talentul său, caracter independent, nu s-a căciulit niciodată la nimeni; ura și disprețuia lipsa de demnitate și lingușire pînă a roși cînd auzea laude pentru scrierile lui, n-a bănuț niciodată că era un scriitor de mare merit».

Așa era apreciat în trecut. Astăzi el e socotit «un pionier; în critica muzicală, în valorificarea basmului popular, în reportaj. Dar mai presus de orice, în istoria literaturii noastre el rămîne ca primul nostru romancier adevărat, creator al romanului realist, oglindă semnificativă a unui proces istoric fără întoarcere».

«**Catolicismul social**» se intitulează cap. III din volumul **Cele două Franțe de Mihai Ralea**, E.S.P.L.A., 1956, în care autorul examinează «contribuția retrogradă a clericalismului francez și roman în desfășurarea istorică a politicii franceze».

Pînă la revoluția din 1789, clerul catolic și feluritele sale organe au constituit una din păturile dominante ale exploatării economice și a interdicției libertăților politice și spirituale, culminînd cu Richelieu și Mazarini, șefi de guverne cu puteri discreționare.

Analizînd influența clerului în viața familială și în școli, autorul conchide că «întreaga viață a societății se găsea sub direcția și controlul dogmei catolice». De aceea, ni se prezintă toate încercările de eliberare națională de sub tutela papalității: calvinismul, galicanismul, ultramontanismul și jansenismul.

O lovitură decisivă o capătă catolicismul prin revoluția din 1789, care reușește să distrugă în parte puterea catolică, să-i suprime aproape complet puterea economică și culturală, privilegiile fiscale și puterea de exploatare a clerului».

După revoluție, catolicismul e silit să se adapteze la spiritul vremii renunțând la discuțiile subtile de pînă acum, scoțînd în schimb, în evidență aspectele sociale morale și artistice ale catolicismului. Se caută acum mijloace de împăcare a religiei, pe de o parte, cu știința, iar pe de alta cu democrația și mișcările populare, preconizîndu-se, în acest scop, fraternitatea socială, și prin aceste atacîndu-se indirect lupta de clasă. Acum «săbotarea luptei de clasă prin înfăptuirea creștină devenea lozinca cea nouă».

Se încearcă chiar democratizarea religiei prin recrutarea clerului inferior din păturile micii burghezii și a țărănimii.

Inițiatorul acestei mișcări a fost Lamennais. După concepția lui «biserica trebuie să includă în sînul ei mișcarea democratică, să o conducă, să o dirijeze. Catolicismul trebuie să fie deci științific, democratic și liberal».

Lamennais «e primul mare reformator care înțelege să adapteze biserica catolică cerințelor timpului, adică să combată puterea banului, să ajute pe cei umiliți contra celor puternici, să limiteze puterea temporală a guvernelor burgheze și aristocrate». Concepția lui oferea clerului mic și sărac o doctrină socială, apropiindu-l de popor, el fiind inițiatorul concepției catolicismului social.

După concepția lui Lamennais, neacceptată de papalitate, autorul înfățișează atitudinea bisericii catolice, în timpul monarhiei liberale și a celui de al doilea imperiu atitudinile de secundare a marelui capital.

Pe la jumătatea secolului trecut, catolicismul capătă din rîndul laicilor susținători aprigi, ca Montalembert a cărui concepție este: «catolicismul este postulatul suprem al oricărei politici reacționare».

Acum în rîndurile burgheziei voltairiene se produce un reviriment, al cărei simbol e Thiers, care la 1848, proclama: Trebuie de acum înainte să alegem între iezuiți și socialism. Alegerea mea e făcută: Aleg iezuiții».

În timpul celei de a treia republici, în catolicismul francez apar două tendințe noi: creșterea laicismului catolic și influența ideii catolice printre tineri, despre care se dă date interesante, autorul ajungînd însă la concluzia că mișcarea catolică n-a putut aduce totuși o contribuție mai interesantă la mersul ideilor progresiste, pentru că s-a pus prin conducătorii ei, în slujba claselor exploatare.

De aceea «trebuie îndepărtată confuzia care s-a făcut de către propagandiștii burghezi asupra unor puncte comune, egalitariste, între socialism și creștinism», care nu sînt decît interpretări greșite înlăturate însă definitiv de K. Marx, pe care-l citează.

După 1945, în Franța, s-au găsit în rîndurile clerului inferior, ieșit din popor «manifestări de apropiere și stimă față de luptătorii comuniști», creindu-se chiar o comunitate din luptă și suferință, divergența ideologică neexcluzînd o muncă comună pe teren economic, social, politic, național.

Curcubeu peste Dunăre de Demostene Botez, E.S.P.L.A., 1956, cuprinde impresii din țara vecină Bulgaria, culese de autor, care a fost oaspetele Uniunii scriitorilor bulgari, timp de o lună de zile.

Despre frumusețea unor biserici bulgare am luat cunoștință din cartea d-lui Ovidiu Marina «Insemnări din Bulgaria», apărută în anul 1954, însă din însemnările d-lui Demostene Botez constatăm că pentru poporul bulgar

e o mândrie de a arăta tuturor celor ce le vizitează țara, câteva biserici, a căror existență e împletită cu viața politică a Bulgariei.

De aceea și autorul, vizitînd aceste biserici, ni le descrie cu stilul său caracteristic, destul de sugestiv.

Astfel, încă din primele pagini facem cunoștință cu «părintele Paissy», promotorul mișcării naționale de eliberare, apoi cu biserica din Boyana, a cărei pictură are o valoare pentru istoria artelor în general, cu marea catedrală Alexandru Nevski, și biserica Sf. Sofia, datînd din anul 527.

Asupra frumuseților mînăstirii Rila, autorul zăbovește pe 12 pagini.

Situată pe un loc «pe care l-ar invidia și cel mai luxos hotel elvețian», mînăstirea Rila «e un capitol de seamă din însăși istoria Bulgariei», fiind unul din cele mai vechi și iubite monumente istorice, și de aceea e păstrată «ca un focar de înaltă spiritualitate și educație națională». «Cine n-a fost în Bulgaria — scrie autorul — și n-a vizitat mînăstirea Rila, cunoaște țara asta numai ca de pe hartă».

Pagini de frumoase impresii scrie autorul și despre mînăstirea Schimbarea la față și despre interesantul său stareț Grigore, fost timp de 10 ani, viețuitor la Căldărușani, cît și despre două, din cele șapte, biserici vechi din satul Arbănași.

Despre celebrele fresce din bisericile jugoslave, ne informează criticul de artă, Zoryn Markuș, în articolul «7 secole de pictură», apărută în revista *Orizonturi* nr. 66, noiembrie 1956.

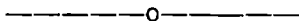
Ni se prezintă frescele bisericii Sf. Sofia în Ohrida, datînd din a doua jumătate a secolului al XI-lea, dar descoperite abia după cel de al doilea război mondial, și luăm cunoștință că pictura mînăstirii Nereza «constitue o adevărată galerie de capodopere ale picturii europene din sec. al XII-lea».

Despre una din cele mai frumoase compoziții de aici, la Pieta, s-a scris că «marchează o etapă în istoria picturii europene».

Aflăm apoi că frescele bisericilor, Sf. Fecioară din Sudențița, sau Apostolii din Peci și Maraci «sînt etapele unui stil care ajunge apogeul la Lopociani», despre care s-a afirmat: «Se poate spune că admirabilele picturi de la Sopociani egalează prin calitatea lor plastică cu operele elenice care-l precedează pe Fidias. Ele le sînt chiar superioare prin valoarea lor spirituală adîncite de zece secole de creștinism».

În sfîrșit o caracteristică particulară a picturii sîrbe în sec. al XIV-lea ne-o oferă frescele din mînăstirea Deciani, care «constitue o ilustrare destul de complexă a motivelor religioase», cu caracterul enciclopedic al artei medievale.

Pr. GABRIEL COCORA

CORALA PREOȚILOR BUCUREȘTENI ÎN DACIA PONTICĂ

— MINASTIRI ȘI BISERICI DOBROGENE —

15 iulie 1957. Ceasornicul arată orele două și trenul nostru aleargă gîfîind prin noapte spre Galați. De acolo vom pleca tot mai departe, pe drumuri de ape pînă la Marea cea mare, pe care Mircea Bătrîmul, voevodul Țării Romînești (1386-1418), o amintea cu mîndrie în titlul său domnesc, ca o dovedire a stăpînirii și dreptului strămoșesc asupra hotarelor sale.

Afară e lună. O lună frumoasă ce străjuiește din veac cu raze de argint, întreaga fire a nopții cu tainele ei, împodobind totodată bogatele lanuri cu care și anul acesta bunul Dumnezeu a binecuvîntat pămîntul și truda binecredinciosului nostru popor. Porumbiștile par niște păduri din basme cu haiduci și feți frumoși și palate fermecate, pe care geniul acestui popor de plugari și păstori le-a creiat din vremuri uitate, ca să împodobească și să legene copilăria urmașilor... Poveștile bunicilor sînt cea dintîi lecție a iubirii de Patrie. Copiii leagă întotdeauna închipuirea basmului de lucrurile cunoscute din jurul lor. Sentimentele frumoase răsar în sufletele lor ca firul ierbii cîmpului în primăvară.

«Ce faci iubite părinte?», întreb pe unul din preoții buluciți la festrele vagonului.

«Innumăr stelele cerului și din sclipirea lor înțeleg puterea Atotîntorului».

Mă apropiu de geam și privesc și eu împreună cu dînsul. Are dreptate. De la un capăt la altul al cerului, în tăria înălțimilor, se întinde puzderia de stele din calea lactee, căreia poporul român necăjit și dosădit în trecut, i-a dat numele de «calea robilor». El a botezat și pe celelalte cu numiri din viața lui plugărească și păstorească: rarița, secera, carul mare, carul mic, jghebul, barda, coasa, spițelnicul, văcarul, berbecul, ciobanul cu oile, ogarul, taurul, și mai știu eu cum, numiri pe care și știința astronomiei le-a împrumutat. Nu lipsesc dintre stele nici cele ce înfățișează credința neamului nostru: crucea mică, crucea mare, trisfetitele și chiar scaunul lui Dumnezeu. Atît de mult este legat românul de cer. Ciobanii mai ales sînt astronomii poporului. Numai cine privește cerul înstelat înțelege cuvintele psalmistului: «Cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea mîinilor Lui o vestește tăria» (ps. XVIII, 1).

Avea dreptate moș Stan Olaru, ciobanul din sat de la noi, cînd spunea: «De cîte ori mă uit la stelele cerului, văd mîna lui Dumnezeu, că El le-a făcut și le-a rînduit cărări de străbătut, fără să se lovească una de alta».

La geamul vecin, o voce de bas ca dintr-altă lume, îngîină mai mult pentru sine o frîntură dintr-un imn învățat la corală:

«Spre-naftul cer vederea-mi pierd, în pace Domnului mă rog. Admir mărirea Lui...».

Privesc cu drag la acești slujitori ai sfîntului altar și fără să vreau îmi vin în minte toate greutățile vieții lor de păstori, că preoția nu e lucru ușor, cum poate s-ar crede. Sfîntul Ioan Gură de Aur spune cu drept cuvînt că «mai multe sînt furtunile ce zguduie sufletul preotului, decît vînturile care sbuciumă marea» și că Dumnezeu «pe cei ce petrec în trup i-a făcut să săvîrșească slujba îngerilor». (Sf. Ioan Gură de Aur: Despre preoție).

Îi privesc și îi cercetez mult și îmi dau seama că nu e nici o deosebire între încărunțiții de azi și seminariști: cei ce plecau în vacanță acum 35-40 de ani. Aceeași bucurie nevinovată... Ce taină este aceasta, care s-a făcut cu noi? Spunea un înțelept din cei de demult că ar vrea să îmbătrînească și să se sfîrșească fără urîțenie, fără răutate și fără tristețe, adică fără regret... Cine este cu gîndul la Dumnezeu și la lumea de dincolo nu regretă pămînteștile ademeniri. Aceasta este taina...

Se mai spune că o călătorie lungă, o rugăciune fierbinte sau o boală grea, înalță sufletul spre Dumnezeu. Colegii mei dragi își găsesc în călătoria aceasta liniștea, recreația și odihna atît de binemeritată, după un an de muncă în ogorul cel duhovnicesc și în acela al coralei.

Incetul cu încetul, pacea lui Dumnezeu coboară ca o binecuvîntare peste sufletele noastre și închidem ochii... Peste cîteva ceasuri vom fi la Galați...

Ne-am trezit la Barboși. Gîndul nostru fuge la așezarea civilă ce a înflorit aci încă cu cinci veacuri înainte de Hristos «pe vechiul drum al Siretului bătut de anticii negustori greci, într-un ținut așa de frumos și roditor»...

Aci, la gura Siretului, Romanii au pătruns întîi ca negustori și agricultori, pe urmele Grecilor și pe drumurile folosite de ei de sute de ani: Barboși-Poiana-Oituz și deabia în urmă au venit ca stăpînitori...» (V. Pîrvan: Inceputurile vieții romane la gurile Dunării, București 1923 pag. 133). Traian a zidit la Barboși o cetate romană, dînd astfel ființă oficială unei stări de lucruri ce dăinuia ca început particular cu mult înainte de ei și din nevoia de a se putea păzi drumul Dunării și al Siretului. Această cetate a fost ridicată «de batalionul al II-lea al «ajutoarelor» Mattiacilor (cohors II Mattiacorum) ajutat, poate și de legionarii de dincolo de Dunăre, din lagărul de la Troesmis (Iglița) din legiunea a cincea Macedonică... și de o secție a flotei imperiale de pe Dunăre (classis Flavia Moesica» (V. Pîrvan: op. cit., p. 132).

Cetatea romană de la Barboși era chiar aci lîngă gara de astăzi, iar mai spre apus, adică la urma trenului nostru, s-a format satul (vicus) cu același nume crescut la umbra lagărului... «Viața romană din lagăr înfrîrea asupra Dacilor localnici și îndemna la trecerea lor cît mai repede și largă la felul de a fi roman...» (Ibid. pag. 133). La mieznoapte de acest sat era cimitirul.

Dragi strămoși, dormiți în pace. Duhul vieții voastre vorbește inimilor noastre. După voi au venit aci, veacuri de-a rîndul, nepoții și strănepoții conduși de voevozii moldoveni să apere hotarul de la Vadul Siretului și Dunării. Noi nu putem stărui mai mult asupra vieții și faptelor voastre de care dorim a fi vrednici. Trenul în care călătorim a și pornit mai departe...

Din gara Filești urcăm spre Țiglina și îndată coborîm spre Galați. În stînga noastră, minunata priveliște cu apa lucie a lacului Brateș bogată în pește, unul din cele mai mari lacuri din țara noastră. Departe în largul lui, se văd luntrile pescarilor plecați din zori la pescuit. În dreapta noastră, malul abrupt al podișului de 40—60 m. înălțime pe care se află vatra orașului. Valea Siretului cu vechiul drum pe care vin de veacuri mărfurile Poloniei și ale Moldovei a rămas în urmă. Brazilii pădurilor din nordul țării sînt aduși cu plutele pe apa Bistriței și Siretului pînă la Galați și de aici, cu vapoarele, pînă la Alexandria Egiptului și într-alte părți. Tot aci la Galați, în marile docuri se opresc pentru scurt timp celelalte bogății ale țării înainte de a fi duse mai departe...

Galații, oraș de răscruce la vaduri de ape, — Siretul, Dunărea și Prutul, — ne evocă amintiri istorice și bune și rele. Pe aici a trecut Ioan al VI-lea Paleologul împăratul Bizanțului, oaspetele ilustru al lui Alexandru cel Bun. La mînăstirea Neamțu se află și astăzi icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului dăruită voevodului moldovean; iar la mînăstirea Bistrița de lîngă Piatra Neamț, icoana sfintei Ana cu Maica Domnului cînd era pruncă, în brațe, dăruită de acelaș împărat doamnei Ana, soția lui Alexandru...

Tradiția spune că de la Galați porneau carele cu pește ale lui Petru Rareș în sus, spre Polonia. Pe atunci se numea Petru Majă. El vindea mai

ales morun. Soiul acesta de pește era monopol domnesc încă din vremea tatălui său Ștefan Vodă Bătrînul. Fără să vrem, ne amintim urarea:

«Petru Majă, -ntru mîlți ani,
 Noi boieri și căpitani,
 Fost-am fost trimiși cu bine
 Din Suceava către tine
 Ca să-ți zicem ție-așa:
 Să trăiești, Măria Ta».

Dimitrie Cantemir spune că tîrgul de negoț al Galaților era «cel mai vestit pe toată Dunărea» și că aci veneau corăbii «nu numai din locuri vecine de pe Marea Neagră din Crimeea, de la Trapezunt, Sinope, Constantinopol dar și din Egipt, ba chiar și din «Barbariea» și că se întorceau cu lemne moldovenești, stejar, corn, brad și cu miere, ceară, sare, unt, nitru și grîu, din care nu puțin folos se aduce tuturor locuitorilor Moldovei» (D. Cantemir: Descrierea Moldovei, trad. de Dr. George Pascu, București 1923 pag. 28).

Tratatul de la Paris din anul 1856 a făcut din acest oraș sediul Comisiunii Europene a Dunării.

La Galați a fost pircălat Alexandru Ioan Cuza, înainte de a fi ales domn.

Intre anii 1834-1883, orașul Galați a fost port franc. Docurile de aici au fost construite în 1887...

Galați... oraș scump al copilăriei multora din noi, care am învățat la seminarul sfîntului apostol Andrei de aci... Amintiri multe bat nezăgăzuite la poarta inimilor noastre... Pe vremea aceea, adică prin anul 1913-1914, înainte de primul război mondial, erai frumos și mîndru.

Azi? Nenumăratele ruini mărturisesc ranele cele netămăduite ale pustiirii prin care ai trecut, cu toate că locuitorii tăi muncesc cu sîrg din zi pînă în noapte, să fii iarăși cum ai fost...

În gara Galați ne așteaptă Prea Cuviosul Arhimandrit Teofil Pandelescu de la Sfînta Episcopie a Dunării de Jos. Să tot aibă 45 de ani. O barbă mare neagră îi încadrează fața albă adumbrită de marginile late ale unei pălării ca din vremea aviatorului Blériot, de la începutul veacului nostru. Aflăm cu multă mulțumire că părintele Teofil este licențiat în Academia Comercială și Teologie și că are mulți prieteni, care îl ajută în împlinirea «ascultărilor» ce i se dau la Episcopie. Om energic și de o bunătate care te cucerește. Împreună cu dînsul este și D-nul Timuș, șeful contabilității de la Sfînta Episcopie, care ne primește cu aceeași dragoste și bunăvoință. Vor călători cu noi. Timp de pierdut nu este. Totul e organizat pînă în cele mai mici amănunte. Trăsurile și autotaxiurile «Pobeda» angajate din timp ne duc în port. Vaporul «16 Februarie» ne așteaptă. Luăm loc sus pe covertă, ca să nu ne scape nimic din priveliștea măreață a apelor. La orele 8 pornim...

Oare cine va fi născocit întîia oară cuvîntul: «Dunăre, Dunăre, drum fără pulbere?». Ce înțelept a fost acela? Dunărea este un fluviu european. Opt țări: Germania, Austria, Cehoslovacia, Ungaria, Iugoslavia, Bulgaria, România și U.R.S.S. sînt udate de apele ei. Opt țări folosesc drumul fermeat al Dunării. «Ceasuri după ceasuri călătorul stă nemișcat pe punte, uitînd de lume; doar ochii lui se întorc neconținut de la o minune la alta, privind în extaz frumusețile ei ca din basme; aerul e așa de parfumat,

decorul atît de sublim, armonia atît de desăvîrșită, încît... parcă ți-ai pierdut trupul. Numai ochii și sufletul lucrează».

Dunărea cîntă istoria cetăților pe lîngă care trece. A fost martoră la toate luptele, biruințele și înfrîngerile noroadelor de pe țărmurile ei din cele mai vechi timpuri și pînă în zilele noastre. Strămoșii daci o socoteau sfințită. Istoricul Xenopol amintește de un vechi obicei dac «de a nu întreprinde un război înainte de a fi luat în gură apă din Istru, în chip de vin sfințit și a fi jurat că nu se vor întoarce în țară decît după ce vor fi tăiat pe dușman» (A. D. Xenopol: Istoria Romînilor din Dacia Traiană, București 1913, vol. I, pag. 98). Poate că tot de la daci este și blăstemul «bată-te Dunărea», deoarece numai Dunărea apare în mintea poporului nostru ca fiind înzestrată cu puterea de a pedepsi, și nu vreun alt rîu (ibidem).

Stephanos Byzantinus, și după el Eustathios Matoas i-au zis «Aisios», adică «rîul fericit, rîul norocos». Tracii i-au dat numele de Istru, de unde au luat și grecii pe al lor «Istros», prefăcut de romani în Ister și Danubius. «Danubius spuneau romanii părții superioare a Dunării, iar Ister și Hister celei inferioare, locuită de traci...» (Pericle Papahagi: Dunărea, studiu filologic, în Dobrogea, 50 de ani de viață romînească, București 1928, pag. 780).

Caesar (100-44 a. Hr. în De bello Gallico (VI.25) o arată pentru întîia oară cu numele de Danuvius. Caius Sallustius Crispus (86-34 a. Hr.) spune că i se zicea și Ister și Danuvius (Istri qui dicitur Danuvius ab ostio suo usque ad fontem, Iornandes, Get. 5.31). Pericle Papahagi socotește că Dunărea este o numire curat romînească (op. cit., pag. 783). Oricum i-ar fi zis strămoșii, noi știm că Dunărea e a noastră și ne este dragă. Pentru aceasta ea ne dăruiește, ca o mamă iubitoare, toate frumusețile și bogățiile ei.

Că o iubesc și celelalte neamuri de pe malurile ei, acest lucru ne bucură. Și ne simțim bine cînd aflăm mărturisirea sentimentelor frumoase față de dînsa. Bătrînul octogenar vienez Carl Iosef de Ligne († 1815), poetul Congresului de la Viena, avea scris pe poarta casei sale ce da spre Dunăre, cuvintele:

«Sans remords, sans regrets, sans crainté, sans envie,
Je vois couler ce fleuve et s'écouler ma vie».

(Cipriano Giachetti: Congresul de la Viena, 1814-1815, Craiova, fără an, pag. 107).

Vaporul spintecă luciul apei ca fierul plugului pămîntul înțelenit. Valurile se transformă în inele ce se depărtează de vas, ajungînd pînă la mal. Le urmărim îndelung, cu răbdare. Și dincolo de ele, bătrînele sălcii își pleacă lungile ramuri spre unda apelor, vrînd parcă să le îmbrățișeze, să le sărute. Aci împărătește o altă viață. Pămînteștile frămîntări au rămas cu tot convoiul lor, în urmă, la uscat. Luciul apei se întinde departe în zare ca o oglindă a nesfîrșitului.

Seninul cerului de sus și liniștita întindere a apelor de jos formează o fericită însoțire. Pare că se privesc cu nespusă dorire, fără să se ajungă vreodată, ca soarele și sora sa luna din basmul fermecat.

Și între cer și ape sîntem noi... Avea dreptate un mare poet cînd spunea că pescarul «e curat la suflet și la trup; își spală mîinile în apă, gîndul în singurătate».

La început plutim spre nord, unde Dunărea face un cot mare. După ce primește pe partea stîngă apele Prutului, își îndreaptă cursul spre sud-est. În dreapta noastră, în zare, se văd un șir de înălțimi stîlcoase cu vîrfuri golașe. Ai zice că sînt un lanț de munți scufundați în adîncuri de ape. Aceștia sînt munții Dobrogei. Sînt așa de vechi — cei mai vechi munți din țara noastră — și ruinați, roși de ape și de vînturi, încît abia au înălțimea unor dealuri. Cel mai semeț e vîrfurile Țuțuiatul ce se ridică la 456 m. deasupra nivelului mării. Celelalte culmi sînt de 2-300 metri înălțime. Vîrfurile Sarica nu are decît 290 m. Podgoriile cele vestite de la poalele lui așază a fi mai mult un deal. De aci își cumpăra împărăteasa Ecaterina a II-a (1762-1796) vin pentru curtea sa. Cumpăna apelor Dobrogei tot în acest colț al nord-vestului ei se află. Oamenii de știință spun că odinioară munții aceștia erau tot atît de înalți ca și Carpații și că se prelungeau pînă aproape de Sudeții Boemiei, dar cu vremea s-au prăbușit. S-au prăbușit ca multe din gîndurile semețe ale oamenilor muritori. Privim atenți de jur împrejur și socotim că multă dreptate avea D-nul Simeon Mehedinți cînd spunea studenților la universitate: «Trunchiul de munte păstrat în Dobrogea nu are legătură nici cu Carpații, nici cu Balcanii. Ca un bătrîn fără rude și răzlețit de lume, așa stă masivul dobrogean față de toți munții din țările vecine».

Privim înălțimile din zare și sălcii le plîngătoare de pe mal și fără să vrem, așteptăm din clipă în clipă să zărim printre ele pe Sfîntul Apostol Andrei cel dintîi chemat... El a propovăduit cuvîntul Domnului în Scitia Minor, adică în Dobrogea de azi și a trecut în sus, în spre miazănoapte, pînă la Kiev.

Eusebiu, părintele istoriei bisericești și Nichifor Kalist spun că a străbătut Capadochia, Galatia, Bitinia și partea de miazănoapte a Pontului Euxin, adică a Mării Negre, spre misterioasa Scitie de la Dunăre pînă la Don și că după ce și-a împlinit misiunea de apostol al sciților, «a intrat prin Tracia în lumea greco-romană, coborîndu-se prin Macedonia și Epir pînă la Ahaia, unde avea să moară «răstignit pe o cruce în formă de X, la Patras, aproape de golful Lepanto (Mourret F.: Histoire Générale de l'Eglise, Paris 1924, tome I, pag. 165).

Cercetăm țărîmul Dunării în sus și în jos, dorînd să aflăm locul unde la începutul veacului al doilea au primit cununa muceniciei pentru credința în Mîntuitorul Hristos Sfinții In, Pim și Rim. Viețile Sfinților spun că erau de neamul lor din Scitia Mică (Dobrogea de azi), lucrători de pămînt și ucenici ai Sfîntului Apostol Andrei.

Mai spun Viețile Sfinților că «învătau pentru numele lui Hristos și pe mulți din barbari aducîndu-i la dreapta credință; i-au botezat. Pentru aceasta au fost prinși de cneazul barbarilor, dar n-a fost cu puțință ca să-i plece pînă la aceea ca să se lepede de Hristos și să jertfească idolilor. Atunci era iarnă aspră; rîurile înghețaseră atîta, că pe gheață umblau nu numai oamenii, ci și căruțele. Cneazul a poruncit să se bată în gheață niște stîlpi mari, de care au fost legați sfinții. Apa le venea pînă la grumaz. Și așa, chinuții de gerul cel iute, și-au dat Domnului fericitele lor suflete» (Viețile Sfinților, Chișinău 1910, cartea II-a, p. 806).

Un șuier prelung pune capăt gîndirilor noastre. E semnalul că am ajuns la Isaccea. Vaporul face un ocol spre stînga și apoi se întoarce la debarcaderul de pe malul drept, cu prora împotriva cursului apei.

Isacceă. Am coborât în câteva minute. Pe fețele tuturor se citește bucuria, mulțumirea. De oboseală nu poate fi vorba. Ne întâmpină părintele Ivan Grădinaru, protoiereul raionului Tulcea, un bărbat simpatic, între două vârste.

Sfinția Sa ne va conduce la mănăstirile Cocoș, Celic Dere și Saun din protopopiatul său. Cu o deosebită bunăvoință ne făgăduiește că va merge cu noi pînă la Sulina. Sfință e frățeasca dragoste în Domnul. Ne urcăm în cele două autocamioane aduse de la Tulcea pentru noi, și purcedem la drum, la mănăstirea Cocoș.

Isacceă se înfățișează privirilor noastre ca o cetate naturală, așezată pe niște coline, cam la 1 km. spre miazăzi de malurile Dunării. În multe privințe seamănă cu Plevna. În evul mediu i se mai spunea Oblucița.

În tot cursul veacurilor, stăpînitorii ei au folosit-o ca un punct strategic de mare însemnătate, pentru apărarea hotarului de nord al provinciei dintre Dunăre și mare.

În vechime purta numele de Noviodunum, nume dat de ceți sau gali, care au întemeiat-o pe la anul 280 în. Hr. Gali s-au revărsat mai întii în Panonia, apoi în Peninsula Balcanică pînă la Termopile și în Asia Mică, unde s-au pierdut între populațiile trace din acea Galatie amintită de Sfințul Apostol Pavel în epistolele sale. Unii din ei au ajuns pe Dunăre pînă la Aegyssus (Tulcea de azi). Nicolae Iorga spune că «Gali erau ca reprezentanți ai unei vechi civilizații superioare înfrumusețate de la început de colonizarea greacă a Mediteranei occidentale, întemeietori de «cetăți», adunînd sate în jurul unui oraș întărit, capitala regiunii. Se pot urmări migrațiunile lor... după urma numelor de localități, vădit de origine celtică, ca Singidunum (Belgrad), ca Noviodunum lîngă delta dunăreană, Isacceă de azi..., ca Durostorum..., Carsium (carst = stîncă, din care ne vine Hirșova de azi...)» (N. Iorga: Istoria Romînilor și a civilizației lor, trad. din limba franceză de Al. Lascarov-Moldovanu, București 1929, pagina 19).

În vremea aceea, aceste meleaguri, ca și tot restul Dobrogei erau sub dominația getică încă din secolul al VI-lea înainte de Hristos, cu diverși regi locali. În veacul I înainte de Hristos, Boerebista, regele unificator al Daciei, i-a adus pe toți sub ascultarea sa. Începînd din veacul I după Hristos au stăpînit aci romanii. Vasile Pîrvan spune că cetățile «Durostorum (Siliștra), Axiopolis (satul Hinog, mai sus de Cernavodă), Capiđava (Calichioi), Carsium (Hirșova), Cius (Eschi-Sarai), Beroe (Valea Hogii), Troemsis (Iglița), Arrubium (Măcin), Noviodunum (Isacceă), Aegyssus (Tulcea) erau locuite de geți de ai noștri «așpri și neciopliți, care nu voiau să știe multe de noii stăpîni, romanii, și le făceau, uniți cu frații lor din stînga Dunării, multe necazuri» (V. Pîrvan: Inceputurile vieții romane la gurile Dunării, București 1923, pag. 71).

În vremea romanilor, Noviodunum era o cetate înfloritoare, puternică. Garnizoana de aici asigura paza Dunării, comerțul și drumurile spre Moldova. Pe șoseaua ce lega cetățile de pe malul drept al marelui fluviu se putea de asemenea călători fără temă, fără vamă.

Privim orașelul Isacceă de azi, răsfirat pe coline avînd multe case acoperite cu stuf și olane, cu garduri de rogojini, mai mult un sat mare cu pretenții orașenești, și ne întrebăm, oare unde va fi fost clădirea comunală ridicată aci de Tiberiu Claudiu Valens, primarul pe 5 ani al Noviodunum-ului din vremea împăratului Marc Aureliu (160-181)? O ridicase ajutat de alți doi primari de sate (vici) de Celsiu Celerin și Claudiu.

(V. Pîrvan, op. cit., pag. 124). Cine știe ce taine, ce inscripții romane și ce istorie necunoscută, ascund în inima lor colinele acestea pe care auto-camioanele noastre urcă și coboară și iarăși urcă din greu? Ne amintim cu drag de voevodul Saccea din secolul al XIII-lea, al cărui nume îl păstrează pînă astăzi orașelul acesta, de stăpînirea «basarabească» de aci a voevozilor noștri, a lui Nicolae Alexandru Basarab, a lui Radu I și a fiului său Mircea cel Mare. Viața înfloritoare din vremea lor o dovedește între multe comori și aceea descoperită întîmplător în anul 1907 în dealul Bădila de lingă Niculițel, care conținea cîteva mii de monede de la Mircea cel Bătrîn și alte monede de la Petru Mușat al moldovenilor și Ludovic cel Mare al Ungariei». (Const. Moisil: Introducere în numismatica Dobrogei, în Dobrogea, cincizeci de ani de viață romînească, București 1928, p. 155).

Cum călătorim spre un sfînt locaș de închinare, ne gîndim și la cel dintîi mitropolit al Țării Romînești, la Iachint de la Vicina (o localitate între Isaccea și Tulcea). Pe drumul acesta își va fi mînat și el pașii cu grijile păstoriei arhieresti.

De aici l-a luat Nicolae Alexandru Basarab în anul 1359 cu învoirea patriarhului din Constantinopol ca să fie părinte duhovnicesc în mitropolia nou înființată.

Dar cine ar putea istorisi în rînduri fugare bogatul trecut, viața fericită sau grelele încercări ale acestui oraș? Cine ar putea înfățișa luptele neamurilor care s-au încleștat aci, la Noviodunum sau Oblucița sau Isaccea, cum i s-a mai zis în cursul veacurilor? Ar trebui să ne oprim o clipă, să ingenuchem sărutînd urmele pașilor și amintirea marilor noștri strămoși, cei ce ne-au lăsat o moștenire binecuvîntată de Dumnezeu și rîvnită de oameni. Lui să-I mulțumim că din anul 1878 sîntem iarăși stăpîni în vechiul nostru pămînt dobrogean.

De la Isaccea la mînăstirea Cocoș nu sînt decît 7 km., dar variația reliefului uimește. Spun unii geografi — și cu drept cuvînt — că Dobrogea este o țară de piatră, de podiș și de deltă, patria granitului, împărăția păsărilor, a peștilor, a stufului... Privim dealurile ce coboară lin de la apus spre noi, pline de viș și pomi fructiferi și porumbiștile întunecate de verdeață, miriștile galbene ca aurul pe care stau snopii în clăi. Anul acesta a fost an bogat, binecuvîntat. Cotim la dreapta spre sfînta mînăstire. În fața noastră se întinde pădurea de tei, cu frunza lor argintie, cît vezi cu ochii, pînă se pierde în fundul zării. Împreună cu teii sînt frații lor stejarii și fagii. Pădurile Dobrogei se deosebesc de cele din Carpați. Nu sînt păduri trufașe ca cele de la munte, ci blînde și înmiresmate de florile teilor. Aci este împărăția albinelor. Să nu se mire nimeni aflînd că anul acesta au fost aduși aci peste 6.000 de stupi din toate părțile Dobrogei și chiar de dincolo de Dunăre, lucru nu tocmai ușor. Stuparii nu se gîndesc la osteneală, nici la cheltuială, cînd e vorba ca albinele lor să le dea miere de floare de tei. Cum vin ciobanii cu oile la pășune, așa vin stuparii cu albinele în pădure...

Pe vremuri, în Dobrogea erau păduri seculare și turcii prețuindu-le pentru bogăția lor în material de lucru, mai ales pentru corăbii, le cruțau cu o deosebită grijă. După pilda puterilor din Apus, în diferite părți ale împărăției se rezervau masivele forestiere cele mai frumoase, care se supuneau unei foarte severe paze. O asemenea pădure rezervată «sultanie», adică «grădină a împăratului...», a fost și pădurea de tei din centrul Nicu-

lițel, de unde se ducea la Stambul mierea atât de mult apreciată de turci, chiar după ce zahărul începe a se consuma în mod curent».

Pe la jumătatea veacului trecut, turcii au socotit să-și întărească hotarul de la Dunăre împotriva Rusiei și au colonizat în Dobrogea cerchezi aduși din Asia Mică. Pentru a-și întocmi satele și a-și construi gospodăriile, aceștia au defrișat pădurile păstrate cu grijă veacuri de-a rândul. După 1878 cerchezii s-au întors iarăși în locurile lor de baștină; în schimb, lemnul stejarilor de aici a fost exploatat mai departe fără nici o chibzuință de compania Strussberg ca traverse la construirea căilor ferate și de Comisiunea Europeană a Dunării la indignarea gurilor Dunării și mai ales a canalului Sulina. Puternicii piloni de stejar se pot vedea și astăzi.

Mînăstirea Cocoș (com. Niculițel-Tulcea). Șoseaua pe care mergem cotește puțin spre dreapta, apoi o luăm în urcuș pe stînga și deodată ne apare în față mînăstirea Cocoș, în toată frumusețea și măreția ei.

Inchipuți-vă o clopotniță masivă ca un turn medieval, construită din piatră, înaltă de 30 m. Oare ce clopotniță din București are această înălțime? Sus, cupola cu patru deschizături, pentru ca sunetul toacei și al clopotelor să poată fi auzit departe, departe, peste văi și dealuri... Razele soarelui se opresc în albul pereților ca să le dea și mai multă strălucire. Culoarea verzuiului cu care este vopsită tabla acoperișului se armonizează nespuse de frumos cu aceea a pereților. Clopotnița mînăstirii Cocoș e o bijuterie. De ce o fi însă atât de înaltă?

Aci este o taină pe care binecredincioșii romîni din partea locului, în smerenția lor, n-o mărturisesc. Cuprinde în sine tristeți din trecut, cînd Dobrogea era sub jugul turcesc și bisericile «ghiaurilor» n-aveau voie să întreacă geamiile stăpînitorilor. Crucea nu putea să întreacă semeția semilunei, nici sunetul clopotelor glasul muezinilor din minaretele moscheelor.

Bisericile creștinilor trebuiau să fie «mici, fără turle și fără clopote».

Veacuri de-a rîndul creștinii din imperiul turcesc n-au putut asculta decît toaca. Monotonia sunetului ei cuprindea o poveste tristă pe care au trăit-o închinătorii Mîntuitorului Hristos.

Una din cele mai frumoase creații ale poetului Vasile Alecsandri este poezia «Balcanul și Carpatul». Fiii neamului romînesc o știu din clasele primare. Ea sfîrșește cu cuvintele: «Și cîntă libertatea pe țărături dunărene».

Înălțimea și majestatea acestei clopotnițe cîntă libertatea atât de mult dorită; libertatea dobîndită prin jertfa bunicilor noștri și a ostașilor ruși, frații lor de arme la Grivița și Plevna, la Smîrdan și Opanez... Glasul clopotelor acestei clopotnițe este un imn de mulțumire, un strigăt către cer pentru toate binefacerile primite. Aș spune că este o răzbunare împotriva apăsării seculare...

De o parte și de alta a clopotniței sînt chiliile de zid cu fața spre biserică din incinta mînăstirii, construite în stil romînesc, cu arcade pe care sînt scrise citate din Sfînta Evanghelie, cu galerii și stîlpi puternici. Mînăstirea Cocoș este zidită în patru laturi. Pe latura dinspre răsărit sînt clopotnița, chiliile, stăreția; pe cea dinspre miazăzi, în același stil, arhondăria și un paraclis folosit mai ales iarna. În fața lor, un monument cu cruce deasupra. O placă de marmoră prinsă în el arată că: «Aci a fost masa vechiei biserici zidită la 1833 odată cu înființarea mînăstirii». În mijlocul mînăstirii se înalță biserica cea nouă cu trei turle și patru stîlpi în față. Pe latura dinspre miazănoapte a mînăstirii se înșiruie vechile ohilii de lemn, cu parter și etaj, care vor fi refăcute în curînd de Comisiunea Monu-

mentelor Istorice. In partea de apus, dealul și pădurea Cocoșului. Incântătoare poziție; minunat așezământ duhovnicesc.

Tradiția spune că pe la anul 1697 a fost aci un schit de lemn în care trăiau cinci călugări. Lumea din Niculițel și din alte împrejurări găsea alinări sufletești și scăpare la vreme de cumpănă.

Și când și schitul era primejduit, pădurea avea multe ascunzișuri. O legendă arată că în apropiere s-auzea cîntînd un cocoș sălbatec; de aici vine numele dat locului și schitului. Alți oameni spun că mai sus de schit s-ar fi bătut doi cocoși sălbatici, acolo unde nu știm ce mîini cucernice vor fi pus două cruci de lemn înlocuite din timp în timp și care se văd și astăzi pe culmea dinspre miazăzi-apus a mînăstirii.

Din bătrîni, din oameni buni se povestea că noaptea s-auzea bătînd aci o toacă. Se mai spunea că chiar turcii ziceau cum că unii dintre ei ar fi văzut în crucea nopții, cum toaca aceea o bătea un tînăr îmbrăcat în haine albe, adică un înger...

Istoria arată însă că în anul 1833 au venit aci trei călugări de la Sfințul Munte, romîni de neam. Mai înainte vreme își avuseseră metania la mînăstirea Neamțu. După multe ostenele în posturi și rugăciuni petrecute la Sînt-Agora s-au gîndit să se întoarcă în țară și să zidească o mînăstire. Cel mai în vîrstă dintre ei, anume Visarion, ar fi vrut să facă mînăstirea undeva în Ardeal. El era din părțile Făgărașului. Gherontie, ucenicul lui, era stăpînit de gîndul de a o zidi la Ierusalim și apoi să vină în țară; Isaia, al doilea ucenic al cuviosului Visarion, zicea s-o facă în Dobrogea. In cele din urmă, au tras sorți și sorțul a căzut pe cuvîntul lui Isaia.

Cei trei cuvioși au poposit mai întîi la Isaccea și de aci, din voia lui Dumnezeu și spusele oamenilor, s-au așezat în pădurea Cocoșului, nu departe de prisaca unei cadine, fosta soție a unuia din pașalele de la Dumăre. S-au rugat de dînsa și cu 350 de lire turcești au cumpărat locul pe care se află mînăstirea de astăzi; și-au înjghebat o gospodărioară și un schit, cu învoirea pașei de la Tulcea și cu îndatorirea ca bisericuța schitului să fie «mică, fără turle și fără clopote». Cuvioșii au dat schitului lor numele de «Cocoșul», după acela al locului păstrat în gurile oamenilor și totodată pentru a le aminti istorisirea evanghelică cu pocăința Sfințului Petru, care auzind cîntatul cocoșului «a ieșit afară și a plîns cu amar» (Matei XXVI, 75). Prin aceasta, cei trei cuvioși își hotărâu pocăința Sfințului Apostol ca pildă în rugăciunile lor și ale oamenilor.

Trebuie că a fost om harnic cuviosul Visarion și bine chibzuit în lucrul său, de vreme ce arhiereul grec din Tulcea l-a făcut arhimandrit și l-a întărit în dregătoria stărețească a noului schit. Aflăm că a dobîndit și de la sultanul din Constantinopol un firman pentru înființarea mînăstirii, pe care îl păstra cu multă grijă într-un loc tănuit.

Firmanul nu se află însă în arhiva mînăstirii și nici într-alt loc. Părinții din mînăstire spun că starețul Visarion a murit subit în anul 1860 și n-a apucat să arate locul unde-l ținea.

Numărul cuvioșilor s-a mărit cu vremea, cu frați de la Sfințul Munte și din țară. In anul 1853 a venit aci un baci ardelean anume Nicolae Hagî Ghiță Poenarul din Poiana Transilvaniei și a dăruit mînăstirii toată averea lui: 15.000 de galbeni, 500 de oi și 15 cai. Cu acești bani starețul Visarion a zidit o nouă biserică, lucru arătat și în pisania ei: «Această sfîntă și dumnezească biserică s-a zidit în anii de la Hristos 1853, pe timpul stăreției P.C. Arhimandrit Visarion, începătorul acestui sfînt locaș, dar cu cheltuiala... lui Hagî Ghiță Poenarul...».

Mulți creștini veneau aci în duminici și sărbători pentru rugăciuni și folos sufletesc. Uneori, chiar pașa de la Tulcea venea să se odihnească împreună cu ofițerii lui. Intindeau un covor pe iarba verde și luau masa și cafeaua, după obiceiul lor...

În anul 1878 Dobrogea a trecut la patria mamă. Monahii sfintei mănăstiri au desfăcut bolta bisericii și i-au adăugat cele trei turle, ce se înalță svelte deasupra acoperișului. Stărețea pe atunci cuviosul Daniil Arhimandritul, urmașul lui Visarion (1860-1884). Tot în vremea lui Daniil s-a zidit și clopotnița. Clădirea ei a durat 19 ani (1864-1883). De asemenea, paraclisul de lângă arhondărie. Inscricția clopotniței arată «...sub păstoria P.S.S. Episcopului Iosif Gheorghian al Dunării de Jos s-a zidit această clopotniță și un paraclis cu hramul Adormirea Maicii Domnului, prin stăruința și cu cheltuiala soborului sfintei mănăstiri Cocoșul, pe timpul stăreției P.C. Arhimandrit Daniil, în anul al 23-lea al stăreției sale și în anul mîntuirii 1883». Iosif Gheorghian a fost episcop al Dunării de Jos între anii 1879-1886.

Orice instituție progresează dacă are parte de conducători cinstiți și harnici. În timpul stăreților Visarion (1833-1860) și Daniil (1860-1884) mînăstirea Cocoșul a cunoscut o bună sporire și în rugă și în muncă. Oamenii binecredincioși i-au mărit averea cu daniile lor.

Arhimandritul Nicandru Boia (20 nov. 1884-15 nov. 1887), urmașul lui Daniil, era om bun din fire, dar cam lăsător. A cerut singur să fie scos din stăreție. A rămas însă mai departe în mînăstire. În 1893 îl aflăm tipărind la Tulcea un Acatist.

Arhimandritul Corneliu Săbăreanu (18 nov. 1887-25 mai 1890), călugăr și schimnic din Sfîntul Munte, ridicat la treapta de arhimandrit de episcopul Partenie Clinceni al Dunării de Jos (1886-1902) «prăpădea averea mînăstirii». Pentru aceasta a fost înlăturat și supus judecății. Datoria mînăstirii ajunsese la 30.000 lei aur, o sumă nespuse de mare pentru vremea aceea.

După Corneliu a fost ales stareț ieromonahul Acachie Goșea (1890-1902). Datorită înțelepciunii și tactului cuviosului Acachie s-a statornicit iarăși liniștea, disciplina și dragostea de muncă în sfîntul locaș. A organizat Consiliul Economic. Cum era hărțuit în tot felul cu datoriile făcute pe seama mînăstirii de nevrednicul înaintaș, Acachie fiind sfătuit și de episcopul său și în înțelegere cu obștea mînăstirii, la 10 ianuarie 1892 a făcut danie statului român pădurea «cea frumoasă» de 850 ha., și moșia Lozova în suprafață de 416 ha., oprind pentru mînăstire numai 200 ha. păduri și pămînt arabil, statul luîndu-și sarcina să plătească datoria de 30.000 lei și celelalte ipoteci și să ia pe călugări în bugetul său. S-a întocmit un proiect de lege pe care Adunarea Deputaților l-a votat la 16 nov. 1893 cu 61 voturi contra 1 și Senatul, la 25 ianuarie 1894 în unanimitate (35 voturi).

După scurta stăreție a ieromonahului Ilarie Munteanu, fostul casier al mînăstirii (1902-1904), noul episcop Pimen Georgescu (1902-1909) s-a gîndit să aducă aci un om harnic și priceput în persoana arhimandritului Varsanufie Ionescu de la schitul Predeal (1904-1909). Acesta a vîndut vitelul mînăstirii de la balta Cătrileț de lângă Marea Neagră, pe care nu le mai putea îngriji fiind prea departe, și cu suma luată pe ele, în primăvara anului 1905, față fiind și episcopul Pimen, a pus temelie unor clădiri noi: bucătărie, trapeză, pitărie, chelărie, prescurărie, care în 1909 au fost terminate de roșu și acoperite.

Din nenorocire și stăreția cuviosului Varsanufie s-a sfârșit cu o anchetă și cu lipsa a 20.000 lei din patrimoniul mănăstirii» De multe ori, oamenii mari se pot înșela asupra virtuților colaboratorilor lor.

Are dreptate poetul Ovidiu, când spune: «Deci sînt și minți divine ce pot să se înșe'e. Și sînt și multe lucruri ce nu poți să le știi» (Publius Ovidius Naso: Scrisori din exil, în romînește de Teodor Naum, București 1957, pag. 63).

Mîhnit de aceasta, episcopul Nifon (Niculescu) a trimis aci pe arhimandritul său de scaun, de la Sfînta Episcopie a Dunării de Jos, adică pe cuviosul Roman Sorescu (1909-1918). Acesta a fost om harnic, priceput și cinstit. Născut la 4 aprilie 1876 în com. Cobia-Dîmbovița, călugăr și diacon la mînăstirea Ciolanu-Buzău, preoțit la Sinaia unde a fost casier și eclesiarh; în urmă, arhimandrit de scaun la Episcopia Dunării de Jos.

Starețul Roman Sorescu și-a pus tot sufletul pentru ridicarea mînăstirii Cocoșul. Poate fi socotit ca al doilea ctitor al ei. Ajutat de arhitectul Toma Dobrescu din București, a terminat paraclisul și chiliile începute de înaintașul său. Între anii 1911-1913 a construit după planurile aceluiași arhitect actuala biserică. Din suma de 40.000 lei primită de la Ministerul Cultelor a cumpărat două clopote mari. Apoi a adus în mînăstire o tipografie dăruită de ministrul Spiru Haret; a înființat și ateliere de: lăcătușerie, tinichigerie, tîmplărie, dogărie, lemnărie, rotărie, croitorie, cismărie, baie, școală de cîntăreți, fabrică de lumînări. În anul 1910 a dobîndit de la Ministerul Agriculturii și Domeniilor 100 ha. din pămîntul Statului...

Toate acestea mărturisesc munca, priceperea și dragostea starețului arhimandrit Roman Sorescu pentru mînăstirea Cocoș.

Scrie la Sfînta Carte: «Cînd dobîndim lumea, atunci în groapă ne sălășluim», așa și cu mînăstirea aceasta. A venit războiul din 1916-1918 cu toată urgia lui. Prea Cuviosul Roman Sorescu însoțit de 25 de călugări s-a refugiat la mînăstirea Noua Neamț din Basarabia (Republica Moldovenească), unde au stat pînă în anul 1919, cînd iarăși s-au întors la chinovia lor. Călugării rămași pe loc au fost internați cu toții, iar mînăstirea jefuită. În 1940 a fost cutremurul. Altă nenorocire...; biserica stricată, clopotnița la fel. În anul 1954 s-a reparat biserica, în 1955 s-a refăcut clopotnița în starea bună în care o aflăm astăzi. În anii 1957-1958 va fi refăcută pictura.

Insemnăm mai jos numele stareților sfîntei mînăstiri din anul 1918 pînă în prezent:

Arhimandritul Nifon Plopeanu, 1918-1925.

Arhimandritul Filaret Crăcinunescu, 1925-1938. În timpul lui au fost plantate 10 ha de vie, 31 ha. pomi și s-au făcut reparații la clădiri.

Arhimandritul Porfirie Ștefănescu, 1938-1942.

Protosinghelul Damaschin Doruș, 1942-1944.

Ieromonahul Cleopa Grigoraș, 1944-1947.

Prootsinghelul Damaschin Doruș, 1947-1949.

Protosinghelul Antim Tabacu, 1949-1950.

Protosinghelul Porfirie Sarapavon, 1950-1952.

Protosinghelul Damaschin Doruș, 1952-1957. În timpul său s-au refăcut clopotnița și biserica, după cum s-a arătat mai sus.

Aceasta este scurta istorie a sfîntei mînăstiri Cocoșul, care a întîmpinat vremuri și bune și rele, după cum a fost inima și cugetul stareților ei și împrejurările grele și neprevăzute ce au venit asupra-i.

Biserica Ortodoxă prăznuiește la 28 august amintirea Sfântului Moise Arapul, cel ce a fost vătaf de tîlhari, dar care prin pocăință nespusă s-a învrednicit de preoție și chiar de sfințenie. În istorisirea vieții lui citim că: «Greșelile sfinților celor ce au fost, mai înainte nu se tănuiesc, spre mărirea lui Dumnezeu, că prin milostivirea Sa, scoate vrednici dintre nevrednici și drepti dintre păcătoși. Trebuie să se știe ce fel de viață au avut și în ce fel de pocăință și iubire de Dumnezeu au fost».

Așa și noi. Am arătat și cele bune și cele rele din trecutul sfintei mînăstiri Cocoșul, ca să se știe și binele și răul pe care îl pot aduce unui sfînt locaș de închinare conducătorii cei vrednici și cei nevrednici și să se ia aminte că nu numai Dumnezeu judecă faptele noastre, ci și oamenii, mai ales oamenii. Cît de departe ar fi ajuns mînăstirea Cocoșul dacă toți stareții ei ar fi fost oameni cu frica lui Dumnezeu... Lăsăm cititorului să cugete singur.

Obștea acestei sfinte mînăstiri se compune astăzi din 44 viețuitori: 9 preoți, 2 diaconi, 22 călugări și 11 frați. Ne-au primit cu drag, cu prea cuviosul stareț Damaschin Doruș în frunte.

Lăsăm cele ce avem cu noi afară la umbra duzilor din curtea mînăstirii și intrăm în biserică să mulțumim Bunului Dumnezeu că ne-a învrednicit să ajungem aci. Biserica mare. O adevărată catedrală. Tîmplă frumoasă, aurită. Prea cuviosul Damaschin ne informează că este vechea tîmplă de la biserică din 1853. Dvera, adică perdeaua de la ușile împărătești este de mătase. Pe ea este pictată Sfînta Treime, hramul sfîntului locaș. Sfeșnice împărătești mari de alamă, fiecare avînd cîte trei brațe albe, înalte, pentru luminări. Pictura în stil neo-bizantin, frumos executată de pictorul F. D. Biase. Are însă nevoie de refacere în părțile deteriorate de cutremur. În peretele ctitoricesc, chipurile cuviosului Visarion începătorul de obște de aci, al episcopului Nifon (Niculescu) al Dunării de Jos și al harnicului stareț Roman Sorescu arhimandritul.

În peretele din stînga, între altele, chipurile sfinților Dimitrie Basarabov, Epifanie și Teodosie; în cel din dreapta, Roman Melodul, Grigorie Decapolitul și Atanasie cel din Aton. Plăcile de mozaic de jos completează în chip armonios podoba sfîntului locaș.

În acest timp, binevoitorii noștri amfitrioni au așezat afară la umbra deasă a duzilor pitici, o masă lungă încăpătoare, ca pentru 60 de persoane. Nu așteptăm multe poftiri, mai ales că de aseară pînă acum a trecut cam mult timp. Și apoi aburii borșului pescăresc ne îmbie să nu zăbovim... Ceea ce ne mișcă în chip deosebit este «iubirea de prieteșug» a cuviosilor monahi față de noi, ostenelile «directorului» nostru părintele Sebastian Vlădescu, care tot aleargă de la un cap la altul al mesii întrebîndu-ne ce ne mai trebuiește... Și servește omul «ca cel ce slujește», cum scrie la Sfînta Carte. Nici iubitul nostru arhimandrit și împreună-călător Teofil Pandele nu vrea să rămînă dator cu slujirea... Nu știu cum, dar tare am vrea să-i cîntăm: «Întru mulți ani, stăpîne, întru mulți ani...».

Se fac și urări de sănătate. Părintele Vlădescu închină pentru Prea Fericitul Părintele nostru Justinian Patriarhul, pentru Prea Sfințitul Chesarie Episcopul, pentru autoritățile Statului... Nu sînt uitați nici prietenii noștri cei ce ne însoțesc: Teofil Pandele și cucernicul frate întru Domnul protopopul Ivan Grădinaru. Sfinția Sa încheie cu urări de bine și bună sporire pentru cuviosul stareț Damaschin și obștea sfintei mînăstiri Cocoșul.

Acesta ne mulțumește pentru «cinstea» poposirii noastre aci, istori-sindu-ne și câteva crîmpeie din trecutul așezămîntului duhovnicesc pe care îl conduce.

Cîteva ceasuri de odihnă pe iarba verde, la umbra pomilor și a sfin-tuluș locaș ne întăresc puterile pentru continuarea călătoriei. La orele 5 facem Vecernie. Corul preoților noștri dă răspunsurile, iar la sfîrșit, față fiind cuvioșii cei ce n-aveau de împlinit «ascultări» mai departe de mînăstire, a cîntat cîteva imne din repertoriul coralei; dirijor: părintele Ion Hagiu de la biserica Cuțitul de Argint.

La urmă, ne luăm rămas bun de la părintele Damaschin și de la cuvioșii obștei cei ce se ostenesc aci pentru mîntuirea sufletelor lor și ale altor binecredincioși creștini și părăsim sfînta mînăstire Cocoșul, dînd laudă Domnului că ne-a învrednicit s-o vedem.

Mînăstirea Saun sau Saon (com. Parcheș-Tulcea). Din șoseaua principală care leagă Isaccea de Tulcea, se desface un drum de care, drept spre mieznoapte, printre porumbiști, floarea soarelui, grîne și alte păioase. La o depărtare de 3 km., adică în capul acestui drum, se află mînăstirea Saun. Dîncolo de ea se întinde luciul bălții cu același nume, pe o lungime de aproape 20 km., paralel cu Dunărea, care mai ales în timpul revărsărilor îi dăruiește din mulțimea apelor sale și din bogăția peștilor ce se află întrînsa.

Biserica cea nouă a mînăstirii se vede de departe, înaltă, zveltă, cu trei turle albe ce strălucesc în razele soarelui; cupole verzi în stilul bisericilor lui Ștefan cel Mare înconjură turlele ca o dantelă... Biserica aceasta pare că a ieșit în chip minunat din adîncul apelor bătrînelui fluviu sau din luminișul bălții rotunde ca fundul unui ceaun de lîngă ea.

De altfel, chiar numele de Saun și l-a luat de la cuvîntul ceaun, și aceasta din pricina bălții de alături care are forma unei căldări sau a unui tuci sau ceaun, cum se spune în limbaj popular. La începutul veacului nostru, statul român a dăruit schitului Saun «o limbă de apă în vatra lui pentru vînat pește», adică balta aceasta de lîngă schit. La 1 septembrie 1912, episcopul Nifon al Dunării de Jos a pus temelia bisericii celei noi cu hramul «Inălțarea Domnului» și în cinstea Sfîntului «Simeon Stîlpnicul». prăznuit în ziua începerii lucrului.

Biserica s-a zidit anevoie din pricina sărăciei, a împrejurărilor războiului din 1916-1918, a stricăciunilor ce i s-au întîmplat în cursul anilor, a cutremurului din 1940. O biserică monumentală ca aceasta, ce domină valea Dunării și dealul Sarica nu putea fi sfîrșită cu ușurința la care s-au gîndit cei ce i-au pus temelia. S-au mai adăugat la acestea schimbările ce s-au făcut aci, fiindcă la început a fost schit de călugări, cum vom vedea, și apoi mînăstire de călugărițe, precum și neglijarea, negăsirea sau lenea unor stareți de aci. Cu ajutorul lui Dumnezeu și rîvna oamenilor celor ce iubesc podoaba casei Sale, s-a ajuns astăzi la pictatul acestei biserici. Prea cuviosul pictor Sofian Boghiu și ajutoarele sale se străduiesc cu multă sîrguință să facă lucrarea.

În cuprinsul mînăstirii Saun se află: biserica cea nouă amintită mai sus, biserica veche în care am fost primiți, zidită în anul 1881, arsă în 1905, refăcută și reparată în cursul vremii de mai multe ori, avînd același hram al «Inălțării Domnului», și un paraclis tot atît de vechi, reparat în anul 1945, avînd hramul «Intrarea în biserică a Maicii Domnului».

În jurul acestora, bulucite ca oile în strunga unui cioban, sînt chiliile maicilor, locuințe modeste din chirpici, acoperite cu stuf, în care vie-

țuiesc cele 54 de călugărițe de sub ascultarea maicii starețe Neonila Bolea, femeie în puterea vârstei, foarte harnică și mult iubită de întregul sobor.

La Saun ne-am încredințat odată mai mult că «omul sfințește locul...». Maicile duc viață chinovială, adică trăiesc, muncesc, se hrănesc și se roagă în comun. Cele 6 maici bătrâne au «ascultări» după puterile lor și privesc fericite la munca celor mai tinere. Din cînd în cînd, ele vin în atelierul de covoare și caută îndelung la cele 12 maici, ce lucruri minunate scot din mîinile lor...

Hărnicia cuvioaselor de la Saun se vede și din aceea că își cultivă singure cele 42 ha. de pămînt arabil pe care îl are mînăstirea, cele 4 ha. de vie; singure își îngrijesc cele 20 ha. de pomi din livada mînăstirii. Și în fruntea tuturor, la tot felul de osteneți, e maica Neonila.

Coborîm pe o cărare spre baltă, printr-o prea frumoasă grădină de zarzavat. În marginea apei, ascunși după o salcie pletoasă, sub miște «poloage» de pînză curată s-au culcat pescarii. Sînt pescarii Statului, care odihnesc însă aci, lîngă mînăstire. După cît am priceput, lucrul stă așa: sfînta mînăstire are vin, iar pescarii au tain, adică o anumită cantitate de pește ce li se cuvine, în afară de salariul lor. Și pentru că de cînd e lumea și pămîntul «trocul», adică «schimbul în natură» de produse a fost folosit de oamenii muncitori, tot astfel și acum: pescarii dobîndesc cîte o gură de vin, cînd sosesc osteneți, iar maicile se pot hrăni din cînd în cînd cu pește, fie «pe jeratic de cărbuni», cum scrie Sfîntul Apostol și Evanghelistul Ioan (XXI, 9), fie sub formă de «borș pescăresc», sau prăjit în rodul măslinului.

Poloagele sub care dorm pescarii îi apără de înțepăturile țînțarilor. Alături, lîngă fumeizarea unui foc sînt uneltele de pescuit. La cîțiva metri mai departe se întinde apa bălții ca luciul oglinzii. În zori de zi, vor începe iarăși lucrul...

Ne întoarcem în biserică. E destul de încăpătoare, frumoasă. Icoanele împărătești înfățișează chipul Mîntuitorului Hristos, al Maicii Domnului și al celorlalți sfinți în mărime aproape naturală. Deasupra ușilor împărătești, Sfîntul Duh în chip de porumbel în mijlocul unei rozete cu raze aurii. Sfîntul altar e o podoabă. Pretutendeni, o curățenie pilduitoare. Sînt de față și cei doi preoți slujitori ai mînăstirii, protosinghelul Clement Georgescu și Galaction Ruse, maica stareță și întreg soborul. Părintele Ioan Hagiu dă tonul. Corala preoților bucureșteni cîntă cîteva imne din bogatul său repertoriu. Toți ne simțim în lumea de dincolo. La sfîrșit, părintele Vlădescu arată soborului mînăstirii scopul călătoriei, de a ne înălța inimile cercetînd cetățile evlaviei străbune, de a lua pilde și învățăminte și puteri de muncă în apostolia noastră. Sf. Sa încheie dorind tuturor maicilor bună sporire sufletească și viață lungă. Maica Neonila în cuvîntul său înfățișează pe scurt trecutul acestui sfînt așezămînt:

«În anul 1846 s-au statornicit aci cîțiva monahi din obștea cuviosului arhimandrit Atanasie Lisavenco de la Celicul de Jos, fiind tot sub «ascultarea» sa și au întemeiat un schit din cîteva chilii și un paraclis, toate din chirpici. Cuvioșii trăiau din lucrul cîmpului, cultivarea zarzavaturilor și din pescuit.

În 1881, episcopul Iosif Gheorghjan al Dunării de Jos a adus aci pe toți monahii din Celic, hotărînd ca Saunul să fie schit aparte cu stareți aleși din sînul obștei sale. Astfel a viețuit schitul pînă la 31 octombrie 1909, cînd a fost trecut sub chivernisirea și ascultarea mînăstirii Cocoș.

În anul 1916 a fost iarăși socotit schit de sine stătător. Din anul 1930 pînă astăzi Saunul este mînăstire de maici. Monahii de aici au fost mutați la Cocoș.

«Ne străduim aci, zice maica stareță, încheind cuvîntul său, ca să fim vrednice de nădejtile ce-și pun în noi Prea Fericitul Patriarh Justinian și Prea Sfințitul nostru Chesarie. Dumnezeu să le ajute în călăuzirea suflătoare a noastră și a altora ca noi. Mulțumim sfinților vostri pentru osteneala de a veni aci să ne împărtășiți din dragostea și apostolia ce dăruiti poporului b'necredincios. Să trăiți!».

Amintim mai jos numele stareților dintre anii 1881-1909:

1. Ieromonahul Nicolae Haret 1881-1892. Om harnic și priceput.
2. Arhimandritul Evsevie Savenco 1892-1899. Bun gospodar, cunoscător mai ales în pomicultură. A plantat și altoit grădina de pomi fructiferi.
3. Arhimandritul Filimon Crioborodov 1899-1905. Bun cîntăreț. Avea o profundă voce de bas cunoscută de toată lumea din împrejurimi. În vremea lui s-a întîmplat o mare nenorocire. Schitul a luat foc de la stuful din baltă. Oamenii de atunci, ca și mulți din cei de azi, au răul obicei ca iarna să dea foc stufului. Din pricina acestei nenorociri, cuviosul Filimon a căzut în patima beției și a fost înlocuit din stareție. În anul 1910 a plecat în Manciuia cu niște tătari dobrogeni care au emigrat și nu s-a mai întors de acolo.

4. Arhimandritul Ilarion Guțulov 1905-1906.

5. Protosinghelul Arsenie Gratie 1906-1909. Era român de peste Prut. Om harnic. A sfințit însă urît. Nu știm dacă pentru nevoile mînăstirii sau pentru sine, a făcut un împrumut de 5.000 lei, sumă mare pentru vremea aceea și nu i-a mai plătit. La cercetările ce s-au făcut, s-a constatat că bieții călugări din obștea mînăstirii nici nu știau ce e aceea «poziță», pe care starețul Arsenie o semnase în numele lor.

În anul 1909 schitul Saun a fost pus, cum s-a arătat, sub ascultarea stareților mînăstirii Cocoș, arhimandriții Roman Sorescu (1909-1918), Nifon Ploeanu (1918-1925) și Filaret Crăciunescu (1925-1938).

În 1930 a fost prefăcut în mînăstire de maici. Cea dintîi stareță a fost maica Ambrozia Dumitrescu (1930-1931) născută din părinți dobrogeni, dar cu metania la mînăstirea Rățești de pe valea Buzăului.

2. Monahia Magdalena Gherasimescu (1931-1933) romîncă din Republica Moldovenească. În timpul ei s-a început plantarea viei mînăstirii.

3. Monahia Ghenadia Simionov (1933-1937) de fel din Dobrogea. În vremea stareției sale au fost plantate 35 ha. cu pomi roditori și 6 ha. de vie. De la ea a rămas și un grajd de piatră acoperit cu tablă.

4. Monahia Magdalena Nicolae (1937-1938) născută în Tulcea a fost o bună chivernisitoare a gospodăriei sfîntului așezămînt.

5. Monahia Pamfilia Iordache (1938-1946) din Galați s-a arătat o stareță harnică și pricepută. Ea a făcut o casă cu 5 încăperi din paiantă, acoperită cu stuf, o cramă pentru păstrarea vinului, un coșar acoperit cu tablă și un grajd de vite. Tot ea a pus temeliala unui corp de case cu 18 camere și 2 săli marj cu subsol.

6. Monahia Neonila Bolea (1946-1948) născută în comuna Vlădeni, raionul Murgeni din Moldova. Cine nu-și amintește de cumplita secetă din anul 1946? Datorită grijei și priceperii cuvioasei Neonila maicii de Saun

au avut hrana trebuincioasă. Dînsa a făcut un grajd pentru oi acoperit cu stuf și locuință pentru ciobani, a reparat stăreția înlocuind tabla veche de pe acoperiș cu alta nouă, precum și un corp de chilii.

7. Monahia Maria Ododenco (1948-1952) născută în Sulina, cu mețaina în mînăstirea Celic-Dere (în prezent stareța acelei mînăstiri). Vrednicia ei o arată lucrările săvîrșite în Saun: o moară de vînt, o roată de udat grădina de zarzavat, trapeza din cărămidă acoperită cu tablă, pictura de pe doi pereți din trapeză făcută chiar de dînsa împreună cu monahia Salomeia. A refăcut deasemenea vechiul paraclis și pictura lui, fiind sfințit în anul 1952 de Prea Sfințitul Chesarie Păunescu episcopul Dunării de Jos.

8. Monahia Neonila Bolea (1953 pînă azi 1957).

Reparația Bisericii celei vechi (din 1881) tencuită din nou, învelită cu tablă galvanizată; clădirea unui corp de chilii cu două fațade, compus din 8 camere (4×3,50 m. fiecare), 2 săli și 2 pridvoare în amîndouă părțile, cu acoperiș de tablă; reparația bisericii celei mari, (începută în 1912) ale cărei turlă fuseseră dărîmate de cutremurul din 1949. A reparat și poleit tîmpla. În prezent se lucrează la o nouă pictură a sfîntului locaș, pictură în frescă în stil bizantin, pe care o face talentatul arhimandrit pictor Sofian Boghiu. Toate acestea se numesc hărnicie, pricepere, osteneală, rîvnă, dragoste pentru Casa Domnului, suflet. Adăugăm și aceea că maica Neonila ajutată fiind de întreg soborul sfîntei mînăstiri, vrednic de toată lauda, a mai zidit un atelier de țesut covoare alcătuit din două încăperi mari acoperite cu tablă, o magazie din cărămidă și paianță, un grajd pentru porci lung de 12 m. acoperit cu stuf, o uscătorie sistematică pentru fructe, cu 24 de grătare. Cuvioasa stareță se îngrijește și de partea sufletească a soborului său. Trei surori urmează cursurile seminarului Teologic monahal din mînăstirea Hurezu; Altele învață cu sîrg în școala monahală de aici, școala de șapte ani, ca să poată primi «cinstitul chip îngeresc» al călugăriei.

Cine ia osteneala drumului pînă la Saun se întoarce cu mult folos sufletesc. Noi dăm laudă Domnului pentru toate cele ce vedem în acest stup al hărnicej și sfînțeniei. Ne închinăm și părăsim mînăstirea, cîntînd soborului «mulți ani trăiască». Afară a înoptat. Farurile autocamioanelor luminează calea. Unii din noi privim înapoi, gîndind că Dumnezeu știe de vom mai veni vreodată în aceste meleaguri dunărene sau la sfînta mînăstire Saun. «Omul ca iarba, zilele lui ca floarea cîmpului», așa zice psalmistul.

Mînăstirea Celic-Dere (com. Telița-Tulcea) se află la o depărtare de aproape 10 km. spre sud-est de mînăstirea Saun, pe valea pîrîului Celicul, de la care și-a luat și numele. Cuvîntul turcesc Celic-Dere înseamnă în limba noastră «vale de oțel». I se spune astfel pentru că în susul apei acestui pîrîu s-au găsit arme de fier, din vremuri străvechi. De jur împrejurul mînăstirii se întinde pădurea. Apa Celicului trece chiar prin mijlocul sfîntului așezămînt.

Chiliile călugărești sînt răspîndite ca o turmă de oi la păscut pe cele două versante într-o poiană încîntătoare. Pe un tăpșan, spre soare răsare se înalță marea biserica mînăstirii cu trei turlă înalte, frumoase, iar mai jos de ea, o moară de vînt, grajdurile, magazia. În stînga e stăreția, iar în fața ei, două clădiri masive de piatră cu parter și etaj, în care se află un paraclis cu hramul «Acoperămîntul Maicii Domnului», cancelaria, atelierele de covoare, croitorie și broderie. Sus pe malul de apus al Celicului,

cimitirul și o peșteră despre care se spune că avea aproape 40 m. lungime în inima pământului. Aci se puneau osemintele maicilor. Acum este astupată. Ceva mai jos de ea, chiliile cuvioaselor care locuiesc în această parte a mînăstirii. Toate aceste zidiri, biserica, stăreția, atelierile și chiliile au fost făcute după anul 1900, după planurile arhitectului Toma Dobrescu. Vechile așezări din chirpici din anul 1847 au fost înecate de apa Celicului. Maicile bătrîne istorisesc cum într-o primăvară «a plouat la munte» cum spun ele și a venit apa Celicului năpraznică și le-a stricat. Valurile mînioase au dus cu ele și două călugărițe. Cum din pricina configurației de pantă a terenului nu s-au putut strînge noile zidiri în patruleter, cum e la Cocoș, sau într-alte părți, arhitectul a folosit sistemul pavilionar. Așa se explică răspîndirea chiliilor într-o parte și alta a văii pîriului Celic.

Mînăstirea Celic-Dere a fost întemeiată în anul 1844 de niște călugări romîni și de călugării ruși, arhimandritul Atanasie Lisavenco și schimonahul Paisie, cu aprobarea mitropolitului grec Dionisie de la Tulcea. În luna august 1846, arhimandritul Atanasie a adus la Celic vreo 60 de familii de ruși din Basarabia. Au trecut granița spunînd că merg la hram la mînăstire și au rămas aci. Din pricina aceasta s-au născut neînțelegeri și călugării romîni s-au răspîndit pe la alte mînăstiri. N-au rămas decît trei inși, doi preoți și un diacon, între care și arhimandritul Dositei Crihană, care după cîtva timp a plecat și el la Sulina unde a slujit ca preot.

Arhimandritul Atanasie Lisavenco a tuns în monahism toate fetele și femeile (vreo 200 persoane în 1847) și a făcut aci mînăstire de maici. Pentru bărbați a clădit pe valea Celicului, cam la 2 km. depărtare, o bisericuță cu hramul «Acoperămîntul Maicii Domnului» și mai multe chilii înființînd astfel și o mînăstire de monahi cu numele de Celicul Mic, care nu mai există astăzi.

Și au trecut anii... În 1878 Dobrogea s-a întors la patria mamă. Episcopul Iosif Gheorghian al Dunării de Jos (1879—1886) a socotit că e lucru necuvios prea marea apropiere dintre cele două mînăstiri, Celicul Mare și Celicul Mic. Avea motivele lui îndreptățite... Pentru aceasta a mutat călugării de la Celicul Mic la Saun și în locul lor a adus călugărițe din Celicul Mare, punindu-le tot sub ascultarea și grija stareței de acolo.

Urmașii acestui ierarh la cîrma eparhiei pot fi socotiți pe drept cuvînt ctitori ai mînăstirii. Și nu numai ai Celicului, ci și la Cocoș și la Saun.

Au căutat cu rîvnă stăruitoare să facă din ele vetre de cultură romînească, pilde de hărnicie pentru satele din jurul lor și chiar pentru întreaga Dobroge. Statul a sprijinit cu înțelegere năzuințele ierarhilor.

La 1 septembrie 1909, episcopul Nifon a înființat în mînăstirea Celicul Mare o școală de adulte, obligînd pe toate maicile și surorile pînă la 40 de ani să urmeze la cursuri. După ce au învățat scris și citit romînesc, au trecut la ceaslov, la octoii și psaltire. Și astfel s-a început a se folosi limba romînă în slujba bisericească. Un profesor de muzică a fost detașat aci, să le învețe cîntarea bisericească în limba romînă, cor și psaltichie. Totodată, prin stăruința ierarhului, maicile au fost trecute în bugetul statului.

La 11 octombrie 1909 Nifon a înființat în mînăstire o școală de pictură bisericească, de țesătorie națională și de confecționare de vestimente sacre, donînd și suma de 1.000 lei ca prim fond pentru procurarea materialului și începerea lucrului. Școala a fost pusă sub «ocrotirea» sfîntei Ana «mama Maicii Domnului». Cursul școlii de pictură ținea 6 ani. Satele Dobrogei

aveau nevoie de icoane. O astfel de școală împlinea o mare lipsă. Cursul școlii de țesătorie dura 3 ani. Dobrogea avea nevoie de pânze și scoarțe românești. Cine voia să învețe țesutul vestmintelor bisericești cu fir de aur și argint, urma 4 ani. Scopul acestei secții era ca preoții dobrogeni să poată găsi cu înlesnire materialul trebuitor pentru vestimintele bisericești. Un regulament amănunțit statornicea funcționarea acestor cursuri. Fiecare secție avea câte două maestre. Acestea alegeau dintre ele o directoare pe timp de 3 ani, care era sub «ascultarea» stareței și a comitetului mănăstirii. Episcopul eparhiot aproba alegerea făcută.

Regulamentul prevedea că în aceste școli de pictură și de țesătorie să fie primite surorile și maicile cele ce aveau patru clase primare și cele ce știau să scrie și să vorbească bine românește. Puteau fi primite și monahiile dintr-alte eparhii trimise în scopul arătat, însă numai cu aprobarea episcopului Dunării de Jos. La sfârșitul cursurilor, elevele depuneau un examen de diplomă.

Amintim că absolventele școlii de pictură de la Celic-Dere au pictat între altele timpla bisericii de la cimitirul din Galați și icoane; deasemenea, paraclisul mănăstirii. Buna sporire a școlii de țesătorie se vede din aceea că la 3 martie 1911 s-a pus piatra unui nou local pentru ea și că i s-a mai adăugat o secție de broderie artistică.

Insemnăm aci ca o pioasă aducere aminte, numele celor dintii profesoare ale acestor școli:

1. Monahia Aglaida Luchian, maestră de pictură și dirijoarea corului vocal. Născută la 4 august 1874 în orașul Tulcea, unde a urmat clasele primare. A intrat ca soră în Celic în anul 1892. Călugarită în 1895. Absolventă cu diplomă a Academiei de pictură din Petersburg (azi Leningrad), unde a fost trimisă de mănăstire. «Vorbește perfect grecește și rusește», în afară de limba română.

2. Colega ei, monahia Valentina a absolvit aceeași Academie. «A murit prea de timpuriu lăsând un mare gol și o nepusă jale în mănăstire». (Arhimandritul Roman Sorescu: Mănăstirii dobrogene, București 1914 pag. 140). A avut un suflet distins, delicat, bun. Maicile cele bătrâne lăcrămează și astăzi amintindu-și de dînsa. A fost un talent. Cine privește icoanele împărătești din catapeteasma paraclisului sfintei mănăstiri pictate de ea se încredințează ce pierdere mare a fost moartea ei pentru școala de pictură.

3. Monahia Nectaria Nicolau profesoară la școala de adulte și de psaltichie și directoare a școlii de țesătorie. Născută la 1 octombrie 1878 în comuna Perieți-Ialomița. Cursul primar și secundar la Brașov. «Vorbește bine limba germană». Călugarită în 1902 la mănăstirea Pasărea de lângă București. Retrasă apoi la Hurezu. La 1 noiembrie 1913, numită profesoară la Celic Dere.

4. Monahia Magdalena Niculescu absolventă a școlii de broderii de la Azilul Elena Doamna din București. Numită în 1912 profesoară la secția de broderie artistică de la această mănăstire.

5. Sora Florica Pretorian fiind trimisă de mănăstire, a absolvit Conservatorul de Muzică din București; dirijoarea corului după maica Aglaida.

Chipuri și nume care nu s-a uitat... Munca lor a fost piatră de temelie în cetatea suflească de la Celic-Dere.

Episcopul Nifon Niculescu a fost un adevărat părinte și ctitor — cum am spus — al acestei mănăstiri. Sub îndrumarea lui s-au plantat lângă mănăstire 2 ha. cu viță de soi din Algeria; la confluența apelor Celicului cu

Telița a pus să se cultive grădiniere de zarzavat. În acest scop a adus 2 monahi pricepuți în munca aceasta de la Saun; în dealul Sarica s-au replantat 10 ha. cu viță americană. Aci lucrau maicile cele ce nu erau în școală sau atelier.

Toate acestea înfățișează o rivnă deosebită pentru temeinicia viitorului mînăstirii. Ruga și munca își găseau sălășluire în același înalt înțeles al vieții creștine. Ierarhul și soborul își dăruiau toate puterile pentru buna sporire întru toate a duhovnicescului așezămînt, care trebuia să slujească drept pildă și icoană povățuitoare tuturor. Dobrogea de atunci își întemeia o nouă viață; își croia un drum nou în viitor. Specificul românesc era haina cea nouă cu care se îmbrăca provincia dintre Dunăre și Mare și această haină o țesea nu numai Statul, ci mai ales Biserica. Aceasta venea cu toate puterile Ei sufletești, cu tot ce era bun într-o inimă de român, cu partea sufletească ce avea chemarea să biruiască toate greutățile viitorului, cum de altfel a și dovedit-o. Bisericile și mînăstirile Dobrogei trebuiau să înflăcăreze darul lui Dumnezeu și simțirea românească în inimile oamenilor. Creștineasca și româneasca dragoste a strămoșilor trebuia arătată tuturor locuitorilor din Dobrogea: turcilor, adică stăpînitorilor și asupritorilor de pînă mai ieri, tătarilor, lipovenilor, grecilor și bulgarilor. Toți trebuiau încredințați de dragostea noastră față de ei. Toți trebuiau încredințați că noi doream o armonioasă conviețuire și bunăvoință dintre fiii aceleiași Patrii. Biserica propovăduia dragostea de frați și speranțele cele mai bune ale tuturor într-un viitor fericit. Mînăstirea Celic-Dere trebuia să fie între celelalte, o vatră pe care să ardă focul dragostei creștine și simțirea strămoșească.

Între ostenitoriș de atunci pentru împlinirea acestei chemări înalte se cuvîne să înfățișăm ca o pioasă aducere aminte hărnicia și simțirea cuvioaselor starețe Mihaela Panaiot, despre care aflăm că era femeie «cu bun simț, cu oarecare cultură, demnă, pricepută, corectă, blîndețe evanghelică...» și a maicii Paraschiva Dumitrescu. Aceasta din urmă s-a străduit pentru sfînta mînăstire aproape 22 de ani. În vremea ei s-au plantat în ograda mînăstirii duzi pentru școala de sericicultură înființată pe lîngă cea de țesătorie.

Zi de zi, prin hărnicia soborului, prin dragostea și bunăvoința oamenilor și grija părintească a ierarhilor Dunării de Jos, a sporit nu numai partea Mariei cum scrie la Sfînta Evanghelică, ci și aceea a Martei. În anul 1914 mînăstirea Celic-Dere avea 200 ha. de pămînt, din care 150 ha. loc arabil, vii, livezi și fîneată, restul pădure.

La 7 iunie 1910 s-a început zidirea bisericii mînăstirii pe temelia pusă în anul 1901 în vremea păstoriei episcopului Partenie Clinceni. Arhitect, Toma Dobrescu.

E zidită pe un tăpșan în partea de răsărit a mînăstirii. Dincolo de ea, începe pădurea. Pînă ajungi la dînsa urci două rînduri de trepte de piatră cu balustrade arcuite, ce se armonizează minunat de frumos cu întreg cadrul din jur, cu cele trei turle înalte...

Cînd privești această catedrală monumentală îți pleci smerit fruntea admirînd credința celor de atunci.

Ce curaj minunat... Știm că Ministerul Cultelor a donat suma de 20.000 lei, că maicile au dat mai multe concerte în catedrala episcopală din Galați pentru strîngerea de fonduri; că au umblat cu pantahuza prin satele Dobrogei... «Mare ești Doamne și minunate sînt lucrurile Tale și nici un cuvînt nu este de ajuns spre lauda minunilor Tale...». Biserica Celic-

cului este o bijuterie, un monument de artă, o dovadă grăitoare pentru orice suflet de creștin...

E alcătuită din două biserici suprapuse după planul celei din Kremlinul Moscovei cu arcade, balcoane, cafas... Cea de la subsol pentru slujba de toate zilele; cea de deasupra pentru praznice și sărbători împărătești. Biserica de la subsol cu hramul «Izvorul tămăduirii» a fost terminată în anul 1914; cea de deasupra închinată «Adormiriî Maicii Domnului», în 1916. Desăvârșirea ei se datorește episcopului Cosma Petrovici al Dunării de Jos. El a tencuit-o el i-a făcut pictura și întreg mobilierul. În luna noiembrie 1929 pictorul Gheorghe Eftimiu din București împreună cu sculptorul Dîma priveau mulțumiți la lucrarea săvârșită: sfinți frumoși pictați pe fond auriu; chenare minunate; tîmpla de tei în aur ars; strane sculptate în tot felul de împletituri asemănătoare cu acelea ale jilțului domnesc al lui Petru Rareș de la mînăstirea Humorului; sfeșnice înalte de alamă, grele, bogate; sfeșnicul din altar cu 7 candelă, stranele din dreapta și stînga unde cîntă maicile, parchetul de stejar de pe jos (cîte biserici din București sînt pardosite cu parchet?) covoarele, strălucirea curățeniei... Adăugați la toate acestea celelalte podoabe, minunatul epitaful cusut în fir de aur și argint, adus de la Petrograd (azi Leningrad) de niște monahii, vestimintele de tot felul croite după model pravoslavnic rusesc, țesute unele în fir de aur galben, altele albe de argint, altele de mătase, procovețe de tot felul (vreo 140), adevărate lucruri de artă păstrate cu toată grija de cuviosii preoții slujitori ai sfintei mînăstiri: Lungu Pavel, Porfirie Ștefănescu și bătrînul pensionar Agatanghel Chiriac, toate arată armonia, arta, sfințenia, podoaba casei Domnului.

Biserica aceasta a cerut timp și răbdare. Deabia la 22 octombrie 1932 a fost sfințită. Trei ierarhi ai Dunării de Jos au pus suflet pentru dînsa: Partenie Clinceni a început-o în 1911, Nifon Niculescu a gătit-o de roșu în 1916; Cosma Petrovici a tencuit-o și împodobit-o cu pictură și mobilier precum se vede astăzi și a sfințit-o în anul 1932. De aceea li se și păstrează chipurile în peretele ctitoricesc.

Bunul Dumnezeu ne-a învrednicit și pe noi preoții bucureșteni să slujim aci o Sfîntă Liturghie și să-I mulțumim pentru toate binefacerile Sale «cele ce au fost asupra noastră». Că a binecuvîntat Domnul pămîntul și sufletul Neamului nostru cum nu se poate spune. Privim de jur împrejurul nostru și căutînd la înălțimea și frumusețea catapetesmei am vrea să strigăm: «Doamne, nu sîntem vrednici de atîta bunătate. Slavă Ție, Hristoase, Dumnezeul nostru, slavă Ție!».

Simțirea noastră se revarsă ca un torent nezăgăzuit în imnele coralei cîntate la sfîrșitul slujbei și în cuvîntul plin de înțelepciune, de tîlc creștinesc și romînesc al părintelui Vlădescu...

Lîngă mine, cîteva maici lăcrămează... Sînt maici bătrîne. Poate că sînt ostenitoarele cele neștiute, care au umblat cu pantahuza pe drumurile Dobrogei ca să adauge și ele cîteva cărămizi dăruite de milostenia credinței poporului binecredincios. Noi înșine sîntem așinc mișcați. Sărutăm sfintele icoane cu simțirea celui ce își ia pentru totdeauna rămas bun de la un prieten drag. La ieșire, ne oprim să vedem și muzeul de obiecte religioase păstrate din anul 1881 pînă astăzi. Sînt lucruri de artă, de mare artă, vestminte, procovețe, cărți vechi bisericesti cu însemnări de demult.

Maica stareță Maria Ododenco și soborul mînăstirii ne îndeamnă stăruitor să mergem la stăreție și noi ne supunem poftirii. Stăreția este o

clădire frumoasă, în partea dreaptă cum cobori de la biserică, o clădire în stil românesc, cu un pridvor mare cu stâlpi și arcade, înecată de verdeața brazilor și teilor din jurul ei. În pridvor ne așteaptă o masă plină cu gustări și vin de la Sarica. Sintem îmbiate să ne servim. Se fac și urări de sănătate pentru Prea Fericitul Părintele nostru Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cel ce cu o deosebită și părintească dragoste ne-a dat binecuvântare pentru această călătorie de studii. Urăm doriri de bine Prea Sfințitului Chesarie, Ierarhul Dunării de Jos, autorităților celor politicești, simpaticului prototereu Ioan Grădinaru care ne însoțește, cuvioasei maicii starețe și întregului sobor, iubitudii nostru arhimanđrit Teofil și chiar nouă înșine, ca să ducem la bun sfârșit călătoria...

Băgăm însă de seamă că părintele Vlădescu se cam uită la ceas... La poarta stăreției cele două autocamioane ne așteaptă. Și după o duhovnicească despărțire și urări de bine, plecăm la Tulcea cîntînd «Mulți ani trăiască» întregului sobor.

Frumoasă țară-i România... Binecuvîntată de Dumnezeu cu toate darurile Sale cele bogate. Drumul pînă la Tulcea printre vii și porumbiști este o minunăție. Urcăm culmea Niculițelului și privim balta Saunului ce se prelungește pînă aproape de Tulcea. Dincolo de ea se vede apa Dunării. Într-un vîrf golaș, două macarale înalte se pleacă și se ridică... Parcă ar fi niște berze care-și vîră ciocurile în argintul unei bălți după cine știe ce vietăți, ca să-și hrănească puii.

«De acolo se scoate barită, ne lămurește părintele protopop Grădinaru. A fost descoperită de curînd. Epiatra cea mai tare și se folosește la săpatul sondelor petrolifere. Pînă acum în urmă o cumpăram din Bulgaria cu 8 lei kg. Acum o avem și noi».

Părintele ne spune acestea cu o oarecare mîndrie și noi înțelegem. Se cheamă că barita se exploatează din cuprinsul protopopiatului cucerniceii sale...

Tulcea este un oraș așezat pe o înălțime ce coboară chiar pînă în malul Dunării. Aci a fost vechea cetate romană Aegyssus, una din puternicile fortărețe din dreapta Dunării, cum le numește învățatul Vasile Pîrvan, pe «care la începutul erei creștine nici regii traci, nici romanii nu le puteau suficient apăra împotriva geților din Moldova și Muntenia» (V. Pîrvan: *Getica*, op. cit., p. 62). Mai departe adaugă: «Pentru a înspăimînta pe daci, se dă lui C. Cornelius Lentulus, în anul 11 p. Hr., însărcinarea de a face pe întregul țarm drept al Dunării pînă la mare o «razzia» generală împotriva daco-geto-sarmaților, care, de cîte ori îngheta Dunărea, plecau în sud după pradă...». Acest lucru n-a putut împiedica pe geți ca în anul următor, adică în anul 12, «să atace cetatea Aegyssus (Tulcea) spre a-și cîștiga un punct de sprijin pe malul drept, în vederea năvălirilor continui ce făceau în Dobrogea... (V. Pîrvan: op. cit., p. 97).

Poetul roman Publius Ovidius Naso sau Ovidiu, cum îl știe mulțimea din popor pînă în zilele noastre, a trăit exilat la Tomis (Constanța) între anii 8-17, adică chiar în timpul celor istorisite de Pîrvan. Ovidiu descrie cele întîmplate la cetatea Aegyssus în cuvintele:

«Cetate veche este la Dunăre sau Istru,
Cu ziduri tari; într-însa nu-i lesne de pătruns.
Aegyssus a clădit-o și-i zice tot Aegyssus,
Pe numele lui însuși, de crezi ce spun chiar ei.
Cînd getii: fără veste măcelărînd ne — Odrissi

De-acolo, ridicară spre Cotis arma lor,
 El, marele lui nume sporindu-și cu virtutea,
 Incins de oaste multă, sosi numaidecît,
 Și nu plecă de-acolo decît atunce numai,
 Cînd înecă în sînge pe geții vinovați».

(Ovidiu: Scrisori din exil, București
 1957, pag. 165)

Intr-altă parte, poetul Ovidiu laudă vitejia prietenului său Vestalis, care ajutat de generalul Viteliu cucerise cetatea din mîinile geților:

«Oricît de mari foloase poți trage din acestea,
 Virtuții tale-o cinste mai mare se cădea.
 O spune chiar și Istrul, a căruia talazuri
 Le-a înroșit cu sînge de get chiar mîna ta;
 Aegyssos-ul o spune: tu ai luat cetatea
 Și ea văzu că locul nu-i fu de ajutor;
 În van pe-un vîrf de munte, cu fruntea pîn-la nouri,
 Fusese ea-ngrădită cu zid apărător...
 E greu să spun aice tot ce-ai făcut cu brațul,
 Pe cîți ai dat pieirii, pe cine și-n ce chip...
 E biruit Aegyssus. Și versurile mele
 Pe veci au să te facă, Vestalis, cunoscut».

(Ovidiu: op. cit., pag. 227).

Privim orașul cît putem cuprinde cu ochiul și ne gîndim fără să vrem la încheștarea vitejească dintre strămoșii geți și romani ce a fost aci, la vadul Dunării. Vremuri, vremuri scumpe de altădată ce trezesc în inimile noastre pioase aduceri aminte... Vitejia celor de demult nu e din legendă. Ar cere mult răgaz spre a fi înfățișată și noi nu-l avem. Destul atîta că cetatea Aegyssus de odinioară s-a întins cu vremea. Stăpînirile străine au trecut și ele, unele mai iute, altele mai încet, ca apele bătrînului fluviu... Astăzi tot noi strănepoții le păstrăm moștenirea, amintirea și iubirea...

Vatra orașului în suprafață de peste 712 ha. se întinde la o înălțime de aproape 25 m. pe boturile de dealuri pietroase ce înaintează dinspre sud pînă în apa fluviului. Oraș de pescari, de podgoreni și agricultori, cu o populație de aproape 23.000 de locuitori.

Aci a fost capitala «sangeacului Tulcei», reședința pașei care cîrmuia și apăra întreaga Dobroge. Cele 6 biserici ortodoxe romînești... una grecească, una armeană, una romano-catolică, două lipovenești, o casă de rugăciuni molocană, una baptistă, o sinagogă și moscheea turcească arată călătorului cinstirea lui Dumnezeu ce se face aici. Un frumos monument pe un pînten de deal în forma unui obelisc, avînd pe o parte un vultur imens de bronz cu aripile desfăcute, gata să-și ia zborul, iar pe cealaltă, un falnic dorobanț, veșnicește venirea Dobrogei la patria mamă în fericitul an 1878.

Protoieria din Tulcea unde ne oprim să ne scuturăm hainele de praful drumului este mare și încăpătoare: biroul protopopului, biroul secretarului cu arhiva bine orînduită, dormitor cu 5 paturi pentru preoții ce vin cu treburi în oraș; toate acestea arată simțul gospodăresc și grija prea cucer-

Luăm masa în grabă la restaurantul «Delta Dunării» și venim la port. Vaporasul «Reșița» ne așteaptă. De aici simțim însoții și de Dl. Dnă Vasile, împuternicitul Ministerului Căilor pentru raioanele Tulcea, Hirșova și Babadag. Lume multă, lăzi cu mărfuri, un factor gălăgios care duce «poșta» pînă la Sulina... Toate acestea ne încură. Așa era și cînd plecam în vacanță ca seminariști. Ce poate fi mai de dorit decît alături de Dunării cu legăturile ei, cu frumusețile și marea ei? Privesc apa ce trece la vale pe lângă vaporas... Ce tihnit își mină bătrîniul fluviu malurile apelor sale, ca un om obosit de lungimea drumului străbătut cînd se apropie de sfîrșitul călătoriei... Pășește agale, fără grija înălțării...

Din munții Pădurea Neagră unde îi este izvorul și pînă la lacul aproape 2.850 km. Numai Volga cu cei 3.690 km. o batece în lungime. Toate celelalte fluviu mari ale Europei străbat o cale mai scurtă decît ea. (Niprul 1.640 km., Rinul 1.400 km., Nistrul 1.280 km., Elba 1.190 km., Vistula 1.076 km., Oderul 864 km., Rotul 860 km.). Dunărea udă pămîntul țării noastre pe o lungime de 1.075 km. Delta ei este «o asociație de grinduri fluviatile lungărețe și bălți în partea de apus: de grinduri maritime mai înalte și mai largi pe care singură și se formează din pămîntul și loessul ce tirăște în drumul ei, grinduri întrerupte de mai puține bălți (unele în parte sărate) în regiunea estică. Delta are o suprafață de cca. 430.000 ha. (grinduri cu pășuni, păduri, culturi, sare-cherchitare 54.395 ha.; bălți, luminișuri de apă, birle 108.000 ha.; surzări 195.105 ha.; piaur plutitor 72.000 ha.). (A! Daia: Pescărie în România, în Dunărea, cîntec de anj de viață romînească, București 1938, pag. 457).

Un șuier prelung, răgușit arată semnalul necării. Fără să băgăm în seamă, «Reșița» se depărtează de noi, face un semn de înțelegere și pornește spre răsărit, spre Sulina.

Nu știu cum, dar fără să vreau îmi vine în minte o frumoasă inimă de poezie învățată de mult, în clasele primare:

«Veghează Dunărea în larg
Curgînd mareț cu val tăcut
Ea strînge țara-n braț vinjos,
La piept o strînge călduros
Și strajă de temut...».

(Versuri de Bingert, traduse de
M. Sadoveanu)

Cu cît înaintăm, cu atît se pare că Dunărea e tot mai lată. Un far ce se înalță pe o limbă de pămînt drept în mijlocul ei, ne arată că aci se desparte în cele două brațe: Sulina și Sfîntul Gheorghe.

Noi plutim înainte pe canalul Sulina. Sfîntul Gheorghe a rămas în dreapta. Și totuși, Dunărea tot nu s-a micșorat precum s-ar crede. Și-a mai apropiat însă malurile străjuite de sălcii bătrîne. Parcă ne aflăm într-un bulevard... Peste malurile puțin înalte, poți privi pînă departe în zarea nesfîrșită a împărăției stufului.

Numele ce-l poartă canalul Sulina vine de la grecescul *σωλινάρι* care înseamnă canal, țevă pe unde se scurge apa. De aici, cuvintele românești: solinar sau solinarian sau solinarianu, adică burlan, canal, țurțur. Unui copac înalt, drept și subțire, de asemenea i se spune solinar; prăjina înaltă în vîrfurile căreia se atîrnă verdeață cînd meșterii țănani au ajuns cu

lucrul casei pînă la acoperiș se numește tot sulinar. În sîrbește se zice «sulundar», adică burian de sobă. (I. A. Candrea și Gh. Adamescu: Dicționarul Enciclopedic ilustrat, București 1928, pag. 1231ș. Locuitorii de pe marginea acestui canal și cei din orașul cu același nume de la gura lui își zic «sulinari».

Canalul Sulina este de două ori și ceva mai lat decît cel de Suez. Nu este brațul cel mai mare al Dunării, dar a fost cel mai potrivit pentru a fi folosit ca drumul cel mai scurt (71 km.) pînă la mare. Acest lucru se datorește inginerului englez Charles Hartley, un mare specialist în materie. Lucrarea a cerut 17 ani de muncă, adică din 1856 pînă în 1873. Grija curățirii de nămol, a păstrării și folosirii lui în bune condițiuni pentru navigație a avut-o pînă mai acum în urmă Comisiunea Europeană a Dunării, înființată prin tratatul de la Paris din 1856. Astăzi o poartă în întregime Statul Român.

Mulți din noi stăm la «pupă», adică la partea din urmă a vapoarașului, ca să putem îmbrățișa cu privirea întreaga priveliște, marea și priveliște a Dunării. Înaintea noastră, bulevardul fără pulbere străjuit de sălcii; în dreapta și în stînga, pînă departe în zare, verdeța din împărăția stufului. Pe maluri, care nu ating decît cel mult 1 m. înălțime, se înșiruie ici și colo sate. Casele lor sînt ca niște mărgelile prînse într-o ață; mici, acoperite cu stuf, curate, văruite de curînd, că acum 2 luni în urmă au fost Paștile... Ele măresc pitorescul din jurul nostru. Garduri de stuf împletite cu măestrie.

În fața fiecărei case, prinsă într-un țăruiș pe malul apei, cite o lotcă sau luntre, mijlocul de transport și de hrană al oamenilor de aici. Toți sînt pescari. Oameni buni, blajini, îndatoritori, mai puțin egoiști decît alții. Are dreptate un talentat scriitor, cînd spune că «Pescarul care-și trăiește mai toată viața în singurătatea apelor, e omul care știe să aștepte. E omul răbdător care nu se pripește, care-și cufundă năvodul în apă și-și pune nădejdea în Dumnezeu. Apa își are toanele, balta năzăririile ei; zilele nu-s niciodată aceleași. Nici nu știe, plecînd, de se va întoarce cu luntrea plină, ori fără nici un pește de pus la foc, să aibă ce mânca... Nu rîvnește bogății neașteptate; voios cînd poate da rodul pescuitului pe o bucată de pine, pe o gură de vin...».

Pe acoperișul multor case stau berze într-un picior. Unele din ele își înalță pliscul spre soare și toacă, și toacă... Altele se-ntorc la cuiburi făcînd din aripi sau cumpănindu-se lin...

Cine o fi învățat berzele să-și facă cuiburile pe casele oamenilor? De unde știu ele ca în fiecare primăvară să vină pe același acoperiș? De ce le primesc oamenii cu bucurie, socotindu-le aducătoare de noroc? De ce zic ei că bufnița și cucuveaua prevestesc jale și nenorocire și le alungă cît pot?...

Satul Partizanul din dreapta noastră e lung de crezi că ține pînă la Sulina.

Tot atît de înșiruit e și satul... Vai de ei. Dincolo de acesta, mai într-un fund de zare, pe partea stîngă, e satul Elgani. Un moș împreună-călător ne informează că acolo a trăit banditul Cocoș, care cutreiera Delta cu oamenii lui, vreo 36 la număr, jefuind lumea. Observăm fără să vrem că locuitorii de aici nu folosesc cuvîntul «kilometru», ci pe acela de «milă». O milă are 1.852 m. E un termen înpămîntenit de aproape un secol, cînd se lucra la canal. Din loc în loc, pe malul apei, plăci de metal cu numere în vîrfurile unor stîlpi de fier, cum ar fi pietrele de kilometraj pe șosele, arată

distanța în mile. Stîlpii de telegraf pe partea dreaptă ne însoțesc calea pînă la Sulina. În unele puncte, niște ancore făcute pe plăci mari de fier arată navigatorilor că acolo nu se poate ancora.

Intr-altele, niște faruri mici care se sting și se aprind într-una arată drumul în timpul nopții. Sînt și alte semne pe un mal sau altul, al căror rost numai localnicii și marinarii vaselor ce plutesc în susul și-n josul apei, îl știu.

Pe aici malurile fluviului sînt întărite cu parapete de piatră.

În satul Maliuc, clădiri noi, mari, încăpătoare, frumoase... Aci este unul din punctele de industrializarea stufului. Tractoare, șalupe, bărci, curățitoare de bălți, toate arată noile silițe ale Statului nostru de a valorifica bogăția țării: papura și stuful. Curățirea bălților aduce după sine înmulțirea peștilor și aceasta înseamnă încă un mare folos pentru țară. Delta Dunării nu este atât de bogată în pește, precum s-ar crede. Inginerul Ioan C. Vidrașcu, profesor la Școala Politehnică din București scrie că: «Delta Dunării este cea mai întinsă suprafață de apă dulce a țării; cu toate acestea a avut și are cea mai slabă producție de pește. Luxurianta (adică îmbelșugata, n.a.) vegetație de trestie și de plante acvatice (de apă, n.a.), care crește și se dezvoltă aci, toamna cade și începe a se descompune în apă, pe care o vițiază, consumîndu-i oxigenul și încărcînd-o cu gaze de baltă, rău mirositoare și incapabile de a putea întreține viața animală. Pentru aceste motive vedem cum imense suprafețe de bălți sînt cu totul neproductive de pește».

Din pricina pantei generale longitudinale foarte slabă a Deltei (un metru la 21.472 m. sau 0,046 m. la km., n.a, după prof. C. Brătescu: Pămîntul Dobrogei, în Dobrogea; cincizeci de ani de viață romînească, București 1928, pag. 39), apa vițiată stagnează acolo, mai cu seamă că cordonul litoral fiind mult mai ridicat, formînd un fel de dig natural dinspre mare, «împiedică la rîndul lui scurgerea și degajarea la mare a apei vițiate... Producția de pește este pe ha. de 36 kg. pe an..., o baltă bună și o regiune cu adevărat productivă ne dă 100 kg. pește pe an și pe ha.» (Ion G. Vidrașcu: Lucrări tehnice pentru valorificarea pescăriilor dobrogene, în Dobrogea, op. cit., pag. 425).

Vaporașul nostru nu ne îngăduie însă să privim mai îndelung Maliuc, acest punct de hărnicie romînească. El își urmează calea și noi sîntem siliți să căutăm spre alte priveliști.

În dreptul satului Gorgova, vitele pasc singure, liniștite... Probabil că păzitorii lor sînt neastîmpărații copii care se joacă în apa Dunării și se împroșcă unii pe alții cu stropi de mărgăritar. Doi din ei se încăleștează amarnic, vrînd să se tragă la fund. Teama de înec? Nu există aci. Sînt fiii apelor; sînt fiii Dunării, marinarii de mîine, care vor purta drapelul țării noastre departe, departe, pe mări și oceane... Ați văzut vreodată cum se joacă puii ursului și se dau tumba în fața părinților lor într-un luminiș de pădure? Așa se joacă copiii apelor Dunării.

Vaporașul nostru se oprește într-un anumit punct în dreptul fiecărui sat. O barcă de la țărniș cu sau fără oameni, se apropie de noi, se alătură de pupa vasului, factorul dă «corespondența», călătorii veniți cu barca se urcă pe vaporaș și cînd barcagiul strigă: «gata», vasul pornește mai departe...

Privim uimiți. În multe locuri, barcagiul care aduce călători sau ia călători de pe vapor este o femeie. În cîteva locuri, barcagiul sînt fete de 12-13 ani sau băieți de aceeași vîrstă.

Ce fel de oameni sînt aceștia de pe malul Dunării? Ce curaj au ei de își încredințează viața unor barcagii copii? Ne gîndim fără să vrem la grija celor ce se plimbă cu barca în Cișmigiu... Oare cîți din «curajoșii» hucureșteni știu să înoate? Inotul cere curaj, caracter, tărie sufletească, fire-ntreagă, om...

Este obiceiul ca de Sînt-Ilie binecredincioșii creștini să aducă porumb fiert, la biserică. Preotul binecuvîntează rodnicia țarinei omului, iar acesta dă ofranda adusă «pentru sufletele răposaților» lui dragi, părinți, frați și alte rudeni...

Intr-un an, moș Ghiță Vijîiac din sat de la noi a adus porumb. Și s-a mirat preotul, că se întîmplase să fie un an secetos.

«Am adus, părinte, a răspuns moșneagul, că la mine s-a făcut Dunăre de porumb»...

Privesc la mila 20 cît ține zarea departe în stînga... Aci e «Dunăre de porumb». Cît vezi cu ochii... Și ce porumb? Cal și călăreț nu se văd dintrînsul.

Grindurile Dunării au bogăția lor, pe care n-o știm noi cei de la București. La mila aceasta, un nou șantier... Glugi mari de stof de anul trecut așteaptă industrializarea... Și oamenii zoresc să termine lucrul...

La mila 19 «Reșița» oprește din nou. Locul de aci se numește «Baba Rada». Aflăm de «Baba Rada cea cu 19 feciori»... Puțin mai la vale se văd casele ei. Intr-adevăr, aci a fost o bătrînă cu chip de legendă, cu 19 copii. Unii își au casele aci, alții s-au înstrăinat...

Moșul de lîngă noi ne mai spune însă că odinioară, în locul acesta «se răduiau» vasele, adică ancorau peste noapte. Marinarii nu aveau atunci atîtea mijloace de plutire nici atîtea aparate ca astăzi. Petreceau noaptea aci, iar în zori își urmau calea mai departe.

Dincolo de Baba Rada, o stupărie mare. Sînt stupi sistematici vopsiți toți în albastru... Ceva mai departe, vii frumoase pe grindul din partea stîngă a apei, cu un pătul împletit din ramuri, pătul ca în podgorii...

Ce tablou din epoca Renașterii a strîns atîtea podoabe ale pămîntului laolaltă, ca priveliștile de aci?... Ne minunăm.

Deasupra noastră trec în zbor jucăuș niște giște sălbatice. În partea dreaptă, iarăși vite singure la păscut...

De la mila 14 la mila 9 se tot înșiruie ici cîteva, dincolo tot așa, case omenești. Acesta-i satul Crișaru. Un nume grăitor. O veche baladă amintește de un «Crișu sau Crișaru pușor de zmeu, ce-a murit în luptă pentru Domnul său». Și domnul său era Mircea Vodă Bătrînul..., cel ce a stăpînit țara pînă la Marea cea mare... Va fi fost poate vreun ardelean din părțile Crișului sau vreunul din bacia veniți cu oile la pășune în Dobrogea?

Se va fi statornicit oare tocmai aci, și urmașii lui vor fi alcătuit satul? Noi nu putem spune. Un cimitir din dreapta ne oprește privirea... «e cimitirul eroilor», ne lămurește moșneagul de lîngă noi. «Doamne, și pe aici a fost prăpădul? Cine doarme aici? Din ce parte a țării? Cine știe oare ce neveste sau fete le plînge amintirea? Sfîntă este pacea. Pacea a toată lumea. Doamne, dăruiește lumii pacea Ta cea sfîntă...».

De aici, de la mila 9 pînă la Sulina se pare că Dunărea nu mai are maiuri. Și e atît de leneșă că nu-ți vine a crede. Cînd vine mare, umple bălțile din jur, le primenește cu apele ei și le tîrăște agale pînă la mare. Oamenii n-au teamă de revărsările ei; nici cei din Sulina.

Sulina. Oraș greu încercat. În ultimul război a suferit bombardamente cumplite. Multe case, unele din ele cu parter și etaj, n-au decât pereți goi, arși de flăcări. Și se muncește zi și noapte pentru înlăturarea rațiilor războiului. Un oraș ca Sulina nu se reface însă cu una, cu două. Cere timp, cere răbdare. Bincredincioșii creștinii sulinari, cu părințele Vasile Andreescu în frunte, ne primesc la debarcader cu dragoste irătească. De aci trecem în curtea Bisericii Sfântul Nicolae. Fiecare enoriaș caută să găzduiască măcar pe unul din noi. Epitropul casier Grigore Conon, deși are soția bolnavă la București, a luat în gazdă 3 preoți... Și așa fiecare. Oameni priamitori... Bucuroși de oaspeți, cum spune românul.

Joi 18 iulie 1957. Azi noapte am dormit duși... Ne-am odihnit bine după osteneala drumului de pînă acum. Și a fost o ploaie cu spume, cu tunete și fulgere...

Prietenul Grigore Conon epitropul spune că e mai bine de o lună de cînd n-a plouat și că noi am adus ploaie de la București. Multe zice omul cu dragoste în Domnul. Adevărul este că porumbul din grădina casei lui este pîecat la pămînt și că străzile sînt pline de băltoace... Un aer curat. Un soare frumos. Ați văzut vreodată cum răsare soarele din mare? E o minunăție...

Pînă la prînz avem liber. Mulți din noi pîecă la plajă. Sulina are o plajă nespus de frumoasă. Unii vor să vadă orașul. Ceilalți cercetăm bisericile.

Sulina este un oraș vechi. A fost mai întîi un sat de pescari, cunoscut de fenicienii, apoi de grecii Ionieni, care în secolul VII înainte de Hristos au întemeiat colonia lor de la Tomis (Constanța de azi). Între anii 60-48 a. Hs. Burebista și-a întins stăpînirea pînă la gurile Dunării, deci și asupra Sulinei. «Burebista, scrie învățatul Vasile Pîrvan în *Getica* sa, stăpînește toată coasta mării de la Olbia pînă la Apollonia; el cunoaște personal viața greacă din cetățile de la Pont. Puterea și bogăția lui este imensă. Prada din războaiele contra celților, romanilor și grecilor, este incalculabilă. El poate mîna destui robi, care să-i care pietre pe vîrfurile munților și poate avea toți meșterii greci zidari și cioplitori, pe care și i-ar dori, căci ei sînt supușii lui» (V. Pîrvan, op. cit., pag. 481). Plinius cel Bătrîn, contemporan cu Burebista, amintește de «Vadul țințarilor» din părțile acestea. Împăratul Constantin al VII-lea Porfirogenetul (912-919; 944-959) spune că Sulina era locul de popas al rușilor care năvăleau asupra Constantinopolului (C. Porphyrogeneta: *De administrando imperio*, ed. Anselmi Banduri, tom. I, Parisii 1711, cap. IX, pag. 59). În anul 1318, «Petrus Vesconte, în *Periplus Ponti Euxini Octuplus* pomenește la țarmul Dobrogei, între alte locuri bune de ancorat, și porturile Sf. Gheorghe și Sulina, care se pot urmări din veac în veac pînă în vremea noastră»

În secolul al XIV-lea se afla la Chilia Veche așezarea genoveză Ly-costomo (cuvîntul e grecesc și înseamnă gura lupului) cu o factorie și un consul. Genovezii făceau comerț cu grîne pe Marea Neagră încă de pe la anul 1180; iar după ce în 1261 au ajutat pe Paleologi să repună Bizanțul în drepturile sale, au alungat și pe venețieni din această mare. Genovezii aveau cele mai însemnate puncte comerciale de la Marea Neagră: Chilia, Cetatea Albă și Caffa; la gurile Dunării, Sulina și Sf. Gheorghe, iar mai în susul fluviului la Galați, Brăila și Cernavodă. După înlăturarea genovezilor de la Marea Neagră, Sulina a stat sub stăpînire turcească pînă în anul 1878. Înființarea Comisiunii Europene a Dunării prin tratatul de la

Paris din 1856 arată între altele interesele comerciale ale statelor europene la gurile Dunării și însemnătatea Sulinei. Deși a suferit neșus de mult din pricina războiului trecut, Sulina este un oraș de mare viitor. Canalul ce va lega prin valea fluviului Main, Rinul cu Dunărea, va deschide un drum liber de navigație prin mijlocul Europei de la Rotterdam la Sulina. «În această axă comercial-politică a Europei către Asia, Egipt și Indii, gurile Dunării cu pământul dobrogean se vor găsi tocmai la mijloc, servind drept punct de sprijin, de aprovizionare, de siguranță și de antrepozit totodată, pentru toate cele trei mijloace moderne de comunicație: terestră, fluvială și aeriană...».

Socotim însă că pînă atunci industrializarea stufului și papurei din Delta Dunării, legăturile de prietenie cu vecinii noștri apropiați, precum și cele economice și de colaborare cu statele interesate, valorificarea acestei bogății, vor aduce și ridicarea la o nouă viață a orașului Sulina.

În anul 1930 Sulina avea 7.347 locuitori. Astăzi, să tot aibă 3.000. Scăderea populației se datorește în mare măsură și emigrării grecilor, armenilor și turcilor din oraș. Aflăm că în prezent se găsesc în Sulina 457 familii de creștini ortodocși, majoritatea români; greci 40 familii, armeni 3 familii, catolici 150, lipoveni cu preot 116 familii, fără preot (bezpopovți) 180, mahomedani 20 familii.

Bisericele orașului Sulina:

1. Biserica ortodoxă cu hramul Sfîntul Nicolae, zidită în anul 1860. Preot slujitor, părintele Vasile Andreescu din Podul Iloaei-Iași, licențiat în teologie. Slujește aci de 20 ani. Un preot mult iubit de credincioșii săi și chiar de ceilalți locuitori de alte confesiuni. Biserica e destul de mare, încăpătoare, cu intrare laterală reparată în anul 1953, cînd a fost pictată din nou de pictorul D. Hornung din București. O frumoasă catapeteasmă de lemn; iconar, în care se păstrează cu grijă icoanele praznicare; cafas pentru cor. Lîngă strana dreaptă, o troiță sculptată, donația familiei Safta și Manole Bucur din București. Tot cu cheltuierea acestor binecredincioși creștini au fost pictate Nașterea și Învierea Domnului de sub cele două sînuri. Între cărțile din biblioteca bisericii aflăm un pidalion grecesc scris de Agapie Monahul și Nicodim din sec. XVIII. La poarta bisericii, un monument cu icoana Sfîntului Nicolae arată locul sfintei mese a bisericii de lemn ce a fost aci înainte de anul 1860, cînd s-a zidit aceasta.

2. Biserica ortodoxă, catedrala cea nouă zidită de roșu în 1910; exteriorul în 1932. Are tot hramul Sfîntului Nicolae. Oamenii de aici ocupîndu-se mai ales cu pescuitul au o deosebită evlavie și dragoste către sfîntul ocrotitor al pescarilor.

Este o biserică măreață, cu trei turne subțiri, înalte, în stil românesc, cu pridvor, uși de aramă, puternice. Fiind așezată chiar pe malul Dunării domină întreaga priveliște în susul fluviului și în jos pînă departe în largul mării. Din nenorocire, a fost ciuruită de spărturile obuzelor războiului trecut cînd au fost distruse pînă la pămînt gimnaziul și toate clădirile din jurul ei. Biserica a scăpat ca prin minune. Netencuită în interior. Acoperișul reparat anul trecut. Părintele Vasile Andreescu, episcopul Grigore Conon și toți ceilalți creștini de aici nădăjduiesc că încetul cu încetul vor duce la bun sfîrșit ceea ce primum cucernice au început în anul 1910. Catedrala aceasta va fi mîndria orașului Sulina.

3. Biserica grecească din Sulina este închinată tot Sfîntului Nicolae. Este cea mai mare dintre toate. Zidită în anii 1866-1867. Preotul grec de

aici a plecat la Atena încă din anul 1841. Grijă suferențelor a avut și el familia de greci o are părinte e Vasile.

Între grecii și românii din Sulina este o strînsă prezențe. În anii 1955 și 1956, cînd s-au făcut reparații generale și s-a decelat din cauza Sfîntului Nicolae de lingă ea, slujba bisericească a fost făcută aci.

Dl. Dracopol, dentistul orașului Sulina, este și episcopul acestei biserici. Grijă sa pentru sfîntul locaș este vrednică de laudă. Încăpături-vă o biserică mare, cu o catapeleasmă aurită ca și icoanele împărătesii picturi frumoase în cel mai autentic stil bizantin, un minunat epitaf în fire de aur și argint, altarul mai sus cu trei trepte decît restul bisericii; patru rînduri de strane, două prin mijloc, două pe lingă pereți; pe jos pardoseală de marmoră albă ca spuma laptelui; icoane vechi, bogate; cinci policandre de cristal în care lumina se reflectează în culori de curcuben, cafas mare, încăpător, cît ține lățimea bisericii. Acest sfînt locaș este o podoabă de mare preț. Bogații negustori greci din Sulina, cît și cei ce ancorau aci cu rapoarele pline de mărfuri aduse din cine știe ce părți ale Mediteranei, din Egipt, din Turcia, Italia, de pe tărîmurile Africii, toți negustorii și navigatorii aceștia și-au dat obolul pentru biserica grecească din Sulina.

O piatră de marmoră din altar păstrează inscripția în limba greacă: «Această sfîntă biserică a fost construită de locuitorii greci din Sulina, cu inima curată a fost închinată Sfîntului Nicolae în anul mîntuirii 1867...».

În casa de fier a bisericii se păstrează cu toată grija, mătânii și mărgelile dăruite de inimi credincioase spre a fi puse la icoană. Dl. episcop Dracopol ne arată și condica bisericii cu numele tuturor binefăcătorilor de la 1866 pînă astăzi. La pag. 2, o donație de 60.000 lei aur pentru zidirea bisericii; la pag. 5, ajutoarele date în același scop de mai mulți negustori greci din Atena și alte orașe grecești; la pag. 13-14, darea de seamă a comitetului de construcție, cu arătarea tuturor cheltuielilor făcute... Și așa, pînă aproape de sfîrșit. Cele 116 pagini ale condiții acesteia pot fi de mare folos unui tînăr teolog care ar vrea să-și ia ca subiect pentru licență monografia bisericii grecești din Sulina.

Alături de biserică, localul încăpător alcătuit din parter și etaj al fostei școli grecești. Placa de marmoră de deasupra ușii arată data înființării: 15 mai 1888. Astăzi școala nu mai funcționează. Puținii copii ai celor 40 de familii de greci învață la școala romînească de 7 ani din localitate.

4. Biserica catolică la care mergem este destul de încăpătoare. Are două rînduri de bănci și trei altare, cafas de lemn, mozaic pe jos. Turnul clopotniță ce se înalță deasupra acoperișului la intrare are trei clopote. Biserica a fost zidită în anul 1863. Renovată în 1934. Astăzi se fac din nou reparații.

În casa parohială din curtea bisericii funcționează o grădiniță de copii.

5. Biserica lipovenească din Sulina a fost construită și sfințită în anul 1924. Este destul de frumoasă. Catapeleasmă și icoane împărătești cu sfinți în mărime aproape naturală, altar bine îngrijit, policandru în mijloc; lumînări numai de ceară; pe jos, dușumea de scînduri. Părintele Melentiev Ivan, un om binevoitor, în vîrstă de 41 ani, ne informează că are salariu de la Stat, că parohia sa se compune din 116 familii cu 560 suflete și că biserica se întreține din contribuția lunară de 3 lei a fiecărui enoriaș. Pînă în anul 1949 părintele Ivan a fost pescar ca oricare altul dintre lipovenii de aici. Sf. Sa ne istorisește cum a învățat carte slavonească veche la un preot, apoi la un dascăl, și cum el însuși a fost dascăl slujitor al acestei

biserici. În anul 1949 bătrînul preot Mihail Jîgarov (1930-1949) s-a retras la mînăstirea lipovenească Uspenia de la Slava Rusă și atunci el a fost ales de enoriași și sfințit preot în locul acestuia de episcopul Ieronim Macarov de la Brăila. Tot la Brăila este și scaunul mitropolitului Tihon. Cacealchin, simpaticul bătrîn pe care îl vedem la București oricînd, se țîn ședințele cultelor în lupta pentru pace.

Privim cărțile groase, învechite de vreme și de întrebuintare la slujbele bisericești și ne gîndim fără să vrem la tragedia sufletească a bieților lipoveni, care se trage din lipsa de înțelegere și cultură. Mai ales lipsa de cultură.

Părintele Ivan de pildă n-a învățat nici o clasă de seminar. Cărți nu citește, fiindcă nu are de unde (cărți lipovenești de cultură generală). Reviste iarăși nu citește, fiindcă mitropolia din Brăila nu scoate nici una. Din cînd în cînd primește cîte o «pastorală» la Paști și la Crăciun, pentru a fi citite în loc de predică. Aceasta în cel mai bun caz, fiindcă sînt și lipoveni și chiar aici în Sulina, care trăiesc fără preoți (bezpopovții); și fără biserică. Ce viață sufletească pot avea aceștia?

Vorbim cu părintele Ivan și ne gîndim ce munți de suferință, lacrimi și sînge, cîtă pătîmire zadarnică au îndurat lipovenii din anul 1654 pînă tîrziu încoace.

Ne întrebăm în gîndul nostru: Oare știe părintele Ivan care este origina lipovenilor? Patriarhul Nikon al Moscovei, avînd și apobarea Sfințului Sinod rus, a hotărît în 1654 să se îndrepte greșelile din cărțile liturgice rusești, făcute cu prilejul traducerii lor din cele grecești. Unii din «pravoslavnicii» credincioși de atunci au socotit că măsura ierarhului este o pîngărire și o schimbare a religiei. Din pricina aceasta s-au răscolat. Lumea le-a zis «răscolnici». Mișcarea lor religioasă era încurajată și de unii boieri ruși, care se împotriveau năzuințelor de înnoire, de reforme civile, dorite de unii țari progresiști. Evoluția istorică a Rusiei de atunci nu putea fi stăvilită de curentul tradiționalist-conservator. Istoria are legile ei, care nu pot fi nici stăvilite, nici înlocuite.

Între conducătorii răscolnicilor a fost și călugărul Filip din mînăstirea Vigorețkaia. Se bucura de multă trecere printre ei. Ucenicii lui și-au zis filipoviți sau filipoveni, de unde sa ajuns la numele de lipoveni. Rătăcirea fiind osîndită de autoritățile rusești, lipovenii au fost prigoniți cu o înverșunare cumplită, sub Petru cel Mare, Ecaterina a II-a și mai ales la începutul veacului al XIX-lea. Unii din ei au fugit în inima Siberiei; alții în Austria, în Polonia, alții în Bucovina și Moldova. Unii s-au așezat în bălțile din Delta Dunării, ocupîndu-se cu pescuitul. Cei veniți la București au devenit birjari. Lumea le zicea «muscăli». Aveau trăsuri luxoase și caii cei mai frumoși.

Tristețea noastră este cu atît mai mare cu cît acești oameni ne sînt dragi; au suflet plin de bunătate; sînt oameni b'ajini, buni romîni; oameni de cuvînt.

Ne luăm rămas bun de la părintele Ivan Melentiev, îmbrățișîndu-l frățește și în tainica rugăciune ce facem înainte de a părăsi biserica, dorim din tot sufletul ca Dumnezeu să le ajute, să le înflăcăreze inimile spre Ortodoxie și alte zări de lumină.

Cu «Rîndunica» pe Marea Neagră. Mare bucurie ne-au făcut astăzi prea cucernicii noștri conducători, protoiereul Const. Nițescu și preoții Gh. Dimulescu și Sebastian Vlădescu, colectivului celor trei sau «triumviratul

pravoslavnic», cum le spunem noi, cînd ne-au înștiințat la masă că «la orele 17 toată lumea să fie în port, unde vom fi așteptați de vapoarașul «Rîndunica» să ieșim în largul mării».

La ora hotărîtă sîntem toți pe punte. Rîndunica nu-și desminte numele. Un ocol la dreapta, o întoarcere puțin spre stînga, cu eleganța cu care pasărea al cărei nume îl poartă își potrivește echilibrul în zbor și pornim drept spre răsărit, păstrînd linia de plutire prin mijlocul canalului. Cine vrea să învețe lecția de geografie cum înaintează Delta Dunării în mare, să vină aici. Intre bătrînul fluviu care tîrîște pe valurile sale nu mai puțin de 64.662.000 tone de aluviuni pe an și omul care vine să-l folosească în cele mai bune condițiuni, se duce zi de zi o luptă încordată; aș spune o încețare deznădăjduită.

Digurile de piatră care îi stăvilesc revăsarea îl urmăresc pînă la întîlnirea lui cu marea. Distanța dintre farurile cele vechi și cele noi și semnele pentru continuarea lucrului digurilor, cele două vile avantposturi cu institutul meteorologic, laborator, cu telefonul care anunță în port intrarea vapoarelor ce vin de pe mare, semnalizatoarele de pe cele două diguri, cele două drage mari cît două vapoare, care curăță gura canalului cum ai răzui noroiul de pe o dușumea, ridicînd din fundul apei de fiecare dată cîte 800 mc. de nămol, pe care apoi îl deșartă departe în largul mării, toate acestea arată munca încordată a omului pentru buna folosire a canalului. Cine vrea să se încredințeze odată mai mult de lupta omului cu natura, să vină la Sulina.

Tabloul e măreț... Se pare că inima orașului este aici, la gura fluviului: cherhanale, dormitoare încăpătoare pentru pescari, șalupe care adună luntrile din larg economisind puterile oamenilor, cîmpuri pline de pari pe care se usucă năvoadele, gargărele, vintirele, șecile pentru scrumbii și celelalte unelte de pescuit... În fața noastră se vede pînă departe, departe, în fundul zării nesfîrșite întinderea de apă sărată și amară, cu valuri pline de spumă din pricina jocului lor. Uneori devin furioase și se aleargă nebune cerînd jerfte omenești... Atunci «marea mugește ne spune un bătrîn marinar de lîngă noi. Și unii pescari nu se mai întorc la casele lor. Lucrul acesta se întîmplă mai ales primăvara...».

Apele Dunării se unesc cu ale mării pe nesimțite. Nu e nici un fel de cascadă, cum își poate închipui cineva. O linie aproape dreaptă, cum ai trage o dungă albă cu creta pe tablă, îți arată locul unde apele Dunării cele încărcate cu nămol intră sub acelea ale mării, îndulcindu-le. S-a calculat media pe 25 de ani, între anii 1862-1886 și «s-a găsit că Dunărea îndulcește marea cu 6.380 mc. apă pe secundă».

După ce își lasă pămîntul și nisipul la fund formînd cu timpul un fel de prag, care trebuie înlăturat ca să nu împiedice navigația, apele Dunării ies și ele la suprafață. De data aceasta au culoarea verde...

Unirea pe nesimțite a apelor Dunării cu marea se datorește pantei prea mici a acestora. De la Tulcea la Sulina sînt 70 km. Intreaga pantă la această lungime este de 3,66 m. Acest lucru lămurește nu numai încheierea cursului, cărarea nămolului, împotmolirea canalului, înaintarea Deltei în mare, crearea lacurilor de pe țarmul mării, ci și alte fenomene geografice.

«Moșule, fii bun și scoate puțină apă din mare», zic bătrînului marinar de lîngă noi. Moșul ne ascultă. Ne întinde găleata și gustăm. Gustăm

și strîmbăm gura unul după altul. Cine a luat vreodată «sare amară», știe cum e apa mării. Moșul se uită la noi și zîmbește, zicînd: «Cîteodată, cînd murim de sete, bem și noi dintrînsa».

Vorba este că pe măsură ce înaintăm în larg, cu atît curentul dinspre răsărit devine mai puternic.

«E briza mării», glumește un frate.

În jurul «Rîndunicii», valurile au început să se agite. Lovesc tot mai stăruitor în pereții ei. Noroc că înțeleptul căpitan întoarce nava înapoi spre Sulina. Cînd intrăm iarăși în apele galbene ale fluviului, parcă ne simțim mai bine și zicem mai fără să vrem:

«Aspră viață duc marinarii».

«E cea mai fericită», răspunde moșul de lîngă noi».

«Ai dreptate, moșule. Să știi că multe biserici au formă de corabie în care călătoresc oamenii pe marea acestei vieți, spre altă fericire». Bătrînul nu știe cîntarea bisericească: «Marea vieții văzîndu-o înălțîndu-se de viforul ispitelor, la limanul Tău cel lin alergînd strig Ție: Scoate din stricăciune viața mea, Mult Milostive». Dovadă că dă din cap cu ochii în larg...

Două ceasuri de înălțare sufletească. Hotărît, noi nu putem pleca din Sulina fără a ne arăta recunoștința față de locuitorii de aci. Ne-au primit cu nespusă dragoste și prietenie și creștinii și necreștinii. Pentru aceasta, înțelepții noștri conducători au socotit să ne unim cu dinșii într-o duhovnicească înălțare sufletească, în rugăciune. Deci vom săvîrși împreună slujba Vecerniei. Sînt orele 7 seara: Biserica grecească, cea mai încăpătoare din oraș, este ticsită de lume. Sînt aci romîni, greci, armeni, turci, lipoveni, ruși, mă rog, toată lumea din Sulina. De mult n-a mai fost aci un sobor ca acesta. Și corala dă răspunsurile în chip minunat... Voci alese, de Dumnezeu dăruite. Lumea toată privește spre înălțimea catapetesmei.

Mare lucru este cînd preotul îmbracă sufletul credincioșilor în haină de lumină și face din slujba lui sărbătoare dumnezească!

La sfîrșitul Vecerniei, părintele protoiereu Ioan Grădinaru ține cuvînt ascultătorilor cu toată căldura inimii sale. Apoi se îndreaptă către noi, spunîndu-ne între altele:

«Ați vizitat mînaștirile Dobrogei noastre. V-ați înălțat sufletele. Ne-ați împărtășit tuturor din dragostea cucerniciilor voastre. Noi vă mulțumim că ați venit și la Sulina. În tot lungul drumului ați văzut în locul sălbăticiei Deltei munca oamenilor pentru o viață nouă și un trai fericit». Mai departe Sf. Sa amintește de clipele înălțătoare pe care le-au avut locuitorii orașului cu prilejul sfințirii bisericii Sfîntul Nicolae, unde slujește părintele Vasile Andreescu, de către Prea Sfințitul episcop Chesarie al Dunării de Jos.

Părintele protoiereu Ioan Grădinaru își încheie cuvîntul cu urarea: «Bine ați venit», precum și cu rugămîntea ce ne face în numele enoriașilor și al locuitorilor din Sulina «să ne arătați cîteva cîntări»...

Prea cucernicul nostru «director» Sebastian Vlădescu în răspunsul său mulțumește părintelui protoiereu și tuturor celor prezenți pentru dragostea lor. Face un scurt istoric al coralei care a luat naștere din îndemnul și cu binecuvîntarea Prea Fericitului Patriarh Justinian, ca să dăm laudă lui Dumnezeu și să-L rugăm pentru mîntuirea sufletelor noastre și pentru copiii noștri, ca să le putem crea un viitor mai bun, o viață fericită.

«Acum am pornit în această călătorie de studii, zice Sf. Sa, ca să ne cunoaștem Patria, să vedem mărețele înfăptuiri ale stăpînirii Republicii Populare Romîne; să luăm noi puteri de muncă.

Noi n-am venit să dăm concert aci. Noi am vrut să aducem laudă lui Dumnezeu în sfânt lăcașul acesta. Vă mărturisim că ne bucură însă numărul Dvs. atât de mare. Aceasta arată rîvna și dragostea ce aveți față de păstorii și conducătorii Dvs.

Nu putem să nu ținem seama de rugămîntea Prea Cucernicului protoiereu Grădinaru, făcută în numele său și al Dvs. Noi toți sîntem înrolați în lupta pentru pace. Cîntările noastre sînt ca o jertfă adusă lui Dumnezeu pentru «pacea a toată lumea», pentru ca urmașii noștri, copiii noștri să fie fericiți.

Rugăm pe părintele protoiereu să arate Prea Sfințitului Chesarie toată dragostea și respectul nostru». Sf. Sa își încheie cuvîntul zicînd: «Mulțumim Frăției Voastre, Părinte Protoiereu, că v-ați ostenit și ne-ați însoțit în călătoria noastră. Mulțumim părintelui Vasile Andreescu și tuturor suflinarilor pentru dragostea ce ne-au arătat...».

Corala preoților bucureșteni a împărtășit apoi ascultătorilor înge-reasca armonie a inimilor sale. Au fost clipe de fericire în care sufletele s-au înălțat către Dumnezeu. Eu nu sînt critic muzical, dar nu pot trece cu vederea de pildă interpretarea dată de preoții soliști Miron Grigore (tenor) și Clement Popescu (bas). Corala aceasta s-a învrednicit de lauda și binecuvîntarea tuturor ierarhilor străini care ne-au vizitat țara în anul 1955 și de prețuirea membrilor Sfințului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne. Marii muzicieni din București și toți binecredincioșii creștini și-au spus de mult cuvîntul lor de admirație față de corala Prea Fericitului Justinian.

Părintele Vasile Andreescu a mulțumit fraților săi întru Hristos din corală pentru osteneala de a fi venit la Sulina și pentru tot darul sufletesc de care s-au împărtășit enoriașii săi.

Plecarea spre casă. A doua zi la orele 5 dimineața, vaporul «16 Februarie» a părăsit portul Sulina în cîntecul «Mulți ani trăiască», cu care preoții bucureșteni și-au luat rămas bun de la dragii lor prieteni. Batis-tele au fluturat neîncetat pînă au dispărut în zare...

Am părăsit Sulina ducînd în inimile noastre icoana unor oameni pe care îi iubim...

Și iarăși ne-am adîncit în măreția priveslitorilor dunărene... La Tulcea o altă duioasă despărțire... Părintele Ivan Grădinaru și Dl. V. Duță, împuternicitul Departamentului Cultelor au părăsit vaporul. Le-am mulțumit frățește pentru «iubirea de prieteșug», cum scrie la carte, și pentru osteneala lor.

La Galați, oprire timp de o oră. Am folosit ora vizitînd catedrala Episcopiei Dunării de Jos, sfințită cu o săptămîină mai înainte. Totul refăcut. Pictura e nouă, pe fond auriu. Nu se mai satură ochiul privind. Te simți într-o altă lume. Lumea lui Dumnezeu, Cel ce a împodobit pe oameni ca pictorul Gheorghe Popescu, cu atîta dar și talent artistic. În Galați mai sînt și alte 18 biserici, una armeană și una bulgară. Biserica Precista de aci e monument istoric. Turlele ei sînt ca ale mînăstirii Putna. I s-au făcut reparații. Urmează pictura. Aflăm că este legată printr-o hrubă subterană de biserica Sf. Gheorghe, tot monument istoric. Timpul nu ne îngăduie să întîrziem. Ne făgăduim însă să fim de față la sfințirea lor.

Aci ne despărțim de iubitul nostru arhimandrit Teofil Pandele, omul acesta cu suflet de văpaie pentru Biserica Mîntuitorului Hristos și de prietenul Nicanor Timuș de la Episcopie.

Brăila. După o oră și mai bine de plutit mai departe sîntem la Brăila. Portul în care vaporul «16 Februarie» își aruncă ancora arată însemnă-

tatea comercială pe care a avut-o în cursul veacurilor această «schelă a Dunării». De mult, de mult, în nu știm ce veac, a fost aci o așezare de pescari români, în orice caz înainte de întemeierea Principatelor. «Așezarea primitivă — spune Nicolae Iorga — a fost alcătuită desigur din pescari români și negustori greci, dar numele alcătuieste românescul nume de botez Brăilă (de la Brae, Brăescul), din care s-a făcut și Brăiloiu. Întemeierea principatului Țării Românești dete modestului sat un mare avânt: în anul 1368 Vlaicu Vodă acordă înlesniri negustorilor sași din Brașov, care ar voi să treacă prin Brăila spre «împărății străine» (N. Iorga: Istoria poporului românesc, traducere din limba germană de Otilia Teodoru-Ionescu, București 1922, vol. I, pag. 257). Tratatul acesta dintre Vladislav Basarab domnul Munteniei și Ludovic regele Ungariei încheiat «în anul Domnului 1368, în ajunul zilei Sfintei Vergina și martira Agneta» arată că acei negustori sași «care vor merge cu mărfurile spre străinătate pe calea Brăilei, ne vor plăti peste tot numai 1/30 în Cîmpu-Lung la întoarcere și nimic la intrare...» (M. Mitilieu: Tratatetele și convențiunile României cu Puterile Străine de la anul 1368 pînă în zilele noastre, București 1864, pag. 2). În veacul următor, cronicarul bizantin Chalkokondylas arată că Brăila este «un port foarte însemnat și orașul cel mai de seamă al Domnului Țării Românești» (N. Iorga: op. cit., pag. 256).

Francezul Walerand de Wavrin trecînd în 1445, în urma cruciadei, de la Varna prin Brăila, scrie în cronica sa că Brăila «e un port populat de corăbii din tot răsăritul» (Enciclopedia României, București, vol. II, pag. 544).

Privim orașul cum se întinde în sus pe coastă și ne trec fugar prin minte ceasurile de grea încercare pe care le-a trăit cetatea Brăilei: arsă în 1462 de Mahomed al II-lea; arsă în 1470 de Ștefan cel Mare; prefăcută în 1544 în raia turcească; eliberată pentru o clipă în 1595 de Mihai Vodă Viteazul; în sfîrșit cucerită în 1828 de armata rusă a marelui duce Mihail și restituită în același an «rostrurilor sale românești...». Înflorirea Brăilei a început în anul 1831.

Oraș cu vechi tradiții culturale, a dăruit țării pe «sumbrul povestitor al vieții necăjite din mahalalele Brăilei, Panait Istrati..., pe minunatul colorist al cîmpiei brăilene, C. Sandu-Aldea..., pe cîntărețul romantic colonelul Teodor Șerbănescu..., pe trubadurul Gheorghe Cavadia.. Și nu putem uita că de aci au pornit mișcările culturale și naționale organizate de Greci, Bulgari și Albanezi. Aci a fost tipografia bulgărească a lui Hristo Vakilov în care au apărut 27 de scrieri cu caracter didactic și literar, între anii 1863-1872; aci se tipărea «Albina bulgară» (Bălgarska pcela) și «Steaua dimineții» («Zornîța»). (Acad. prof. P. Constantinescu-Iași: Studii istorice romîno-bulgare, București 1956 pag. 112). În orașul Brăila s-a desfășurat un mare capitol din istoria contemporană bulgară.

Aci a fost episcopia «Proilaviei» (numele grecesc al Brăilei), căreia i se mai zice și «Mitropolia Proilaviei».

Privim cum dă soarele în chindie, scăpătînd după mulțimea clădirilor. Ultimile sale raze se amină ca întro luare de rămas bun în crucile bisericilor ce străjuiesc orașul într-un loc sau altul.

În Brăila sînt 13 biserici ortodoxe, (din care una grecească și una bulgărească) 1 armenescă, 1 romano-catolică, 1 evanghelic-luterană, 1 calvină, 1 lipovenească. Mai sînt aci 4 sinagogi, 1 casă de rugăciuni adventistă și 1 baptistă.

Preoții brăileni ne primesc cu drag. Unii din ei ne sînt colegi de facultate; alții din aceleași locuri natale, toți, prieteni vechi... Sînt între ei cîțiva pe care nu i-am văzut de mulți ani. Au încărunțit.. Oricum, bucuria revederii ne-a încălzit inimile.

Lăsăm bagajele la intrarea bisericii «Sfinții Arhangheli», o fostă moscheie transformată în biserică ortodoxă în anul 1828 după desființarea raialei turcești. E mare, încăpătoare, geamuri cu vitralii, pardoseală de marmoră; altarul mai sus cu trei trepte: timplă frumoasă; icoane împărătești poleite cu aur. În partea dreaptă, o icoană aurită înfățișează pe sfîntul marele mucenic Gheorghe călare, omorînd balaurul cu sulita. Dedesubt, o însemnare de cîteva rînduri în limba rusă arată că a fost dăruită de marele duce Mihail Pavlovici, cel ce a înzestrat biserica și cu alte obiecte sfinte.

De aci mergem la biserica grecească fiind cea mai încăpătoare să mulțumim Domnului că ne-a ajutat în călătoria noastră.

Sfînt locașul acesta este o operă de artă, cum nu se poate vedea decît în puține din marile capitale ale Europei. Este o mîndrie a Ortodoxiei. La proporțiile muzicale arhitectonice se adaugă măreția, poezia artistului care și-a săpat în marmoră simțirea aleasă pentru casa lui Dumnezeu și gustul pentru frumos. Patru rînduri de strane, catapetasmă bogată, uși împărătești semiovale, sfînta masă sub baldachin; policandrele mari, electrice, artistic lucrate, umplu sfîntul locaș de o mare lumină, ce înfățișează pictura lui Gh. Tattărăscu în toate podoabele ei. Epitropul Dracopol (frate cu cel de la Sulina) ne informează că în biserică pot intra peste 2.000 de oameni, că zidirea ei a durat 9 ani, adică de la 1863-1872; că în anul 1932 s-au făcut unele reparații și că o parte din pictură a fost refăcută tot atunci de pictorul Griasnov, al cărui nume îl citim în sfîntul altar jos în dreapta, la proscomidie.

Corală ia loc sus în cafas. Rugăciunea începe.

Se face și un «polihronion» pentru sănătatea cu zile îndelungate a Prea Fericitului Patriarh Justinian, a Prea Sfințitului Episcop Kesarie, a conducătorilor Țării, a preoților slujitori și a tuturor binecredincioșilor brăileni și se continuă cu imnele (vreo 10 imne) din bogatul repertor al Coralei.

E atîta transfigurare în chipul ascultătorilor, cum n-aș putea spune. Și cîntă Prea Cucernicii din cafas cu atîta însuflețire de te minunezi. Mare dar a dat Dumnezeu omului muritor. Și dirijează părintele Ioan Hagi, cum dirijau profesorii D. Kiriac și Gh. Cucu de la Conservatorul din București la Societatea Corală Carmen, cu 30 de ani în urmă, sau ca marii dirijori din zilele acestea. Dealtfel, toți coriștii din cafas au fost dirijorii clasei lor cînd erau seminariști. Unii, chiar ai întregului seminar.

La sfîrșit, părintele director Vlădescu mulțumește tuturor pentru dragostea ce ne-au arătat. Corală cîntă «mulți ani trăiască». Așa ne-am despărțit de mulțimea fraților noștri cei întru Hristos din Brăila. Au fost clipe înălțătoare pe care nu le vom uita nici noi, nici ei. Oamenii au văzut ce lucruri frumoase se pot realiza cînd e dragoste și bunăvoință, că darul lui Dumnezeu este pretutindeni în lume. Și nu trebuie să uite nimeni că l-a dat oamenilor muritori, ca să-L slăvească pe Dînsul.

Un frate de lîngă mine spune entuziasmat: «Avem să facem și noi o astfel de corală la Brăila, chiar dacă nu sîntem atît de mulți preoți. Vom completa numărul coriștilor cu glasurile alese ale credincioșilor noștri».

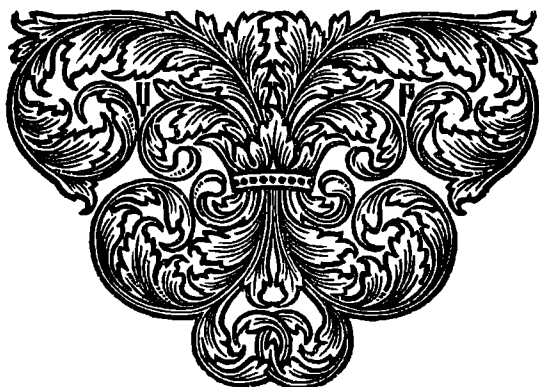
«Dumnezeu să vă ajute, iubite părine. Ne-am bucura din toată inima»,
fi răspund.

Insufleșirea aceasta este o frântură din marea misiune a coralei. E o latură a năzuințelor ce urmărește cu multă muncă și răbdare; un rod al Secției Culturale a Arhiepiscopiei noastre, o floare aleasă din buchetul ce împodobeste ostenelele cele păstorești ale Prea Fericitului Patriarh Justinian.

Nu ne îndoim că bunii noștri conducători «triumviratul cel duhovnicesc» vor înfățișa Părintelui nostru sufletească omagiile, urările de sănătate și viață lungă, pe care binecredincioșii creștini din meleagurile dunărene ale Patriei noastre dragi i le-au făcut cu toată smerenia. Ei s-au simțit adânc mișcați pentru binecuvântările Prea Fericirii Sale trimise prin noi...

Trenul în care ne-am suit acum un ceas aleargă fără răgaz. E ora 1 după miezul nopții. Mîine dimineață vom fi la București. În inimile noastre purtăm icoana cetăților evlaviei străbune din Dacia Pontică și chipul unor prieteni dragi care ne-au dăruit partea cea bună a sufletului lor...

Pr. GRIGORE N. POPESCU
de la Biserica Hagiu

VIAȚA BISERICESCĂ ÎN CUPRINSUL MITROPOLIEI

ARHIEPISCOPIA BUCUREȘTILOR

TELEGRAMĂ

*Adresată Prea Fericitului Părinte Patriarh Justinian de către preoții
absolvenți ai Seminarului Central, seria 1904—1905*

«Preaști absolvenți ai Seminarului Central, seria 1904—1905, sărbătorind a 52-a aniversare de la terminarea școlii, întruniți azi la Institutul Teologic din București, în unanimitate și din toată inima, Vă exprimă, pe de o parte, cele mai călduroase și respectuoase mulțumiri, pentru dragostea și părinteasca grijă ce purtați întregului cler ortodox, și în special celor ce au depășit vârsta de 70 ani, dindu-le puțința să slujească încă la sfântul altar, alăta timp cât sint valizi, iar pe de altă parte, țin să Vă asigure că vor ridica neconținut rugăciuni la sfântul altar pentru ca Bunul Dumnezeu să Vă dăruiască nu numai mulți ani, dar și zeci și zeci de ani de rodnică păstorie, ca să puteți împodobi mitra patriarhală cu noi și epocale realizări ca și pînă acum!

În numele comitetului organizator:

Pr. Nicolae Proca-Cîmpulung;

Pr. Constantin Dincescu-București;

Pr. Matei Pislaru-București;

Pr. Zamfir Popescu-București.

SFINȚIREA BISERICII DIN PROZANIC RAION BRĂNEȘTI

La extremitatea Raionului Brănești, spre sud, străbătută de calea ferată București-Oltenița, se află comuna Vasilați, comună mare, pe raza căreia, sint formate acum, trei parohii distincte, fiecare avînd biserică și slujitorii săi.

Parea de nord-est a comunei, dincolo de calea ferată, formează satul și parohia «Prozanic». Poartă acest nume, după acela al unui cioban, anume «Prozanic», de origină ceho-slovac, care a poposit cu oile sale aici, pe la anul 1800, pe valea pîrului ce curge între satul Sohat și Prozanic și de atunci i-se spune, «Valea lui Prozanic».

Așezările gospodărești, au luat ființă, de la anul 1894, (după improprietărire) iar primii locuitori stabiliți aici, au fost din comuna Tintava-Barului, de unde, satul și-a primit și porecla de «Tintava».

Satul, este așezat pe malul sting al fostei albie a râului Dimbovița, care curge acum, la o depărtare de 2 km. spre apus și de-a lungul șoselei București-Budești, care-l străbate, ca o coloană vertebrală. Impodobit și aliniat cu străzi drepte, frumos îngrijite, pline de gospodării chivernisite și curate, satul, după așezare, înfățișare, rînduală și curățenia ce-l caracterizează, te face să înțelegi, că locuitorii săi, sînt oameni harnici, iubitori de bine, pace și progres.

Această nouă așezare, satul Prozanic, crescînd în decursul timpului, s-a simțit nevoia, ca să se inzeșteze cu instituțiile de primă necesitate; în primul rînd școală, pentru cei mici și apoi biserică pentru toată obștea creștinească. Școala s-a clădit și funcționa, acum, trebuia biserică! Era prea mare distanța de la Prozanic pînă la Vasilați și în anul 1936, se ia inițiativa pentru construcția unei biserici, acolo, în centrul satului Prozanic, într-o poziție cum rar se întîlnește.

Venînd cu trenul de la București, după ce treci de gara Gălbinași, privind spre Est, ochiul ți-se oprește pe un deal, asupra unei monumentale biserici, străjuită de trei turle ce suie către cer, acoperite cu tablă, ce scinteiază în lumina soarelui. Silueta sveltă, văruiată în alb, se proiectează pe orizontul cerului albastru și verdele copacilor dinprejur. Din fața bisericii, privind spre apus, ochiul se delectează căutînd pînă departe, în întînsa panoramă ce se deschide pe toată această vale a Dimboviței, oprindu-se pe dealul de dincolo, unde în dreapta este satul Popești, iar în stînga Stănești.

Aici, au găsit loc potrivit, spre a ridica locaș de închinare, sătenii din Prozanic.

Au întîmpinat ei greutăți de tot felul, dar voința nu le-a fost înfrîntă și cel ce aprindea lumina minții, învățîndu-i slova pe micuții din Prozanic, a reușit să le aprindă lumina credinței, celor vîrstnici, punînd temelial nouului locaș în anul 1936, și continuînd cu lucrările pînă în 1942, cînd biserica a fost ridicată de roșu. În acest an la 1 aprilie, a fost transferat aici de la parohia «Broșteanca», Teleorman, C. Preot Dumitru Constantinescu, actualul paroh.

Venit aici, de la aprilie pînă în decembrie același an, Preotul D. Constantinescu, a continuat cu avînt tineresc munca la noua sa biserică, făcînd tencuielile în interior și exterior, ușile, ferestrele, tîmpla și tot mobilul necesar serviciului divin, iar la 27 decembrie 1942, cu Înalta Binecuvîntare, s-a făcut sfințire mică, pentru săvîrșirea Sfintei Liturghii, în noua biserică. Între timp, credincioșii au continuat să inzeșteze și să impodobescă Sf. Locaș, cu toate cele necesare cultului: sf. icoane, vestminte, odoare, clopot, cărți, lumină electrică... etc... Iar în anul 1954, sub regimul de democrație populară și ca dovadă a libertății depline de care se bucură cultele și cetățenii în Republica Populară Romînă, s-a pornit la împodobirea cu pictură a Sfîntului Locaș.

Pictura, executată în frescă și tempera, de destoinicul pictor și bun credincios Constantin Năchescu din București, armonizează pe deplin cu arhitectura bisericii și-i dă un aspect rivalizând cu cel mai autentic exemplar de biserică «în stil bizantin».

...Dar, «ori ce început are și sfârșit» și de data aceasta, Biserica Prozanic, după 20 de ani de la începutul lucrărilor și după 14 ani de slujre provizorie, era gata și aștepta ziua cea mare a tinosirii. În acest scop s-au făcut toate pregătirile și ultimile puneri la punct. C. Preot Protoiereu Gheorghe Dinescu, sub a cărui îndrumare și observație continuă, au decurs lucrările de pictură și ultimele lucrări de finisare, a fost nelipsit din mijlocul credincioșilor de la Prozanic, alături de C. Preot Paroh D. Constantinescu, de Consiliul Parohial și Epitropie, venindu-le în ajutor cu sfatul, priceperea și cuvântul autorității, precum și efectiv, cu un ajutor bănesc de 4.000 lei, din fondul misionar al Protoieriei Raionului Brănești.

Cu binecuvîntarea Prea Fericitului Patriarh Justinian, s-a aprobat sfințirea mare (tinosirea) bisericii de la Prozanic, în ziua de 16 iunie 1957, delegat al Prea Fericitului Patriarh, fiind Prea Sfințitul Episcop Dr. Antim Nica, Vicar Patriarhal.

Încă din ajun, au sosit în localitate P. C. Protoiereu Gheorghe Dinescu, însoțit de Diacon Nicolae Nicola, secretarul Protoieriei Brănești, veniți pentru a întocmi programul festiv al sărbătorii.

Simbătă seara, s-a oficiat slujba vecerniei cu priveghere, de un sobor format din C. Preoți: Gheorghe Dinescu — Protoiereul Raionului, Panteimon Postovanu-Sohatu, Gheorghe Voiculescu-Cucuiieți-Sudiți, Alexandru Vlădescu-Pirlita II, D. Constantinescu-Prozanic, Parohul Bisericii și Diaconul Nicolae Nicola-Biserica Spirea-Veche, București.

În timpul slujbei de seară, s-au așezat pe Prestol, Sfintele Moaște, iar după slujbă, C. Pr. Protoiereu Gh. Dinescu a rostit un cuvînt de învățătură, arătînd însemnătatea ce o are în viața credincioșilor unui sat, slujba sfințirii bisericii lor — «eveniment ce se întîmplă odată la sute de ani și fericiți sînt aceia ce se învrednicesc să ia parte la o asemenea slujbă».

Pătrunși de înțelesul cuvintelor Pr. Protoiereu și de clipele pe care le trăiau, credincioșii, bărbați și femei, s-au hotărît, ca toată noaptea să privegheze în Sf. Biserică, străjuind Sf. Moaște.

A doua zi dimineața la ora 6, Biserica era plină de credincioși de toate virstele, veniți îmbrăcați în haine frumoase de sărbătoare și cu suflele curate, spre a participa la marea slujbă. Din toate părțile se scurgeau spre biserică, grupuri, grupuri, de credincioși, cu fețele radiînd de bucurie, într-o zi binecuvîntată de Dumnezeu cu soare și cer senin.

În timp ce slujba acatistului Sf. Dimitrie, se săvîrșea în biserică, afară după rînduială, se pregăteau aromatele pentru tinosire. În același timp în fața bisericii se făcea sfințirea Aghiazmei, de C. Preoți: Bradu Nicolae și Dumitrache Tudor-Budești, Alex. Vlădescu și Diaconul Nicolae Nicola, răspunsurile fiind date de corul maicilor de la Sf. Minăstire Pasărea.

Se apropia ora sosirii Prea Sfințitului Episcop Delegat, Dr. Antim Nica.

În întîmpinarea Prea Sfințitului Episcop, au pornit la marginea satului patru colăceri, îmbrăcați în cămăși cusute cu motive naționale, purtînd în brațe buchete mari de flori.

La ora 7,45 a sosit mașina în care se afla P. S. Episcop Dr. Antim Nica, însoțit de C. Protodiacon Anton Uncu, de la Catedrala Sf. Patriarhii.

În sunetul clopotului, mașina însoțită de colăceri, a ajuns în fața bisericii, unde așteptau P. C. Protoiereu Gh. Dinescu, preoții, maicile și mulțime de credincioși, cîntînd împreună imnul arhieresc «Pre Stăpînul și Arhierul Nostru...».

Condus la casa Pr. Paros, după 15 minute, P. S. Episcop însoțit de P. C. Protoiereu, au venit la Biserică, unde au fost primiți după rînduială, cu Sf. Evanghelie și Sf. Cruce, de întreg soborul, în timp ce maicile cîntau «Axionul», **Prea Sfinția Sa binecuvîntează pe slujitorii și credincioși.**

Întrînd în Sf. Altar, P. S. Episcop-Delegat, este îmbrăcat în veșmintele arhieresti. **Se formează soborul din următorii preoți: Protoiereu Gh. Dinescu-Brănești, C. Prunescu-Vasilați, Alex. Petrescu-Gălbinași, Bradu Nicolae-Budești, Dumitrache Tudor-Budești, Partelimon Postovanu-Sohatu, Ghe. Voiculescu-Cucueți-Sudiți, Alex. Vlădescu-Pirlita II Vasilați, Valeriu Pascaru-Popești, D. Constanlinescu-Prozanic, parohul bisericii și Protodiaconul Anton Uncu și Diaconul Nicolae Nicola.**

Pr. Paroh, oferă din partea credincioșilor, P. S. Episcop, preoților, diaconilor, maicilor și invitaților, șervete naționale țesute de credincioasele din comună și dăruite ca amintire și recunoștință pentru acest mare eveniment.

Împrejurul Bisericii ard din zorii dîmineții, amfore cu tămîie bine mirositoare, iar credincioșii poartă în mîini luminări de ceară curată.

Întreg soborul, avînd în mijloc pe P. S. Episcop, care poartă pe cap Sf. Disc. cu Sf. Moaște, se îndreaptă spre ieșire, pentru a ocoli biserica.

Se face ocolirea. Corul maicilor, cîntă troparul «Sfinților Mucenici» și celelalte. Se fac opririle rînduite în cele patru părți ale bisericii, cu ecutenii, stropirea cu aghiazmă și însemnarea Sf. Cruci pe zid, cu Sf. Mir, de către P. S. Episcop.

În fața Bisericii după ocolire, în genunchi, P. S. Episcop, citește rugăciunea de intrare în Sf. Locaș.

În Biserică, deasemeni se stropește cu aghiazmă și se însemnează cu Sf. Mir, de P. S. Episcop, **semnul Sf. Cruci «sfințindu-se Biserica aceasta, cu hramul Sf. și Marele Mucenic Gheorghe, în numele Tatălui, al Fiului și al Sf. Duh», Amin!**

Pr. Protoiereu, dă citire documentului de sfințire, semnat de cei prezenți, ce va fi pus la piciorul Sf. Mese.

P. S. Episcop, P. C. Protoiereu și cei doi epitropi, sînt îmbrăcați după rînduială în cămăși albe, cusute cu flori, pentru a pregăti după ritual Sf. Masă, în piciorul căreia se introduc Sf. Moaște, documentul și pomelnicele celor ce s-au nevoit la zidirea și infrumusețarea Sf. Locaș, a celor ce sînt de față din sat și de pretutîndeni.

După ce Sf. Masă este pregătită și îmbrăcată cu toate veșmintele, iar **deasupra așezate obiectele sfinte, urmează «sămutarea Sf. Mese», Moment** unic în viața unei Biserici și prilej deasemnea unic, în viața credincioșilor, de a face această sărutare. Acum este singura dată, cînd femeile pot intra în Sf. Altar. Trec cu smerenie, plini de credință, nădejde și dragoste, față de noul locaș de închinare, bătrînii și bătrînele satului, bărbați și femei, tineri și tinere, copii și toți cei ce erau de față din sat și din împrejurimi, circa 2000 de persoane, se închină, sărută Sf. Evanghelie, Sf. Cruce, Sf. Masă și mîna P. S. Episcop, luînd binecuvîntare arhierască.

Ieșind afară în curte, pe ușa Sf. Altar, fiecare credincios primea o bucată de pînză de in, înmuiată în aromatele tîrnoseniei, de la harnicii epitropi.

Strana este susținută de corul maicilor, care cîntă melodios «slavoslovii».

După ce s-a închinat și a trecut prin Sf. Altar tot poporul, se oficiază prima Sf. Liturghie Arhierescă în Biserica sfințită de la Prozanic. În timpul Sf. Liturghii, la timpul potrivit, P. C. Protoiereu Gh. Dinescu, rostește predica zilei, spunînd între altele: «Trăiți astăzi, cea mai mare zi din viața satului Dvs., astăzi în Duminica Tuturor Sfinților, vi s-a sfințit Biserica. Biserica noastră Ortodoxă, cinstește pe toți sfinții, iar dintre aceștia mulți sint pictați în această frumoasă biserică și între ei se află și Sf. Mucenic Gheorghe, acela pe care îl aveți ocrotitor al satului și hram al bisericii. În aceste clipe de bucurie, gîndul tuturor trebuie să se îndrepte către bunul Dumnezeu, care v-a ajutat să ridicați acest măreț locaș de închinăciune și către P. F. Patriarh, care a binevoit să trimită ca delegat pe P. S. Episcop Dr. Antim Nica, să sfințească biserica, apoi către conducătorii țării acesteia, care au garantat libertatea de credință și de cult».

La sfîrșitul Sf. Liturghii, C. Preot Paroh, D. Constantinescu, a făcut o amplă dare de seamă, asupra începuturilor construcției și mersului lucrărilor, reliefind aportul dat de credincioși, sprijinul organelor locale, precum și înțelegerea din partea autorităților superioare de Stat prin Departamentul Cultelor.

P. S. Episcop-Delegat, binecuvîntînd credincioșii, a spus între altele: «Acastă frumoasă biserică, dă un prilej de deosebită bucurie astăzi, întii pentru ctitorii și binecredincioșii satului Prozanic și în al doilea rînd, alături de ei ne bucurăm noi, cei veniți să-i deschidem ușile, pentru a o da închinării. Am venit în numele P. F. Patriarh, ca să punem început slujbei aici și să dăm binecuvîntare credincioșilor și tuturor celor ce s-au ostenit la ridicarea acestui Sf. Locaș.

Biserica este școala evlaviei, aici auziți pe preotul vostru citind din Sf. Evanghelie vestindu-vă cuvîntul păcii, al dragostei și înțelegerii între oameni. Acest cuvînt al păcii, să pătrundă adînc în inimile voastre. În același timp Biserica este școala credinței cea roditoare. căci ea îndeamnă la fapte bune, după cuvîntul apostolului: «credința fără fapte, este moartă».

Înceînd, P. S. Episcop, mulțumește soborului, care împreună cu P. Sfinția Sa, s-au rugat pentru binele, prosperitatea și pacea poporului nostru. Mulțumește apoi ctitorilor, ce s-au ostenit la ridicarea Sf. Locaș și și-au văzut rodul muncii lor; fapta lor va fi aducere aminte și îndemn urmașilor. Mulțumește și Organelor-Locale, care au înlesnit efectuarea lucrărilor, precum și cuvioaselor maici, de la Sf. Mînăstire Pasărea, care și-au luat osteneala să vină la această solemnitate și au cîntat cu atita evlavie. Mulțumește de asemenea, închinătorilor de aproape și de departe, pentru dragostea ce o au față de Sf. Biserică, indemnîndu-i: «Plecîndu-vă genunchii, mulțumiți Domnului pentru toate. Ziua de astăzi, pentru acest sat, este o zi istorică, în care s-a sfințit biserica și s-a realizat unitatea în credință și în dragoste, a obștei credincioșilor. Dîndu-vă binecuvîntare arhierescă, vă doresc tot binele».

P. C. Protoiereu, dă citire Ord. Nr. 430/957, al P. F. Patriarh, prin care se conferă la 20 credincioși din parohie «Binecuvîntări Patriarhicești».

P. S. Episcop, împarte personal aceste distincții și binecuvîntază pe fiecare.

S-a făcut apoi un Polihron:u, pentru P. F. Patriarh, Conducătorii R. P. R. și credincioși. A urmat parastasul ctitorilor.

În Sf. Evanghelie, a Bisericii Prozanic, P. S. Episcop Antim, a făcut următoarea însemnare:

«Astăzi, 16 iunie, Duminica Tuturor Sfinților, am săvârșit din încredințarea Prea Fericitului Patriarh Justinian al României sfințirea bisericii «Sf. Gheorghe» din Parohia Prozanic, împreună cu un mare sobor de preoți și diaconi...

Binecuvîntarea Domnului să însoțească pururea pe toți ostenitorii pentru ridicarea și împodobirea acestui Sf. Locaș, și pe toți credincioșii enoriei Prozanic, în frunte cu P. C. Paroh D. Constantinescu».

Solemnitatea sfințirii a luat sfârșit prin tradiționala agapă organizată în curtea bisericii.

La orele 16, atît P. S. Episcop-Delegat, cît și ceilalți slujitori au plecat, pentru a prăznuî după datina creștinească, la casele lor, lăsata secului pentru postul Sf. Apostoli Petru și Pavel.

Toți au rămas adînc impresionăți și cu frumoasă aducere aminte de «tirnosirea bisericii de la Prozanic».

Diacon NICOLAE NICOLA

PRĂZNUIREA HRAMULUI SCHITULUI DE LA TEKIRGHIOI

Potrivit unor însemnări, Sanatoriul preoțesc din Tekirghiol este printre «cele mai solide și mai vechi așezări din partea aceasta a litoralului mării».

Încă din anul 1908, s-a clădit aici, prin grija și strădania clericilor din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor, cîteva camere, lîngă care s-au adăugat, cu vremea, altele, în care locuiau, pe timpul verii, slujitori ai altarelor, cu familiile, veniți ca să-și tămăduiască suferințele trupești, în apa — recunoscut vindecătoare — a lacului Tekirghiol.

Pentru nevoile sufletești ale locatarilor, s-a amenajat un paraclis, într-o cameră mai mare, unde aduceau laude Domnului, pe lîngă preotul și măicuțele schitului înfăințat între timp, și preoții veniți la cură.

Au trecut ani, pînă cînd, la conducerea destinelor Bisericii noastre a fost rînduit de Dumnezeu, Prea Fericitul Patriarh Justinian, care — cu deosebită-i rîvnă — a cercetat și Sanatoriul, precum și paraclisul, împărtaşind și Prea Fericirea Sa părerea că pentru Sanatoriul preoțesc — care între timp se mărise — ca și pentru locul unde-i așezat — o stațiune balneară, atît de populată vara, paraclisul rămăsese prea mic.

Mintea-I ageră a sesizat nu numai situația, dar a găsit și soluția. Și astfel, în vara anului 1952, prin grija Prea Fericirii Sale și cu cheltuiala Sa, a fost adusă și reclădită, chiar lîngă intrarea în Sanatoriu, o bisericuță din birne de stejar, veche, de prin secolul al XVII-lea, care cu ani în urmă, fusese donată de niște credincioși maramureșeni, orașului Sinaia.

Ne amintim cu cită băgare de seamă a fost adusă și cu cită migală s-au îmbinat, de mîini pricepute, sub ochii specialiștilor și ai Prea Feri-

citului Patriarh ctitor, birnele acestei biserițe, adevărată podoabă de artă. Ochiul cel mai cunoscător nu bănuiește că această biserică a fost, la Tekirghiol, a treia oară reclădită.

S-a mărit numărul maicilor de la schitul cu bisericuța maramureșeană, dindu-i-se și hramul Adormirii Maicii Domnului (pe lângă celelalte două hramuri) întocmindu-se aici aleasă vatră de slujire monahi-cească.

Biserica schitului este cercetată de preoții și familiile lor veniți la cură, ca și de credincioși sezoniști (printre care și străini), la care se adaogă zilnic bărbați și femei veniți din satele din jur ca să se închine și să sărute lespedea schitului de maici de la Tekirghiol.

Li va fi atrăgând oare silueta sveltă cu turnurile ascuțite ale bisericii acoperită cu șindrilă veche, ca și birnele de stejar, din care sint clădiți pereții, icoanele vechi, zugrăvite cu atita măiestrie, slujbele minunate la care se aud glasurile îngerești ale maicilor care «seara și dimineața și intru amiază» cu adincă cucernicie aduc lauda lui Dumnezeu?

Nu știm; ceea ce știm, este că în bisericuță vin închinători «în toată vremea», iar la 15 august, cind s-a serbat hramul schitului, numărul credincioșilor a fost mare. Vecernia și litia din ajun, cit și sfînta Liturghie din ziua praznicului, o au săvîrșit în curte.

Vremea vecerniei; soarele își arunca ultimele raze, mîngiind parcă frunțile credincioșilor care veniseră din vreme la schit. Toaca își împrăștia sunetele melodice ca o cîntare, ca niște filfiri de aripi a unor păsări nevăzute, aducînd aminte de pagini din Sadoveanu, unde cu măiestrie reîntrecută se arată cum sunetele ritmice ale toacei de la Mînăstirea Neamțu se împrăștiau ca o boare binecuvîntată peste văile și munții din jur; aici, la Tekirghiol, melodia toacei se împrăștia peste sat, peste lac și... «pînă la marea cea mare»...

Slujba a fost oficiată de P. S. Episcop Emilian Antal, înconjurat de un sobor de preoți, în frunte cu P. C. Părinte Protopop N. Popescu-Găești, responsabilul seriei de preoți, P. Cuv. Arhim. Ghenadie Nițoiu și de P. C. Arhid. Andrei Iacobeanu, de la Sf. Patriarhie. A luat parte și P. S. Episcop Antim, Vicar Patriarhal. Răspunsurile au fost date de corul format din maici, doamne preotese și preoți, condus de D-l Vasile Radu, cîntăreț la biserică Sf. Ilie Gorgani din Capitală.

A fost o slujbă cu adevărat impresionantă, unii credincioși zăbovind în rugă pînă tîrziu. Luminările aprinse, în sfeșnice și pe jos, luminau fețele slujitorilor în pioasă rugă și a închinătorilor, care, în genunchi, murmurau rugăciuni și cereri către Prea Curata.

Cînd glasul ahidiaconului a intonat în-ectenie, cererea pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian, frunți arse de soare s-au plecat spre pămînt atingîndu-l, miîni bătătorite la munca cîmpului intru scoaterea pîinii «cele de toate zilele» au făcut semnul crucii și mulți din ochi s-au îndreptat spre bisericuța schitului; în clipa aceea, mulți credincioși și-au amintit cum cu ani în urmă, tot într-o vară ca aceasta, însuși Patriarhul țării a veghiat și a lucrat alături de preoții sezoniști la reclădirea bisericii lîngă care se aflau acum.

S-au rugat pentru Conducătorii Statului care se străduiesc pentru mai binele țării, iar cînd s-a rostit cererea «pentru pacea a toată lumea», mulțimea infiorată, cu privirea spre înaltul cerului unde sălășluiește Domnul păcii, a adaogat și ea ruga ei pentru pacea și buna înțelegere între toate neamurile pămîntului.

A urmat slujba sfințirii artoselor și a «rodurilor pământului» aduse de credincioși, apoi acatistul închinat «Celei mai cinștite decit Heruvimii» și după aceștea, predica Părintelui Arhim. Nițoiu, alcătuită cu rară măiestrie, aproape în întregime din stihuri de la acatist, paraclis și din rugăciuni închinare Maicii Domnului.

Slujba de seară s-a terminat prin ocolirea cu sfântul epitaf al Maicii Domnului în jurul bisericii. Credincioșii, cu luminări în miini, păseau rar în urma cortegiului, ascultând imnele cîntate alternativ de corul maicilor și al credincioșilor. Pe multe fețe licăreau lacrimi, mărturie a participării aievea la prohodirea Maicii Domnului, așa cum spun stihurile cîntărilor: «*Mori acum și Te duci la viața de sus, ci să nu ne părăsești pe noi, robii, Tăi, neadormită solitoare a tuturor*».

Ultimele cîntări s-au topit în adincul nopții; în biserica schitului și în jurul lui. Deasupra veghiau mulțimea stelelor, care parcă luau parte și ele la prăznuirea adormirii Celei Care este «steaua care arată soarele», precum se spune la acatist.

A doua zi, Sfînta Liturghie a fost oficiată de același impresionant sobor de preoți. Cu toată zăpușeala zilei, simțită chiar în primele ore ale dimineții, oamenii au stat pînă la sfîrșitul slujbei; într-o pioasă reculegere, s-au rugat lui Dumnezeu și «mijlocitoarei către Dumnezeu», «rugătoarei Celei calde a lumii», pentru sănătate, mîntuire și pace a toată lumea.

Predica zilei a fost rostită de P. S. Episcop Emilian, care cu multă căldură și în alese cuvinte, a slăvit pe Maica Domnului «floarea care a înflorit mîntuirea noastră», precum se zice într-o rugăciune.

La sfîrșit s-au împărtășit din «potirul vieții», cei care cu o seară mai înainte se spovediseră; aceia care s-au pregătit și au ținut ca în ziua Sfîntei Marii, să primească Trupul și Singele Mîntuitorului Hristos.

În cîntece închinare Maicii Domnului, credincioși cu fețele luminate de bucuria sărbătorii, treceau unul după altul ca să primească sfințita anaforă, ungerea cu untdelemn sfințit și arhieriasca binecuvîntare.

Așa s-a serbat anul acesta hramul schitului închinat Maicii Domnului, de la Tekirghiol.

Aici, în apropierea mării s-a făcut aleasă prăznuire Aceleia Care este «*temeiul dreptei credințe*», «*limanul cel neînvișorât al celor ce călătoresc pe mare*».

De departe, de pe întins de ape, parcă răzbătea pînă la noi ca un ecou adus de valurile mării, versurile de rugă ale poetului,

«Rugămu-ne-ndurărilor,
«Luceafărului mărilor.

«Privirea-ți adorată
«Asupra-ne coboară
«O! Maică Prea Curată
«Și pururea Fecioară,
«Marie».

Pr GH. NASTASE

EPISCOPIA BUZĂULUICONSFĂTURI INTERCONFESIONALE

Slujitorii cultelor religioase din patria noastră, alături de toți oamenii de bine, își manifestă din zi în zi îngrijorarea ce a cuprins întreaga lume iubitoare de pace, privind problema fabricării și experimentării bombelor atomice și cu hidrogen. Preoțimea Eparhiei Buzăului, laolaltă cu reprezentanții și slujitorii celorlalte culte se adună din cind în cind în consfătuiri interconfesionale raionale și uniți în spiritul frățietății umane și al păcii, iau hotărâri de intensificare a luptei pentru pace, împărțându-și totodată metodele lor de lucru în latura culturală socială.

În rindurile ce urmează, vom reda în mod sumar, mersul consfătuirilor interconfesionale din cuprinsul raioanelor Focșani, Buzău și Tecuci.

La Focșani: În ziua de 5 iunie a. c., a avut loc în sala de ședințe a protopopiatului Focșani, consfătuirea reprezentanților cultelor creștin-ortodox, armean-gregorian și mozaic, ședința fiind prezidată de P. C. Preot Marin Negulescu, Inspector Eparhial. Această consfătuire a fost onorată de prezența P. S. Episcop Dr. Antim al Buzăului, însoțit fiind de P. C. Pr. Th. Roțaru, Consilier Ad-tiv.

După un cuvînt de salut, rostit de P. C. Protopop Nic. Bălănuță, membru în comitetul raional de luptă pentru pace Focșani, ședința s-a deschis prin cuvîntul părintelui M. Negulescu, care arată îngrijorarea adîncă ce a cuprins întreaga omenire iubitoare de pace prin nebuneasca cursă a înarmărilor, a fabricării armelor atomice, distugătoare a civilizației actuale. Mai departe, vorbitorul arată că apelul Biroului Consiliului Mondial al Păcii din 2 aprilie a. c., de la Berlin, a fost semnalul tuturor manifestărilor împotriva experimentării armelor atomice și cu hidrogen și că — acum în preajma sesiunii Consiliului Mondial al Păcii de la Colombo, glasul popoarelor cere cu tot mai multă insistență încetarea acestor experimentări cu armele termo-nucleare, ceea ce constituie primul pas spre interzicerea lor și spre dezarmare.

P. C. Sa spune: «Ca reprezentanți ai cultelor religioase, care prin rostul misiunii noastre suntem în slujba păcii, a vieții și a progresului, ne unim glasul și cerem cu toată energia încetarea experimentării armelor termo-nucleare, care primejduiesc viața omenirii». Dă apoi cuvîntul P. C. Protopop Nic. Bălănuță, care dezvoltă referatul intitulat: «În preajma sesiunii Consiliului Mondial al Păcii de la Colombo».

După ce arată că omenirea este mai dornică ca oricînd de pace, că rindurile oamenilor de știință, artă și cultură din întreaga lume se string din ce în ce mai mult alături de acela al oamenilor simpli, pentru apărarea păcii, vorbitorul trece în revistă situația internațională actuală, scoțînd în evidență strădaniile țărilor lagărului socialist în frunte cu Uniunea Sovietică, pentru dezarmare și interzicerea armelor atomice și cu hidrogen, și a interzicerii experimentării acestor arme ucigătoare în masă. Trezînd, apoi, la poziția luată de poporul român, ale cărui năzuințe își găsesc expresia în politica de pace a partidului și a guvernului, vorbitorul a scos în evidență acțiunile partizanilor păcii, care în adunări obștnești și în mitinguri pe întreprinderi și instituții, cer cu toată hotărîrea încetarea experimentării armelor termo-nucleare, care periclitează sănătatea și viața noastră a tuturor.

În continuare, P. C. Sa a arătat că poziția și locul slujitorilor cultelor religioase nu poate fi altul decât acela alături de al milioanelor de partizani ai păcii, care luptă neconștient pentru dezarmarea generală, pentru interzicerea fabricării și experimentării armelor atomice, pentru instaurarea păcii generale în lume. Mai departe, vorbitorul spune «Gîndul ne poartă acum către îndepărtata capitală cu nume simbolic de porumbel — Colombo — în Ceilonul scaldat în apele Oceanului Indian, unde reprezentanții țării noastre, laolaltă cu aceia ai tuturor țărilor de pe glob, vor începe peste câteva zile să discute, să chibzuiască asupra celor mai bune căi de asigurare a păcii ni lume».

În încheiere, vorbitorul spune: «Asigurăm Comitetul Național de Luptă pentru Pace din patria noastră, că vom urmări cu cea mai mare atenție, vom strînge material documentar și pe baza lui, vom duce o susținută campanie de însămînțarea în sufletele credincioșilor noștri a sfintelor năzuințe spre pace. În numele doctrinelor noastre religioase, cerem cu toată energia interzicerea armelor atomice și cu hidrogen. Vrem pace».

Au urmat apoi discuțiunile la care au luat parte mai mulți din cei de față.

D-1 Rabin Isac, din partea cultului mozaic, spune între altele: «Evreii sărbătorind primirea de către Moisi a tablelor legii pe muntele Sinai, își aduc aminte că printre cele zece porunci, una este mai scumpă astăzi decât toate: «să nu ucizi». În arca lui Noe, în fața pericolului comun, mielul a stat alături de lup; Oare omul să fie mai puțin înțelept ca animalele și să nu înțeleagă că pe pămînt este loc pentru toți să trăiască? Noi slujitorii cultelor să strigăm din toată inima: «Să înceteze experiențele cu bomba atomică și a oricăror arme care aduc moartea și pustiire în lume».

Preotul A. Varjabedian, reprezentantul cultului armeano-grigorian, amintește de suferințele îndurate în cursul istoriei de poporul armean, victimă a agresiunii imperialismului hrăpăreț și ca fiu credincios al acestui popor care se bucură de deplină libertate în Republica Populară Română, exprimînd dorința de pace a credincioșilor armeni, cere să se pună capăt experimentării cu armele atomice și să se instaureze pacea și armonia între popoare.

Preotul Vasile Văcăreanu din partea cultului ortodox, arată faptul îmbucurător al întîlnirii liniilor paralele ale cultelor religioase din țara noastră în albia păcii și insistă asupra marilor sarcini ce revin slujitorilor cultelor pe linia educării credincioșilor și a tragerii lor pe poziții active în lupta pentru apararea și consolidarea păcii.

Luînd cuvîntul, P. S. Epscop Antim al Buzăului spune între altele: «Cu deosebită iubire pentru cauza păcii am dat binecuvîntarea și aprobarea participării slujitorilor sfintei noastre Biserici din cuprinsul raionului Focșani la această consfătuire interconfesională. Conceptul păcii nu trebuie studiat filosofic, ci practic. Pacea să treacă în ordinea realităților. Noi suntem păstori sufletești, educatorii credincioșilor și de aceea se cuvine să avem pururea în minte și în inimă ideea păcii și a bunei voiri între oameni și popoare».

În continuare, P. S. Sa spune: «În numele paternității divine, toți sîntem fii ai aceluiași Părinte și ca fii ai Lui, toți oamenii sîntem frați și datori sîntem să purtăm sarcinile unul altuia, să ne iubim și să trăim în pace. Dumnezeu ne-a dat mîntea spre ao folosi pentru crearea condițiilor de viață cît mai fericită și aici pe pămînt, nu să născocim mijloace de distrugere, a fericirii și a vieții. Nu e putere mai mare ca «opinia publică»

și pentru crearea acestei opinii în favoarea păcii, a interzicerii fabricării și experimentării armelor atomice și cu hidrogen, ne revine nouă reprezentanților cultelor o cinste deosebită». În încheiere, P. S. Sa își exprimă mulțumirea că preoțimea celui raion i-a ascultat glasul și a înțeles îndemnul în lupta pentru apărarea păcii, și insistă asupra îndatoririi de a populariza în rândurile credincioșilor documentele sesiunii Consiliului Mondial al Păcii de la Colombo, în favoarea Păcii.

Preotul D. Vlădescu dela parohia Domneasca din orașul Focșani, dă citire unei Moțiuni, adresată Comitetului Național pentru apărarea Păcii din R. P. R., iar plenul conferinței o aprobă în întregime.

Înceind această consfătuire, P. C. Preot M. Negulescu, aduce respectuoase mulțumiri P. S. Episcop Antim, care a binevoit să fie prezent în mijlocul slujitorilor cultelor din cuprinsul celui raion, grăindu-le cuvinte de îndemn, pline de înțelepciune pentru apărarea păcii. Deasemeni mulțumește tuturor reprezentanților cultelor pentru participarea unanimă la această consfătuire și pentru aportul lor la buna reușită a acesteia.

La Buzău. Din inițiativa Comitetului Raional pentru apărarea Păcii Buzău, a avut loc într-un cadru solemn în ziua de 11 iunie a. c., în sala de cultură raională, consfătuirea tuturor reprezentanților cultelor religioase din acel raion, ședința fiind prezidată de D-l Gheoghe Ionașcu.

S-a format un prezidiu alcătuit din următorii:

Ionașcu Gheorghe, Președintele Comitetului Raional de luptă pentru Pace Buzău, Dimitriu Alexandru, Inspector G-ral al Departamentului Cultelor, Preotul Th. Roțaru, Consilier Ad-tiv al Eparhiei Buzăului și membru în Comitetul Raional de Luptă pentru Pace — Cultul Ortodox — Preotul Dominic Niculăeș — cultul romano-catolic, Pastorul Constantin Alexe — cultul adventist de ziua a 7-a, Rabin Simon Bercovici — cultul mozaic, și Cismaru Const. cultul creștin după evanghelie.

Consfătuirea aceasta a fost onorată cu prezența P. S. Episcop Dr. Antim al Buzăului, însoțit de P. P. C. C. Vicar Marin Bogoiu și R. Ardeleanu, consilier ad-tiv, precum și de D-nii Ilie Mate Imputernicitul Regiunii Ploiești și Gh. Buriceanu, Imputernicitul Raionului Buzău, din partea Departamentului Cultelor.

Deschizând ședința, prietenul Gh. Ionașcu, arată că lupta pentru apărarea păcii, privind interzicerea fabricării și experimentării armelor atomice și cu hidrogen, a cuprins toate țările de pe glob, frinind acțiunile războinice ale țărilor imperialiste, în frunte cu S. U. A.

În continuare, vorbitorul spune: «În momentul de față ochii întregii omeniri stau ațintiți spre Colombo, capitala Ceilonului, unde are loc sesiunea Consiliului Mondial al Păcii. Slujitorii cultelor religioase din orașul și Raionul Buzău, au dat dovada sinceră a atașamentului lor pentru cauza păcii. În numele Comitetului Raional de Luptă pentru Pace, vă dorim succes deplin în munca nobilă pentru pace și bunăvoire între oameni și popoare».

Dă apoi cuvântul Preotului Ioan Negoiteșcu de la parohia Sf. Nicolae din orașul Buzău, care prezintă referatul: «Popoarele iubitoare de pace luptă pentru interzicerea experiențelor cu armele atomice și cu hidrogen și pentru înlăturarea primejdiei unui război atomic». După ce arată nebuneasca cursă a înarmărilor și a înzestrării forțelor imperialiste cu armele atomice și după ce relevă primejdia experimentării acestor arme prin provocarea unor suferințe și boale înspăimântătoare, cum ar fi can-

cerul osos, amenințind în primul rând sănătatea copiilor, vorbitorul trece în revistă eforturile țărilor lagărului păcii și socialismului, în funte cu Uniunea Sovietică, care utilizează marea descoperire a secolului nostru — energia nucleară — în scopuri pașnice, luptând cu hotărâre pentru interzicerea fabricării și experimentării armelor atomice și cu hidrogen. «Mișcarea partizanilor păcii, care numără peste 900 milioane de oameni, spune P. C. Sa, va opri la vreme mîna criminală de a deslănțui cumplitul război atomic. Ca slujitori ai cultelor religioase, ne revine nouă sfînta datorie de a fi în primele rînduri ale celor ce vor să oprească groaznică primăjdie ce ne amenință din zi în zi».

În încheiere, părintele Negoiteșcu spune: «Noi reprezentanții cultelor religioase, salutăm cu toată dragostea pe solii păcii din întreaga lume, adunați în îndepărtata capitală a Ceilonului — Colombo și dorim ca reprezentanții țării noastre, între care se află și slujitori ai cultelor religioase, să arate puternicul nostru atașament pentru cauza păcii, cerînd interzicerea armelor atomice și cu hidrogen».

La discuțiuni au luat parte următorii:

Preotul Gh. Vicol-Buzău, care spune între altele: «Ideia păcii se împletește esențial cu doctrina creștină și de aceea noi preoții ortodoksi, alături de toți slujitorii cultelor, sprijinind cu căldură toate eforturile depuse în favoare apăcii. Să organizăm un protest hotărît, spune P. C. Sa, pentru interzicerea armelor atomice și cu hidrogen, care primejduiesc sănătatea și viața întregii omeniri».

Preotul Ioan Constantinescu dela parohia Banu, orașul Buzău, spune între altele: «N-avem cuvinte să protestăm împotriva experimentării armelor atomice și cu hidrogen, care provoacă deslănțuirea unor boli cumplute și pun în primejdie viața și progresul omenirii iubitoare de pace».

În continuare P. C. Sa spune: «Este foarte frumos și adînc grăitor faptul că trecînd peste deosebiri confesonale ce ne despart, ne unim, totuși, glasul în problema apărării păcii și luptăm lăloaltă în marele front ideologic al partizanilor păcii. De aceea, cerem cu toată hotărîrea încetarea fabricării și experimentării armelor atomice și a tuturor armelor ucigătoare în masă și grabnica instaurare a păcii în lume».

D-l Ionescu Mihai, pastor adventist Buzău, după ce mulțumește celor ce a organizat această frumoasă consfătuire și după ce arată că un adevărat și convins credincios, nu poate fi decît un sincer partizan al păcii, spune între altele: «Oamenii de științe au desvelit cortina secretului energiei atomice, care trebuie pusă în slujba vieții, nu a morții, în slujba progresului și a fericirii, nu a nimicirii și distrugerii vieții pe pămînt. Avem buna încredințare că lupta noastră cinstită, dreaptă și sfîntă, va birui».

În încheiere, D-sa spune: «Adăogăm protestul nostru hotărît cu privire la fabricarea și experimentarea bombelor atomice și cu hidrogen și cerem cu toată hotărîrea, încetarea tuturor acestor manifestări războinice».

În numele celor prezenți, Preotul Theodor Rotaru, dă citire unei moțiuni adresată Comitetului Național pentru apărarea Păcii din R. P. R. și Departamentului Cultelor de pe lingă Președinția Consiliului de Miniștri, prin care reprezentanții cultelor, protestează cu toată energia împotriva experimentării și fabricării armelor atomice și cu hidrogen și se obligă a populariza în rîndurile credincioșilor, documentele elaborate de sesiunea Consiliului Mondial al Păcii de la Colombo fiind pururea făclăriei păcii, ai buneii voiri între oameni și popoare.

La Tecuci. În ziua de 13 iunie a. c., a avut loc în sala de ședințe a Sfatului Popular a raionului Tecuci o consfătuire a reprezentanților culturilor religioase din orașul Tecuci, organizată de Comitetul raional de Luptă pentru Pace.

Referatul intitulat «Interzicerea experiențelor cu armele nucleare și interzicerea războiului atomic», a fost susținut de preotul D. Popovici de la parohia Sf. Ioan Tecuci, care a spus între altele: «Astăzi are loc la Colombo — capitala Ceilonului — Sesiunea Consiliului Mondial al Păcii, unde solii partizanilor păcii din lumea întreagă, cer cu toată hotărârea interzicerea fabricării și experimentării armelor atomice și cu hidrogen, că- rora le trimitem salutul nostru fierbinte, asigurându-i că sîntem alături de toate strădaniile depuse în favoarea păcii».

În continuare, vorbitorul spune: «În numele concepțiilor noastre religioase iubitoare de pace și progres, cerem cu toată energia interzicerea armelor atomice și cu hidrogen și declarăm că vom sădi în conștiința credincioșilor noștri dragostea sfîntă pentru idealul păcii și vom munci zi de zi la întărirea scumpei noastre patrii, Republica Populară Romînă».

În încheiere, C. Sa propune o serie de angajamente în vederea traducerii în fapt a strădaniei pentru pace și progres.

Reprezentantul cultului mozaic, D-l Rabin M. Rapaport, după ce arată suferințele îndurate de poporul evreu în cursul ultimului război mondial, își exprimă dorința fierbinte de pace arătînd că comunitatea evrească sprijină cu toată sinceritatea eforturile pentru pace, precum și toate realizările regimului nostru democrat popular. În numele credincioșilor mozaici, cere interzicerea experimentării armelor atomice și cu hidrogen.

P. C. Protopop Vasile Cristea, membru în Comitetul Raional de Luptă pentru Pace, spune între altele: «Unindu-ne glasurile noastre cu acela al sutelor de milioane de oameni cinstiți de pretutindeni și alături de numeroasele organizații culturale, educative, științifice, precum și de toți muncitorii de la orașe și sate, noi reprezentanții culturilor religioase, ca unii care ne adăpăm la învățătura Aceluia ce a făurit pacea și buna voire între oameni, cerem încetarea experiențelor cu armele atomice și ne declarăm cu totul de acord cu obiectivele Sesiunii Consiliului Mondial al Păcii de la Colombo».

Participanții la această consfătuire, au votat, apoi, o moțiune adresată Comitetului Național pentru apărarea Păcii din R. P. R., prin care protestează împotriva experimentării armelor atomice și cu hidrogen și se angajează să lupte pentru înflorirea patriei noastre dragi, Republica Populară Romînă.

Preot TH. ROTARU

-----0-----

VIZITE CANONICE

Pătruns de înalta răspundere a îndatoririlor sale chiriarhale statornite în Sf. Caneane și în Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Romîne, P. S. Episcop Dr. Antim al Buzăului cercetează neîntrerupt unitățile bisericesti ale Eparhiei.

În rîndurile ce urmează, vom reda în mod sumar, o parte din ostenelele chiriarhale ale P.S. Sale, spre luare la cunoștință și exemplul viu de muncă întru îndeplinirea obligațiilor pastorale.

În ziua de 13 martie 1957, în drum spre conferința protopopească dela Panciu, P.S. Sa a cercetat parohia Rădulești, raionul Focșani, unde se înalță o nouă biserică parohială. Se constată că stilul arhitectonic este necorespunzător. Scheletul turlei celei mari nu este fixat în locul consacrat, ci mai mult spre altar, iar sînurile sînt foarte mici, înguste și adîncite pronunțat. Cele două turle din față au aspect neplăcut.

Credincioșii acelei parohii, în frunte cu preutul lor, Panaitache Apostol sînt mult osîrduitori și cu deosebită dragoste, înalță lăcaș de rugăciune. P.S. Sa a dat îndrumările cuvenite în vederea remedierii stărilor nepotritive.

Tot în aceeași zi P.S. Episcop Antim inspectează mersul conferinței ad-tive de la Panciu, unde era de față și delegatul P.S. Sale P.C. Consilier Th. Rotaru, trimis în problema combaterii stilismului.

După cuvîntul de bun sosit rostit de P.C. Protopop Scarlat Dimitriu, în care redă în mod succint activitatea preoțimii aceluia raion în toate domeniile, P.S. Episcop arată că deși caracterul conferințelor ad-tive este strict profesional și intim, P.S. Sa a găsit cu cale să folosească acest principiu după epuizarea programului conferinței, să vină în mijlocul preoțimii aceluia raion și să dea îndrumările cuvenite în domeniul pastoral.

În ziua de 20 martie 1957, P. S. Episcop Antim, însoțit de P. C. A. h. diacon D. Stoica de la catedrala episcopală, a vizitat inopinat Sf. M-re Rătești, raionul Buzău.

Marea așezare monahală era în plină activitate. Funcționează aci, potrivit regulilor cooperatiste și în deplină concordanță cu specificul așezărilor călugărești, o cooperativă de producție meșteșugărească. Maicile și surorile lucrau în atelier la țesutul unor covoare cu motive naționale.

Am admirat înalta pregătire tehnică și mult binecuvîntata răbdare călugărească care a dat și în trecut și dă încă și astăzi, opere de valoare artistică necontestată de nimeni.

Se înființează aci un început de viață de obște, iar P. C. maică stareță Antolia Roman, tînără licențiată în teologie, numită recent în acest post de răspundere, se străduiește să ridice viața monahală de aici la înălțimea chemării sale — pildă vie de muncă și rugăciune neîntreruptă pentru pace și progres.

P.S. Episcop a dat o serie de îndrumări cu privire la buna desfășurare a vieții monahale de aici.

S-a dispus respectarea cu strictețe a Sf. canoane și a Regulamentului vieții monahale cu privire la buna funcționare a acestui Sf. așezămînt.

P.S. Sa a cercetat cîteva chilii călugărești, binecuvîntînd viețuitoarele care se osteneau în ascultările călugărești.

În ziua de 5 aprilie a. c., P.S. Episcop Antim însoțit de P.C. Consilier Ad-tiv R. Ardeleanu, a vizitat inopinat o serie de parohii din cuprinsul raionului R. Sărat, unde se execută lucrări de pictură bisericească și anume:

La Topliceni. Pictează D-na Aneta Cantaragiu. S-a constatat că atît din punct de vedere tehnic, cît și din punct de vedere artistic, pictura nu corespunde. S-a oprit lucrarea și s-a luat măsuri de îndreptare.

În drum spre parohia Ghergheasa, este vizitată parohia Heliade Rădulescu, Biserică mare și impunătoare, adevărată catedrală a cîmpului — cum a denumit-o P.S. Sa cu mulți ani în urmă.

Are însă nevoie de reparațiuni la tencuiele exterioare și interioare. Păstorește aici: preotul Gh. Iosofache, care se străduiește să corespundă misiunii sale. Are însă unele carențe pastorale și se impune redresarea în timp util.

La parohia Ghergheasa se execută lucrările de pictură din nou de către D-ra Pictor Pruteanu, tînără absolventă a școlii de pictură bisericească din București. Este prima sa lucrare și ca orice început, prezintă și oarecare mici scăderi.

Ambii preoți ai parohiei I. Florescu și Șt Sbirnea erau la datorie, muncind cu sîrg în via Domnului.

În ziua de 23 aprilie — a treia zi de Paști — prăznuirea Sf. M. M. Gheorghe, P.S. Episcop a vizitat tot inopinat parohia Golești, pe malul râului Milcov, lângă orașul Focșani. Biserica se află în reparație a zidăriei și în perspectivă de a fi pictată din nou. Lume multă la biserică. Ambii preoți erau la datorie.

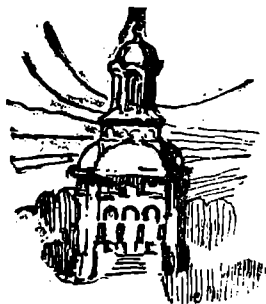
P.S. Episcop după primirea unui scurt raport al părintelui paroh Gh. Costea, a vorbit credincioșilor despre îndatoririle lor creștinești și cetățenești îndemnîndu-i să sprijine lucrările ce se execută. Tot în aceeași zi P.S. Sa a vizitat biserica parohială Jelaboi din orașul Focșani. Preotul I. Daconescu oficia Sf. Liturghie. Frecvența credincioșilor este bună. Biserica are aspect plăcut în interior. După o scurtă dare de seamă a părintelui Diaconescu, P. S. Episcop a vorbit credincioșilor de aici despre îndatoririle lor față de Biserică, îndemnîndu-i să cinstească cu cuviință fețele bisericesti și să le asculte cuvîntul.

După aceasta P. S. Episcop a cercetat biserica Sf. Gheorghe, așezată în mijlocul cimitirului nordic din orașul Focșani.

Preotul paroh D. Mihăilescu săvîrșea otpustul Sf. Liturghii. Cuprins de o emoție profundă de această vizită a P.S. Sale, preotul paroh prezintă o scurtă dare de seamă asupra vieții religioase din cuprinsul parohiei.

P.S. Episcop rostește și aici cuvinte de aleasă învățătură creștină, stăruind în deosebi asupra îndatoririi credincioșilor de a fi buni creștini ascultînd pe părinții lor sufletești — preoții care le conduc, pașii pe calea mîntuirii și de a fi buni și loiali cetățeni ai patriei noastre dragi, muncind și luptînd pentru pace și progres.

PR. TH. ROTARU

OFICIALE - ADMINISTRATIVE

EPISCOPIA BUZĂULUI

MIȘCAREA PERSONALULUI

I. ANGAJARI CU SALARIU DIN BUGETUL STATULUI

a. Preoți.

Tem. nr. 5796/957. Preotul Bratoveanu Gherasim se angajează pe data de 1 mai 1957, în postul de preot paroh al parohiei Furcenii Noi, raionul Tecuci.

Temei nr. 2229/957. Tinărul licențiat în teologie cu examenul de capacitate preoțească Ludescu Const. a fost numit și hirotonit preot paroh pe seama parohiei Spușber, raionul Vrancea, pe data de 25 martie 1957.

II. NUMIRI CU SALARIU DIN FONDURI PROPRII.

a. Cîntăreți.

Temei nr. 5614/957. Cîntărețul Petcu Gheorghe se numește pe data de 1 martie 1957, în postul I de Cîntăreț de la parohia Bădeni Mîluiți, raionul Mizil.

Temei nr. 6088/957. Tinărul Nedelcu Ioan, absolvent al școlii de cîntăreți bisericestii Buzău, se numește în postul I de cîntăreț de la parohia Scurtești, raionul Buzău, pe data de 1.IV.1957.

Temei nr. 6089/957. Cîntărețul Mănăilă Tudorache se numește în postul II de cîntăreț la parohia Sihlea, raionul R. Sărat, pe data de 1.I.1957.

Temei nr. 6574/957. D-l Grosu I, Gheorghe, absolvent al școlii de cîntăreți bisericestii din Buzău, se numește în postul I de cîntăreț de la parohia Găuri, raionul Vrancea pe data de 1.IV.1957.

Temei nr. 6939/957. D-l Oprea Sterian, absolvent al școlii de cîntăreți bisericestii, Buzău, se numește în postul I de cîntăreț de la parohia Vizireni, Raion Filimon Sirbu, reg. Galați, pe data de 1.V.1957.

b. PERSONAL ADMINISTRATIV ȘI DE SERVICIU.

Temei nr. 6939/957. D-na Negoită Ioana se angajează în postul de îngrijitoare la protopopiatul Filimon Sirbu, Reg. Galați, pe data de 1.IV.1957.

Temei nr. 6957/957. Stoica Ion se angajează în postul de paznic la Centrul Eparhial Buzău, pe data de 1.IV.1957.

Temei nr. 6315/957. Monahia Apostol Anisia din Sf. M. re Rătești, se angajează în postul de îngrijitor la casa arhierescă de la Centrul Eparhial Buzău, pe data de 1 mai 1957.

Temei nr. 5847/957. D-l Fumea Gheorghe se numește în postul de pasnic la Centrul Eparhial Buzău, pe data de 1.IV.1957.

III. TRANSFERARI.

a. Preoți.

Temei nr. 4741/957. Preotul Gherman Alex. de la parohia Soveja, raionul Panciu, se transferă în postul de preot paroh al parohiei Ziduri, Raionul R. Sărat, pe data de 1.VI.1957.

Temei nr. 5618/957. Preotul Postelnicu Iorgu parohul parohiei Jugureni, raionul Mizil, se transferă în postul de preot paroh al parohiei Fintinele, același raion, pe data de 1.VI.1957.

Temei nr. 6091/957. Preotul Arghir Emanoil împreună slujitor la parohia Soveja, raionul Panciu, se transferă în postul I de preot paroh la același parohie pe data de 1.VII.1957.

b. Cintăreți.

Temei nr. 6086/957. Cintărețul Arghire Vasile de la parohia Negrițești, raionul Tecuci, se transferă în postul II de cîntăreț la parohia Munteni II, același raion, pe data de 1.IV.1957.

IV. INFIINȚARI DE POSTURI DE PREOȚI.

Tem. nr. 7392/957. În condițiunile art. 46 din Statutul B.O.R., se înființează pe data de 1.VII/1957, postul de preot împreună slujitor la parohia **Bisoca, raionul Beceni, reg. Ploești.**

Decese.

Temei nr. 7586/957. Preotul Dumitru Ioniță de la parohia Valea Babei, raionul Panciu, a încetat din viață în ziua de 8 iunie 1957, declarîndu-se postul vacant.

Temei nr. 7585/957. Ierom. Modest Aldea, eclesiarhul Catedralei episcopale Buzău, a încetat din viață pe data de 25.VI.1957.

Temei nr. 5573/957. Cîntărețul Ioan M. Ionescu de la parohia Hîngulești, raionul Liești, reg. Galați, a încetat din viață în ziua de 5.V.1957.

A APĂRUT

MINEIUL
Lunii
FEBRUARIE

TIPĂRIT ÎN ZILELE PĂSTORIEI
PREA FERICITULUI
JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

CU APROBAREA SFÎNTULUI SINOD
AL SFINTEI-BISERICI AUTOCEFALE
ORTODOXE ROMÎNE

BUCUREȘTI
EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA
1957

A APĂRUT

CARTE
DE
RUGĂCIUNI

PENTRU TOT CREȘTINUL

CUPRINZÎND RUGĂCIUNILE DE TREBUINȚĂ,
SFÎNTA LITURGHIE, ÎNSEMNĂRI DIN TIPIC
ȘI FELURITE POVĂȚUIRI DE FOLOS OBȘTESC

TIPĂRITĂ CU BINECUVÎNTAREA
PREA FERICITULUI
JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÂNIEI

EDITURA
CENTRULUI MITROPOLITAN AL UNGRO-VLAHIEI
1957

A APĂRUT

NICOLAE LUNGU
CONFERENȚIAR LA INSTITUTUL TEOLÓGIC DIN BUCUREȘTI
DIRECTOR AL CORALEI SFINTEI PATRIARHII

LITURGHIA PSALTICA

VECHILE MELODII BISERICESTI TRADIȚIONALE
TRANSCRISE PE NOTAȚIA LINIARĂ
ȘI ARMONIZATE PENTRU COR MIXT

TIPĂRITĂ CU APROBAREA SFÎNTULUI SINOD
ȘI CU BINECUVÎNTAREA PREA FERICITULUI

JUSTINIAN
PATRIARHUL ROMÎNIEI

35 lei exemplarul

BUCUREȘTI
EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXA
1957

ARHIEPISCOPIA BUCUREȘTILOR

PAROHII VACANTE

Se publică pentru cunoștința preoților din Arhiepiscopia Bucureștilor, spre a fi ocupate cu noi titulari, următoarele posturi de preoți, cu termen pentru depunerea cererilor și actelor, 30 zile, de la data apariției numărului prezent al revistei «Glasul Bisericii»:

1. Postul extrabugetar de preot III, de la parohia Slobozia Moara, raionul Răcari; parohia de categ. I-a, cu 995 familii.

2. Postul extrabugetar de preot II, de la parohia Teiul Vale, raionul Topoloveni; parohie de categ. I, cu 480 familii.

3. Postul bugetar de preot paroh de la parohia Bîrzești, comuna Vulturești, raionul Muscel; parohia de categ. III-a, cu 176 familii.

4. Postul extrabugetar de preot paroh de la parohia Răsmirești, raionul Drăgănești-Vlașca; parohie de categ. I-a, cu 502 familii.

5. Postul bugetar de preot paroh de la parohia Tămășești, raionul Videle; parohie de categ. II-a, cu 420 familii.

6. Postul extrabugetar de preot paroh de la parohia Dropia, raionul Călărași, cu 306 familii.

Cererile și actele se vor depune în termen la protoieria raionului respectiv. Cererile depuse cu acte lipsă, cum și cele nedepuse în termen, nu vor fi luate în considerație.

Pe lângă actele cerute cu circulara nr. 8512/954, candidații vor depune procesele verbale tip de inspecție pe anii 1955 și 1956 și memoriul de activitate pe acești ani.

CUPRINSUL

Pagina

Redacția, Sărbătoarea eliberării	507
--	-----

INDRUMARI PASTORALE

Pr. I. Rămureanu, La Duminica XII după Rusalii	509
Ierom. Irineu Crăciunaș, La Duminica XXIV după Rusalii	514
Pr. Ioan Chirvasie, Taina Sfintei împărtășanii, temelul vieții noastre creștine	517

STUDII

C. Bărbulescu, Despre lumina taborică	526
Pr. Vasile I. Mușat, D'in frumusețile Ortodoxiei	533
Prof. Teodor M. Popescu, Evanghelia, cartea preotului	541
Pr. T. Moldoveanu, Evanghelia și taina munților	550
Mircea Georgescu, Mănăstirea Dealului	554
Pr. Ioan I. Răuțescu, Schitul Nămăești	565
T. Bulat, Caterisirea unui episcop de Buzău in sec. XVIII	586
Pr. Gabriel Cocora, Note din cărți și despre cărți	592
Pr. Grigore N. Popescu, Corala preoților bucureșteni în Dacia Pontică	600

VIAȚA BISERICEAȘCA IN CUPRINSUL MITROPOLIEI

Arhiepiscopia Bucureștilor.

Telegramă	637
Diacon Nicolae Nicola, Sfințirea bisericii d'in Prozanic, raionul Brănești	637
Pr. Gh. Năstase, Prăznuirea hramului schitului de la Tekirghiol	642

Episcopia Buzăului.

Pr. Th. Rotaru, Consfătuiri interconfesionale	645
Pr. Th. Rotaru, Vizite canonice	649

OFICIALE ADMINISTRATIVE

Episcopia Buzăului.

Mișcarea personalului	653
---------------------------------	-----

BUN DE EXPEDITIE

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MIȘIUNE ORTODOXA
1 9 5 7